National Library
of Sweden

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Ev. A.

S. O. U.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1929:9
SOCIALDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG

TILL

LAGSTIFTNING OM ÅTGÄRDER MOT LÖSDRIVERI

SAMT

ÅTGÄRDER MOT SEDESLÖST LEVERNE AV SAMHÄLLSSKADLIG ART

AVGIVET DEN 30 MAJ 1929

AV

TILLKALLADE SAKKUNNIGA

STOCKHOLM
1929

Statens offentliga utredningar 1929

Kronologisk förteckning

1. Betänkande och förslag till förenkling av organisation och förvaltning å flottans stationer och varv samt örlogsdepån i Göteborg. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid flottans station i Stockholm. (Supplement till del 3. Lokalfrågor.) Beckman. 30 s. **Fö.**
2. Betänkande och förslag angående vissa ekonomiska spörsmål berörande enskilda järnvägar. Beckman. 64 s. **K.**
3. Betänkande och förslag angående tryggande av hos enskild arbetsgivare anställd personals rätt till utfäst pension. Norstedt. 92 s. **Ju.**
4. Svenska aktiebolags balansräkningar åren 1911—1925. Tiden. 529 s. **Fi.**
5. Redogörelse för de ecklesiastika boställena. 6. Kopparbergs län. Av Henrik Bovin. Beckman. lij, 718 s. **E.**
6. Utredning och förslag rörande studieunderstöd åt lärjungar vid statens läroverk och med dem jämförliga läroanstalter. Norstedt. 107 s. 14 pl. **E.**
7. Berättelse rörande studier i vissa sinnessjukvårdsfrågor — särskilt arbetsterapi och hjälpverksamhet — i Danmark, Tyskland, Holland och Schweiz. Norstedt. 117 s. **S.**
8. 1928 års tjänstesakkunnigas utredning och förslag i fråga om underofficerarnas tjänsteställning. Fahlcrantz. 90 s. **Fö.**
9. Betänkande med förslag till lagstiftning om åtgärder mot lösdriveri samt åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art. Norstedt. 208 s. **S.**

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1929:9.
SOCIALDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG

TILL

LAGSTIFTNING OM ÅTGÄRDER MOT LÖSDRIVERI

SAMT

ÅTGÄRDER MOT SEDESLÖST LEVERNE AV SAMHÄLLSSKADLIG ART

AVGIVET DEN 30 MAJ 1929

AV

Tillkallade sakkunniga

STOCKHOLM 1929
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
284391

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Socialdepartementet.

Sedan den s. k. fattigvårdslagstiftningskommittén, som av Kungl. Maj:t haft i uppdrag bland annat att utarbeta förslag till förändrad lagstiftning angående lösdrivares behandling m. m., den 21 december 1922 avgivit betänkande med förslag till lag om lösdrivares behandling m. fl. författningar samt yttranden däröver avgivits av en del myndigheter och med hithörande ämnen sysslande sammanslutningar, uppdrog Kungl. Maj:t åt revisionssekreteraren Nils Ragnar von Koch att inom socialdepartementet biträda med överarbetning av kommitténs lagförslag. Den 30 juni 1926 avlämnade von Koch efter fullgjort uppdrag betänkande med förslag till lag om behandling av vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga jämte förslag till ändrade bestämmelser, som härav påkallades i därmed sammanhängande lagstiftning, ävensom förslag till lag om ändring i vissa delar av 15 och 18 kap. strafflagen jämte motivering till lagförslagen.

Efter det yttranden över sistberörda förslag avgivits, bemyndigade Kungl. Maj:t enligt beslut den 9 juni 1927 dåvarande chefen för socialdepartementet att tillkalla sakkunniga för att inom nämnda departement biträda med överarbetning av von Kochs förslag; och tillkallades i anledning härav landshövdingen Einar August Beskow, hovrättsrådet Viktor Petrén och praktiserande läkaren Anna-Clara Romanus Alfvén, den förstnämnde såsom ordförande. Sedan emellertid Beskow på grund av utnämning till statsråd den 15 oktober 1928 entledigats från ovannämnda uppdrag, uppdrog chefen för socialdepartementet åt f. landshövdingen Johan Widén att i stället deltaga i de sakkunnigas arbete och såsom ordförande leda deras förhandlingar.

Den 30 september 1927 uppdrog dåvarande chefen för socialdepartementet jämlikt nådigt bemyndigande åt förste kanslisekreteraren i samma departement Torsten Hoppe att vara sekreterare hos de sakkunniga.

Den 30 juli 1927 besökte de sakkunniga enligt vederbörligt medgivande i studiesyfte tvångsarbetsanstalten i Landskrona, varjämte undertecknad Petrén senare besökt tvångsarbetsanstalten å Svartsjö. Undertecknad Romanus Alfvén har under tiden den 1—4 juli 1928 deltagit i en internationell vetenskaplig kongress för sexualreformer i Köpenhamn, för vilket ändamål Kungl. Maj:t beviljat reseunderstöd.

Till de sakkunniga hava överlämnats fattigvårdslagstiftningskommitténs och von Kochs förslag med därtill hörande handlingar samt de över sistberörda förslag avgivna yttranden. Därjämte hava till de sakkunniga remitterats följande handlingar, nämligen:

1:o) en till Konungen ställd skrivelse från omkring 230 för social hjälpverksamhet intresserade personer, innefattande vissa synpunkter och önskemål i fråga om revision av lösdrivarlagstiftningen;

2:o) en av f. assistenten vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona fru Ingrid Wisén till chefen för socialdepartementet avgiven berättelse rörande sociala studier och intryck från en resa i England och Amerikas förenta stater; samt

3:o) en till socialdepartementet ställd skrivelse från bokförläggaren A. Engvall i Tällberg rörande platsanskaffning åt frigivna fångar och tvångsarbetare m. m.

De sakkunniga hava tagit samtliga nämnda handlingar i övervägande vid ärendets behandling. De sakkunniga hava dessutom under sitt arbete varit i tillfälle att överlägga med samt inhämta yttranden och upplysningar från en del myndigheter och andra för det ifrågavarande ämnet intresserade personer och institutioner.

Efter att hava fullgjort sitt ovan omförmälda uppdrag få de sakkunniga härmed vördsamt överlämna betänkande med förslag till lagstiftning om åtgärder mot lösdriveri samt åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art, omfattande:

1:o) *dels, alternativ A*, förslag till lag om åtgärder mot lösdriveri och lag om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art,

dels ock, alternativ B, förslag till lag om åtgärder mot lösdriveri och mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art;

2:o) lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården;

3:o) lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård; samt

4:o) lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 sid. 1) om straffregister.

Härtill har jämväl fogats förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen.

Betänkandet innehåller ock motiv till de särskilda förslagen ävensom en sammanfattning av de över 1926 års förslag inkomna yttranden. Särskilt yttrande av undertecknad Petrén är ock bifogat.

Stockholm den 30 maj 1929.

JOHAN WIDÉN.

VIKTOR PETRÉN. ANNA-CLARA ROMANUS ALFVÉN.

Torsten Hoppe.

LAGFÖRSLAG

Alternativ A.

Förslag

till

Lag om åtgärder mot lösdriveri.

1 KAP.

Lagens tillämplighetsområde.

1 §.

1 mom. Undandrager sig någon att efter förmåga ärligen försörja sig och finnes han tillika antingen

1) under kringstrykande eller annorledes föra ett levnadssätt, som giver grundad anledning till antagande, att han på ohederligt sätt söker förskaffa sig medel till sitt uppehälle, eller som eljest innebär fara för allmän ordning eller säkerhet; eller

2) göra sig förfallen till bettleri eller tillåta barn, som står under hans lydnad eller uppsikt, att bettla eller använda barn eller andra att bettla för sin räkning,

då må åtgärder enligt denna lag mot honom vidtagas.

2 mom. Person under 18 år må ej behandlas enligt denna lag.

3 mom. Den, som gör sig förfallen till sedeslöst leverne av samhällsskadlig art, skall behandlas efter ty i särskild lag är stadgat.

2 KAP.

Om särskilda samhällsorgan för behandling av ärenden enligt denna lag.

2 §.

1 mom. Närmaste befattningen med de åtgärder, som avses i denna lag, handhaves av en *förhörsmyndighet*, som utgöres av vederbörande polismyndighet såsom förhörsledare jämte ett kommunalt ombud såsom bisittare.

2 mom. Med polismyndighet avses:

i stad, där polismästare finnes, polismästaren eller den befattningshavare vid polisväsendet, som enligt instruktion eller vederbörligt förordnande eljest har att taga befattning med hithörande ärenden, och i annan stad stadsfiskalen eller, om han är befriad från all befattning med polisväsendet, den befattningshavare, som närmast under polischefen har inseende över polisväsendet; samt

å landet polischefen i orten eller vad angår köping och municipalsamhälle, där särskild polisman av länsstyrelsen må för detta ändamål hava förordnats, sådan polisman.

3 mom. Landsting skall för varje landfiskalsdistrikt och varje stad inom landstingsområdet samt, i fall av behov, för köping och municipalsamhälle, varje gång för en tid av fyra år, utse lämpligt antal därtill skickade personer jämte suppleanter för dem att tjänstgöra såsom kommunalt ombud. Bland dessa har förhörsledaren att inkalla ett ombud till tjänstgöring vid förhör, som i 7 § omförmäles.

Avgår någon av de sålunda utsedda före utgången av nämnda tid, utses vid nästa landsting annan person i hans ställe för den återstående tiden.

I stad, som ej deltager i landsting, ankommer ovanberörda åliggande på stadsfullmäktige.

Landsting eller stadsfullmäktige äga bestämma, huruvida och till vilket belopp ersättning skall utgå till kommunalt ombud.

3 §.

I stad eller större kommun på landet, där sådan anordning anses kunna på betryggande sätt genomföras, må Konungen på framställning av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige kunna uppdraga åt kommunal myndighet att i viss omfattning utföra på förhörsmyndighet ankommande åligganden. Konungen äger i ty fall meddela de närmare föreskrifter rörande förfarandet hos denna kommunala myndighet m. m., som må bliva erforderliga, och därvid medgiva av omständigheterna påkallade undantag från vad i denna lag är stadgat.

4 §.

Fattigvårdsstyrelse äger att i mån av behov anställa tillsyningsmän att biträda vid lagens tillämpning; och ankommer det på fattigvårdssamhället att efter förslag av fattigvårdsstyrelsen bestämma, huruvida och till vilket belopp ersättning skall utgå till sådan tillsyningsman.

5 §.

Myndigheter, som hava befattning med ärenden enligt denna lag, böra låta sig angeläget vara att, i den mån sådant kan vara till gagn vid fullgörandet av deras åligganden, samarbeta såväl med andra myndigheter som ock med föreningar, stiftelser eller andra institutioner, vilka utöva social hjälpverksamhet *(hjälporganisationer)*.

Hjälporganisation, som är skickad att biträda vid tillrättaförandet av personer, som avses i denna lag, må för sådant ändamål av Konungen auktoriseras.

6 §.

När någon enligt denna lag ställes under *övervakning*, skall till övervakare utses därtill lämplig och villig person, förening eller stiftelse, som har att öva tillsyn över honom och söka befordra vad som kan lända till hans hjälp. Vid övervakningen bör noga tillses, att den övervakade icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i sin lovliga verksamhet.

Vid anordnande av övervakning böra föreskrivas de villkor, som i fråga om den övervakades vistelseort, sysselsättning eller i annat hänseende prövas erforderliga.

3 KAP.

Om ärendenas behandling hos förhörsmyndigheten.

7 §.

Beträdes någon med lösdriveri, som i 1 § 1 mom. sägs, äger fjärdingsman, annan polisman eller tillsyningsman anhålla och ofördröjligen inställa honom inför förhörsmyndigheten, som har att utan dröjsmål hålla förhör med honom. Vid förhöret bör, om så ske kan, jämväl i orten befintligt ombud för hjälporganisation, efter kallelse av förhörsledaren, vara tillstädes och deltaga i ärendets behandling.

8 §.

Förhörsledaren skall, om möjligt redan före förhöret, införskaffa upplysning angående den anhållne från det i 31 § omförmälda centralregister.

Vid förhöret bör verkställas utredning om de omständigheter, som föranlett anhållandet, den anhållnes uppehållsorter och sysselsättning under den närmast förflutna tiden, hans utvägar att försörja sig ävensom hans levnadsförhållanden i övrigt, i den mån de äro av vikt för bedömande, vilka åtgärder som kunna ifrågakomma att vidtagas.

Vid förhöret skall föras protokoll över vad därvid förekommer. I händelse av olika meningar om vad i ärendet skall åtgöras gäller den mening, förhörsledaren omfattar. Vid förhör närvarande ombud, som vid besluts fattande icke är ense med förhörsledaren, äger till protokollet anteckna sin avvikande mening.

9 §.

1 mom. Finnes beträffande den anhållne skäl föreligga att vidtaga åtgärd enligt lagen om fattigvården eller lagen om behandling av alkoholister eller finnes han i behov av sjukvård eller annan dylik vård, skall förhörsmyndighe-

ten, utan att göra honom till föremål för åtgärd enligt denna lag, ofördröjligen överlämna honom till vederbörande för erhållande av erforderlig vård.

2 mom. Framgår i andra fall av undersökningen, att den anhållne gjort sig förfallen till lösdriveri, skall förhörsmyndigheten tillhålla honom att föra ett ordentligt och samhällsnyttigt liv samt därvid allvarligt erinra honom om de påföljder, som i annat fall enligt denna lag kunna för honom inträda.

Där det med hänsyn till föreliggande omständigheter prövas vara till gagn, skola förhörsmyndigheten och i ärendets behandling deltagande ombud för hjälporganisation söka vara honom behjälpliga med erhållande av arbete eller vidtaga andra tjänliga åtgärder för hans tillrättaförande *(hjälpåtgärder)*; och bör i ty fall efter omständigheterna hänvändelse ske till fattigvårdsstyrelse, för ändamålet anordnat allmänt arbetsföretag, arbetsförmedlingsanstalt, annan offentlig eller enskild institution, den anhållnes anhöriga eller andra personer, som finnas villiga att omhändertaga honom eller eljest bereda honom tillfälle att föra ett samhällsnyttigt liv.

Lämnas den anhållne på fri fot, skola förhörsmyndigheten och ombud för hjälporganisation i avvaktan på hjälpåtgärdernas vidtagande genom fattigvårdsstyrelsen eller annorledes, i den mån så erfordras, bereda honom husrum och uppehälle mot fullgörande av förelagt arbete.

3 mom. Där arbete anvisas eller annan hjälpåtgärd vidtages, äger förhörsmyndigheten föreskriva de villkor i fråga om vistelseort, sysselsättning eller i annat hänseende, vilka den, som är föremål för åtgärden, har att iakttaga; och må, när omständigheterna därtill föranleda, förhörsmyndigheten under viss tid, högst två år, ställa honom under övervakning.

10 §.

Vill någon, som gjort sig förfallen till lösdriveri och som ej är varaktigt oförmögen till arbete, *frivilligt ingå* å allmän arbetsanstalt, som avses i denna lag, och förbinder han sig skriftligen att kvarstanna å anstalten under viss tid, minst sex månader och högst två år, må förhörsmyndigheten, när den finner skäl därtill, gå i författning om hans intagande därstädes, i den mån plats för honom kan beredas. Är han omyndig, erfordras förmyndarens samtycke.

11 §.

Den, som är föremål för behandling, skall tillställas skriftligt besked om beslutade åtgärder samt vad han i övrigt har att iakttaga. Beträffande nämnda åtgärder skall ock anteckning göras till förhörsmyndighetens protokoll och uppgift insändas till centralregistret.

12 §.

1 mom. Finner förhörsmyndigheten, att någon, som förut varit föremål för åtgärd enligt denna lag, ånyo gjort sig förfallen till lösdriveri,

samt åtgärd enligt 9 § 2 mom. prövas vara gagnlös eller ej kunna vidtagas och ej heller bestämmelsen om frivilligt ingående å allmän arbetsanstalt anses böra tillämpas,

skall förhörsmyndigheten överlämna ärendet till länsstyrelsens prövning.

2 mom. Lag samma vare, där för lösdriveri anhållen person är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller skälig anledning förekommer, att hans uppgift därom är oriktig, samt rätta förhållandet ej kan vid förhöret med honom fastställas.

3 mom. Där någon, som anvisats arbete, undandrager sig att fullgöra detta arbete eller utan tillstånd lämnar arbetet eller visar tredska att efterkomma givna föreskrifter eller gör sig skyldig till uppförande, som strider mot god ordning, äger övervakare, där sådan är förordnad, eller annan, som har uppsikt över honom, göra anmälan därom hos förhörsmyndigheten i orten, vilken efter verkställd undersökning må överlämna ärendet till länsstyrelsens prövning eller, där mildrande omständigheter föreligga, vidtaga åtgärd enligt 9 § 2 mom.

13 §.

När ärende överlämnas till länsstyrelsen, skall den, om vilken i ärendet är fråga, genom polismyndighetens försorg tagas i förvar och inställas hos länsstyrelsen.

Polismyndigheten åligger tillika att ofördröjligen till länsstyrelsen insända handlingarna i ärendet och avskrift av det vid förhöret förda protokollet jämte beskrivning av personens utseende. Polismyndigheten skall ock rörande honom ofördröjligen hos vederbörande rekvirera prästbetyg och utdrag av straffregistret med begäran om dessa handlingars omedelbara insändande till länsstyrelsen.

4 KAP.

Om förfarandet hos länsstyrelsen.

14 §.

1 mom. Har ärende överlämnats till länsstyrelsen, skall denna utan dröjsmål hålla förhör och i övrigt verkställa erforderlig utredning i ärendet.

Vid förhör skola förhandlingarna vara offentliga; dock ankommer på länsstyrelsen att, när den, som är föremål för förhöret, det begär eller omständigheterna eljest därtill föranleda, förordna, att handläggningen skall äga rum inom stängda dörrar, därvid länsstyrelsen likväl må medgiva hans anhöriga ävensom andra, vilkas närvaro kan förväntas bliva till nytta under förhöret, rätt att övervara detsamma.

2 mom. Finner länsstyrelsen det vara av omständigheterna påkallat, att någon varder vid domstol hörd såsom vittne eller upplysningsvis, äger länsstyrelsen förordna om dylikt förhör och meddela med avseende härå erforderliga föreskrifter. På framställning av länsstyrelsen skola vederbörande genom rättens ordförande inkallas till förhöret.

Beträffande ersättning av allmänna medel för inställelsen åt sådan person skall i tillämpliga delar gälla vad i avseende å brottmål är stadgat.

3 mom. Länsstyrelsen må ock, där så prövas nödigt, för vinnande av ytterligare utredning rörande den persons förhållanden, om vilken i ärendet är fråga, samt angående de åtgärder, som med hänsyn därtill må anses tjänligast för hans tillrättaförande, förordna lämplig person att verkställa särskild undersökning i angivna hänseenden.

4 mom. Äskar personen i fråga hjälp vid sin talans utförande och finner ej länsstyrelsen sådan vara uppenbarligen onödig, skall länsstyrelsen förordna biträde åt honom. Angående dylikt biträde och rätt för biträdet att av allmänna medel åtnjuta gottgörelse skola gällande bestämmelser angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad i tillämpliga delar lända till efterrättelse; dock att till biträde må utses även sådan därtill skickad person, som icke avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov, och att det ankommer på länsstyrelsen att bestämma ersättningens belopp.

5 mom. I länsstyrelsens protokoll skola intagas prästbetyg rörande personen i fråga samt uppgift angående vad om honom förekommer i straffregistret. Länsstyrelsen skall ock angående honom införskaffa läkarbetyg, som skall intagas i protokollet.

15 §.

Där förening, stiftelse eller enskild person är villig att omhändertaga den, som är föremål för länsstyrelsens behandling, och detta prövas kunna ske på betryggande sätt, eller där eljest särskilda skäl härtill äro, må länsstyrelsen under ärendets handläggning eller i slutligt utslag förordna om hans försättande på fri fot.

16 §.

1 mom. Därest av utredningen i ärendet framgår, att sådant fall är för handen, som i 12 § sägs,

samt länsstyrelsen finner skäl ej föreligga till förfarande enligt 9 § 1 mom. och omständigheterna ej heller äro sådana, att beträffande den, som är föremål för länsstyrelsens behandling, hjälpåtgärder jämlikt 9 § 2 mom. med utsikt till framgång kunna vidtagas,

äger länsstyrelsen förordna om hans intagande å allmän arbetsanstalt.

I fall, som avses i 12 § 2 mom., har länsstyrelsen att, innan beslut i ärendet meddelas, söka åstadkomma utredning rörande personens rätta namn och hemvist.

2 mom. Befinnes någon vara varaktigt oförmögen till arbete, må förordnande ej meddelas om hans intagande å allmän arbetsanstalt, utan länsstyrelsen har i dylikt fall att efter omständigheterna föranstalta om tjänlig vård eller vidtaga annan lämplig åtgärd.

Finnes uppenbart, att hans intagande å vårdanstalt skulle ur ordningens synpunkt eller eljest medföra synnerlig olägenhet, äger länsstyrelsen likväl utan hinder av vad ovan stadgats förordna om hans intagande å allmän arbetsanstalt.

17 §.

Då förordnande meddelas om intagande å allmän arbetsanstalt av någon, vilken under de fem sistförflutna åren ej varit intagen å sådan anstalt, äger länsstyrelsen, när omständigheterna giva grundad anledning till antagande, att han skall utan intagande å allmän arbetsanstalt låta sig rättas, meddela *villkorligt anstånd* med utslagets verkställande. Länsstyrelsen skall i ty fall förordna, att han under en prövotid av två år skall stå under övervakning.

Fullgöras ej vid anståndets meddelande förelagda villkor eller föranleda eljest förhållandena därtill, må länsstyrelsen, efter därom inkommen anmälan eller annorledes vunnen kännedom, förklara anståndet förverkat. Har ej utslaget bragts till verkställighet inom två år från dess meddelande, vare detsamma förfallet.

18 §.

1 mom. Länsstyrelses utslag, varigenom förordnats om någons intagande å allmän arbetsanstalt, skall, därest han ej är på fri fot, genast för honom muntligen avkunnas med underrättelse om vad han för besvärs anförande har att iakttaga; och skall utslaget med åtecknad fullständig besvärshänvisning i varje fall ofördröjligen skriftligen delgivas honom mot bevis.

Uppgift om sådant utslag, så ock om förverkande av villkorligt anstånd med utslags verkställande skall ofördröjligen insändas till centralregistret enligt de närmare föreskrifter, som Konungen meddelar.

2 mom. Länsstyrelsen har att förordna om verkställighet av utslag.

Utslag, som icke vunnit laga kraft, må gå i verkställighet, där den, som utslaget avser, sedan han haft betänketid under två dagar efter det utslaget skriftligen delgavs honom, inför länsstyrelsen eller magistrat eller i vittnens närvaro inför tillsyningsman eller föreståndare vid häkte, ordförande i magistrat, polismästare eller landsfogde avgivit förklaring, att han åtnöjes med utslaget. Om förklaring, som ej avgivits inför länsstyrelsen, skall denna ofördröjligen underrättas. Avgiven förklaring må ej återtagas.

3 mom. Då länsstyrelsen förordnat om verkställighet av utslag, skall detsamma ofördröjligen översändas till vederbörande anstalt. Senast inom åtta dagar därefter skola ock fullständiga protokoll dit översändas.

19 §.

Gör sig utlänning förfallen till lösdriveri, må, där utvisning från riket finnes ej böra äga rum, med honom förfaras jämlikt 16 §. Har förordnande om utvisning meddelats, men möter hinder mot dess verkställande, äger Konungen medgiva, att länsstyrelsen må med sådan utlänning förfara på sätt ovan sägs.

5 KAP.

Om allmänna arbetsanstalter.

20 §.

1 mom. Allmän arbetsanstalt enligt denna lag är:

1) arbetsanstalt, som av staten för sådant ändamål inrättats;

2) av landsting, kommun, förening eller stiftelse anordnad anstalt eller viss avdelning därav, vilken av Konungen erkänts såsom allmän arbetsanstalt; eller

3) arbetsanstalt, som av staten inrättats för intagning av i denna lag avsedda personer under 21 år, eller ock annan anstalt eller viss avdelning därav, som av Konungen för sådant ändamål erkänts.

Erkännande, som ovan sägs, kan när som helst återkallas.

2 mom. Allmän arbetsanstalt skall stå under ledning av en utav Konungen förordnad styrelse och under uppsikt av den myndighet, som Konungen bestämmer *(uppsiktsmyndighet)*.

21 §.

1 mom. Personer av olika kön må ej intagas å samma arbetsanstalt.

Å allmän arbetsanstalt intagna personer skola där hållas till lämpligt arbete, som bör så anordnas, att envar, i den mån så kan ske, får den sysselsättning, som för hans tillrättaförande och framtida försörjningsmöjligheter finnes lämpligast. De å anstalten intagna böra efter ålder, anlag och arbetsförmåga samt med hänsyn till mottaglighet för rättelse, föregående anstaltsvistelse eller för brott undergånget straff särskiljas i olika grupper.

2 mom. Uppsiktsmyndigheten äger förordna om överflyttning av intagen person från en arbetsanstalt till annan.

22 §.

1 mom. Den, som enligt länsstyrelses förordnande intagits å allmän arbetsanstalt, skall där kvarhållas, tills grundad anledning föreligger till antagande, att han efter utskrivning skall efter förmåga ärligen försörja sig samt föra ett ordentligt och samhällsnyttigt liv. Utskrivning må dock ej ske tidigare än ett år efter intagandet, utan att synnerliga skäl därtill äro, och, med nedan angivna undantag, ej senare än tre år därefter.

Den, som frivilligt ingått å allmän arbetsanstalt, må där kvarhållas under den tid, som angives i den skriftliga förbindelsen.

2 mom. Även efter utgången av nämnda tid av tre år må under de förutsättningar, som nedan angivas, anstå med utskrivning av den, som enligt länsstyrelses förordnande intagits å allmän arbetsanstalt.

Beslut om sådant anstånd med utskrivning må meddelas allenast under förutsättning, att

dels den intagne förut, efter fyllda 21 år, minst fyra gånger och sammanlagt minst tio år varit enligt denna lag eller enligt lagen om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art intagen å allmän arbetsanstalt samt länsstyrelsens omförmälda förordnande meddelats inom fem år från senaste utskrivning;

dels ock med hänsyn till hans sinnesart, föregående liv samt förhållande i anstalten utsikt icke förefinnes, att han, därest han utskrives, skall föra ett ordentligt och samhällsnyttigt liv, eller han är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

Sådan person bör, där ej i särskilda fall annan anordning prövas lämpligare, vårdas å särskild *asylavdelning*, förlagd inom eller i anslutning till allmän arbetsanstalt, och må där kvarhållas tillsvidare. Frågan om hans utskrivning skall dock minst en gång under varje kalenderår upptagas till övervägande.

3 mom. Avviker å allmän arbetsanstalt intagen person, skall den tid, under vilken han sålunda undandragit sig anstaltsvistelsen, ej medtagas vid beräknande av den tid, varunder han längst må kvarhållas.

Polismyndigheten har att meddela handräckning för återhämtande till anstalten av sålunda avviken person.

23 §.

1. mom. Bliver någon å allmän arbetsanstalt intagen person varaktigt oförmögen till arbete, skall han utskrivas från anstalten och överlämnas till länsstyrelsen i det län, där anstalten är belägen; och har länsstyrelsen att efter omständigheterna föranstalta om tjänlig vård eller annan lämplig åtgärd.

Finnes uppenbart, att hans intagande å vårdanstalt skulle ur ordningens synpunkt eller eljest medföra synnerlig olägenhet, må utskrivning dock ej äga rum.

2 mom. Å arbetsanstalt intagen person, som på grund av sinnessjukdom eller sinnesslöhet är i behov av särskild vård, må kvarhållas å anstalten, tills sådan vård annorstädes kan beredas honom.

3 mom. Vill någon, som enligt länsstyrelses förordnande är intagen å arbetsanstalt, utöver den för anstaltsvistelsen stadgade tid frivilligt kvarstanna å anstalten, må det, när skäl därtill äro, medgivas under en tid av högst ett år under villkor, att han skriftligen förbinder sig att kvarstanna under den tid, som bestämmes.

24 §.

1 mom. Om kvarhållande å och utskrivning från allmän arbetsanstalt besluter anstaltens styrelse. Den, som icke åtnöjes med styrelsens beslut om hans kvarhållande, äger påkalla, att beslutet underställes uppsiktsmyndighetens prövning.

Underställning skall alltid äga rum i de fall, som avses i 22 § 2 mom. och 23 § 1 mom. Har i något av dessa fall styrelsen beslutat utskrivning, skall den, beslutet avser, kvarhållas å anstalten, tills uppsiktsmyndigheten prövat frågan.

När skäl därtill äro, må uppsiktsmyndigheten, även om framställning därom ej gjorts, efter anstaltsstyrelsens hörande förordna om utskrivning från arbetsanstalt.

2 mom. Då utskrivning skall ske, har anstaltsstyrelsen att med anlitande av hjälporganisation eller enskild person söka i tid bereda lämplig sysselsättning åt den, som skall utskrivas, och i förekommande fall förhjälpa honom till ort, där sådan erhållits, eller att vidtaga andra tjänliga åtgärder till hans bistånd; och må styrelsen, där så prövas nödigt, anordna övervakning under en tid av högst två år.

3 mom. Därest sysselsättning finnes icke kunna omedelbart beredas den, som skall utskrivas, må han utan hinder av vad i 22 § 1 mom. är stadgat kvarhållas å anstalten, till dess sysselsättning kunnat anskaffas, dock högst fyra månader.

4 mom. Då någon från allmän arbetsanstalt utskrives eller där avlider, skall uppgift därom ofördröjligen insändas till centralregistret enligt de närmare föreskrifter, som Konungen meddelar.

25 §.

1 mom. Där å allmän arbetsanstalt intagen person kan beredas lämplig sysselsättning utanför anstalten och det prövas gagneligt för hans återgång till ett ordentligt och samhällsnyttigt liv, må anstaltsstyrelsen före utskrivningen medgiva honom viss tids försöksvistelse utom anstalten *(försökspermission)*, vilken tid inräknas i tiden för anstaltsvistelsen och ej må utsträckas utöver den tid, varunder kvarhållande längst må äga rum. Försökspermission må ej, utan att synnerliga skäl därtill äro, beviljas tidigare än ett år efter intagandet å arbetsanstalten.

Då försökspermission medgives någon, har anstaltsstyrelsen att för beredande av sysselsättning åt honom och hans förhjälpande till ort, där sådan erhållits, anlita hjälporganisation eller enskild person, som finnes villig omhändertaga honom, ävensom att, där så prövas nödigt, anordna övervakning under permissionstiden.

2 mom. Undandrager sig den försökspermitterade anordnad övervakning eller bryter han eljest mot de i samband därmed meddelade föreskrifter, äger anstaltsstyrelsen efter anmälan av övervakaren eller polismyndighet eller efter annorledes vunnen kännedom därom besluta om hans återhämtande till anstalten, för vilket ändamål polismyndigheten har att på begäran meddela handräckning. I ty fall må han kvarhållas å anstalten ytterligare högst ett år utöver den tid, varunder detta eljest längst kunnat ske.

26 §.

Fullgör från allmän arbetsanstalt utskriven person, som är ställd under övervakning, icke vad honom enligt de av anstaltsstyrelsen meddelade föreskrifterna åligger, äger övervakare eller polismyndighet göra anmälan därom hos förhörsmyndigheten i orten, som har att, där ej omständigheterna föranleda till lindrigare åtgärd, överlämna ärendet till länsstyrelsen för prövning rörande hans förnyade intagande å allmän arbetsanstalt; och skall i ty fall den utskrivne genom polismyndighetens försorg tagas i förvar och inställas hos länsstyrelsen.

6 KAP.

Allmänna bestämmelser.

27 §.

Tillsyn över allmänna arbetsföretag, som i 9 § omförmälas, samt över verksamheten vid de av förening, stiftelse eller enskild person anordnade härbärgen, räddningshem samt andra dylika anstalter, vilka omhändertaga här av-

sedda personer, utövas av uppsiktsmyndigheten eller den auktoriserade hjälporganisation, åt vilken nämnda myndighet må uppdraga berörda tillsyn.

Finnes verksamheten vid sådant arbetsföretag eller sådan anstalt ej bedrivas på tillfredsställande sätt, äger uppsiktsmyndigheten förordna om de åtgärder, som må vara erforderliga till missförhållandenas avhjälpande, eller ock, beträffande anstalt, meddela förbud mot dess vidare användande för ifrågavarande ändamål, då omständigheterna därtill giva grundad anledning.

28 §.

1 mom. Kostnad för vård och uppehälle å allmän arbetsanstalt, så ock kostnad för handräckning enligt 22 och 25 §§ skall bestridas av statsverket.

2 mom. Då någon, som är föremål för åtgärd eller anstaltsbehandling, av myndighet eller anstaltsstyrelse anvisats arbete eller sysselsättning å annan ort eller eljest på grund av meddelad föreskrift skall begiva sig eller översändas till annan ort, skall ersättning för rese- och transportkostnad utgå av statsmedel i den omfattning och enligt de grunder, som Konungen bestämmer.

29 §.

Förhörsmyndighets beslut må ej överklagas utan i samband med besvär över länsstyrelses utslag, varigenom förordnats om klagandens intagande å allmän arbetsanstalt.

Klagan må ej föras över beslut av anstaltsstyrelse rörande anordnande av övervakning och ej heller över beslut av uppsiktsmyndigheten om överflyttning från en arbetsanstalt till annan.

30 §.

1 mom. Vill någon söka ändring i länsstyrelses utslag, varigenom förordnats om hans intagande å allmän arbetsanstalt eller villkorligt anstånd med utslags verkställande förklarats förverkat, äger han att inom åtta dagar från den dag, då han skriftligen erhöll del av utslaget, till länsstyrelsen inkomma med sina till Konungen ställda besvär. Länsstyrelsen infordrar vederbörandes förklaring över besvären, om anledning därtill förekommer, samt insänder därefter ofördröjligen samtliga målet rörande handlingar tillika med eget utlåtande till nedre justitierevisionen.

Klagan över beslut, som av länsstyrelse särskilt meddelats om någons tagande eller kvarhållande i förvar, må föras i enahanda ordning, dock utan inskränkning till viss tid.

Över annat beslut, som länsstyrelse meddelat, må klagan icke föras.

2 mom. I uppsiktsmyndighetens beslut i annat fall än i fråga om överflyttning från en arbetsanstalt till annan må ändring sökas hos Konungen inom den tid, som i allmänhet är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

3 mom. Behöver klagande, som hålles i förvar eller är intagen å allmän arbetsanstalt, hjälp vid besvärens författande, har länsstyrelsen eller anstalts-

styrelsen att tillse, att lämpligt biträde erhålles. Angående gottgörelse åt biträde gäller vad i 14 § 4 mom. här ovan är stadgat.

31 §.

Konungen äger meddela närmare föreskrifter:

a) angående allmänna arbetsanstalterna och deras verksamhet samt överflyttning från en arbetsanstalt till annan;

b) huruvida och i vilken form å allmän arbetsanstalt intagen person må åtnjuta ersättning för sitt arbete därstädes samt i vilken omfattning och på vad sätt vid utskrivningen innestående dylika medel må komma honom till godo;

c) angående övervakning, särskild undersökning enligt 14 § 3 mom., försökspermission och utskrivning från allmän arbetsanstalt;

d) angående förande av särskilt, för hela riket avsett *centralregister* rörande personer, som avses i denna lag, samt insändande av uppgifter till och meddelande av utdrag av detsamma; samt

e) rörande vad i övrigt, utöver vad denna lag innehåller, kan finnas erforderligt för dess tillämpning.

Övergångsbestämmelser.

32 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1931.

Genom denna lag upphäves lagen den 12 juni 1885 (nr 27) angående lösdrivares behandling tillika med alla de stadganden, vilka innehålla ändring eller förklaring av nämnda lag eller tillägg därtill.

Där i lag eller författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall denna i stället lända till efterrättelse.

33 §.

1 mom. Fullföljes talan mot utslag, som i mål angående ådömande av tvångsarbete före denna lags ikraftträdande meddelats av länsstyrelse eller poliskammare, skall dittills gällande lag lända till efterrättelse.

2 mom. Vid verkställighet av utslag, varigenom någon enligt förut gällande lag dömts till tvångsarbete, skall tvångsarbetet fullgöras i allmän arbetsanstalt, men i fråga om tiden därför gälla vad utslaget innehåller. Stadgandet i 13 § av förut gällande lag skall i sådant fall fortfarande äga tillämpning.

3 mom. I det fall, som omförmäles i 12 § 1 mom. i denna lag, skall tvångsarbete eller varning enligt förut gällande lag vara att likställa med behandling å allmän arbetsanstalt enligt denna lag eller med åtgärd enligt 9 § 2 mom. här ovan.

Vid tillämpning av 17 § och 22 § 2 mom. skall tvångsarbete, som någon undergått enligt förut gällande lag, vara att likställa med behandling å allmän arbetsanstalt enligt denna lag.

34 §.

Ombud, som omförmälas i 2 §, skola utses vid 1930 års landsting och av stadsfullmäktige i stad, som ej deltager i landsting, före 1930 års utgång.

Förslag

till

Lag om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art.

1 §.

Åtgärder enligt denna lag må vidtagas beträffande den, som fyllt 18 men ej 21 år, där han är hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga och lösa förbindelser

samt till följd därav uppenbarligen är i fara att bliva oförmögen till hederlig självförsörjning och samhällsnyttigt liv.

Åtgärder enligt denna lag må ock vidtagas beträffande den, som fyllt 21 år, där han, utan att ägna sig åt ordnat arbete eller eljest på hederligt sätt försörja sig, hemfaller åt otuktigt leverne, som ovan sägs, samt antingen

a) till otukt förleder ungdom under 21 år eller genom sitt leverne åstadkommer särskild fara för sådant förledande; eller

b) genom uppfordran eller inbjudan till otukt stör anständigheten eller eljest väcker förargelse å plats, som i 11 kap. 15 § strafflagen sägs, eller ock genom sitt leverne verkar grovt störande för närboende eller andra.

2 §.

1 mom. Närmaste befattningen med de åtgärder, som avses i denna lag, handhaves i stad, som har ett invånarantal av 20,000 eller därutöver, av en *skyddsnämnd*. Ledamöterna i denna utses av stadsfullmäktige till det antal, som med hänsyn till föreliggande förhållanden prövas erforderligt, dock minst fem.

Vid val av ledamöter i nämnden bör tillses, att erfarenhet rörande samhällets hälsovård, barnavård, nykterhetsvård och fattigvård är företrädd i nämnden, och skola av ledamöterna minst en vara läkare och minst två vara kvinnor.

Suppleanter för ledamöterna utses till lika stort antal, och gäller beträffande dem vad ovan är stadgat om ledamöter.

Beträffande ledamots och suppleants valbarhet, rätt att avsäga sig uppdraget, tjänstgöringstid och avgång ävensom val av ordförande och vice ordförande, ordningen för nämndens arbete, avgivande av utgifts- och inkomstförslag, räkenskapers förande, redovisning samt ledamots ansvarighet skall vad om fattigvårdsstyrelse finnes stadgat i motsvarande tillämpning gälla.

I fråga om skyddsnämnd i Stockholm gälla de bestämmelser, som Konungen efter stadsfullmäktiges hörande meddelar.

2 mom. Även i annan kommun må, där så prövas erforderligt, tillsättas skyddsnämnd. Den utses i stad av stadsfullmäktige eller, där fullmäktige ej finnas, av allmän rådstuga och på landet av kommunalstämma eller av kommunalfullmäktige, där sådana finnas.

3 mom. I kommun, där skyddsnämnd icke finnes, skola på dylik nämnd ankommande åligganden fullgöras av fattigvårdsstyrelsen, såvitt ej kommunen uppdrager åt annan kommunal myndighet att handhava befattningen därmed.

3 §.

1 mom. Skyddsnämnd har att ägna uppmärksamhet och tillsyn åt de förhållanden, som avses i denna lag, och må, i den mån det finnes erforderligt, till sitt biträde kalla därtill skickade män och kvinnor.

2 mom. Skyddsnämnd bör låta sig angeläget vara att, i den mån sådant kan vara till gagn vid fullgörandet av dess åligganden, samarbeta såväl med hälsovårdsnämnd, barnavårdsnämnd, nykterhetsnämnd, fattigvårdsstyrelse samt andra myndigheter som ock med föreningar, stiftelser eller andra institutioner, vilka utöva social hjälpverksamhet *(hjälporganisationer)*.

Hjälporganisation, som är skickad att biträda vid tillrättaförandet av personer, som avses i denna lag, må för sådant ändamål av Konungen auktoriseras.

3 mom. Skyddsnämnd bör, i den mån så finnes lämpligt, genom anordnande av upplysande föredrag eller annorledes verka för spridande av kunskap till motarbetande av sedeslöst leverne och till höjande av ansvarskänslan i förbindelser mellan könen.

4 §.

1 mom. Hälsovårdsnämnd, barnavårdsnämnd, nykterhetsnämnd, fattigvårdsstyrelse och polismyndighet åligger att, då kännedom erhållits om fall, som avses i 1 §, därom ofördröjligen göra anmälan hos skyddsnämnden.

2 mom. Har skyddsnämnd genom anmälan eller eljest fått kännedom om fall, då dess ingripande synes påkallat, skall nämnden skyndsamt föranstalta om undersökning samt inhämta upplysning om den eller de personer, som saken rör, och deras levnadsförhållanden ävensom andra på fallets bedömande inverkande omständigheter.

5 §.

1 mom. Där så prövas nödigt, äger skyddsnämnd låta till personlig inställelse kalla den, som är föremål för undersökning; har han bevisligen erhållit kallelse, men utan laga förfall utebliver, äger nämnden hos polismyndigheten erhålla handräckning för hans inställande.

2 mom. Där eljest någon, som bor eller uppehåller sig inom kommunen, av skyddsnämnden kallas till personlig inställelse för att höras eller meddela upplysning i något till nämndens behandling hörande ärende, är han pliktig

att hörsamma kallelsen, såvitt han minst fyra dagar förut erhållit del därav. Utebliver han utan laga förfall, skall han böta fem kronor till kommunens kassa och av nämnden genom upprepade viten, som dock tillsammans ej må överstiga etthundra kronor, tillhållas att inställa sig. Kan den tredskande ändock ej förmås till inställelse, må nämnden erhålla handräckning hos polismyndigheten.

3 mom. Handräckning meddelas utan kostnad för skyddsnämnden.

6 §.

1 mom. Finnes beträffande den, som är föremål för undersökning, skäl föreligga att vidtaga åtgärd enligt lagen om fattigvården eller lagen om behandling av alkoholister eller finnes han i behov av sjukvård eller annan dylik vård, skall nämnden, utan att göra honom till föremål för åtgärd enligt denna lag, ofördröjligen överlämna honom till vederbörande för erhållande av erforderlig vård.

2 mom. Framgår i andra fall av undersökningen, att någon gjort sig förfallen till sedeslöst leverne, som i 1 § sägs, åligger det skyddsnämnden att vidtaga tjänliga åtgärder för hans tillrättaförande *(hjälpåtgärder)*, såsom

1) att söka bibringa honom insikt om vådan av fortsatt sedeslöst leverne och genom personlig inverkan förmå honom att föra ett ordentligt och samhällsnyttigt liv samt därvid allvarligt erinra honom om de påföljder, som i annat fall kunna för honom inträda;

2) att, när anledning därtill föreligger, söka förmå honom att rådfråga läkare och följa dennes föreskrifter eller att söka vård å sjukhus, enskild anstalt eller hem, som i sådant fall bör anvisas honom; eller

3) att i fall av behov söka vara honom behjälplig med erhållande av arbete eller söka bereda honom yrkesutbildning samt, därest det för minskande av frestelserna till sedeslöst leverne anses erforderligt, ombyte av verksamhet eller vistelseort.

3 mom. För ovannämnda ändamål äger skyddsnämnden att hänvända sig till hjälporganisation, arbetsförmedlingsanstalt, annan offentlig eller enskild institution, anhöriga eller andra personer, som finnas villiga att omhändertaga den, som är föremål för behandling, eller eljest medverka till hans tillrättaförande.

4 mom. Där arbete anvisas eller annan hjälpåtgärd vidtages, äger skyddsnämnden föreskriva de villkor i fråga om vistelseort, sysselsättning eller i annat hänseende, vilka den, som är föremål för åtgärden, har att iakttaga; och må, när omständigheterna därtill föranleda, nämnden under viss tid, högst två år, ställa honom under *övervakning* av därtill lämplig och villig person, förening eller stiftelse (övervakare), som har att öva tillsyn över honom och söka befordra vad som kan lända till hans hjälp.

7 §.

1 mom. Då undersökning, övervakning eller annan åtgärd på skyddsnämnds föranstaltande vidtages, bör noga tillses, att den, som är föremål för

behandling, icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i sin lovliga verksamhet.

2 mom. Vad hos skyddsnämnd förekommit rörande personer, som äro föremål för nämndens behandling, må ej yppas för obehöriga.

Alla handlingar i förekommande ärenden skola så förvaras, att de icke åtkommas av obehöriga.

8 §.

Vill någon, som gjort sig förfallen till sedeslöst leverne på sätt i 1 § sägs och som ej är varaktigt oförmögen till arbete, *frivilligt ingå* å allmän arbetsanstalt, som avses i denna lag, och förbinder han sig skriftligen att kvarstanna å anstalten under viss tid, minst sex månader och högst två år, må skyddsnämnden, när den finner skäl därtill, gå i författning om hans intagande därstädes, i den mån plats för honom kan beredas. Är han omyndig, erfordras förmyndarens samtycke.

9 §.

Finner skyddsnämnden beträffande någon, som är föremål för undersökning, att utredning genom polismyndighet för anställande av åtal mot honom för brott eller av annan anledning bör äga rum, har nämnden att överlämna ärendet i berörda del till vederbörande polismyndighet för den behandling, som på polismyndigheten ankommer.

Finner skyddsnämnden, att ärendet bör behandlas enligt lagen om åtgärder mot lösdriveri, har nämnden att överlämna detsamma till förhörsmyndigheten för åtgärd, som på denna myndighet ankommer.

10 §.

1 mom. Finner skyddsnämnden, att någon, som förut varit föremål för åtgärd enligt denna lag, ånyo gjort sig förfallen till sedeslöst leverne, som i 1 § sägs,

samt åtgärd enligt 6 § 2 mom. prövas vara gagnlös eller ej kunna vidtagas och ej heller bestämmelsen om frivilligt ingående å allmän arbetsanstalt anses böra tillämpas,

skall nämnden överlämna ärendet till länsstyrelsens prövning.

2 mom. Lag samma vare, där den, som är föremål för skyddsnämndens behandling, är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller skälig anledning förekommer, att hans uppgift därom är oriktig, samt rätta förhållandet ej kan vid förhör med honom fastställas.

11 §.

När ärende överlämnas till länsstyrelsen, skall skyddsnämnden göra anmälan därom hos polismyndigheten, som har att taga i förvar den, om vilken i ärendet är fråga, och inställa honom hos länsstyrelsen.

Skyddsnämnden skall ock ofördröjligen till länsstyrelsen insända handlin-

garna i ärendet jämte fullständig redogörelse för den av nämnden gjorda undersökningen och för de åtgärder, som av nämnden vidtagits.

Polismyndigheten åligger att rörande personen i fråga ofördröjligen hos vederbörande rekvirera prästbetyg och utdrag av straffregistret med begäran om dessa handlingars omedelbara insändande till länsstyrelsen.

12 §.

Länsstyrelsen har att utan dröjsmål hålla förhör och verkställa utredning i ärendet samt att därvid och i övrigt förfara jämlikt bestämmelserna i 14 och 15 §§ i lagen om åtgärder mot lösdriveri.

13 §.

1 mom. Därest av utredningen i ärendet framgår, att sådant fall är för handen, som i 10 § sägs,

samt länsstyrelsen finner skäl ej föreligga till förfarande enligt 6 § 1 mom. och omständigheterna ej heller äro sådana, att beträffande den, som är föremål för länsstyrelsens behandling, hjälpåtgärder jämlikt 6 § 2 mom. med utsikt till framgång kunna vidtagas,

äger länsstyrelsen förordna om hans intagande å allmän arbetsanstalt.

I fall, som avses i 10 § 2 mom., har länsstyrelsen att, innan beslut i ärendet meddelas, söka åstadkomma utredning rörande personens rätta namn och hemvist.

2 mom. Befinnes någon vara varaktigt oförmögen till arbete, må förordnande ej meddelas om hans intagande å allmän arbetsanstalt, utan länsstyrelsen har i dylikt fall att efter omständigheterna föranstalta om tjänlig vård eller vidtaga annan lämplig åtgärd.

Finnes uppenbart, att hans intagande å vårdanstalt skulle ur ordningens synpunkt eller eljest medföra synnerlig olägenhet, äger länsstyrelsen likväl utan hinder av vad ovan stadgats förordna om hans intagande å allmän arbetsanstalt.

14 §.

Beträffande villkorligt anstånd med verkställande av länsstyrelses utslag samt utslags delgivning och verkställighet m. m. skall i motsvarande tillämpning gälla vad i 17 och 18 §§ i lagen om åtgärder mot lösdriveri är stadgat.

15 §.

Gör sig utlänning förfallen till sedeslöst leverne, som i 1 § sägs, må, där utvisning från riket finnes ej böra äga rum, med honom förfaras jämlikt 13 §. Har förordnande om utvisning meddelats, men möter hinder mot dess verkställande, äger Konungen medgiva, att länsstyrelsen må med sådan utlänning förfara på sätt ovan sägs.

16 §.

I övrigt skola de i 5 kapitlet i lagen om åtgärder mot lösdriveri innefattade stadganden om allmänna arbetsanstalter samt de i 6 kapitlet meddelade all-

männa bestämmelser i motsvarande tillämpning lända till efterrättelse med iakttagande dock, att vad som är stadgat om förhörsmyndighet skall gälla i avseende å skyddsnämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1931.

I det fall, som omförmäles i 10 § 1 mom., skall tvångsarbete eller varning enligt lagen den 12 juni 1885 angående lösdrivares behandling vara att likställa med behandling å allmän arbetsanstalt, som avses i förevarande lag, eller med åtgärd enligt 6 § 2 mom. här ovan.

Då fråga är om meddelande av villkorligt anstånd med verkställighet av länsstyrelses utslag och då beträffande person, som enligt förevarande lag blivit intagen å allmän arbetsanstalt, fråga uppstår om hans kvarhållande där enligt bestämmelserna i 22 § 2 mom. i lagen om åtgärder mot lösdriveri, skall tvångsarbete, som han undergått jämlikt lagen den 12 juni 1885, vara att likställa med behandling å allmän arbetsanstalt.

Alternativ B.

Förslag

till

Lag om åtgärder mot lösdriveri och mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art.

1 KAP.

Om förebyggande åtgärder mot lösdriveri.

1 §.

1 mom. Åtgärder enligt detta kapitel må vidtagas beträffande den, som undandrager sig att efter förmåga ärligen försörja sig och tillika antingen

1) under kringstrykande eller annorledes för ett levnadssätt, som giver grundad anledning till antagande, att han på ohederligt sätt söker förskaffa sig medel till sitt uppehälle, eller som eljest innebär fara för allmän ordning eller säkerhet; eller

2) gör sig förfallen till bettleri eller tillåter barn, som står under hans lydnad eller uppsikt, att bettla eller använder barn eller andra att bettla för sin räkning.

2 mom. Åtgärder, som ovan sagts, må ej vidtagas mot person under 18 år.

3 mom. Den, som gör sig förfallen till sedeslöst leverne av samhällsskadlig art, skall behandlas efter ty i 2 kapitlet här nedan särskilt är stadgat.

2 §.

1 mom. Närmaste befattningen med de åtgärder, som avses i detta kapitel, handhaves av en *förhörsmyndighet,* som utgöres av vederbörande polismyndighet såsom förhörsledare jämte ett kommunalt ombud såsom bisittare.

2 mom. Med polismyndighet avses:

i stad, där polismästare finnes, polismästaren eller den befattningshavare vid polisväsendet, som enligt instruktion eller vederbörligt förordnande eljest har att taga befattning med hithörande ärenden, och i annan stad stadsfiskalen eller, om han är befriad från all befattning med polisväsendet, den befattningshavare, som närmast under polischefen har inseende över polisväsendet; samt

å landet polischefen i orten eller vad angår köping och municipalsamhälle, där särskild polisman av länsstyrelsen må för detta ändamål hava förordnats, sådan polisman.

3 mom. Landsting skall för varje landsfiskalsdistrikt och varje stad inom landstingsområdet samt, i fall av behov, för köping och municipalsamhälle, varje gång för en tid av fyra år, utse lämpligt antal därtill skickade personer jämte suppleanter för dem att tjänstgöra såsom kommunalt ombud. Bland dessa har förhörsledaren att inkalla ett ombud till tjänstgöring vid förhör, som i 5 § omförmäles.

Avgår någon av de sålunda utsedda före utgången av nämnda tid, utses vid nästa landsting annan person i hans ställe för den återstående tiden.

I stad, som ej deltager i landsting, ankommer ovanberörda åliggande på stadsfullmäktige.

Landsting eller stadsfullmäktige äga bestämma, huruvida och till vilket belopp ersättning skall utgå till kommunalt ombud.

3 §.

I stad eller större kommun på landet, där sådan anordning anses kunna på betryggande sätt genomföras, må Konungen på framställning av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige kunna uppdraga åt kommunal myndighet att i viss omfattning utföra på förhörsmyndighet ankommande åligganden. Konungen äger i ty fall meddela de närmare föreskrifter rörande förfarandet hos denna kommunala myndighet m. m., som må bliva erforderliga, och därvid medgiva av omständigheterna påkallade undantag från vad i detta kapitel är stadgat.

4 §.

Fattigvårdsstyrelse äger att i mån av behov anställa tillsyningsmän att biträda vid lagens tillämpning; och ankommer det på fattigvårdssamhället att efter förslag av fattigvårdsstyrelsen bestämma, huruvida och till vilket belopp ersättning skall utgå till sådan tillsyningsman.

5 §.

Beträdes någon med lösdriveri, som i 1 § 1 mom. sägs, äger fjärdingsman, annan polisman eller tillsyningsman anhålla och ofördröjligen inställa honom inför förhörsmyndigheten, som har att utan dröjsmål hålla förhör med honom. Vid förhöret bör, om så ske kan, jämväl i orten befintligt ombud för hjälporganisation, efter kallelse av förhörsledaren, vara tillstädes och deltaga i ärendets behandling.

6 §.

Förhörsledaren skall, om möjligt redan före förhöret, införskaffa upplysning angående den anhållne från det i 42 § omförmälda centralregister.

Vid förhöret bör verkställas utredning om de omständigheter, som föranlett anhållandet, den anhållnes uppehållsorter och sysselsättning under den närmast förflutna tiden, hans utvägar att försörja sig ävensom hans levnadsförhållanden i övrigt, i den mån de äro av vikt för bedömande, vilka åtgärder som kunna ifrågakomma att vidtagas.

Vid förhöret skall föras protokoll över vad därvid förekommer. I händelse av olika meningar om vad i ärendet skall åtgöras gäller den mening, förhörsledaren omfattar. Vid förhör närvarande ombud, som vid besluts fattande icke är ense med förhörsledaren, äger till protokollet anteckna sin avvikande mening.

7 §.

1 mom. Finnes beträffande den anhållne skäl föreligga att vidtaga åtgärd enligt lagen om fattigvården eller lagen om behandling av alkoholister eller finnes han i behov av sjukvård eller annan dylik vård, skall förhörsmyndigheten, utan att göra honom till föremål för åtgärd enligt denna lag, ofördröjligen överlämna honom till vederbörande för erhållande av erforderlig vård.

2 mom. Framgår i andra fall av undersökningen, att den anhållne gjort sig förfallen till lösdriveri, skall förhörsmyndigheten tillhålla honom att föra ett ordentligt och samhällsnyttigt liv samt därvid allvarligt erinra honom om de påföljder, som i annat fall enligt denna lag kunna för honom inträda.

Där det med hänsyn till föreliggande omständigheter prövas vara till gagn, skola förhörsmyndigheten och i ärendets behandling deltagande ombud för hjälporganisation söka vara honom behjälpliga med erhållande av arbete eller vidtaga andra tjänliga åtgärder för hans tillrättaförande *(hjälpåtgärder)*; och bör i ty fall efter omständigheterna hänvändelse ske till fattigvårdsstyrelse, för ändamålet anordnat allmänt arbetsföretag, arbetsförmedlingsanstalt, annan offentlig eller enskild institution, den anhållnes anhöriga eller andra personer, som finnas villiga att omhändertaga honom eller eljest bereda honom tillfälle att föra ett samhällsnyttigt liv.

Lämnas den anhållne på fri fot, skola förhörsmyndigheten och ombud för hjälporganisation i avvaktan på hjälpåtgärdernas vidtagande genom fattigvårdsstyrelsen eller annorledes, i den mån så erfordras, bereda honom husrum och uppehälle mot fullgörande av förelagt arbete.

3 mom. Där arbete anvisas eller annan hjälpåtgärd vidtages, äger förhörsmyndigheten föreskriva de villkor i fråga om vistelseort, sysselsättning eller i annat hänseende, vilka den, som är föremål för åtgärden, har att iakttaga; och må, när omständigheterna därtill föranleda, förhörsmyndigheten under viss tid, högst två år, ställa honom under övervakning.

8 §.

Vill någon, som gjort sig förfallen till lösdriveri och som ej är varaktigt oförmögen till arbete, *frivilligt ingå* å allmän arbetsanstalt, som avses i denna lag, och förbinder han sig skriftligen att kvarstanna å anstalten under viss tid, minst sex månader och högst två år, må förhörsmyndigheten, när den fin-

ner skäl därtill, gå i författning om hans intagande därstädes, i den mån plats för honom kan beredas. Är han omyndig, erfordras förmyndarens samtycke.

9 §.

Den, som är föremål för behandling, skall tillställas skriftligt besked om beslutade åtgärder samt vad han i övrigt har att iakttaga. Beträffande nämnda åtgärder skall ock anteckning göras till förhörsmyndighetens protokoll och uppgift insändas till centralregistret.

10 §.

1 mom. Finner förhörsmyndigheten, att någon, som förut enligt denna lag varit föremål för behandling för lösdriveri, ånyo gjort sig därtill förfallen, samt åtgärd enligt 7 § 2 mom. prövas vara gagnlös eller ej kunna vidtagas och ej heller bestämmelsen om frivilligt ingående å allmän arbetsanstalt anses böra tillämpas,

skall förhörsmyndigheten överlämna ärendet till länsstyrelsens prövning.

2 mom. Lag samma vare, där för lösdriveri anhållen person är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller skälig anledning förekommer, att hans uppgift därom är oriktig, samt rätta förhållandet ej kan vid förhöret med honom fastställas.

3 mom. Där någon, som anvisats arbete, undandrager sig att fullgöra detta arbete eller utan tillstånd lämnar arbetet eller visar tredska att efterkomma givna föreskrifter eller gör sig skyldig till uppförande, som strider mot god ordning, äger övervakare, där sådan är förordnad, eller annan, som har uppsikt över honom, göra anmälan därom hos förhörsmyndigheten i orten, vilken efter verkställd undersökning må överlämna ärendet till länsstyrelsens prövning eller, där mildrande omständigheter föreligga, vidtaga åtgärd enligt 7 § 2 mom.

11 §.

När ärende överlämnas till länsstyrelsen, skall den, om vilken i ärendet är fråga, genom polismyndighetens försorg tagas i förvar och inställas hos länsstyrelsen.

Polismyndigheten åligger tillika att ofördröjligen till länsstyrelsen insända handlingarna i ärendet och avskrift av det vid förhöret förda protokollet jämte beskrivning av personens utseende. Polismyndigheten skall ock rörande honom ofördröjligen hos vederbörande rekvirera prästbetyg och utdrag av straffregistret med begäran om dessa handlingars omedelbara insändande till länsstyrelsen.

2 KAP.

Om förebyggande åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art.

12 §.

Åtgärder enligt detta kapitel må vidtagas beträffande den, som fyllt 18 men ej 21 år, där han är hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga och lösa förbindelser

samt till följd därav uppenbarligen är i fara att bliva oförmögen till hederlig självförsörjning och samhällsnyttigt liv.

Åtgärder enligt detta kapitel må ock vidtagas beträffande den, som fyllt 21 år, där han, utan att ägna sig åt ordnat arbete eller eljest på hederligt sätt försörja sig, hemfaller åt otuktigt leverne, som ovan sägs, samt antingen

a) till otukt förleder ungdom under 21 år eller genom sitt leverne åstadkommer särskild fara för sådant förledande; eller

b) genom uppfordran eller inbjudan till otukt stör anständigheten eller eljest väcker förargelse å plats, som i 11 kap. 15 § strafflagen sägs, eller ock genom sitt leverne verkar grovt störande för närboende eller andra.

13 §.

1 mom. Närmaste befattningen med de åtgärder, som avses i detta kapitel, handhaves i stad, som har ett invånarantal av 20,000 eller därutöver, av en *skyddsnämnd.* Ledamöterna i denna utses av stadsfullmäktige till det antal, som med hänsyn till föreliggande förhållanden prövas erforderligt, dock minst fem.

Vid val av ledamöter i nämnden bör tillses, att erfarenhet rörande samhällets hälsovård, barnavård, nykterhetsvård och fattigvård är företrädd i nämnden, och skola av ledamöterna minst en vara läkare och minst två vara kvinnor.

Suppleanter för ledamöterna utses till lika stort antal, och gäller beträffande dem vad ovan är stadgat om ledamöter.

Beträffande ledamots och suppleants valbarhet, rätt att avsäga sig uppdraget, tjänstgöringstid och avgång ävensom val av ordförande och vice ordförande, ordningen för nämndens arbete, avgivande av utgifts- och inkomstförslag, räkenskapers förande, redovisning samt ledamots ansvarighet skall vad om fattigvårdsstyrelse finnes stadgat i motsvarande tillämpning gälla.

I fråga om skyddsnämnd i Stockholm gälla de bestämmelser, som Konungen efter stadsfullmäktiges hörande meddelar.

2 mom. Även i annan kommun må, där så prövas erforderligt, tillsättas skyddsnämnd. Den utses i stad av stadsfullmäktige eller, där fullmäktige ej finnas, av allmän rådstuga och på landet av kommunalstämma eller av kommunalfullmäktige, där sådana finnas.

3 mom. I kommun, där skyddsnämnd icke finnes, skola på dylik nämnd ankommande åligganden fullgöras av fattigvårdsstyrelsen, såvitt ej kommunen uppdrager åt annan kommunal myndighet att handhava befattningen därmed.

14 §.

1 mom. Skyddsnämnd har att ägna uppmärksamhet och tillsyn åt de förhållanden, som avses i detta kapitel, och må, i den mån det finnes erforderligt, till sitt biträde kalla därtill skickade män och kvinnor.

2 mom. Skyddsnämnd bör, i den mån så finnes lämpligt, genom anordnande av upplysande föredrag eller annorledes verka för spridande av kunskap till motarbetande av sedeslöst leverne och till höjande av ansvarskänslan i förbindelser mellan könen.

15 §.

1 mom. Hälsovårdsnämnd, barnavårdsnämnd, nykterhetsnämnd, fattigvårdsstyrelse och polismyndighet åligger att, då kännedom erhållits om fall, som avses i 12 §, därom ofördröjligen göra anmälan hos skyddsnämnden.

2 mom. Har skyddsnämnd genom anmälan eller eljest fått kännedom om fall, då dess ingripande synes påkallat, skall nämnden skyndsamt föranstalta om undersökning samt inhämta upplysning om den eller de personer, som saken rör, och deras levnadsförhållanden ävensom andra på fallets bedömande inverkande omständigheter.

16 §.

1 mom. Där så prövas nödigt, äger skyddsnämnd låta till personlig inställelse kalla den, som är föremål för undersökning; har han bevisligen erhållit kallelse, men utan laga förfall utebliver, äger nämnden hos polismyndigheten erhålla handräckning för hans inställande.

2 mom. Där eljest någon, som bor eller uppehåller sig inom kommunen, av skyddsnämnden kallas till personlig inställelse för att höras eller meddela upplysning i något till nämndens behandling hörande ärende, är han pliktig att hörsamma kallelsen, såvitt han minst fyra dagar förut erhållit del därav. Utebliver han utan laga förfall, skall han böta fem kronor till kommunens kassa och av nämnden genom upprepade viten, som dock tillsammans ej må överstiga etthundra kronor, tillhållas att inställa sig. Kan den tredskande ändock ej förmås till inställelse, må nämnden erhålla handräckning hos polismyndigheten.

3 mom. Handräckning meddelas utan kostnad för skyddsnämnden.

17 §.

1 mom. Finnes beträffande den, som är föremål för undersökning, skäl föreligga att vidtaga åtgärd enligt lagen om fattigvården eller lagen om behandling av alkoholister eller finnes han i behov av sjukvård eller annan dylik

vård, skall nämnden, utan att göra honom till föremål för åtgärd enligt denna lag, ofördröjligen överlämna honom till vederbörande för erhållande av erforderlig vård.

2 mom. Framgår i andra fall av undersökningen, att någon gjort sig förfallen till sedeslöst leverne, som i 12 § sägs, åligger det skyddsnämnden att vidtaga tjänliga åtgärder för hans tillrättaförande *(hjälpåtgärder)*, såsom

1) att söka bibringa honom insikt om vådan av fortsatt sedeslöst leverne och genom personlig inverkan förmå honom att föra ett ordentligt och samhällsnyttigt liv samt därvid allvarligt erinra honom om de påföljder, som i annat fall kunna för honom inträda;

2) att, när anledning därtill föreligger, söka förmå honom att rådfråga läkare och följa dennes föreskrifter eller att söka vård å sjukhus, enskild anstalt eller hem, som i sådant fall bör anvisas honom; eller

3) att i fall av behov söka vara honom behjälplig med erhållande av arbete eller söka bereda honom yrkesutbildning samt, därest det för minskande av frestelserna till sedeslöst leverne anses erforderligt, ombyte av verksamhet eller vistelseort.

3 mom. För ovannämnda ändamål äger skyddsnämnden att hänvända sig till hjälporganisation, arbetsförmedlingsanstalt, annan offentlig eller enskild institution, anhöriga eller andra personer, som finnas villiga att omhändertaga den, som är föremål för behandling, eller eljest medverka till hans tillrättaförande.

4 mom. Där arbete anvisas eller annan hjälpåtgärd vidtages, äger skyddsnämnden föreskriva de villkor i fråga om vistelseort, sysselsättning eller i annat hänseende, vilka den, som är föremål för åtgärden, har att iakttaga; och må, när omständigheterna därtill föranleda, nämnden under viss tid, högst två år, ställa honom under övervakning.

18 §.

1 mom. Då undersökning eller annan åtgärd på skyddsnämnds föranstaltande vidtages, bör noga tillses, att den, som är föremål för behandling, icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i sin lovliga verksamhet.

2 mom. Vad hos skyddsnämnd förekommit rörande personer, som äro föremål för nämndens behandling, må ej yppas för obehöriga.

Alla handlingar i förekommande ärenden skola så förvaras, att de icke åtkommas av obehöriga.

19 §.

Vill någon, som gjort sig förfallen till sedeslöst leverne på sätt i 12 § sägs och som ej är varaktigt oförmögen till arbete, *frivilligt ingå* å allmän arbetsanstalt, som avses i denna lag, och förbinder han sig skriftligen att kvarstanna å anstalten under viss tid, minst sex månader och högst två år, må skyddsnämnden, när den finner skäl därtill, gå i författning om hans intagande därstädes, i

den mån plats för honom kan beredas. Är han omyndig, erfordras förmyndarens samtycke.

20 §.

Finner skyddsnämnden beträffande någon, som är föremål för undersökning, att utredning genom polismyndighet för anställande av åtal mot honom för brott eller av annan anledning bör äga rum, har nämnden att överlämna ärendet i berörda del till vederbörande polismyndighet för den behandling, som på polismyndigheten ankommer.

Finner skyddsnämnden, att ärendet bör behandlas enligt 1 kapitlet, har nämnden att överlämna ärendet till förhörsmyndigheten för åtgärd, som på denna myndighet ankommer.

21 §.

1 mom. Finner skyddsnämnden, att någon, som förut enligt denna lag varit föremål för behandling för sedeslöst leverne, ånyo gjort sig därtill förfallen på sätt i 12 § sägs,

samt åtgärd enligt 17 § 2 mom. prövas vara gagnlös eller ej kunna vidtagas och ej heller bestämmelsen om frivilligt ingående å allmän arbetsanstalt anses böra tillämpas,

skall nämnden överlämna ärendet till länsstyrelsens prövning.

2 mom. Lag samma vare, där den, som är föremål för skyddsnämndens behandling, är okänd och undandrager sig att uppgiva namn och hemvist eller skälig anledning förekommer, att hans uppgift därom är oriktig, samt rätta förhållandet ej kan vid förhör med honom fastställas.

22 §.

När ärende överlämnas till länsstyrelsen, skall skyddsnämnden göra anmälan därom hos polismyndigheten, som har att taga i förvar den, om vilken i ärendet är fråga, och inställa honom hos länsstyrelsen.

Skyddsnämnden skall ock ofördröjligen till länsstyrelsen insända handlingarna i ärendet jämte fullständig redogörelse för den av nämnden gjorda undersökningen och för de åtgärder, som av nämnden vidtagits.

Polismyndigheten åligger att rörande personen i fråga ofördröjligen hos vederbörande rekvirera prästbetyg och utdrag av straffregistret med begäran om dessa handlingars omedelbara insändande till länsstyrelsen.

3 KAP.

Om förfarandet hos länsstyrelsen.

23 §.

1 mom. Har ärende av förhörsmyndighet eller skyddsnämnd överlämnats till länsstyrelsen, skall denna utan dröjsmål hålla förhör och i övrigt verkställa erforderlig utredning i ärendet.

Vid förhör skola förhandlingarna vara offentliga; dock ankommer på länsstyrelsen att, när den, som är föremål för förhöret, det begär eller omständigheterna eljest därtill föranleda, förordna, att handläggningen skall äga rum inom stängda dörrar, därvid länsstyrelsen likväl må medgiva hans anhöriga ävensom andra, vilkas närvaro kan förväntas bliva till nytta under förhöret, rätt att övervara detsamma.

2 mom. Finner länsstyrelsen det vara av omständigheterna påkallat, att någon varder vid domstol hörd såsom vittne eller upplysningsvis, äger länsstyrelsen förordna om dylikt förhör och meddela med avseende härå erforderliga föreskrifter. På framställning av länsstyrelsen skola vederbörande genom rättens ordförande inkallas till förhöret.

Beträffande ersättning av allmänna medel för inställelsen åt sådan person skall i tillämpliga delar gälla vad i avseende å brottmål är stadgat.

3 mom. Länsstyrelsen må ock, där så prövas nödigt, för vinnande av ytterligare utredning rörande den persons förhållanden, om vilken i ärendet är fråga, samt angående de åtgärder, som med hänsyn därtill må anses tjänligast för hans tillrättaförande, förordna lämplig person att verkställa särskild undersökning i angivna hänseenden.

4 mom. Åskar personen i fråga hjälp vid sin talans utförande och finner ej länsstyrelsen sådan vara uppenbarligen onödig, skall länsstyrelsen förordna biträde åt honom. Angående dylikt biträde och rätt för biträdet att av allmänna medel åtnjuta gottgörelse skola gällande bestämmelser angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad i tillämpliga delar lända till efterrättelse; dock att till biträde må utses även sådan därtill skickad person, som icke avlagt för utövande av domarämbete föreskrivna kunskapsprov, och att det ankommer på länsstyrelsen att bestämma ersättningens belopp.

5 mom. I länsstyrelsens protokoll skola intagas prästbetyg rörande personen i fråga samt uppgift angående vad om honom förekommer i straffregistret. Länsstyrelsen skall ock angående honom införskaffa läkarbetyg, som skall intagas i protokollet.

24 §.

Där förening, stiftelse eller enskild person är villig att omhändertaga den, som är föremål för länsstyrelsens behandling, och detta prövas kunna ske på betryggande sätt, eller där eljest särskilda skäl härtill äro, må länsstyrelsen under ärendets handläggning eller i slutligt utslag förordna om hans försättande på fri fot.

25 §.

1 mom. Därest av utredningen i ärendet framgår, att sådant fall är för handen, som i 10 § eller 21 § sägs,

samt länsstyrelsen finner skäl ej föreligga till förfarande enligt 7 § 1 mom. eller 17 § 1 mom. och omständigheterna ej heller äro sådana, att beträffande den, som är föremål för länsstyrelsens behandling, hjälpåtgärder jämlikt 7 § 2 mom. eller 17 § 2 mom. med utsikt till framgång kunna vidtagas,

äger länsstyrelsen förordna om hans intagande å allmän arbetsanstalt.

I fall, som avses i 10 § 2 mom. eller 21 § 2 mom., har länsstyrelsen att, innan beslut i ärendet meddelas, söka åstadkomma utredning rörande personens rätta namn och hemvist.

2 mom. Befinnes någon vara varaktigt oförmögen till arbete, må förordnande ej meddelas om hans intagande å allmän arbetsanstalt, utan länsstyrelsen har i dylikt fall att efter omständigheterna föranstalta om tjänlig vård eller vidtaga annan lämplig åtgärd.

Finnes uppenbart, att hans intagande å vårdanstalt skulle ur ordningens synpunkt eller eljest medföra synnerlig olägenhet, äger länsstyrelsen likväl utan hinder av vad ovan stadgats förordna om hans intagande å allmän arbetsanstalt.

26 §.

Då förordnande meddelas om intagande å allmän arbetsanstalt av någon, vilken under de fem sistförflutna åren ej varit intagen å sådan anstalt, äger länsstyrelsen, när omständigheterna giva grundad anledning till antagande, att han skall utan intagande å allmän arbetsanstalt låta sig rättas, meddela *villkorligt anstånd* med utslagets verkställande. Länsstyrelsen skall i ty fall förordna, att han under en prövotid av två år skall stå under övervakning.

Fullgöras ej vid anståndets meddelande förelagda villkor eller föranleda eljest förhållandena därtill, må länsstyrelsen, efter därom inkommen anmälan eller annorledes vunnen kännedom, förklara anståndet förverkat. Har ej utslaget bragts till verkställighet inom två år från dess meddelande, vare detsamma förfallet.

27 §.

1 mom. Länsstyrelses utslag, varigenom förordnats om någons intagande å allmän arbetsanstalt, skall, därest han ej är på fri fot, genast för honom muntligen avkunnas med underrättelse om vad han för besvärs anförande har att iakttaga; och skall utslaget med åtecknad fullständig besvärshänvisning i varje fall ofördröjligen skriftligen delgivas honom mot bevis.

Uppgift om sådant utslag, så ock om förverkande av villkorligt anstånd med utslags verkställande skall ofördröjligen insändas till centralregistret enligt de närmare föreskrifter, som Konungen meddelar.

2 mom. Länsstyrelsen har att förordna om verkställighet av utslag.

Utslag, som icke vunnit laga kraft, må gå i verkställighet, där den, som utslaget avser, sedan han haft betänketid under två dagar efter det utslaget skriftligen delgavs honom, inför länsstyrelsen eller magistrat eller i vittnens närvaro inför tillsyningsman eller föreståndare vid häkte, ordförande i magistrat, polismästare eller landsfogde avgivit förklaring, att han åtnöjes med utslaget. Om förklaring, som ej avgivits inför länsstyrelsen, skall denna ofördröjligen underrättas. Avgiven förklaring må ej återtagas.

3 mom. Då länsstyrelsen förordnat om verkställighet av utslag, skall detsamma ofördröjligen översändas till vederbörande anstalt. Senast inom åtta dagar därefter skola ock fullständiga protokoll dit översändas.

28 §.

Gör sig utlänning förfallen till lösdriveri eller till sedeslöst leverne, som i 12 § sägs, må, där utvisning från riket finnes ej böra äga rum, med honom förfaras jämlikt 25 §. Har förordnande om utvisning meddelats, men möter hinder mot dess verkställande, äger Konungen medgiva, att länsstyrelsen må med sådan utlänning förfara på sätt ovan sägs.

4 KAP.

Om allmänna arbetsanstalter.

29 §.

1 mom. Allmän arbetsanstalt enligt denna lag är:

1) arbetsanstalt, som av staten för sådant ändamål inrättats;

2) av landsting, kommun, förening eller stiftelse anordnad anstalt eller viss avdelning därav, vilken av Konungen erkänts såsom allmän arbetsanstalt; eller

3) arbetsanstalt, som av staten inrättats för intagning av i denna lag avsedda personer under 21 år, eller ock annan anstalt eller viss avdelning därav, som av Konungen för sådant ändamål erkänts.

Erkännande, som ovan sägs, kan när som helst återkallas.

2 mom. Allmän arbetsanstalt skall stå under ledning av en utav Konungen förordnad styrelse och under uppsikt av den myndighet, som Konungen bestämmer *(uppsiktsmyndighet)*.

30 §.

1 mom. Personer av olika kön må ej intagas å samma arbetsanstalt.

Å allmän arbetsanstalt intagna personer skola där hållas till lämpligt arbete, som bör så anordnas, att envar, i den mån så kan ske, får den sysselsättning, som för hans tillrättaförande och framtida försörjningsmöjligheter finnes lämpligast. De å anstalten intagna böra efter ålder, anlag och arbetsförmåga samt med hänsyn till mottaglighet för rättelse, föregående anstaltsvistelse eller för brott undergånget straff särskiljas i olika grupper.

2 mom. Uppsiktsmyndigheten äger förordna om överflyttning av intagen person från en arbetsanstalt till annan.

31 §.

1 mom. Den, som enligt länsstyrelses förordnande intagits å allmän arbetsanstalt, skall där kvarhållas, tills grundad anledning föreligger till antagande, att han efter utskrivning skall efter förmåga ärligen försörja sig samt föra ett

ordentligt och samhällsnyttigt liv. Utskrivning må dock ej ske tidigare än ett år efter intagandet, utan att synnerliga skäl därtill äro, och, med nedan angivna undantag, ej senare än tre år därefter.

Den, som frivilligt ingått å allmän arbetsanstalt, må där kvarhållas under den tid, som angives i den skriftliga förbindelsen.

2 mom. Även efter utgången av nämnda tid av tre år må under de förutsättningar, som nedan angivas, anstå med utskrivning av den, som enligt länsstyrelses förordnande intagits å allmän arbetsanstalt.

Beslut om sådant anstånd med utskrivning må meddelas allenast under förutsättning, att

dels den intagne förut, efter fyllda 21 år, minst fyra gånger och sammanlagt minst tio år varit enligt denna lag intagen å allmän arbetsanstalt samt länsstyrelsens omförmälda förordnande meddelats inom fem år från senaste utskrivning;

dels ock med hänsyn till hans sinnesart, föregående liv samt förhållande i anstalten utsikt icke förefinnes, att han, därest han utskrives, skall föra ett ordentligt och samhällsnyttigt liv, eller han är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

Sådan person bör, där ej i särskilda fall annan anordning prövas lämpligare, vårdas å särskild *asylavdelning*, förlagd inom eller i anslutning till allmän arbetsanstalt, och må där kvarhållas tillsvidare. Frågan om hans utskrivning skall dock minst en gång under varje kalenderår upptagas till övervägande.

3 mom. Avviker å allmän arbetsanstalt intagen person, skall den tid, under vilken han sålunda undandragit sig anstaltsvistelsen, ej medtagas vid beräknande av den tid, varunder han längst må kvarhållas.

Polismyndigheten har att meddela handräckning för återhämtande till anstalten av sålunda avviken person.

32 §.

1 mom. Bliver någon å allmän arbetsanstalt intagen person varaktigt oförmögen till arbete, skall han utskrivas från anstalten och överlämnas till länsstyrelsen i det län, där anstalten är belägen; och har länsstyrelsen att efter omständigheterna föranstalta om tjänlig vård eller annan lämplig åtgärd.

Finnes uppenbart, att hans intagande å vårdanstalt skulle ur ordningens synpunkt eller eljest medföra synnerlig olägenhet, må utskrivning dock ej äga rum.

2 mom. Å arbetsanstalt intagen person, som på grund av sinnessjukdom eller sinnesslöhet är i behov av särskild vård, må kvarhållas å anstalten, tills sådan vård annorstädes kan beredas honom.

3 mom. Vill någon, som enligt länsstyrelses förordnande är intagen å arbetsanstalt, utöver den för anstaltsvistelsen stadgade tid frivilligt kvarstanna å anstalten, må det, när skäl därtill äro, medgivas under en tid av högst ett år under villkor, att han skriftligen förbinder sig att kvarstanna under den tid, som bestämmes.

33 §.

1 mom. Om kvarhållande å och utskrivning från allmän arbetsanstalt besluter anstaltens styrelse. Den, som icke åtnöjes med styrelsens beslut om hans kvarhållande, äger påkalla, att beslutet underställes uppsiktsmyndighetens prövning. Underställning skall alltid äga rum i de fall, som avses i 31 § 2 mom. och 32 § 1 mom. Har i något av dessa fall styrelsen beslutat utskrivning, skall den, beslutet avser, kvarhållas å anstalten, tills uppsiktsmyndigheten prövat frågan. När skäl därtill äro, må uppsiktsmyndigheten, även om framställning därom ej gjorts, efter anstaltsstyrelsens hörande förordna om utskrivning från arbetsanstalt.

2 mom. Då utskrivning skall ske, har anstaltsstyrelsen att med anlitande av hjälporganisation eller enskild person söka i tid bereda lämplig sysselsättning åt den, som skall utskrivas, och i förekommande fall förhjälpa honom till ort, där sådan erhållits, eller att vidtaga andra tjänliga åtgärder till hans bistånd; och må styrelsen, där så prövas nödigt, anordna övervakning under en tid av högst två år.

3 mom. Därest sysselsättning finnes icke kunna omedelbart beredas den, som skall utskrivas, må han utan hinder av vad i 31 § 1 mom. är stadgat kvarhållas å anstalten, till dess sysselsättning kunnat anskaffas, dock högst fyra månader.

4 mom. Då någon från allmän arbetsanstalt utskrives eller där avlider, skall uppgift därom ofördröjligen insändas till centralregistret enligt de närmare föreskrifter, som Konungen meddelar.

34 §.

1 mom. Där å allmän arbetsanstalt intagen person kan beredas lämplig sysselsättning utanför anstalten och det prövas gagneligt för hans återgång till ett ordentligt och samhällsnyttigt liv, må anstaltsstyrelsen före utskrivningen medgiva honom viss tids försöksvistelse utom anstalten *(försökspermission)*, vilken tid inräknas i tiden för anstaltsvistelsen och ej må utsträckas utöver den tid, varunder kvarhållande längst må äga rum. Försökspermission må ej, utan att synnerliga skäl därtill äro, beviljas tidigare än ett år efter intagandet å arbetsanstalten.

Då försökspermission medgives någon, har anstaltsstyrelsen att för beredande av sysselsättning åt honom och hans förhjälpande till ort, där sådan erhållits, anlita hjälporganisation eller enskild person, som finnes villig omhändertaga honom, ävensom att, där så prövas nödigt, anordna övervakning under permissionstiden.

2 mom. Undandrager sig den försökspermitterade anordnad övervakning eller bryter han eljest mot de i samband därmed meddelade föreskrifter, äger anstaltsstyrelsen efter anmälan av övervakaren eller polismyndighet eller efter annorledes vunnen kännedom därom besluta om hans återhämtande till anstalten, för vilket ändamål polismyndigheten har att på begäran meddela handräckning. I ty fall må han kvarhållas å anstalten ytterligare högst ett år utöver den tid, varunder detta eljest längst kunnat ske.

35 §.

Fullgör från allmän arbetsanstalt utskriven person, som är ställd under övervakning, icke vad honom enligt de av anstaltsstyrelsen meddelade föreskrifterna åligger, äger övervakare eller polismyndighet göra anmälan därom hos förhörsmyndigheten i orten, som har att, där ej omständigheterna föranleda till lindrigare åtgärd, överlämna ärendet till länsstyrelsen för prövning rörande hans förnyade intagande å allmän arbetsanstalt; och skall i ty fall den utskrivne genom polismyndighetens försorg tagas i förvar och inställas hos länsstyrelsen.

5 KAP.

Allmänna bestämmelser.

36 §.

Myndigheter, som hava befattning med ärenden enligt denna lag, böra låta sig angeläget vara att, i den mån sådant kan vara till gagn vid fullgörandet av deras åligganden, samarbeta såväl med andra myndigheter som ock med föreningar, stiftelser eller andra institutioner, vilka utöva social hjälpverksamhet *(hjälporganisationer)*.

Hjälporganisation, som är skickad att biträda vid tillrättaförandet av personer, som avses i denna lag, må för sådant ändamål av Konungen auktoriseras.

37 §.

När någon enligt denna lag ställes under *övervakning*, skall till övervakare utses därtill lämplig och villig person, förening eller stiftelse, som har att öva tillsyn över honom och söka befordra vad som kan lända till hans hjälp. Vid övervakningen bör noga tillses, att den övervakade icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i sin lovliga verksamhet.

Vid anordnande av övervakning böra föreskrivas de villkor, som i fråga om den övervakades vistelseort, sysselsättning eller i annat hänseende prövas erforderliga.

38 §.

Tillsyn över allmänna arbetsföretag, som i 7 § omförmälas, samt över verksamheten vid de av förening, stiftelse eller enskild person anordnade härbärgen, räddningshem samt andra dylika anstalter, vilka omhändertaga personer, som avses i denna lag, utövas av uppsiktsmyndigheten eller den auktoriserade hjälporganisation, åt vilken nämnda myndighet må uppdraga berörda tillsyn.

Finnes verksamheten vid sådant arbetsföretag eller sådan anstalt ej bedrivas på tillfredsställande sätt, äger uppsiktsmyndigheten förordna om de åtgärder, som må vara erforderliga till missförhållandenas avhjälpande, eller ock, beträffande anstalt, meddela förbud mot dess vidare användande för ifrågavarande ändamål, då omständigheterna därtill giva grundad anledning.

39 §.

1 mom. Kostnad för vård och uppehälle å allmän arbetsanstalt, så ock kostnad för handräckning enligt 31 och 34 §§ skall bestridas av statsverket.

2 mom. Då någon, som är föremål för åtgärd eller anstaltsbehandling, av myndighet eller anstaltsstyrelse anvisats arbete eller sysselsättning å annan ort eller eljest på grund av meddelad föreskrift skall begiva sig eller översändas till annan ort, skall ersättning för rese- och transportkostnad utgå av statsmedel i den omfattning och enligt de grunder, som Konungen bestämmer.

40 §.

Beslut av förhörsmyndighet eller skyddsnämnd må ej överklagas utan i samband med besvär över länsstyrelses utslag, varigenom förordnats om klagandens intagande å allmän arbetsanstalt.

Klagan må ej föras över beslut av anstaltsstyrelse rörande anordnande av övervakning och ej heller över beslut av uppsiktsmyndigheten om överflyttning från en arbetsanstalt till annan.

41 §.

1 mom. Vill någon söka ändring i länsstyrelses utslag, varigenom förordnats om hans intagande å allmän arbetsanstalt eller villkorligt anstånd med utslags verkställande förklarats förverkat, äger han att inom åtta dagar från den dag, då han skriftligen erhöll del av utslaget, till länsstyrelsen inkomma med sina till Konungen ställda besvär. Länsstyrelsen infordrar vederbörandes förklaring över besvären, om anledning därtill förekommer, samt insänder därefter ofördröjligen samtliga målet rörande handlingar tillika med eget utlåtande till nedre justitierevisionen.

Klagan över beslut, som av länsstyrelse särskilt meddelats om någons tagande eller kvarhållande i förvar, må föras i enahanda ordning, dock utan inskränkning till viss tid.

Över annat beslut, som länsstyrelse meddelat, må klagan icke föras.

2 mom. I uppsiktsmyndighetens beslut i annat fall än i fråga om överflyttning från en arbetsanstalt till annan må ändring sökas hos Konungen inom den tid, som i allmänhet är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut.

3 mom. Behöver klagande, som hålles i förvar eller är intagen å allmän arbetsanstalt, hjälp vid besvärens författande, har länsstyrelsen eller anstaltsstyrelsen att tillse, att lämpligt biträde erhålles. Angående gottgörelse åt biträde gäller vad i 23 § 4 mom. här ovan är stadgat.

42 §.

Konungen äger meddela närmare föreskrifter

a) angående allmänna arbetsanstalterna och deras verksamhet samt överflyttning från en arbetsanstalt till annan;

b) huruvida och i vilken form å allmän arbetsanstalt intagen person må åtnjuta ersättning för sitt arbete därstädes samt i vilken omfattning och på vad sätt vid utskrivningen innestående dylika medel må komma honom till godo;

c) angående övervakning, särskild undersökning enligt 23 § 3 mom., försökspermission och utskrivning från allmän arbetsanstalt;

d) angående förande av särskilt, för hela riket avsett *centralregister* rörande personer, som avses i denna lag, samt insändande av uppgifter till och meddelande av utdrag av detsamma; samt

e) rörande vad i övrigt, utöver vad denna lag innehåller, kan finnas erforderligt för dess tillämpning.

Övergångsbestämmelser.

43 §.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1931.

Genom denna lag upphäves lagen den 12 juni 1885 (nr 27) angående lösdrivares behandling tillika med alla de stadganden, vilka innehålla ändring eller förklaring av nämnda lag eller tillägg därtill.

Där i lag eller författning förekommer hänvisning till lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall denna i stället lända till efterrättelse.

44 §.

1 mom. Fullföljes talan mot utslag, som i mål angående ådömande av tvångsarbete före denna lags ikraftträdande meddelats av länsstyrelse eller poliskammare, skall dittills gällande lag lända till efterrättelse.

2 mom. Vid verkställighet av utslag, varigenom någon enligt förut gällande lag dömts till tvångsarbete, skall tvångsarbetet fullgöras i allmän arbetsanstalt, men i fråga om tiden därför gälla vad utslaget innehåller. Stadgandet i 13 § av förut gällande lag skall i sådant fall fortfarande äga tillämpning.

3 mom. I de fall, som omförmälas i 10 § 1 mom. och 21 § 1 mom. i denna lag, skall tvångsarbete eller varning enligt förut gällande lag vara att likställa med behandling å allmän arbetsanstalt enligt denna lag eller med åtgärd enligt 7 § 2 mom. eller 17 § 2 mom. här ovan.

Vid tillämpning av 26 § och 31 § 2 mom. skall tvångsarbete, som någon undergått enligt förut gällande lag, vara att likställa med behandling å allmän arbetsanstalt enligt denna lag.

45 §.

Ombud, som omförmälas i 2 §, skola utses vid 1930 års landsting och av stadsfullmäktige i stad, som ej deltager i landsting, före 1930 års utgång.

Förslag
till
lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården.

Härigenom förordnas, att 92 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården skall upphöra att gälla samt att 73—76 §§, 78 § 3 mom. samt 83 § i samma lag skola, 74 § i dess lydelse enligt lagen den 6 juni 1924 (nr 362) och i nedan angivna del, erhålla följande ändrade lydelse:

73 §.

Har någon, som gjorts till föremål för åtgärd enligt lagen om åtgärder mot lösdriveri eller lagen om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art, blivit, på grund därav att han varit i behov av fattigvård, enligt gällande bestämmelser överlämnad till fattigvårdsstyrelsen och för vård intagen å fattigvårdsanstalt, vare han ej berättigad att lämna anstalten, med mindre grundad anledning finnes att antaga, att han utanför anstalten skall efter förmåga ärligen försörja sig.

74 §.

Undandrager sig någon, som intagits å anstalt eller inställt sig eller hämtats till förrättande av arbete utanför anstalt, att fullgöra anvisat arbete, eller lämnar han utan tillstånd arbetet, eller visar han tredska att efterkomma givna föreskrifter, eller gör han sig skyldig till uppförande, som strider mot sedlighet eller god ordning, äger fattigvårdsstyrelsen, där han fyllt aderton år, tilldela honom varning med erinran om den påföljd, som i 75 § omförmäles. Är han varaktigt oförmögen till arbete, må likväl dylik varning meddelas allenast i det fall, att hans vårdande annorstädes än å allmän arbetsanstalt är ägnat att ur ordningens synpunkt eller eljest medföra synnerlig olägenhet.

Styrelse — — — — — sagd.
Varning — — — — — sammanträde.
Över — — — — — styrelsen.

75 §.

Därest den felande ej låter rätta sig av varning, som i 74 § sägs, må fattigvårdsstyrelsen eller anstaltens styrelse, med bifogande av bevis om varningen och tillgänglig utredning i ärendet, hos Konungens befallningshavande göra framställning om den felandes intagande å allmän arbetsanstalt, som avses i lagen om åtgärder mot lösdriveri.

Sedan den felande lämnats tillfälle att yttra sig över framställningen och förhör, där sådant är av nöden, ägt rum samt erforderlig utredning förebragts, i vilket avseende Konungens befallningshavande jämväl äger förordna om förhör vid domstol, må Konungens befallningshavande förordna om den felandes intagande å allmän arbetsanstalt eller, då mildrande omständigheter förekomma, meddela honom förnyad varning.

Har den, om vilkens intagande å allmän arbetsanstalt framställning gjorts, avvikit från anstalt, där han varit intagen, eller förekommer eljest anledning, att han håller sig undan, må Konungens befallningshavande kunna förordna, att han skall tagas i förvar i avbidan på att målet avgöres eller utslag, varigenom förordnats om hans intagande å allmän arbetsanstalt, vinner laga kraft.

76 §.

Beträffande delgivning och verkställighet av utslag rörande någons intagande å allmän arbetsanstalt och vad därmed har samband ävensom i fråga om förfarandet vid inträdande varaktig arbetsoförmåga skall, med nedan angivna undantag, i tillämpliga delar gälla vad därutinnan i lagen om åtgärder mot lösdriveri är stadgat.

Då någon, som på grund av försummad försörjningsplikt enligt 71 § förelagts arbete, blivit intagen å allmän arbetsanstalt, må han där ej kvarhållas under längre tid än ett år; skolande vid prövning av fråga om hans utskrivning hänsyn i främsta rummet tagas därtill, huruvida grundad anledning föreligger till antagande, att han efter utskrivning skall efter förmåga söka fullgöra honom åliggande försörjningsplikt.

78 §.

3 mom. Över varning, som i 74 § sägs, må klagan ej föras; dock äger Konungens befallningshavande, i sammanhang med prövning av framställning om den felandes intagande å allmän arbetsanstalt, pröva varningens befogenhet.

83 §.

Vill någon söka ändring i Konungens befallningshavandes utslag, varigenom enligt 75 § förordnats om hans intagande å allmän arbetsanstalt, äger han att inom åtta dagar från den dag, då han skriftligen erhöll del av utslaget, till Konungens befallningshavande inkomma med sina till Konungen ställda besvär. Konungens befallningshavande infordrar vederbörandes förklaring över besvären, om anledning därtill förekommer, samt insänder därefter ofördröjligen samtliga målet rörande handlingar tillika med eget utlåtande till nedre justitierevisionen.

I sammanhang med prövning av besvär, som här sägs, må ock komma under bedömande lagligheten av varning, som meddelats enligt 74 eller 75 §.

Vid klagan över beslut, som av Konungens befallningshavande särskilt meddelats om någons tagande eller kvarhållande i förvar, vare tiden för besvärs ingivande icke inskränkt till viss tid.

Över annat beslut, som Konungens befallningshavande meddelat under målets handläggning, må särskild klagan icke föras.

Behöver klagande, som hålles i förvar eller är intagen å allmän arbetsanstalt, hjälp vid besvärens författande, har Konungens befallningshavande eller anstaltsstyrelsen att tillse, att lämpligt biträde erhålles. Angående gottgörelse åt biträde skall i motsvarande tillämpning gälla vad i 14 § 4 mom. i lagen om åtgärder mot lösdriveri är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1931.

Genom denna lag upphäves kungörelsen den 31 december 1918 (nr 1068) om tvångsarbetes förrättande i vissa fall i kronohäkte.

Fullföljes talan mot utslag, som före denna lags ikraftträdande av Konungens befallningshavande meddelats i mål rörande ådömande av tvångsarbete enligt 75 §, skall dittills gällande lag lända till efterrättelse.

Vid verkställighet av utslag, varigenom någon enligt förut gällande lag dömts till tvångsarbete, skall tvångsarbetet fullgöras i allmän arbetsanstalt, men i fråga om tiden därför gälla vad utslaget innehåller.

Förslag
till
lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård.

Härigenom förordnas, att 72 §, 81 § 3 mom. och 85 § 1 mom. i lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

72 §.

Skyldig — — — — — fullgörande.

Den arbetsskyldige — — — — — år.

Vad i 71, 72, 74, 75 och 76 §§ i lagen om fattigvården är stadgat om inverkan av arbetsskyldighetens fullgörande, om handräckning samt om varning och om intagande å allmän arbetsanstalt såsom påföljd vid underlåtenhet av eller tredska eller dåligt uppförande vid utförande av anvisat arbete skall i motsvarande tillämpning lända till efterrättelse, med iakttagande dock, att vad enligt nämnda §§ åligger fattigvårdsstyrelsen i stället skall ankomma på barnavårdsnämnden.

81 §.

3 mom. Över varning, som meddelats jämlikt 72 § i denna lag, må klagan ej föras; dock äger länsstyrelsen, i sammanhang med prövning av framställning om den felandes intagande å allmän arbetsanstalt, pröva varningens befogenhet.

85 §.

1 mom. Vill någon söka ändring i länsstyrelses utslag, varigenom enligt 72 § i denna lag förordnats om hans intagande å allmän arbetsanstalt, skall vad i 83 § i lagen om fattigvården är stadgat äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1931.

Fullföljes talan mot utslag, som före nämnda dag av länsstyrelse meddelats i mål rörande ådömande av tvångsarbete enligt 72 §, skall dittills gällande lag lända till efterrättelse.

Vid verkställighet av utslag, varigenom någon enligt förut gällande lag dömts till tvångsarbete, skall tvångsarbetet fullgöras i allmän arbetsanstalt, men i fråga om tiden därför gälla vad utslaget innehåller.

Förslag
till
lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 (nr 82 s. 1) om straffregister.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 5, 7 §§, 8 § 1 mom. och 9 § i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister, sådana dessa lagrum lyda enligt lagarna den 24 juli 1914 (nr 126), den 28 juni 1918 (nr 533), den 22 april 1927 (nr 113) och den 27 april 1928 (nr 92), skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Hos fångvårdsstyrelsen skall finnas straffregister, innehållande uppgifter, som i denna lag stadgas, angående dem, som enligt utslag av domstol eller myndighet i riket

1) blivit — — — — — eller
2) förklarats — — — — — eller
3) erhållit — — — — — eller
4) blivit — — — — — eller
5) förklarats — — — — — eller
6) förklarats skola intagas å allmän arbetsanstalt eller erhållit villkorligt anstånd med verkställande av utslag angående intagande å sådan anstalt.

2 §.

1 mom. För envar, som i 1 § avses, skall från domstolen eller myndigheten till registret lämnas särskild uppgift, innefattande upplysning om hans namn och vad i övrigt må erfordras till hans betecknande, om förbrytelsen eller beträffande utslag angående någons intagande å allmän arbetsanstalt anledningen därtill samt om utslaget.

2 mom. Beträffande den, som erhållit villkorlig straffdom eller villkorligt anstånd med verkställande av utslag angående intagande å allmän arbetsanstalt, skall, där han sedermera av domstol förklarats skola undergå det sålunda ådömda straffet eller länsstyrelse förklarat anståndet förverkat, därom lämnas uppgift till registret.

3 mom. Har — — — — — lämnas.

4 mom. Om — — — — — registret.

5 §.

Då — — — — — registret.

Fångvårdsstyrelsen — — — — — längd.

Befälhavare — — — — — avlidit.

Då minderårig, vilken blivit dömd till straffarbete eller fängelse eller för snatteri till böter, men, i stället för att undergå det ådömda straffet, intagits i allmän uppfostringsanstalt, utskrives från densamma eller därstädes avlider, så ock då någon, som intagits å allmän arbetsanstalt, därifrån utskrives eller där avlider, skall anstaltens föreståndare lämna uppgift därom till registret.

Där — — — — — registret.

Har — — — — — uppgiften.

7 §.

Straffuppgift skall avskiljas ur registret,

därest den person uppgiften avser, enligt vunnen upplysning, genom högre rätts laga kraftägande dom blivit befriad från ansvar, utan att sådant fall är för handen, som i 1 § 5 punkten sägs, eller genom dylik dom, som ej är villkorlig, ansedd skyldig allenast till annat ansvar, än i 1 eller 2 punkten av samma § avses, eller ock utslag, varigenom förordnats om någons intagande å allmän arbetsanstalt, blivit av högre myndighet upphävt;

då han — — — — — födelseår.

8 §.

1 mom. Fullständigt utdrag av registret skall meddelas, då framställning därom göres av domstol, Konungens befallningshavande eller allmän åklagare eller av annan myndighet, vilken enligt lag äger förordna om häktning, eller av den i lagen om åtgärder mot lösdriveri omförmälda uppsiktsmyndighet eller av den i lagen om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och lagen om internering av återfallsförbrytare omförmälda nämnd eller då sådan framställning göres av riksdagens justitieombudsman eller dess militieombudsman.

Till annan — — — — — givit tillstånd.

9 §.

I fråga om meddelanden till utländska myndigheter rörande givna straffdomar eller utslag rörande någons intagande å allmän arbetsanstalt äger, under förutsättning av ömsesidighet, Konungen utfärda bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1931.

Förslag

till

ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen.

§ 2.

— — — —

Att ansökning — — — — — femtio riksdaler.
Att i ärende — — — — — skriften konfiskeras.
Att av — — — — — skriften konfiskeras.
Att handlingar — — — — — skriften konfiskeras.
Att sådant — — — — — själva huvudsaken.
I övrigt — — — — — stadgat är.

YTTRANDEN ÖVER 1926 ÅRS FÖRSLAG

4—284391

Sammanfattning av yttranden över 1926 års förslag.

Allmänna erinringar.

Den grundläggande princip beträffande lösdrivares behandling, som i 1926 års förslag kommit till uttryck i fråga om lämpligheten av förebyggande hjälpverksamhet före vidtagande av tvångsåtgärder, har i det övervägande antalet yttranden över förslaget vunnit anslutning såsom en riktig grundval för lösning av här föreliggande samhällsproblem. I en del yttranden hava emellertid i olika avseenden framställts erinringar mot förslaget; helt avstyrkande av en reform i den riktning, förslaget avser, ställer sig endast överståthållarämbetet. Vissa yttranden hava begränsats till eller i huvudsak tagit sikte på förslaget i vad det avser behandlingen av prostituerade kvinnor.

I fråga om den i förslaget gjorda uppdelningen i skilda kategorier av de i förslagets 2 och de i 3 kap. avsedda personer har socialstyrelsen, under åberopande av vissa utav styrelsen anförda exempel, i sitt yttrande framhållit, att den sålunda gjorda uppdelningen av klientelet i en mera godartad och en mera svårartad grupp icke vore lämplig och icke motsvarades av verkligheten. Här avsedda samhällsföreteelser toge sig ständigt växlande uttryck allt efter olika tidsförhållanden. Försöket att genom i detalj gående bestämmelser karakterisera ifrågavarande företeelser syntes leda till mindre lyckliga definitioner, vilka kunde befaras hos de tillämpande myndigheterna föranleda villrådighet i de konkreta fallen. Enligt styrelsens mening borde man därför söka att — helst som inledning till lagen i dess första paragraf — lämna en definition, vilken, med bortseende från tillfälliga och växlande yttringar, toge sikte på det väsentliga och gemensamma i de samhällsföreteelser, som lagstiftningen avsåge att motverka. Det vore framför allt *en* egenskap, vilken, sammanställd med vissa andra egenskaper, på ett specifikt och avgörande sätt syntes karakterisera alla, som hittills betecknats med termen lösdrivare, och vilken egenskap därför borde komma till uttryck i en sådan definition. Denna ville styrelsen angiva med uttrycket »arbetsskygghet», innebärande icke blott att vederbörande vore utan arbete, utan att han strävade att undvika arbete. En sådan strävan återfunne man exempelvis hos luffaren, som hellre underkastade sig landsvägens strapatser och umbäranden än han utförde ett nyttigt arbete, hos den prostituerade, hos sutenören, ligisten eller yrkesbettlaren. Termen gåve icke uttryck åt ett visst mer eller mindre tillfälligt uppträdande eller enstaka hand-

lingar, utan åt djupare liggande karaktärsegenskaper, som återspeglade sig i individens hela livsföring, och den uppdroge därmed en principiellt klar gräns emellan lösdrivaren och den oförvållat arbetslöse. Med skyggheten och föraktet för den samfundslivets hörnsten, som arbetet utgjorde, vore oupplösligt förknippade de egenskaper, som djupast sett konstituerade nödvändigheten av samhälleliga åtgärder, nämligen benägenheten att parasitera på frukterna av andras arbete och det därmed förbundna föraktet för ett ordnat samhällsliv.

Betänkligheter mot den i förslaget gjorda klassificeringen av personer, som avses bliva föremål för åtgärder enligt lagen, hava jämväl uttalats av länsstyrelsen i Stockholms län, styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö samt styrelsen för föreningen Skyddsvärnet.

Bettlare, kringstrykande och vissa andra samhällsvådliga personer.

Här må först beröras erinringarna mot förslaget i vad detsamma har avseende å bettlare samt kringstrykande, kriminella och vissa andra samhällsvådliga personer; för de erinringar, som avse behandlingen av prostituerade kvinnor, lämnas särskild redogörelse här nedan.

I åtskilliga yttranden hava erinringar framställts mot bestämmelserna rörande sättet för medverkan från myndigheternas sida vid ingripande medelst hjälpåtgärder före vidtagande av tvångsåtgärder samt mot de därmed sammanhängande föreskrifterna. Härvid har särskilt framhållits den ökade arbetsbörda för vederbörande kommunala myndigheter, som av förslaget skulle föranledas, ävensom svårigheterna för dem att åt de avsedda personerna anskaffa arbete samt att tillhandahålla dem föda och bostad.

Sålunda framhåller länsstyrelsen i Stockholms län, att förslaget efter dess mening ställde alltför stora fordringar å de myndigheter, som skulle tillämpa lagen, i all synnerhet de kommunala. Länsstyrelsen betvivlade, att fattigvårdsstyrelserna eller deras delegerade skulle — åtminstone icke för närvarande och icke i ett flertal landskommuner — kunna förväntas hava vare sig förmåga eller villighet att på någorlunda tillfredsställande sätt giva verkställighet åt den procedur, som lagförslaget i 1 kap. föreskreve beträffande bettlare och kringstrykande.

Länsstyrelsen i Uppsala län håller före, att systemet i praktiken skulle visa sig alltför invecklat och krävande för de tillämpande organen. Länsstyrelsen ville ifrågasätta, huruvida ej genom de föreslagna bestämmelserna väl stora anspråk ställdes på kommunerna icke blott ekonomiskt utan även och framför allt i personligt hänseende. Särskilt i mindre kommuner visade det sig ofta vanskligt att finna personer, som på en gång vore lämpliga och villiga att åtaga sig grannlaga och tidskrävande offentliga uppdrag.

Länsstyrelsen i Södermanlands län uttalar, att de förtjänstfulla uppslag, förslaget innehölle, genom införande av bestämmelser om »förberedande åtgärders» vidtagande, innan egentligt ingripande ägde rum, i realiteten dock syntes ej komma att få så stor betydelse, som avsetts. Åtminstone under nu rådande förhållanden på arbetsmarknaden torde fattigvårdsstyrelse endast un-

dantagsvis hava möjlighet att anskaffa arbete åt ifrågavarande personer eller bereda dem skydd hos andra enskilda personer än anhöriga. Fiskalerna syntes ej heller hava större möjligheter i detta avseende.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anmärker, att länsstyrelsen icke kunde undgå att framhålla den svårighet, som den i förslaget tänkta arbetsanvisningen otvivelaktigt komme att medföra.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har uttalat, att länsstyrelsen icke hade någon erinran av principiell innebörd att framställa mot förslaget, men ansåge sig dock böra framhålla, att den föreslagna omfattande organisationen samt den långsamma, tidsödande och mycket kostsamma proceduren i praktiken säkerligen komme att medföra sådana svårigheter, att lagen vid sin tillämpning icke komme att motsvara förslagsställarens förväntningar.

Av länsstyrelsen i Gotlands län framhålles, att i fråga om ingripande från fattigvårdsstyrelsernas sida, där sådant funnes påkallat, det i allmänhet icke torde vara mycket att förvänta av nämnda styrelser i kommunerna å landsbygden.

Länsstyrelsen i Blekinge län har anfört, att förslaget syntes alltför mycket skatta åt strävandet för individens upprättande, utan att tillbörliga hänsyn tagits till samhället och de laglydiga medborgarnas intressen. Att taga dessa arbetsovilliga och samhällsvådliga så att säga med »silkesvantar» och i stället pålägga de särskilda samhällena och deras organ ganska påkostande förpliktelser syntes icke stå i god överensstämmelse med den allmänna uppfattningen om, huru lösdrivare och därmed jämförliga individer borde behandlas. Ett synnerligen betänkligt uppslag vore att pålägga kommunala organ, fattigvårdsstyrelser och dess delegerade, vidtagande av de åtgärder, som i lagförslaget ifrågasattes. De kommunala förtroendesysslorna vore redan hårt belastade, och ofta torde tillräcklig kvalifikation eller intresse för nu ifrågavarande uppdrag saknas. Att förvandla fattigvårdsanstalterna till om också blott tillfälliga arbetshem för arbetsovilliga lösdrivare vore föga tilltalande och skulle säkerligen mången gång verka förryckande på anstaltens egentliga ändamål. Länsstyrelsen vore ingalunda främmande för den utvägen att söka skaffa anställning eller arbete åt en anhållen lösdrivare, och gåves åt de myndigheter, som skulle behandla lösdrivarärenden, möjlighet att anlita tillgängliga organisationer eller enskilda personer vid försök att skaffa en lösdrivare lämpligt arbete, torde därmed mycket vara vunnet. Under alla förhållanden syntes en bättre utväg än den, lagförslaget angåve, böra utfinnas.

Länsstyrelsen i Hallands län anför, att länsstyrelsen funne förslaget om hjälparbete synnerligen välbetänkt, men ej kunde underlåta att framhålla svårigheterna att anskaffa lämpligt dylikt arbete.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har anfört, att länsstyrelsen dels funne de uppgifter, som lagts å de särskilda kommunernas fattigvårdsstyrelser, både alltför betungande och i många fall av alltför grannlaga natur, för att man skäligen skulle våga förutsätta, att uppgifterna ens som regel skulle kunna tillfredsställande handhavas, dels ock hyste den uppfattningen, att en begränsning av de föreslagna åtgärdernas tillämpning av praktiska skäl i vissa

fall vore önskvärd. I sistnämnda hänseende hade länsstyrelsen funnit det anmärkningsvärt, att den arbetsförmedling, som ifrågasatts såväl för att direkt minska anledningen till bettleri och kringstrykande som för att pröva vederbörandes arbetsvillighet, givits en sådan omfattning, att, åtminstone formellt sett, samhällets skyldighet att bereda arbetsmöjlighet skulle bliva större gentemot bettlare och kringstrykande personer än gentemot oförvitliga arbetslösa. Att detta vore en oformlighet, syntes knappast kunna bestridas. Men bortsett från den åtminstone skenbara orättvisa, som detta innebure, torde arbetsförmedlingen för bettlare och kringstrykande, såsom förslaget avfattats, även så till vida hava givits för stor räckvidd, att förmedlingsåtgärdernas vidtagande icke i någon mån gjorts beroende av vederbörande bettlares eller kringstrykandes ålder. Att beträffande äldre personer använda hela det vidlyftiga förfarandet, som lagförslaget förutsatte som det normala, vore säkerligen i regel förspilld möda. I praktiken torde i avseende å personer, som uppnått några och tjugu års ålder eller mer, så stor svårighet icke föreligga att skilja mellan en oförvållat arbetslös och en arbetsovillig, att de ifrågasatta åtgärderna i och för detta ändamål vore av behovet påkallade, och att beträffande en arbetsovillig anskaffa annat arbete än sådant, som rent tvångsvis bereddes, vore uppenbart meningslöst. En sådan omläggning borde ske, att förfarandet i fråga bleve det normala endast beträffande de yngre årsklasserna av de bettlare och kringstrykande, vilka på grund av sin ålder icke kunde bliva föremål för behandling enligt lagen om samhällets barnavård, och detta gällde alldeles särskilt, om fattigvårdsstyrelserna skulle handhava bestyret med deras behandling. Vad beträffade tillhandahållande i förekommande fall av föda och bostad syntes det knappast förenligt med en god fattigvård att utsätta försörjningshemmen för risken att bliva härbärgen för lösdrivare med alla härav för där boende försörjningstagare betingade obehag.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län har uttalat sina betänkligheter mot, att de kommunala organen betungades med ifrågavarande uppgifter, samt att kostnaderna för desamma i främsta rummet skulle läggas å kommunerna.

Länsstyrelsen i Örebro län har anfört, att det måhända ofta vore möjligt att inom de olika kommunerna finna personer, som vore lämpade för ett uppdrag av åsyftad art, men att å andra sidan det knappast torde kunna bestridas, att brist på förmåga att rätt bedöma särskilt den del av hithörande klientel, som ej sällan återfunnes bland de i 3 § 2) i lagförslaget omförmälda personer, kunde komma att verka ganska förryckande på det avsedda ändamålet samt att förfarandet med hjälpåtgärderna på mången individ ej skulle komma att verka tillräckligt respektingivande och därmed förlora en del av den betydelse och särskilt den effekt, som borde vara därmed förenad. Det föreslagna tillhandahållandet av föda och bostad åt vederbörande torde förutsätta, att kommunernas ålderdomshem i regel finge tjänstgöra såsom tillfälliga härbärgen för emottagande av ifrågavarande slags klientel. Vid genomförande av fattigvårdslagstiftningen av år 1918 hade framhållits önskvärdheten av, att kommunernas anstalter för beredande av vård åt understödsbehövande såvitt görligt frigjordes just från sådana asociala element som nu ifrågavarande, för

vilka vid sidan av ålderdomshemmen i stället erfordrades särskilda arbetshem. Då det föreliggande förslaget förutsatte, att ett anvisande av detta klientel tillsvidare till ålderdomshemmen icke skulle verka förryckande på dessa hems egentliga ändamål, kunde länsstyrelsen icke dela denna optimistiska syn på saken härutinnan. Det syntes vid sådant förhållande åtminstone böra övervägas, om icke bestämmelsen om skyldighet för kommunerna att bereda omförmälda skydd skulle kunna utgå ur förslaget.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län har understrukit de stora svårigheter, som särskilt under nu rådande förhållanden på arbetsmarknaden måste möta för att bereda bettlare och landstrykare arbete. Det kunde enligt länsstyrelsens uppfattning icke komma i fråga, att dessa personer skulle på den enskilda arbetsmarknaden gå före ortens legitima arbetslösa. Det torde också komma att visa sig en viss obenägenhet hos fattigvårdsstyrelserna att, såsom förutsatts, utan annan ersättning än möjligen förefintlig arbetsprestation taga hand om utom fattigvårdssamhället hemmahörande landstrykare för att tillhandahålla dem föda och bostad i avvaktan på utgången av försök att anskaffa arbete för prövning av deras arbetsvillighet. Visserligen syntes rättvisa och billighet kräva, att sådana åtgärder som varning och tvångsarbete icke skulle företagas, innan på nöjaktigt sätt utrönts, om vederbörande ville arbeta, men detta borde kunna överlämnas åt polismyndighet, som genom att utröna vederbörandes antecedentia och andra omständigheter — ofta genom utredning från annan ort — prövade, huruvida arbetsvillighet eller icke förelåge. Stadgande syntes böra intagas i lagen i syfte, att polismyndigheten borde hänvända sig till fattigvårdsstyrelse eller annan kommunal myndighet, som kunde befinnas villig omhändertaga vederbörande.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har anfört, att länsstyrelsen icke ansåge det nödvändigt att genom skapande av nya kommunala organ, såsom delegerade för fattigvårdsstyrelserna, ytterligare komplicera den sociala förvaltningsapparaten. Den skyldighet, som enligt förslaget ålåge fattigvårdsstyrelser och fiskaler att, därest ej ett strängare ingripande kunde anses befogat, åt arbetsovilliga och samhällsvådliga anskaffa arbete, ansåge länsstyrelsen icke bort inrymmas i förslaget, då det i praktiken måste komma att visa sig synnerligen svårt att fullgöra nämnda skyldighet. I tider, då samhället ej kunde bereda arbete åt alla sina lojala och laglydiga medborgare utan endast genom ekonomiska uppoffringar kunde lindra arbetslösheten, måste det stöta på betydande svårigheter att anskaffa arbete åt de för samhällets lagar likgiltiga, för att icke säga mot lagarna fientliga individerna.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har ansett, att man över huvud måste ställa sig tveksam till möjligheten att öka fattigvårdsstyrelsernas arbete med åtgärder, som delvis fölle utanför deras egentliga uppgifter och åtminstone för många, som vore intresserade av det positiva fattigvårdsarbetet, förefölle mindre tilltalande. Då förslaget i åtskilliga fall förutsatte, att lösdrivarna åtminstone provisoriskt skulle intagas på fattigvårdsanstalterna, måste det framhållas, att många bland lösdrivarna och även sådana, som kunde anses höra till bettlarnas och de kringstrykandes kategori, vore av den beskaffenhet,

att de icke kunde intagas på landsbygdens vanliga ålderdomshem med deras i regel enbart kvinnliga personal samt ett klientel av sjuka och åldringar. Denna omständighet komme även att utgöra ett hinder mot att anvisa de anmälda lösdrivarna tillfälligt arbete vid fattigvårdsanstalterna på landet. Att eljest skaffa sådana personer ett tillfälligt arbete torde under nuvarande knapphet på arbetstillgång i förhållande till efterfrågan överstiga de flesta fattigvårdsstyrelsers förmåga. Effekten av den tillämnade arbetsanvisningen såsom medel till vissa lösdrivares upprättande komme därför att bero av, om hjälparbete eller frivilligt arbete vid arbetshem bleve tillgängligt i tillräckligt stor utsträckning. Över huvud syntes det sannolikt, att verkningarna av bestämmelsen i 2 kap. komme att utfalla ganska olika. I större och medelstora städer samt de största landskommunerna, vilka hölle en tillräcklig fattigvårdspersonal och stora anstalter, torde tillämpningen kunna bliva effektiv, men däremot knappast på den vanliga landsbygden eller i småstäder och liknande samhällen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län uttalar, att det torde ligga i sakens natur, att hjälpåtgärder företrädesvis borde komma till användning beträffande yngre och jämförelsevis ofördärvade element, vilka måhända mest till följd av bristfällig uppfostran eller andra ogynnsamma yttre omständigheter kommit in på avvägar. I varje fall torde det vara huvudsakligen i avseende å sådana yngre element, som man kunde våga hysa förhoppning om verkligt fruktbärande resultat av hjälpverksamheten. Härvid måste tydligtvis uppfostringssynpunkterna träda i förgrunden, och det syntes därför vara av vikt, att verksamheten lades i händerna på organ, som jämte ett levande intresse för uppgiften besutte vana och förmåga att genom personlig påverkan och lämpliga uppfostringsåtgärder leda dessa unga individer med lösdrivartendenser in på bättre vägar. Det vore påtagligt, att uppgiften hade många beröringspunkter med den verksamhet, som handhades av organen för samhällets barnavård. Lösdriveriet kunde betecknas som en form av vanart hos vuxna, och lösdrivarkåren torde i icke ringa utsträckning rekryteras av sådana minderåriga, som varit eller i varje fall bort vara föremål för barnavårdsnämndernas ingripande. Det klientel, som i främsta rummet borde bliva föremål för hjälpåtgärder, torde sålunda till stor del bestå av personer, om vilkas förhållanden barnavårdsnämnden ägde god kännedom och åt vilkas uppfostran nämnden tidigare i en eller annan form ägnat uppmärksamhet. Under sådana omständigheter ville det synas länsstyrelsen, som om *barnavårdsnämnden* skulle vara bäst skickad att övertaga de uppgifter, som enligt förslaget skulle ankomma på fattigvårdsstyrelsen eller dess delegerade. För hjälpverksamhetens effektivitet låge det givetvis stor vikt uppå, att det bereddes tillgång på lämpliga hjälparbeten. Omsorgen härför torde emellertid endast i mycket begränsad utsträckning kunna läggas på kommunerna. I övrigt syntes staten bliva nödsakad sörja för, att möjligheter till arbetsanvisning stode de kommunala organen och polismyndigheterna till buds. Lämpligheten av att staten anordnade och bedreve hjälparbete i egen regi kunde emellertid starkt ifrågasättas. Dels torde kostnaderna för sådana anordningar komma att ställa sig onödigt

höga och dels skulle det onekligen verka egendomligt, att i tider av svår arbetslöshet staten beredde arbete för mer eller mindre utpräglade lösdrivare, under det att oförvitliga arbetare icke hade någon möjlighet att skaffa sig sysselsättning. Den bästa utvägen syntes vara att taga i anspråk och genom statsunderstöd vidare utveckla den hjälpverksamhet, som bedreves av vissa enskilda organisationer.

Socialstyrelsen gör för sin del gällande att, i den mån ifrågavarande uppgifter borde tillkomma ett kommunalt organ, tvekan kunde råda, huruvida man därtill borde välja fattigvårdsstyrelsen. I viss utsträckning torde denna i sin verksamhet komma i kontakt med element, som stode lösdrivarna nära eller kanske rätteligen borde behandlas såsom lösdrivare, men det måste anses ägnat ingiva betänklighet att låta fattigvårdsstyrelsen taga befattning med en lagstiftning med så pass starkt repressiv betoning som den förevarande. Det syntes då kunna ifrågasättas, om icke nykterhetsnämnden, vilken också ägde förtrogenhet med ett lösdrivarna närstående klientel och enligt samtidigt föreliggande förslag till åtgärder mot dryckenskap och fylleri torde få viss befattning med alkoholiserade lösdrivare, skulle vara mera lämpad att, eventuellt efter viss ombildning, fylla ifrågavarande uppgifter. I de kommuner, där dylik kommunal medverkan skulle kunna ifrågakomma i nämnvärd utsträckning, nämligen i de större städerna, torde särskild nykterhetsnämnd i regel finnas tillsatt. I den mån i förevarande lagstiftning undantag borde göras från regeln om kommunal medverkan vid tillämpningen, syntes sådant undantag, tvärtemot förslagets föreskrifter, i främsta rummet böra göras i fråga om den, som ströke omkring från ort till annan. Därmed ville styrelsen ingalunda förneka, att icke liknande undantag kunde befinnas lämpliga jämväl i fråga om vissa kvalificerade stationära lösdrivare. Styrelsen ville också till övervägande framkasta tanken, huruvida icke önskemålet att vid lagtillämpningen i fråga om de vagabonderande bereda visst rum åt lekmannainslaget skulle kunna tillgodoses genom speciella anordningar, utan att dessa därför behövde kopplas direkt till primärkommunerna. Sålunda ifrågasatte styrelsen, om icke inom varje landsfiskalsdistrikt kunde inrättas ett särskilt organ, bestående av landsfiskalen och ett par bisittande lekmän, utsedda av länsstyrelsen på förslag av fattigvårdsstyrelserna, eventuellt kommunalnämnderna, i de kommuner, som distriktet omfattade. Det kunde även tänkas, att liknande förslagsrätt tillerkändes enskilda på området verksamma hjälporganisationer. Då landsfiskalen i regel torde vara bosatt i en något tätare bebyggd ort och vid huvudkommunikationsled, torde det ej möta alltför stora svårigheter att på platsen finna aktade och betrodda män eller kvinnor, som vore skickade för ett dylikt uppdrag. Åt detta nya organ borde anförtros de förstahandsuppgifter, vilkas handläggning enligt förslaget ankomme på landsfiskal ensam eller på fattigvårdsstyrelse. Styrelsen förbisåge ej, att vissa betänkligheter kunde hysas mot att över huvud taget tillskapa nya organ, ävensom att vissa svårigheter komme att inställa sig, då det gällde att fatta beslut om och fördela kostnaderna för hjälpåtgärder mellan de olika primärkommunerna inom ett dylikt distrikt. Måhända vore en form för kommunalförbund

påkallad. Ehuru styrelsen icke funne det uteslutet, att vid en närmare utredning alltför starka skäl skulle befinnas tala emot en dylik anordning, hade styrelsen dock ansett tanken förtjänt av närmare övervägande. Särskilt ville styrelsen betona önskvärdheten och betydelsen av, att enskilda hjälporganisationer inriktade sina strävanden på förebyggande och eftervårdande åtgärder. Givetvis borde sådana enskilda strävanden, som här åsyftades och som merendels bures upp av det mest aktningsvärda och osjälviska intresse, kunna påräkna kraftigt understöd från det allmännas sida. Beträffande i övrigt de föreslagna hjälpåtgärderna syntes det styrelsen i princip högeligen önskvärt och viktigt, att samhället sökte att tillrättaföra den, som kunde tillrättaföras, och att man vid åtgärder i sådant syfte i första hand sökte giva dessa karaktären av hjälp samt undvika allt, som kunde brännmärka individen. Men styrelsen nödgades dock ifrågasätta, om icke förslaget härutinnan gått för långt och i avsevärd mån skjutit över målet. Man finge nära nog det intrycket, att en tillämpning av lagen efter bokstaven skulle bereda den förkomne individen en förmånsställning i samhället.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård har framhållit, att handhavandet av ifrågavarande uppgifter i regel lämpligen syntes böra anförtros fattigvårdsstyrelses delegerade. Emellertid kunde kommunernas storlek eller andra omständigheter göra annan anordning lämpligare, och torde länsstyrelserna böra äga befogenhet att medgiva enskilda kommuner frihet att organisera arbetets ledning på sätt, som bäst motsvarade deras speciella förhållanden. Lämpligast vore, att länsstyrelserna efter samråd med kommunerna ville uppgöra en plan för de speciella åtgärder, som å vissa orter borde vidtagas för att stävja kringstrykandet av luffare. Vad beträffade frågan om tillhandahållande av föda och bostad i avsedda fall torde i praktiken de erforderliga anordningarna endast i undantagsfall kunna vidtagas vid fattigvårdsanstalterna, dels därför att lämplig personal i regel ej stode till förfogande — detta gällde särskilt de små ålderdomshemmen — men dels också därför att inhysning av kringstrykande personer skulle förrycka hemmens egenskap av fristäder för åldringar och sjuka.

Styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö har framhållit, att förslagets bestämmelser, att de kommunala myndigheterna skulle taga befattning med de vagabonderande lösdrivarna, syntes särskilt oändamålsenliga. Då dessa lösdrivare såsom regel ej hade hemortsrätt inom kommunen, hade kommunernas myndigheter intet intresse av att nedlägga arbete och omkostnader på sådana personer. Det vore därför att befara, att de härutinnan föreslagna bestämmelserna endast undantagsvis komme att tillämpas. Bestämmelserna om hjälpåtgärder, särskilt skyldigheten för kommun att tillhandahålla föda och bostad, kunde lätt missbrukas samt urarta att verka i motsatt riktning mot vad därmed avsetts. Åtgärderna kunde även menligt inverka på de legala arbetssökandes rätt, vilken syntes böra gå före de arbetsskyggas. De mindre kommunerna saknade möjlighet att skaffa lämpligt arbete. Fara förelåge därför, att kommunerna ofta skulle inskränka sig till att med godo eller ondo förmå lösdrivare att lämna orten.

Styrelsen för svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet har anfört, att det syntes, som om de uppgifter, vilka lagförslaget i förevarande hänseende lagt på de kommunala myndigheterna, visserligen vad städerna anginge borde utan större svårighet kunna av dem fyllas, men för flertalet kommunala myndigheter på landsbygden måste medföra stora svårigheter. Landskommunernerna saknade i stor utsträckning möjlighet att åt de olika kategorier, lagförslaget avsåge, bereda lämpliga arbetstillfällen, och det vore därför fara värt, att vederbörande antingen läte bettlare och kringstrykande fortsätta sin vandring till nästa kommun eller ock tillgrepe den bekväma åtgärden att enligt 7 § anmäla dem hos fiskalen. Fattigvårdsstyrelsernas (delegerades) verksamhet kunde därför befaras bliva av schablonmässig art och den individuella behandling av de olika fallen, som lagförslaget avsåge, utebliva, detta så mycket mer som det torde vara ett obestridligt om än beklagligt faktum, att fattigvårdsstyrelserna med nuvarande uppdelning i relativt små och föga bärkraftiga fattigvårdssamhällen i regel icke visade någon större benägenhet att taga befattning med personer, som icke ägde hemortsrätt inom samhället, därest ersättning för kostnaderna från annan kommun, landsting eller staten icke vore att påräkna. Det syntes styrelsen, som om hjälparbetena i långt större utsträckning, än lagförslaget avsåge, borde vara en statens angelägenhet. En förutsättning för, att de föreslagna hjälpåtgärderna skulle hava åsyftad verkan, vore, att de kommunala och statliga myndigheterna kunde påräkna biträde av och samarbete med enskilda organisationer av olika slag. Av största vikt vore, att de organisationer, som ägnade sig åt skyddsverksamhet på de områden, lagförslaget berörde, måtte kunna utvidga sin verksamhet och förgrena sig till olika, mera betydande orter för att vara myndigheterna behjälpliga med anskaffande av lämpligt arbete och utövande av tillsyn och övervakning i fostrande syfte. Styrelsen önskade sålunda betona, att en på lämpligt sätt organiserad, av statsmedel så kraftigt som möjligt understödd enskild verksamhet för omhändertagande och vård av de personer, som hemfölle under en blivande lag på förevarande område, vore ett nödvändigt komplement till en dylik lagstiftning.

Styrelsen för svenska stadsförbundet framhåller, att förslagsställaren syntes betydligt hava överskattat de resurser, som kunde stå fattigvårdsstyrelserna till buds, när det gällde att anskaffa arbete. Även om man bortsåge från det nuvarande abnorma läget på arbetsmarknaden, måste man nog dessvärre säga sig, att fattigvårdsstyrelsernas möjligheter som arbetsanskaffare, låt vara med stöd av arbetsförmedlingen, vore mycket små. Med den föga framträdande arbetslust samt ovana vid arbete och vid ordnade levnadsförhållanden över huvud, som utmärkte här ifrågavarande individer, torde, särskilt i mindre samhällen, möjligheten för bettlaren att bliva placerad i arbete på den allmänna arbetsmarknaden i orten vara så gott som ingen, i all synnerhet om hänvändelse skedde från håll, där man redan omhändertagit vederbörande. Skulle huvudvikten — vilket syntes riktigt — i nu förekommande fall läggas på arbetsanskaffningen, torde framför allt staten få träda in för beredande av arbets-

tillfällen, antingen direkt eller genom understödjande av enskilda, helst över hela landet förgrenade hjälporganisationer för skyddsverksamhet.

Styrelsen för föreningen Skyddsvärnet håller före att, därest fattigvårdsstyrelsen skulle i första hand äga taga befattning med bettlare och kringstrykande, å fattigvårdsstyrelsen skulle i den allmänna opinionen överflyttas så mycket av poliskaraktär, att detta skulle kunna befaras bliva till men för fattigvårdsstyrelsens egentliga uppgift. Länsstyrelsens och polisens nuvarande ställning vid hithörande mål syntes därför böra bibehållas. Vid den primära myndighetens behandling av förevarande klientel borde även närvara representanter ej blott för den kommunala utan även för den enskilda hjälpverksamheten, och dessa borde i samråd med och på uppdrag av den primära myndigheten anmodas att aktivt medverka till behövliga hjälpåtgärders genomförande. Därvid borde följas samma metod, som föreskreves i lagen om behandling av alkoholister.

Prostituerade.

Emot förslaget i vad det rör behandlingen av prostituerade hava ock framställts åtskilliga erinringar.

Av länsstyrelsen i Södermanlands län har framhållits, att det syntes, som om varje prostituerad kvinna, även om hon ej särskilt främjade otukt bland ungdom under 21 år eller mera ohöljt framträdde å offentlig plats, dock kunde anses genom sitt levnadssätt vara vådlig för allmän sedlighet och sålunda hänföras under 8 § 2) b) i förslaget. Därest denna tolkning av den föreslagna bestämmelsen vore riktig, skulle förslaget innefatta ett inskridande mot all prostitution. I dylikt fall syntes man emellertid böra taga hänsyn till den på vissa håll rådande uppfattningen om orättvisan mot kvinnokönet av männens undantagande från varje ingripande. Länsstyrelsen finge för sin del avstyrka införande av bestämmelser, som fortfarande möjliggjorde vidtagande av samma åtgärder mot prostituerade kvinnor som mot s. k. lösdrivare.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län har anfört, att länsstyrelsen ej kunde biträda förslaget att nu formellt sanktionera och i utsträckt omfattning praktisera bekämpandet av prostitutionen genom åtgärder enligt lagstiftning mot lösdriveri. Ett utsträckt samhälleligt ingripande mot den s. k. vanemässiga otukten grundade sig givetvis på en stark övertygelse om ett av statens tvångsmakt stött ingripandes förmåga att på dessa missförhållanden utöva ett beståndande och välgörande inflytande. Visserligen låge en liknande tilltro till statens tvångsmakt bakom vissa föreslagna åtgärder mot det manliga lösdriveriet. Skillnaden vore emellertid den, att åtgärderna mot vagabonderiet kunde misslyckas och kunde bliva oskäligt dyra, men de kunde svårligen bliva till direkt skada för dem, som bleve föremål för åtgärderna. Helt annat vore förhållandet, då det gällde ingripande mot kvinnorna. Visserligen kunde ingripandet med tvångsmakt i vissa fall visa sig vara av stort gagn och även vara välkommet för vederbörande målsmän. I sannolikt lika många fall komme det emellertid att göra ont värre. Någon säkerhet för att hjälputskottet skulle handhava sin befogenhet med den diskretion, den takt och den förståelse för

sitt ömtåliga uppdrag, som vore en oundgänglig förutsättning för att någon nytta skulle kunna uträttas, funnes icke.

Styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona, som i huvudsak ej haft något att erinra mot förslaget, har emellertid ifrågasatt, att hjälputskottet borde tillerkännas rätt att besluta om ung kvinnas intagande å i lagen om samhällets barnavård omförmält skyddshem före fyllda 20 år. Härigenom skulle bland annat kunna vinnas, att en kvinna i nämnda ålder ej bleve föremål för polisåtgärder samt ej kunde dömas till intagande å tvångsarbetsanstalt. Man kunde eljest tänka sig, att en kvinna omedelbart före 18 år bleve omhändertagen av barnavårdsnämnd, medan en fullt likartad, några månader äldre flicka bleve hänvisad till tvångsarbetsanstalt, något som från uppfostringssynpunkt ej vore lyckligt.

Inom sistnämnda styrelse har avvikande mening anmälts av yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren, som i särskilt yttrande uttalat, att alla försök att komma åt prostitutionsföreteelsen såsom sådan måste inrikta sig på att omskapa den allmänna uppfattningen på detta område hos såväl män som kvinnor, och härför måste man i första hand tänka på uppfostran av ungdomen. Riktigast syntes vara, att lagen om samhällets barnavård utsträcktes att omfatta ungdomen under 21 år. Vad de psykiskt defekta beträffade borde de kunna i viss mån betraktas såsom omyndiga även efter det den civila myndighetsåldern inträtt, och torde förmyndarlagen i detta avseende kunna komma till användning. För det förebyggande och hjälpande arbetet borde uteslutande anlitas den enskilda och frivilliga verksamheten. Vilka åtgärder, som från samhällets sida borde komma till stånd i fråga om myndiga kvinnor, som hängåve sig åt skörlevnad, syntes emellertid böra bliva föremål för ytterligare utredning. Eventuella åtgärder borde i varje fall icke komma in under en lösdrivarlag.

Styrelsen för svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet har anfört, att det föreliggande förslaget beträffande prostituerade kvinnor väsentligen tillgodosett de önskemål, som man velat se främjade genom den nya lagstiftningen, och att den omständigheten, att de erforderliga lagbestämmelserna nu icke förelåge i en lag, som uteslutande hade avseende å de prostituerade, icke syntes kunna föranleda någon vägande betänklighet mot att antaga förslaget. Tre ledamöter av styrelsen hava i denna del uttalat avvikande mening, nämligen dels förbundets verkställande direktör A. Hirsch, dels ock professor I. Jundell och f. d. provinsialläkaren G. Stéenhoff. Dessa reservanter framhålla, hurusom prostitutionen är en särskild företeelse, till arten skild från de övriga former av asocialitet, lagförslaget upptager, ävensom att, därest de prostituerade i en blivande lag komme att sammanföras med bettlare, kringstrykande, kriminella och vissa andra samhällsvådliga, därigenom redan från början undanryckts själva förutsättningen för att samhällets åtgärder beträffande de prostituerade skulle medföra önskat resultat. Reservationerna utmynna i uttalandet att, för den händelse en lagstiftning rörande prostitutionen ansåges böra genomföras, denna lagstiftning borde upptagas till behandling såsom en angelägenhet för sig och detta på bredare basis än vad i förslaget kunnat ske,

därvid representanter för kvinnorna i större utsträckning, än vad hittills varit fallet, måtte beredas tillfälle medverka, samt att i anledning härav de delar av förslaget, som berörde de prostituerade, borde utgå.

Styrelsen för svenska stadsförbundet har anfört, att med fog torde kunna ifrågasättas lämpligheten av att i en och samma lag upptaga åtgärder mot de prostituerade och mot grupper av andra asociala individer, då prostitutionen onekligen torde få anses vara en samhällsföreteelse, till sin art väsentligen skild från andra yttringar av arbetsovillighet och samhällsvådlighet. Styrelsen måste för sin del ställa sig mycket tveksam mot tanken att lägga de synnerligen krävande uppgifter, som avsåges i förslaget, på de föreslagna hjälputskotten eller i förekommande fall på fattigvårdsstyrelsernas delegerade. Då förslaget jämväl i avseende å de prostituerade syntes ålägga kommunerna stora och i förväg icke beräkneliga kostnader för ett räddningsarbete, vars effekt svårligen kunde bedömas, funne sig styrelsen för sin del böra avstyrka detsamma.

Styrelsen för föreningen Skyddsvärnet har uttalat, att styrelsen helst skulle sett, att bestämmelserna om de prostituerade utbrutits ur lösdrivarlagen och gjorts till föremål för särskild lagstiftning, men att styrelsen, med hänsyn till de avsevärda förbättringar i förfarandet med de prostituerade, som förslaget innefattade, för sin del tillstyrkte detsamma. Beträffande yttrandet i denna del har reservation avgivits av direktören A. Hirsch.

Styrelsen för Fredrika-Bremer-förbundet framhåller, att möjlighet till tvångsåtgärder enligt styrelsens uppfattning måste finnas såsom en yttersta åtgärd. Då emellertid den tvångsåtgärd, som intagande å arbetshem i uppfostringssyfte innebure, huvudsakligen måste tänkas komma till användning mot personer under 21 år, ville styrelsen såsom sin åsikt uttala, att tvångsåtgärder mot till myndig ålder komna kvinnor, särskilt bortdömande till tvångsarbete, borde ifrågakomma endast i sådana fall, där de dikterades av behovet av ett nödvändigt samhällsskydd mot notoriskt asociala individer. Det finge ej förbises, att prostituerade kvinnor intoge en särställning i jämförelse med andra samhällsvådliga element därigenom, att det för dem karakteristiska levnadssättet uppkomme och vidmakthölles under aktiv och ekonomisk medverkan av andra samhällsmedlemmar, vilka alltjämt av lagen betraktades såsom oförvitliga medborgare.

Två reservanter inom sistnämnda styrelse, d:r Karolina Widerström och redaktrisen Ellen Kleman, hava uttalat, att prostitutionsföreteelsen borde behandlas för sig. Dess orsaker, såväl de, som redan vore kända, som de, vilka ytterligare kunde utrönas, borde göras till föremål för ett ingående, allsidigt och fördomsfritt skärskådande, hand i hand med vilket borde nedläggas ett kraftigt och på samma gång oväldigt samt gentemot alla slags människor hänsynsfullt arbete att undanröja dessa orsaker.

Föreningen Vita Bandets centralstyrelse har på anförda skäl hemställt, att frågan om åtgärder beträffande de i 3 kap. 8 § 2) avsedda personer måtte såsom innebärande en orättvisa mot de kvinnliga parterna i prostitutionsföreteelsen utbrytas ur förslaget.

Svenska kvinnors medborgarförbund har anfört, att särskilda bestämmelser mot de prostituerade såsom sådana icke syntes stå i överensstämmelse med rådande rättsuppfattning. Med avseende på ingripande mot och omhändertagande av de i 8 § uppräknade psykiskt defekta syntes andra utvägar kunna finnas eller skapas än att stämpla dessa såsom prostituerade. För ingripande mot ungdom under 21 år borde fullt tillräckligt stöd kunna erhållas genom bestämmelserna i den nya barnavårdslagen, om de i vissa punkter utvidgades att gälla även ungdom upp till 21 år och om de verksamt utnyttjades. Vidare borde förmyndarlagens bestämmelser rörande omyndiga i viss utsträckning kunna anlitas. Förbundet hemställde därför, att i blivande lag om lösdriveri frågan om åtgärder mot prostitutionen måtte helt uteslutas och att denna fråga måtte underkastas förnyad undersökning och utredning.

Styrelsen för Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund uttalar, att det syntes betänkligt, att de prostituerade skulle sammanföras med övriga grupper av arbetsovilliga och samhällsvådliga. Styrelsen uppskattade förslagets strävan att humanisera behandlingen av dessa samhällskategorier, men ansåge dock, att långt större vikt bort läggas vid förebyggande och fostrande åtgärder såsom varande grunden för bekämpande av rekryteringen till prostitutionen. En ny utredning, som toge sikte på detta svårlösta problem och som icke ensidigt riktade sig mot den ena parten, borde kunna motivera ett uppskov med förslaget i ovannämnda delar. Denna utredning borde då mer än vad hittills varit fallet omfatta orsakerna till att, som det syntes, allt yngre ungdom droges in i ett sedeslöst liv. Därvid borde uppmärksamheten särskilt riktas mot den ungdom, som icke nåddes av nuvarande barnavårdslagar. Det syntes också nödvändigt, att snarast de psykiskt abnorma, sinnesslöa eller eljest defekta bleve föremål för mera genomgripande åtgärder, då numera allmänt vore känt, att dessa individer i stor utsträckning rekryterade prostitutionen och ökade antalet mindervärdiga individer, vilka i ena eller andra hänseendet måste tagas om hand av det allmänna. Då stora svårigheter förefunnes att skaffa arbete åt den fullgoda arbetskraften, måste nog mer uppmärksamhet riktas på arbetsproblemet beträffande dem, som samhället ville återföra till ett ordnat liv.

Allmänna erinringar i övrigt.

Även i övrigt hava mot förslaget åtskilliga allmänna erinringar framställts.

Rörande anlitande av den offentliga arbetsförmedlingen för anskaffande av arbete åt de i förslaget avsedda personer framhåller socialstyrelsen angelägenheten av att förebygga, att den uppfattning vunne insteg hos vederbörande parter, att dessa individer vore representativa för de arbetssökande, vilket skulle kunna lända till allvarligt men för arbetsförmedlingens huvuduppgift.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård ifrågasätter för sin del, att i arbetsförmedlingens instruktion borde ingå bestämmelser om förmedling av arbete i här avsedda fall.

Beträffande det i förslaget avsedda hjälparbetet (arbete i de allmänna sko-

garna) gör socialstyrelsen gällande, att liksom vid nödhjälpsarbeten för oförvållat arbetslösa en centralmyndighet borde finnas för anordnande av nyssnämnda arbete.

Från flera håll har emellertid uttalats tveksamhet rörande förslaget att anordna sådant hjälparbete för här avsedda personer. I yttrande av domänstyrelsen, länsstyrelsen i Kronobergs län, statens arbetslöshetskommission och skogssällskapet tillstyrkes emellertid, att *försök* göras med anordnande av skogsarbeten i mindre omfattning för dessa personer i syfte, att nödig erfarenhet på området måtte vinnas. Särskilt har dock ifrågasatts lämpligheten av att till skogsarbeten använda kvinnor, dels därför att arbetet för dem icke skulle innebära en yrkesutbildning, varigenom de skulle kunna vinna sin framtida utkomst, dels ock därför att dylika förläggningar av kvinnor av det slag, varom här vore fråga, antagligen skulle medföra en del icke önskvärda komplikationer.

Beträffande den föreslagna tillsyningsmannainstitutionen har svenska stadsförbundets styrelse anfört, att de skäl, som kunde åberopas för särskilda kommunala tillsyningsmän vid sidan av polisen, knappast syntes böra tillmätas större betydelse. Att tillsyningsmännens verksamhet skulle bliva mera »socialt betonad» än polismännens, syntes föga sannolikt. I mindre samhällen, där måhända någon kommunal förtroendeman kunde tänkas av intresse för saken villig åtaga sig uppdraget såsom tillsyningsman, kunde måhända särskilt socialt intresse påräknas. Förslaget förutsatte emellertid, att tillsyningsmännen skulle vara avlönade tjänstemän. I de ytterligare bestämmelser rörande tillsättning m. m., som Konungen enligt förslaget skulle äga utfärda, torde tillsyningsmännen med avseende å avlönings- och pensionsförmåner m. m. kunna väntas erhålla en ställning, jämförlig med polismännens. Det syntes vara naturligare att slopa de föreslagna tillsyningsmännen och lägga deras uppgifter på den ordinarie polisen. Detta hindrade givetvis icke att, där så befunnes lämpligt, särskilda polismän sattes att utföra här ifrågavarande arbete. Större svårigheter torde icke möta för ordnande av arbetet, om polisen finge hand om tillsynen, än om fattigvårdsstyrelsens tjänstemän skulle funktionera under »polischefens överinseende», på sätt som föreslagits. Helt uteslutet vore väl icke, att i någon kommun vid något tillfälle verkliga skäl kunde föreligga för tillsättande av tillsyningsmän, antingen enbart för de i förslaget avsedda uppgifterna eller också jämväl med andra åligganden. En möjlighet borde därför måhända lämnas kommunerna att undantagsvis anställa sådana befattningshavare. Ordinärt syntes däremot icke en anordning med särskilda tillsyningsmän vid sidan av polisen tilltalande.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län gör gällande, att varning fortfarande borde bibehållas, då länsstyrelsen icke funnit tillräckligt övertygande skäl vara anförda för borttagande av denna åtgärd, som mången gång visat sig kunna leda till den arbetsovilliges bättrande.

Från många håll påyrkas ingripande även gentemot de män, som antasta kvinnor i sedeslöst syfte och därigenom oroa gatulivet, ävensom åtgärder i övrigt till införande av förbättrad gatufrid. Särskilt Fredrika-Bremer-förbundets styrelse har på anförda grunder gjort hemställan i detta syfte.

Såsom en brist i förslaget framhåller socialstyrelsen avsaknaden av en bestämmelse, motsvarande 26 § i alkoholistlagen, enligt vilken *en person frivilligt kan ingå på anstalt* för ett år och därunder underkasta sig lagens bestämmelser. Ett liknande stadgande syntes socialstyrelsen böra inflyta i det föreliggande förslaget.

Länsstyrelsen i Örebro län framhåller, att uttrycklig föreskrift borde meddelas om, varest en person skall anses hava sin hemortsrätt (jfr stadgandet i 10 § 2 mom. av gällande lösdrivarlag).

Starka betänkligheter mot förslaget hava från åtskilliga håll uttalats med hänsyn till de kostnader, som i motsats till nu rådande ordning genom detsamma skulle åsamkas kommunerna. Förslaget innebär, att berörda kostnader till stor del skulle överflyttas från statsverket å kommunerna. Betänkligheter i dylikt hänseende hava uttalats av länsstyrelserna i Kronobergs, Västmanlands och Jämtlands län, styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö, svenska stadsförbundets styrelse och styrelsen för svenska landskommunernas förbund.

Länsstyrelsen i Kronobergs län framhåller i sammanhang härmed, att det syntes nödvändigt, att före förslagets slutliga prövning en så noggrann och fullständig utredning som möjligt komme till stånd rörande de utgifter, som av den föreslagna reformen skulle föranledas för såväl stat som kommuner.

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund har i avseende å kostnaderna för de föreslagna hjälpåtgärderna anfört, att ett huvudvillkor för påläggandet av nya bördor på primärkommunerna härvidlag borde vara, att dessa drabbade kommunerna i åtminstone ungefärligen lika hög grad. Nu föreslagna utgifter uppfyllde icke detta villkor, enär vissa kommuner skulle komma att gå helt och hållet fria, medan andra skulle komma att drabbas synnerligen tungt därav, i främsta rummet kommuner belägna vid de stora huvudvägarna, vilka kommuner därtill ofta hade att dragas med stor arbetslöshet. Åtminstone i fråga om de kommuner, där arbetslöshet rådde, gällde i allmänhet, att de redan förut vore bland de minst ekonomiskt bärkraftiga och därför bland de högst skattetyngda, vadan den orättvisa fördelningen skulle bliva ytterligare kännbar. Visserligen ifrågasattes, att kommuner, som på grund av sitt läge vore särskilt utsatta för besök av kringstrykande personer, skulle kunna erhålla någon ersättning av staten för sina kostnader. Skulle önskad rättvis fördelning av kostnaderna härigenom nås, borde enligt styrelsens förmenande staten i regel bestrida kostnaderna härför.

Uti en till Konungen i ämnet ingiven skrivelse, undertecknad av omkring 230 för social hjälpverksamhet intresserade personer, till vilken skrivelse i övrigt hänvisas under 8 § här nedan, uttalas bl. a. beträffande kostnadsfrågan, att det fölle av sig självt att, innan förslaget framlades för riksdagen, en såvitt möjligt tillförlitlig kostnadsberäkning borde utarbetas. Även om de direkta kostnaderna enligt ett reformerat system bleve större än de nuvarande, vilket vore sannolikt, borde detta dock icke verka avskräckande, när hänsyn toges till de för samhället och de enskilda individerna betydande värden, som här stode på spel.

Socialstyrelsen har framhållit, att med hänsyn till de nära beröringspunkter,

som funnes mellan lagarna om fattigvården och alkoholistvården samt nu förevarande lagförslag, det syntes vara nödvändigt, att kostnadsfrågorna gjordes till föremål för ytterligare utredning ur den synpunkten, att reglerna härutinnan i det individuella fallet ej gåve anledning till, att de lokala myndigheterna av kostnadshänsyn gåve företräde åt den ena eller andra lagen. Det syntes icke uteslutet, att den nu föreslagna lagen kunde giva upphov till en strävan att av kostnadsskäl under densamma rubricera gränsfall, som rätteligen borde behandlas enligt fattigvårdslagen eller alkoholistlagen.

Beträffande förslagets formella avfattning har socialstyrelsen uttalat, att lagtexten genom omredigering syntes kunna göras kortare och mera lättillgänglig, och borde särskilt de talrika paragrafhänvisningarna undvikas. Liknande anmärkningar hava gjorts av länsstyrelserna i Stockholms, Kronobergs, Göteborgs och Bohus samt Skaraborgs län och av styrelsen för föreningen Skyddsvärnet.

För bekämpandet särskilt av prostitutionen framhålles i vissa yttranden betydelsen av lämplig upplysningsverksamhet i sexual- och samhällshygien, i vilket hänseende åberopas det av särskilda sakkunniga den 9 mars 1921 avgivna betänkande angående åtgärder för spridande av kunskap om könssjukdomarnas natur och smittfarlighet (enligt 27 § i lagen ang. åtgärder mot utbredning av könssjukdomar). Såsom ett viktigt led i en sådan verksamhet betonas särskilt undervisning i etik och hygien för ungdomen. Bland andra hava Fredrika-Bremer-förbundets styrelse, Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbunds styrelse samt reservanter inom styrelsen för svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet uttalat sig i angivna riktning.

Styrelsen för svenska landskommunernas förbund ifrågasätter, huruvida icke en särskild lagstiftning vore lämplig beträffande tattare och zigenare, medan länsstyrelsen i Norrbottens län såsom sin åsikt uttalar, att i fråga om zigenarna det enda effektiva medlet torde vara att genom vissa bestämmelser inskränka deras rörelsefrihet i syfte, att de lämna landet. (Jfr fattigvårdslagstiftningskommitténs förslag till ny lösdrivarlag i denna del.)

Slutligen må erinras om frågan om åtgärder mot det s. k. internationella lösdriveriet, vilken behandlas i en av socialstyrelsens byråassistent för sjöfartsärenden upprättad promemoria, vilken såsom bilaga fogats till socialstyrelsens utlåtande i ärendet.

Särskilda erinringar rörande vissa paragrafer.

Beträffande förslagets detaljbestämmelser hava framställts åtskilliga anmärkningar och ändringsförslag.

1 KAP.

Om det allmännas organ för vidtagande av åtgärder enligt lagen.

1 §.

Beträffande bestämmelsen i 1 mom. om fattigvårdsstyrelses delegerade har länsstyrelsen i Malmöhus län anmärkt, att ett obligatoriskt stadgande av sådan

innebörd syntes vara olämpligt. Med all säkerhet funnes många kommuner, där dylika delegerade aldrig eller i varje fall ytterst sällan komme att få något ärende till behandling. Stadgandet syntes böra ändras dithän, att rätt medgåves för större kommun att utse sådana delegerade. Även länsstyrelsen i Jämtlands län framhåller, att delegeradeinstitutionen i många landskommuner torde anses onödig.

Med avseende å stadgandet i 2 mom. om hjälputskott har länsstyrelsen i Stockholms län anfört, att det onekligen förefölle föga påkallat att föreskriva hjälputskott för alla städer, med förbehåll endast, att i »mindre stad» länsstyrelsen kunde medgiva överflyttning av hjälputskottets åligganden på fattigvårdsstyrelsens delegerade, och att det kunde ifrågasättas, huruvida över huvud taget hjälpåtgärder beträffande kvinnor av den kategori, som här avsåges, annat än undantagsvis kunde med framgång organiseras såsom kommunala uppdrag. Länsstyrelsen i Uppsala län har uttalat, att det skulle leda till reda och lättnad vid tillämpningen av följande §§, om hjälputskott förklarades obligatoriskt, men landskommuner och, med länsstyrelsens medgivande, mindre städer befriades från skyldigheten att tillsätta särskilt hjälputskott jämte de delegerade. Länsstyrelsen i Malmöhus län förordar sådan ändring, att hjälputskott skall utses endast, då så anses behövligt. Länsstyrelsen i Kronobergs län håller före, att föreskrift, huru de angivna myndigheterna skola deltaga i utseendet av ledamöter i hjälputskottet, bör meddelas i själva lagen och icke i särskilt utfärdade bestämmelser. Av styrelsen för Fredrika-Bremer-förbundet framhålles, att det särskilt med hänsyn till det stora antalet andligt undermåliga, som funnes inom de prostituerades led, syntes vara ett önskemål att, där så ske kunde, en läkare finge plats i hjälputskottet.

Av länsstyrelsen i Uppsala län göres gällande, att förordnande, som avses i 3 mom. andra stycket, torde, även där polismästare finnes, böra meddelas av länsstyrelsen.

2 §.

Länsstyrelsen i Uppsala län uttalar, att bestämmelsen, att manliga tillsyningsmän *skola* vara avlönade, näppeligen är nödvändig eller ens principiellt riktig och för övrigt synes ändamålslös, om avlöningen kan bestämmas hur lågt som helst. Länsstyrelsen i Kronobergs län framhåller att, då det understundom ej torde vara uteslutet att för ändamålet kunna anlita frivilliga krafter, föreskriften om obligatorisk avlöning åt tillsyningsmän borde utgå eller modifieras. Länsstyrelsen i Malmöhus län anför, att tillsyningsmannainstitutionen måste anses obehövlig. Med hänsyn till den behandling, som enligt förslaget vore avsedd att komma kvinnliga prostituerade till del, och lämpligheten av att dessa ej onödigtvis omhändertoges av manliga polismän, syntes likväl stadgande om *kvinnliga* tillsyningsmän böra finnas, och torde lagrummets bestämmelser böra omarbetas i enlighet härmed. Länsstyrelsen i Jämtlands län anmärker, att det förefölle mycket sannolikt, att fjärdingsmännen finge utgöra de särskilda tillsyningsmän på landet, som föreskrivas i förevarande §. Det torde nämligen visa sig, att det bleve svårt nog att få andra personer, som vore villiga att om-

händertaga och inställa lösdrivarna, utan att arvodeskostnaden bleve alltför betungande för landskommunen. Styrelsen för föreningen Skyddsvärnet anser, att ett närmare angivande av tillsyningsmännens befogenhet är erforderlig, medan styrelsen för Fredrika-Bremer-förbundet gör gällande, att polischefen ej bör hava någon myndighet över dem eller något inflytande i avseende å deras tillsättande.

2 KAP.

Om åtgärder för motarbetande av bettleri och kringstrykande.

3 §.

Beträffande redigeringen av stycket 2) i 3 § har länsstyrelsen i Örebro län anfört, att genom den avfattning, detta stycke fått, enligt länsstyrelsens mening skulle lagfästas det ofta påtalade missförhållandet, att mot den person, vilken stryker omkring från ort till annan och därvid såsom skylt för sitt kringstrykande förebär, att han utövar hantverk i mindre omfattning eller, i regel utan tillstånd, driver handel med en eller annan kramvara (nasare), åtgärder ej skulle kunna vidtagas. Orden »utan sysselsättning, varigenom han må antagas kunna förtjäna sitt uppehälle», borde därför enligt länsstyrelsens mening utbytas exempelvis mot orden »utan sysselsättning, som han må vara berättigad att utöva och varigenom han må antagas kunna förtjäna erforderligt uppehälle». Det borde i detta sammanhang på ofta förekommen anledning särskilt anmärkas, att till uppehälle då skulle räknas även bostad.

4 §.

Beträffande bestämmelserna i 4 § har länsstyrelsen i Stockholms län anmärkt, att man måste fråga sig, huru det skall förfaras med bettlaren eller den kringstrykande i avvaktan på sammanträde av fattigvårdsstyrelsen, eventuellt dess delegation, med vad rätt han i så fall skall kvarhållas i avvaktan på sammanträdet, var han skall förvaras och huru hans underhåll skall bestridas. Jämväl länsstyrelsen i Uppsala län framhåller, att en anmäld persons inställande inför fattigvårdsstyrelsen syntes förutsätta, att denna vore samlad. Även om ett extra sammanträde skulle hållas — vilket kunde bliva mycket betungande — åtginge i alla händelser en viss tid, under vilken den anmälande tillsyningsmannen eller polismannen finge taga hand om den anmälde. Länsstyrelsen i Kristianstads län ifrågasätter, huruvida icke person, som anhålles annorstädes än i stad eller köping, som bildar egen kommun, i varje fall borde överlämnas till landsfiskalen, vilken, därest lagens föreskrifter därtill föranledde, hade att efter samråd med fattigvårdsstyrelsens ordförande i den kommun, inom vilken anhållandet skett, överlämna den anhållne till nämnda fattigvårdsstyrelse för dess vidare åtgärd i enlighet med lagens bestämmelser. Av styrelsen för svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet har ifrågasatts, att bettlare och kringstrykande, eller åtminstone de sistnämnda, skola inställas inför fiskalen, vilken har större vana än delegerade att handskas med dylika

individer. Försåvitt ej fall enligt 7 § förelåge, borde den anhållne omedelbart av fiskalen inställas hos delegerade för vidtagande av hjälpåtgärder eller överlämnas till någon institution, som för sagda ändamål kunde förväntas komma till stånd.

5 §.

I fråga om 5 § har länsstyrelsen i Malmöhus län anfört, att enligt 23 §: sista stycket lagen om fattigvården skulle fattigvårdsstyrelse, då behov av fattigvård enligt 1 § av samma lag för någon förefunnes, bereda honom fattigvård. Formen för denna fattigvård ägde fattigvårdsstyrelse i första hand ensam bestämma. I det fall, varom här kunde bliva fråga, torde ett meddelande av fattigvård undantagslöst ske i form av anstaltsvård. Vid vägran att mottaga dylik vård torde bestämmelsen i 72 § av omförmälda lag vara tillfyllestgörande. Bestämmelserna i 2 och 3 mom. av förevarande §, vilka bestämmelser sålunda syntes sakna avsedd praktisk betydelse, borde fördenskull utgå. Länsstyrelsen i Västmanlands län uttalar, att av §:ens formulering syntes framgå, att fattigvårdsstyrelse i vissa fall ägde att omedelbart, utan att anmaning föregått, meddela sådant förordnande, varom i 3 mom. stadgas, under det att fattigvårdsstyrelsen i fall, då anmaning enligt 2 mom. icke kunde anses gagnlös, ägde meddela i 3 mom. omförmält förordnande, först sedan den anmälde allvarligt anmanats att upphöra med sitt bettleri eller kringstrykande, men ej ställt sig denna anmaning till efterrättelse. Vore denna tolkning riktig, ansåge länsstyrelsen, att 3 mom. borde formuleras ungefär på följande sätt: »Låter den anmälde ej rätta sig av honom sålunda tilldelad varning, eller prövas de i 2 mom. stadgade åtgärderna gagnlösa för den anmäldes tillrättaförande, har fattigvårdsstyrelsen etc.»

6 §.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anmärker, att uttryckliga föreskrifter saknas, huru kostnaden för här avsett tillhandahållande av föda och bostad skall gäldas beträffande person, som äger hemortsrätt i annan kommun eller saknar hemortsrätt. Vidare syntes kunna ifrågasättas, om ej, där anmälan skedde hos fattigvårdsstyrelse i annan kommun än den, där den anmälde ägde hemortsrätt, fattigvårdsstyrelsen i hemortskommunen borde höras angående den anmäldes förhållanden m. m. Länsstyrelsen i Uppsala län påpekar, att den, som till anvisat frivilligt arbete inställer sig vid fattigvårdsanstalt, synes där erhålla en särställning, som kan föranleda disciplinära svårigheter. Styrelsen för föreningen Skyddsvärnet håller före, att den omständigheten, att person, som enligt anvisning inställer sig vid arbetsföretag eller fattigvårdsanstalt för utförande av arbete, icke skulle kunna mot sin vilja kvarhållas där, torde göra alla fattigvårdsstyrelsens anmaningar och åtgärder verkningslösa. Det funnes bland dessa personer ej så få notoriskt, man kunde säga av livslång grundsats och ingrodd vana ohjälpligt arbetsovilliga, på vilka intet annat syntes bita än tvånget.

7 §.

Länsstyrelsen i Västmanlands län anser, att då det syntes tvivelaktigt, huruvida till »annan åtgärd» må hänföras jämväl den i 5 § omförmälda anmaningen, ett förtydligande av §:en i detta hänseende är erforderligt.

3 KAP.

Om åtgärder beträffande kriminella, prostituerade och vissa andra samhällsvådliga personer.

8 §.

I omförmälda, av omkring 230 personer undertecknade skrivelse (sid. 65) har ifrågasatts, huruvida icke den omständigheten, att en person bereder sig inkomster genom otukt, tillmätts en alltför stor betydelse, samt om icke den härigenom uppställda förutsättningen skulle kunna utbytas mot bestämmelser, som skulle möjliggöra ett ingripande i en del trängande fall, i vilka med den föreslagna formuleringen så ej skulle kunna ske, utan att därför åtgärds vidtagande i fall, då sådan ur samhällelig synpunkt ej vore önskvärd, skulle behöva befaras. Vissa ur principiell synpunkt viktiga fördelar skulle därigenom tillgodoses. Exempelvis skulle, om penningfrågan icke gjordes till den avgörande faktorn, inskridande kunna äga rum mot omyndig och psykiskt abnorm person, vilken hängåve sig åt vanemässig skörlevnad, vare sig denna person vore man eller kvinna, och utan hänsyn till, om betalning förekommit eller ej, samt lockelse till otukt mot omyndiga, vare sig den utövades av man eller kvinna, bättre kunna beivras. Vidare hade betänkligheter yppats mot, att i förevarande § punkt 2 b) och punkt 3 upptagits den gamla lagens alltför allmänna uttryck »genom sitt levnadssätt är vådlig för allmän sedlighet, ordning eller säkerhet». Det hade ansetts önskvärt, att om möjligt ifrågavarande uttryck måtte undvikas, punkt 3 utgå och i samband därmed punkterna 1 och 2 något omformuleras.

Styrelsen för Fredrika-Bremer-förbundet uttalar, att formuleringen av punkt 2 b) torde behöva förtydligas i syfte att närmare precisera, vilken »art av framträdande» som skulle indicera ett ingripande. I motiveringen förtydligades bestämmelsen i viss mån, då där talades om de prostituerade, som utbjöde sig å gator eller offentliga nöjeslokaler, men även detta uttryck lämnade rum för en godtycklig tolkning, och det kunde lätt bliva så, att om en kvinna — i vissa kretsar känd såsom prostituerad — visade sig å gata eller nöjeslokal, hon ansåges utbjuda sig.

9 §.

Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller, att föreskriften om skyldighet för fiskal att föra anteckningar vid avsett förhör ej står i överensstämmelse med stadgandet i 8 § av den av chefen för socialdepartementet fastställda

normalinstruktionen för polispersonal, enligt vilken alla hos polis förehavda ärenden skola protokollföras. Nyssnämnda föreskrift om skyldighet att föra anteckningar torde fördenskull böra bringas i överensstämmelse med berörda stadgande i polisinstruktionen. Enligt samma instruktion skulle ojävigt vittne närvara vid alla förhör. I den mån stadgandet om delegerads närvaro vore tillkommet med tanke på offentlighet vid förhöret, torde stadgandet sålunda vara överflödigt. Länsstyrelsen i Uppsala län framhåller, att den villkorliga föreskriften om delegerads deltagande i ärendes handläggning hos fiskalen i betänklig grad kan föranleda dröjsmål och tidsspillan. Länsstyrelsen i Jönköpings län anser, att nyssnämnda bestämmelse bör ändras därhän, att delegerad ej behöver vara närvarande vid förhör inför landsfiskal. Länsstyrelsen i Jämtlands län finner föreskriften om obligatoriskt deltagande av delegerad vid sådant förhör mindre lämplig, då en sådan fordran ställer alltför stora anspråk på vederbörandes tid, särskilt om denne, såsom ofta måste bliva fallet i Norrland, bor på långt avstånd från fiskalen. Länsstyrelsen i Örebro län förklarar sig vara tveksam om lämpligheten av stadgandet rörande delegerads närvaro vid omförmälda förhör. Med hänsyn till syftet med berörda stadgande ville länsstyrelsen emellertid för sin del ej motsätta sig detsamma. Förslaget i denna del syntes dock vara i behov av fullständigande härutinnan i så måtto, att föreskrift samtidigt meddelades om att delegerad vore skyldig att infinna sig till det förhör, som av fiskal utsatts, samt att den omständigheten, att delegerad, bevisligen underrättad om förhöret, ej inställt sig, ej hindrade företagande av förhöret.

Av länsstyrelsen i Kristianstads län påpekas, att till förekommande av missförstånd i förevarande § borde införas bestämmelser om, från vilken kommun delegerad, som skall deltaga i ärendes handläggning hos fiskal, skall hämtas, och hos vilken kommuns nykterhetsnämnd anmälan i visst fall skall göras av fiskal.

Beträffande stadgandet i 4 mom. har socialstyrelsen anfört, att det kunde ifrågasättas, huruvida bestämmelsen, enligt vilken fiskal ägde förordna om tvångsinternering å arbetshem, vore fullt lämplig, och om icke beslut i så viktiga frågor — närmast jämförliga med frågor om internering å alkoholistanstalt — borde fattas av länsstyrelsen själv och ej, såsom i förslaget, allenast underställas länsstyrelsen. Även styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö anser det betänkligt, att beslutanderätt om intagning i arbetshem lagts i fiskalens hand, låt vara med underställningsskyldighet. Länsstyrelsen i Stockholms län finner det vara tveksamt, huru den, om vars intagande å arbetshem förordnande meddelats av fiskal, skall förvaras och underhållas i avvaktan på länsstyrelsens avgörande i ärendet. Av länsstyrelsen i Jönköpings län har understrukits svårigheten för landsfiskaler, av vilka åtskilliga ännu bo på boställen å rena landsbygden, att för flera dagar ombesörja bostad och föda åt kanske ett flertal anhållna på en gång.

10 §.

Länsstyrelsen i Malmöhus län gör gällande, att stadgandet bör ändras därhän, att fiskalen medgives rätt att förordna om omedelbar verkställighet av här avsett beslut.

Av länsstyrelsen i Jönköpings län påyrkas sådan ändring i denna §, att den anhållne genast bör inställas till förhör inför länsstyrelsen, därest anledning föreligger till antagande, att han skall avvika.

Länsstyrelsen i Uppsala län anför, att fiskaler äro, åtminstone tidvis, så betungade med brådskande göromål, att föreskriften rörande beslutets insändande till länsstyrelsen synes alltför kategoriskt. Beträffande 1 mom. tredje stycket ville länsstyrelsen framhålla, att man snarare borde fästa avseende vid den plats, dit den anhållne inställts, än vid den plats, där han anhållits. Tidsskillnaden vid avgivande av påminnelser, därest han anhållits i residensstaden eller annorstädes (inom 2 resp. inom 8 dagar från beslutets meddelande), syntes för övrigt vara omotiverat stor.

11 §.

Beträffande 11 § framhåller länsstyrelsen i Kronobergs län, att vid här avsedd anmälan för länsstyrelsen häktning synes böra förekomma endast om anledning föreligger, att den anmälde skall avvika, eller eljest omständigheterna det påkalla.

12 §.

Med avseende å bestämmelserna i 12 § har styrelsen för Fredrika Bremerförbundet anfört att, då det vore önskvärt, att ett ingripande från polisens sida såvitt möjligt undvekes särskilt vid första omhändertagandet, polismans befogenhet i detta hänseende syntes böra inskränkas till att göra anmälan till hjälputskottet eller, där sådant icke funnes, till fattigvårdsstyrelsen resp. delegerade. Betänkligheter hade gjort sig gällande även mot att tillsyningsmännen skulle äga befogenhet att på eget initiativ inför hjälputskottet kalla de kvinnor, mot vilka de ansåge skäl föreligga till ingripande. Styrelsen förutsatte, att ett intimt samarbete mellan hjälputskott och tillsyningsmän komme till stånd, och att genom lämplig instruktion sörjdes för, att anmodan att inställa sig inför hjälputskottet skedde endast efter noggrann förundersökning.

Av vissa länsstyrelser framhålles, att stadgandet i formellt avseende torde böra jämkas med hänsyn till att hjälputskott ej alltid vore tillsatt.

13 §.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser, under åberopande av vad länsstyrelsen under 5 § anfört, 13 § överflödig och förty böra utgå.

15 §.

Länsstyrelsen i Jönköpings län hemställer om sådan ändring i 15 §, att kvinnlig ledamot av hjälputskott (kvinnlig delegerad) ej behöver vara närvarande vid förhör inför landsfiskal.

Av länsstyrelsen i Kronobergs län framhålles, att även i här avsedda fall häktning torde böra förekomma endast om anledning föreligger, att vederbörande skall avvika, eller eljest omständigheterna det påkalla.

4 KAP.

Vissa bestämmelser rörande arbetshem.

17 §.

Mot bestämmelserna i 4 kap. har anmärkning ej framställts i vidare mån, än att länsstyrelsen i Kopparbergs län ansett 17 § 2 mom. böra förtydligas, så att av ordalydelsen framgår, hos *vilken länsstyrelse* framställning skall göras om intagande i tvångsarbetsanstalt av person, som ej låter rätta sig av honom i arbetshem tilldelad varning (jfr 37 §).

5 KAP.

Om länsstyrelsens befattning med vissa ärenden enligt lagen.

18 §.

Vad angår länsstyrelses handläggning av förevarande ärenden har socialstyrelsen ifrågasatt, om icke ett par lekmän borde såsom bisittare deltaga vid behandlingen av desamma. Liknande önskemål hava framförts av länsstyrelsen i Hallands län samt styrelsen för Fredrika-Bremer-förbundet.

Vidare har socialstyrelsen ifrågasatt, huruvida det i sådana fall, där ett kommunalt organ verkställt ingående förundersökning, alltid vore påkallat, att för förordnande om intagning på tvångsarbetsanstalt vederbörande obetingat skulle personligen inställas inför länsstyrelsen. Styrelsen erinrade, att länsstyrelsen i frågor om internering på alkoholistanstalt fattade beslut utan dylik inställelse. Fall torde förekomma, där den av polismyndighet och kommunalt organ verkställda utredningen så fullständigt klarlade frågan, att vederbörandes personliga inställelse inför länsstyrelsen vore opåkallad och endast ägnad att föranleda kostnader och tidsutdräkt samt för den häktades del vissa personliga obehag.

Beträffande stadgandet i första stycket, att länsstyrelse har att *utan dröjsmål* hålla förhör med häktad, har av länsstyrelsen i Malmöhus län hemställts om sådan ändring, att förhör skall hållas så snart ske kan och senast inom sex dagar, medan länsstyrelsen i Kopparbergs län föreslagit, att bestämmelserna i lagen den 2 juni 1922 om tiden för företagande av rannsakning med häktad (rannsakning snarast möjligt, inför rådhusrätt senast å åttonde dagen och inför häradsrätt senast å fjortonde dagen från dagen för anmälan om häktningen hos rättens ordförande) skulle tillämpas. Av länsstyrelsen i Jönköpings län har framhållits, att ifrågasatta förhör med »inkallade

personer» på bekostnad av statsverket ofta ej kunde tillmätas så stor betydelse, då dessa personer ej finge höras på ed.

Mot förslaget i andra stycket, att handläggningen inför länsstyrelsen förlänas offentlighet, hava betänkligheter uttalats av vissa myndigheter (länsstyrelserna i Stockholms och Hallands län samt styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö). Länsstyrelsen i Östergötlands län anmärker, att mot bestämmelsen visserligen ingenting vore att invända, men att faran för att därigenom utsätta vederbörande för onödig uppmärksamhet låge nära till hands.

Likaså framhålles av länsstyrelserna i Jönköpings, Malmöhus, Älvsborgs och Skaraborgs län önskvärdheten av, att fiskals närvaro vid förhör inför länsstyrelse icke påkallas. Länsstyrelsen i Skaraborgs län föreslår ett stadgande i syfte, att i stället landsfogde eller särskilt förordnad person skulle beredas möjlighet närvara vid sådant förhör.

Vidare ifrågasättes av länsstyrelsen i Uppsala län en sådan omredigering av sista stycket, att ordet »må» utbytes mot »skall». Slutligen anser länsstyrelsen i Norrbottens län, att förevarande § bör kompletteras med föreskrift rörande sättet för omhändertagande av häktad, som enligt sista stycket av länsstyrelse försättes på fri fot.

19 §.

Stadgandet i 19 § rörande förordnande av rättegångsbiträde åt häktad person, som avses i förslaget, avstyrkes utav åtskilliga av de hörda myndigheterna (länsstyrelserna i Stockholms, Jönköpings, Blekinge och Kopparbergs län samt styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö). Länsstyrelsen i Jämtlands län håller före, att rättegångsbiträde bör förordnas allenast där länsstyrelsen anser det erforderligt. Länsstyrelsen i Västernorrlands län gör gällande, att man icke bör frångå kravet å rättegångsbiträdets juridiska utbildning.

20 §.

Av två länsstyrelser (i Jönköpings och Malmöhus län) påyrkas, att 20 § måtte ändras i syfte, att förhör inför domstol icke onödigtvis må äga rum. Enligt länsstyrelsens i Malmöhus län förslag borde uttrycket »och är förhöret icke uppenbarligen onödigt» utbytas mot »och prövas förhöret nödigt».

21 §.

Stadgandet i 21 § anses av länsstyrelserna i Malmöhus och Västernorrlands län böra såsom obehövligt utgå.

22 §.

Ett flertal myndigheter (socialstyrelsen, länsstyrelserna i Malmöhus och Västerbottens län samt styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö) framhålla, att bestämmelserna i 22 § 2 mom. om rätt för länsstyrelse att förordna om persons intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister ej torde stå i god överensstämmelse med alkoholistlagens stadganden. Länsstyrelsen i Skaraborgs län anför, att bestämmelsen därom, att vårdkostnaden för person, som länsstyr-

relsen finner böra vårdas å alkoholistanstalt, skall bestridas av den kommun, där personen har hemortsrätt, möjligen torde behöva kompletteras med föreskrift att, i händelse av tvist rörande hemortsrätten, vårdkostnaden skall, intill dess tvisten blivit slutligen avgjord, förskjutas av statsverket. Länsstyrelsen i Malmöhus län framhåller, att i alkoholistlagen hänvisning torde böra göras till föreliggande stadgande.

23 §.

Länsstyrelserna i Stockholms och Västmanlands län anse bestämmelserna i 23 § kräva förtydligande. Förstnämnda länsstyrelse anför, att bestämmelserna ej giva vid handen, huruvida länsstyrelse äger förordna om den felandes inställande inför länsstyrelse eller föranstalta om förhör på ort och ställe, exempelvis genom landsfogde, samt att ej heller klart framgår, om reglerna rörande offentlighet och rättegångsbiträde skola gälla även för här avsedda fall. Länsstyrelsen i Västmanlands län framhåller att, därest i lagrummet omförmält förhör skall hållas å arbetshemmet, närmare föreskrifter torde böra meddelas angående förfarandet därvid, särskilt beträffande frågan, huruvida länsstyrelse äger att genom viss särskilt förordnad tjänsteman verkställa förhöret. Länsstyrelsen finner det vara tveksamt, huru med den felande skall förfaras, därest förordnande meddelas om hans intagande å tvångsarbetsanstalt, efter det han undergått förhör i arbetshem eller han eljest kvarstannat där under målets handläggning. Om han direkt från arbetshemmet överfördes till tvångsarbetsanstalt, syntes stadgandet i 39 § 6 mom. lägga hinder i vägen för honom att avgiva nöjdförklaring, enär dylik förklaring jämlikt berörda lagrum endast finge äga rum inför länsstyrelse eller fängelsemyndighet. I sådant fall torde bestämmelse böra meddelas därom, att nöjdförklaring finge avgivas i vittnens nävaro inför föreståndaren för det arbetshem, varest den felande förvarades.

24 §.

Beträffande stadgandet i 24 § 1 mom., andra stycket, att arbetsoförmögen tvångsarbetare må, om han är i behov av vård å sinnessjukhus, kvarstanna å tvångsarbetsanstalten, intill dess dylik vård kan beredas honom, framhåller styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö, hurusom denna bestämmelse måste hava till konsekvens, att anstalten utrustas med härför erforderliga anordningar samt med tillräcklig för ändamålet utbildad personal.

Vad angår föreskriften i tredje stycket av samma mom. om förpassning av en till arbete varaktigt oförmögen person till länsstyrelsen i det län, inom vilket hemortskommunen är belägen, anför länsstyrelsen i Stockholms län, att detta stadgande syntes avse, att en slutgiltig utredning om den arbetsoförmögnes hemortsrätt skulle verkställas, samt att den länsstyrelse, vilken handlade denna fråga, hade att slutligen avgöra densamma. Skulle så vara förhållandet, torde betänkligheter möta i flera avseenden, bland vilka länsstyrelsen endast ville nämna, att en dylik utredning om hemortsrätt ofta torde bliva synnerligen krävande och även tidsödande med hänsyn till att personer av ifrågavarande art ofta långa tider saknade fast bostad, att bestämmelser saknades,

huru med den arbetsoförmögne skulle förfaras under utredningstiden, samt att länsstyrelsen i fråga syntes komma att icke blott fungera såsom dömande myndighet i fattigvårdsmål utan även erhålla ungefär samma ställning som sökande i dylikt mål.

I anledning av föreskrifterna i sista stycket av 1 mom. därom, att arbetsoförmögen, vars hemortsrätt ej kan utrönas, skall omhändertagas av fattigvårdsstyrelsen i den stad, där han av vederbörande myndighet förklarats oförmögen till arbete, uttalar länsstyrelsen i Uppsala län, att det förefölle egendomligt, att platsen, där förklaring om arbetsoförmåga meddelats, skulle vara avgörande för skyldigheten att omhändertaga personen i fråga. Av länsstyrelsen i Södermanlands län föreslås sådan ändring av nyssnämnda stycke, att orden »om hans hemortsrätt ej kan utrönas» utbytas mot »om hans hemortsrätt ej utan tidsutdräkt kan utrönas».

25 §.

Länsstyrelsen i Stockholms län har anmärkt, att, liksom i 23 §, närmare föreskrifter torde i 25 § böra meddelas rörande anställande av förhör, rätt att erhålla rättegångsbiträde m. m.

26 §.

Beträffande 26 § 1 mom. har länsstyrelsen i Norrbottens län framhållit, att detsamma borde kompletteras med föreskrift, huru det skall förfaras med den, som av länsstyrelse försättes på fri fot i avbidan på slutligt avgörande av fråga om hans intagande i tvångsarbetsanstalt.

Stadgandet i 2 mom. andra stycket anses av länsstyrelserna i Uppsala och Örebro län kräva omformulering. Sistnämnda länsstyrelse föreslår, att stadgandet erhåller följande ändrade lydelse: »Länsstyrelsen har att förordna om verkställighet av beslut, varom här är fråga.»

6 KAP.

Om tvångsarbetsanstalt.

28 §.

Beträffande 28 § 1 mom. har styrelsen för svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet anmärkt, att bestämmelserna om utskrivning i fråga om försumliga försörjare, som ålagts tvångsarbete enligt fattigvårdslagen, måste anses innebära en onödigt hög skärpning av interneringstiden, som enligt 75 § fattigvårdslagen är minst en, högst sex månader.

Den i 2 mom. andra stycket förutsatta möjligheten att i tvångsarbetsanstalt tillsvidare kvarhålla person, som tidigare varit intagen i sådan anstalt under tillhopa minst tio år, synes länsstyrelserna i Uppsala och Västernorrlands län vara betänklig och måste, enligt sistnämnda länsstyrelses uttalande, »anses

främmande för den moderna rättsuppfattningen». Länsstyrelsen i Kristianstads län ifrågasätter, att vid avsedd beräkning av interneringstidens längd tiden för undergånget straffarbete jämväl bör medräknas.

I stället för villkorlig utskrivning enligt 3 mom. föreslås av länsstyrelsen i Stockholms län samt styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö införande av s. k. *försökspermission*, vilken anordning skulle medgiva enklare och smidigare procedur vid övervakningen och vid eventuellt återförande till anstalten.

29 §.

Länsstyrelsen i Stockholms län och styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö anse, att underställning av anstaltsstyrelses beslut enligt 29 § 2 mom. icke borde äga rum. Beträffande beslut i här avsedda fall syntes erforderliga garantier bättre och naturligare vinnas genom vederbörandes besvärsrätt. Av länsstyrelsen i Kristianstads län göres gällande, att länsstyrelse vid prövning av beslut, varom här är fråga, borde äga att, därest så anses nödigt, hålla förhör och föranstalta om annan utredning, samt att i avseende härå skulle gälla vad i 23 § första stycket sägs. Länsstyrelsen i Västerbottens län ifrågasätter, att sista stycket borde kompletteras med föreskrift, att kostnad för däri omförmält biträde vid påminnelsers avfattande skall ersättas av allmänna medel.

7 KAP.

Allmänna bestämmelser.

32 §.

Med hänsyn särskilt till svårigheten att utan längre utredningar avgöra frågor om vederbörandes hemortsrätt föreslår länsstyrelsen i Södermanlands län, att 32 § första stycket erhåller följande ändrade lydelse: »Då enligt denna lag frivilligt arbete anvisas någon vid arbetshem eller förordnande meddelas om någons intagande i sådant hem, skall arbetsanvisningen eller förordnandet gälla arbetshem, avsett för det landstingsområde eller den stad, där anvisningen skett eller förordnandet meddelats.»

34 §.

Länsstyrelsen i Västerbottens län föreslår, att i 34 § sista stycket meddelas föreskrift rörande däri avsedd kostnads bestridande av allmänna medel.

35 §.

Vad angår de i 35 § omförmälda frågor, vilka äro avsedda att närmare regleras genom särskilda av Kungl. Maj:t framdeles utfärdade föreskrifter, har socialstyrelsen beträffande de olika slagen av anstalter i förslaget framhållit, att dessa enligt styrelsens uppfattning borde bilda ett sammanhängande system, samt att man borde försöka förläna även anstalter inom en och samma kategori

en viss nyansering. De icke statliga tvångsarbetsanstalterna borde icke jämställas med de statliga, utan förlänas karaktären av tämligen fria asyler. Lagförslaget lämnade öppet, huru dessa icke statliga anstalter skulle infogas i anstaltssystemet.

Rörande kungörandet av åtgärder enligt lagförslaget har i dess motivering ifrågasatts, att i samband med publikationen Polisunderrättelser skulle utgivas en periodisk publikation, innehållande meddelanden angående vidtagna åtgärder av nu ifrågavarande slag. Socialstyrelsen har föreslagit, att dylika uppgifter skulle sammanställas och tillhandahållas av central myndighet. Länsstyrelsen i Norrbottens län håller för lämpligast, att kungörandet av ifrågavarande uppgifter uppdrages åt ett kommunalt organ i Stockholm eller åt privat sammanslutning, exempelvis svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet. Av statens inspektör för fattigvård och barnavård ifrågasättes alternativt inrättande av en central registerbyrå enligt förebild från Belgien eller utgivande av en periodisk publikation. Styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona framhåller å sin sida önskvärdheten av, att kvinnor, som hänvisas till hjälputskott, icke göras till föremål för dylik publicitet.

8 KAP.

Om klagan i mål och ärenden enligt lagen.

37 §.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anmärker, att 37 § 2 mom. torde böra förtydligas i syfte, att därav uttryckligen måtte framgå, vilken länsstyrelse som är behörig upptaga besvär över beslut av anstaltsstyrelsen.

39 §.

Länsstyrelsen i Västerbottens län föreslår, att 39 § 5 mom. första stycket kompletteras med föreskrift, att kostnaden för biträde vid besvärs författande skall bestridas av allmänna medel.

Mot förslaget, att prövning av besvär över länsstyrelses beslut i mål om tvångsarbete skall ankomma på regeringsrätten i stället för å högsta domstolen, uttalas betänkligheter av socialstyrelsen samt styrelserna för statens tvångsarbetsanstalter å Svartsjö och i Landskrona.

I fråga om 6 mom. framhåller länsstyrelsen i Norrbottens län, att bestämmelserna i första stycket angående nöjdförklaring icke synas vara fullt tydliga, utan att stadgandet torde böra erhålla en formulering, som närmare ansluter sig till 2 § i lagen den 26 mars 1909 angående verkställighet i vissa fall av straff, ådömt genom icke laga kraft ägande utslag.

MOTIVERING

Allmän motivering.

Föregående förslag i ämnet.

Frågan om revision av nu gällande lag angående lösdrivares behandling av den 12 juni 1885 har varit aktuell sedan mer än 30 år tillbaka, i det att redan år 1898 fångvårdsstyrelsen hos Kungl. Maj:t gjorde framställning om sådan revision.

Efter det framställningar i ämnet gjorts jämväl från åtskilliga andra håll, uppdrogs år 1907 åt en kommitté (fattigvårdslagstiftningskommittén) att utarbeta förslag till bl. a. förändrad lagstiftning angående lösdrivare. Denna kommitté framlade år 1922 betänkande med förslag till ny lag i ämnet, i det följande benämnt *1922 års förslag* (statens offentliga utredningar 1923: 2). Sedermera uppdrogs åt revisionssekreteraren Ragnar von Koch att överarbeta nämnda förslag, och framlades av honom den 30 juni 1926 betänkande med förslag till »lag om behandling av vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga», här nedan kallat *1926 års förslag* (statens offentliga utredningar 1926: 9).

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 juni 1927 tillkallade sedermera chefen för socialdepartementet de sakkunniga för att inom departementet biträda med överarbetning av sistberörda förslag. Därvid angåvos ej i statsrådsprotokollet några särskilda riktlinjer för nämnda överarbetning. De sakkunniga hava emellertid beaktat de önskemål och erinringar, som uti inkomna utlåtanden över 1926 års förslag eller eljest blivit framställda. Såsom av det följande närmare framgår, har det av de sakkunniga nu framlagda förslaget, även om däri ett flertal av de bärande principerna i 1926 års förslag bibehållits, likväl i åtskilliga hänseenden blivit lagt efter andra och nya linjer.

De föregående förslagen innehålla båda historisk översikt över äldre lagstiftning i ämnet samt redogörelse för gällande lagstiftning såväl i Sverige som i utlandet. I dessa delar hänvisas till vad nämnda förslag därutinnan innehålla. De sakkunniga hava överhuvud taget icke funnit det av behovet påkallat att i motiveringen återupprepa vad som återgivits eller anförts i de äldre förslagen, utan komma i allmänhet att i motiveringen här nedan närmare behandla endast de skiljaktigheter, som föreligga mellan 1926 års och förevarande förslag. På grund av särskilda omständigheter måste dock på sina ställen undantag från denna regel göras.

Behovet av lagstiftning mot lösdriveri.

Beträffande behovet av särskild lagstiftning mot lösdriveri ansluta sig de sakkunniga till den uppfattning, varåt givits uttryck i de två tidigare förslagen; och hänvisas i huvudsakliga delar till vad därom i dessa förslag anförts. Här må emellertid erinras om de av socialstyrelsen verkställda, i 1926 års förslag närmare omförmälda undersökningarna rörande manliga och kvinn-

liga tvångsarbetare i landet, vilka undersökningar otvetydigt giva vid handen, att lösdriveriet innebär en betydande samhällsfara. Med hänsyn härtill och särskilt till ungdomens skyddande mot att indragas i ett asocialt liv föreligger enligt de sakkunnigas förmenande ett oavvisligt behov av särskild lagstiftning i detta ämne. Utom det att lösdrivarna kunna betecknas såsom samhällsparasiter, vilka, långt ifrån att föra ett samhällsnyttigt levnadssätt, äro en börda för samhället och förorsaka detsamma stora kostnader, utgöras dessa element till en stor del av sådana, som gjort sig skyldiga till brottsliga handlingar eller kunna befaras hemfalla till brott, även om de icke alltid bliva förvunna därtill. Lösdriveri och brottslighet gå sålunda ofta över i varandra. Av socialstyrelsens undersökningar rörande å tvångsarbetsanstalten å Svartsjö under år 1923 intagna manliga lösdrivare framgår sålunda bl. a., att av dessa mer än 70 % tidigare undergått frihetsstraff. Lördriveriet innebär därför en fara för rättsordningens upprätthållande, och tillätes det att utan ingripande från det allmännas sida fritt florera, skulle denna fara tvivelsutan i hög grad ökas. Samhället kan icke låta detta ske utan måste genom lämpliga åtgärder ingripa till skydd däremot. Till skillnad från det straffrättsliga beivrandet av brott, där samhället ingriper på grund av en viss begången handling, som i lagen är belagd med straff, sker ingripandet mot lösdriveri på grund av och riktar sig mot vederbörandes hela livsföring, i den mån denna visar sig asocial och samhällsskadlig. Samhället kan icke åtnöja sig med att vidtaga åtgärder allenast mot de brottsliga gärningar, vari en sådan livsföring tager sig uttryck, utan måste till samhällets skyddande ingripa även emot samhällsskadliga yttringar av lösdriveriet såsom sådant.

Ingripandet emot lösdriveri bör emellertid i första hand, i den mån det är möjligt, vara av förebyggande art. Av särskild vikt är det därvidlag, att lagstiftningen giver det allmännas organ möjlighet och befogenhet att skydda ungdomen mot att dragas in i asocialt leverne och söka tillrättaföra de unga, som börjat hemfalla åt lösdriveri. Ju tidigare ett sådant ingripande sker, desto flera unga böra kunna återföras till ett ordnat och samhällsdugligt liv, en synpunkt, som är av synnerlig vikt att fasthålla, då häri till stor del ligger problemets kärnpunkt. Lagstiftningen emot lösdriveriet bör hava ett dubbelt mål, nämligen dels samhällets skyddande mot den samhällsfara, som lösdriveriet innebär, dels ock lösdrivarnas uppfostran till arbetsvillighet och samhällsnyttig verksamhet. Dessa mål sammanfalla till stor del, ty i den mån man lyckas återföra ifrågavarande personer till ett ordnat liv och vänja dem vid ordentligt arbete, i samma mån minskar man samhällsfaran. Dessvärre torde emellertid alltid komma att finnas en del individer, vilka äro i stort sett oemottagliga för rättelse och mot vilka särskilda säkerhetsåtgärder till samhällets skydd måste vidtagas.

På sätt i 1926 års förslag framhållits, bereda gällande bestämmelser i andra lagar — i vilket hänseende angivits strafflagen, lagen om behandling av alkoholister, lagen om förvaring av förminskat tillräkneliga och lagen om internering av återfallsförbrytare — icke tillräckligt skydd mot farorna från lösdrivarnas sida. Genom nämnda lagar har samhället icke tillräckliga medel

till sitt förfogande för bekämpande av alla samhällsvådliga yttringar av lösdriveri, och så länge detta icke är förhållandet, kan enligt de sakkunnigas mening samhället icke undvara särskild lagstiftning till skydd mot denna samhällsfara.

Bör lösdriveriet kriminaliseras och lösdrivarmål handläggas av domstol?

I de flesta länder betraktas lösdriveri och bettleri såsom brott och äro belagda med straff antingen i strafflagen eller i författning av strafflags karaktär, till följd varav lösdrivarmål handläggas och prövas av domstol. I Sverige och några andra länder, nämligen i Finland, Belgien och en del kantoner i Schweiz, betraktas i lagstiftningen lösdriveriet däremot icke såsom ett brott utan såsom en från brotten skild företeelse och dess påföljd, tvångsarbete, icke såsom ett straff. Enligt dessa länders lagstiftning behandlas på den grund lösdriveriet enligt särskilda därför lämpade bestämmelser.

Då särskilt under frågans tidigare behandling jämväl i vårt land lösdriveriets kriminalisering ifrågasatts och det påyrkats, att även utan en sådan kriminalisering lösdrivarmålen måtte handläggas av domstol, torde det vara nödigt att närmare beröra dessa spörsmål. Yrkandena på ett rent judiciellt förfarande i lösdrivarmål hava, på sätt av de tidigare lagförslagen i ämnet inhämtas, ursprungligen framkommit av den anledning, att polismyndigheterna i vissa fall ansågos hava förfarit godtyckligt och att den administrativa handläggningen av dessa mål överhuvud taget innebure vådor för den personliga friheten, vilka borde undanröjas. Ur rättssäkerhetens synpunkt ansågs det därför önskvärt att vinna garantier mot dylik godtycklig behandling samt skydd för den personliga friheten, och detta ville man åstadkomma genom att överflytta målens handläggning till allmän domstol. Särskilt fångvårdsstyrelsen gjorde sig till tolk för en sådan uppfattning.

En sådan överflyttning, som ovan antytts, skulle, enligt vad man torde få antaga, visserligen med hänsyn till rättssäkerheten innebära vissa fördelar, men å andra sidan skulle ett rent judiciellt förfarande i dessa mål tvivelsutan medföra allvarliga olägenheter. Detta har i de två tidigare lagförslagen blivit närmare utvecklat och torde fördenskull ej behöva här ånyo upprepas. Justitieombudsmannen har också på sin tid funnit lösningen av detta spörsmål icke böra vinnas genom införande av ren rättsprocedur utan genom reformerande av den administrativa handläggningen i riktning av större offentlighet samt rätt för lösdrivaren, som bliver föremål för behandling enligt lagen, att erhålla sakkunnigt biträde och att påkalla vittnesförhör vid domstol. De sakkunniga finna också detta vara den riktiga vägen att beträda.

Huvudvikten bör i lagstiftningen mot lösdriveriet läggas på *den förebyggande och uppfostrande verksamheten*, vilken bör utövas under medverkan av eller genom kommunala ombud och nämnder samt av föreningar och enskilda. Ett intimt samarbete mellan dessa och den myndighet, som i övrigt skall behandla dessa ärenden, är erforderligt, men ett sådant torde ej så lätt kunna åvägabringas med de allmänna domstolarna, vilkas struktur och arbetssätt vid ärendenas handläggning icke medgiva den smidighet, som är önskvärd och som vid administrativ handläggning är lättare att vinna. Samhällets ingripande mot

lösdriveriet bör, såsom ovan antytts, i främsta rummet gå i riktning av uppfostrande behandling av dem, som hemfallit därtill, deras återförande till ordnade och samhällsenliga förhållanden, och för en dylik uppgift lämpa sig onekligen mindre de allmänna domstolarna. Det skulle därför enligt de sakkunnigas mening vara stridande mot grundidén för den lagstiftning, som man nu avser att få till stånd, att betrakta lösdriveriet såsom ett brott med straffrättsliga påföljder. Det är icke straffrättsliga synpunkter, som vid ingripande mot lösdriveriet böra ifrågakomma, utan det gäller därvid fastmera, liksom exempelvis i fråga om behandling av alkoholister, att söka ändra de asociala individernas livsföring och göra dem till samhällsnyttiga medborgare, i den mån de äro mottagliga för rättelse. Behandlingen av lösdrivarna bör därför också i görligaste mån individualiseras, och den beslutande myndigheten bör jämväl hava en övervakande uppgift. Länsstyrelserna hava i motsats till domstolarna genom sitt handhavande av fattigvårds- och barnavårdsmål samt mål enligt lagen om behandling av alkoholister stor erfarenhet från områden, som ligga nära och delvis beröra lösdriveriet, och stå därigenom i beröring med kommunala myndigheter samt offentliga och enskilda institutioner, som lämpligen kunna och böra anlitas vid ingripande enligt lösdrivarlagen. Därtill kommer, att ärendenas handläggning inför länsstyrelsen möjliggör en mycket snabbare procedur, än som i fråga om domstolarna, åtminstone lantdomstolarna, för närvarande är möjlig att genomföra.

Bland andra länder synes särskilt Belgien böra kunna tjäna till mönster för vårt land. Även där är hjälp till återanpassning i samhället huvudsaken, och för anordnande av denna verksamhet tillämpas där ett förfarande, som i stort sett har administrativ prägel. Men om ett administrativt förfarande hos oss skall bibehållas, är det av vikt, att fullgoda garantier mot administrativt godtycke komma till stånd. Detta kan vinnas genom ett ökat kommunalt inflytande vid handläggning av ärenden rörande lösdrivare och genom den omläggning av behandlingen av lösdrivarmål, som antytts redan av justitieombudsmannen och som sedan närmare utformats i 1926 års förslag. Därigenom bör kunna vinnas trygghet för den personliga friheten samt skapas garanti mot rättskränkningar och obefogade tvångsåtgärder.

På grund av vad sålunda anförts anse de sakkunniga, som i övrigt hänvisa till vad de tidigare lagförslagen i denna del innehålla, varken kriminalisering av lösdriveriet eller lösdrivarmålens överflyttning till de allmänna domstolarna böra äga rum, åtminstone icke för närvarande. En öppen fråga blir, huruvida en dylik anordning i samband med en blivande strafflags- och straffprocessreform lämpligen kan ifrågakomma.

Brister i nu gällande lagstiftning och dess tillämpning.

Beträffande de brister, som vidlåda nu gällande lagstiftning i ämnet, hänvisa de sakkunniga till 1926 års förslag, vari en översiktlig redogörelse därför lämnas. Det kan utan tvekan konstateras, att det nu tillämpade systemet är föråldrat och ineffektivt. Det medför ej tillräckligt skydd mot den samhällsfara, som lösdriveriet innebär, och är ej heller ägnat att tillrättaföra de personer, som bliva föremål för behandling enligt lagen. Nu gällande lag anvisar

egentligen icke andra åtgärder mot lösdrivare än varning och tvångsarbete. Såsom från många håll framhållits, har varningen i dess nu brukade form visat sig i stort sett betydelselös för rättande av den varnades sinnesbeskaffenhet. Å andra sidan har den genom det föreskrivna offentliggörandet fått karaktär av ett brännmärkande, som direkt försvårar återgången till ett hederligt liv. Av humanitära skäl har man därför i praxis på sina håll infört meddelande av en första varning av mera enskild natur, som föregår tilldelandet av sådan varning, som föreskrives i lagen. Vad tvångsarbetet åter angår torde detta, sådant det nu är ordnat, i regel icke heller åstadkomma någon förbättring av de därtill dömda. De tillämpade interneringstiderna äro alltför korta, för att de internerade därunder skola kunna bibringas nya levnadsvanor och lärdomar av bestående art; endast i mera sällsynta undantagsfall torde en varaktig förbättring kunna åstadkommas. Efter frigivning från tvångsarbetsanstalten står den frigivne viss tid under polisuppsikt och är skyldig göra vissa anmälningar hos polismyndighet; en anordning, som ej heller torde medföra åsyftad nytta utan mången gång tvärtom vara ägnad att försvåra de ifrågavarande personernas återupprättelse. I det allmänna föreställningssättet har lagens tillämpning genom att läggas i händerna på polismyndigheten utan nämnvärd medverkan av kommunala organ i viss mån fått en prägel av godtycklighet över sig. Låt vara att endast i undantagsfall fog därför torde hava förefunnits, har denna föreställning i allt fall, på sätt i 1926 års förslag framhållits, varit ägnad att undergräva förtroendet för den nuvarande lagstiftningen i ämnet.

I 15 § 1 mom. i gällande lag föreskrives visserligen, att kommunalmyndighet och tillsyningsman böra låta sig angeläget vara att bereda lösdrivare utväg till arbete, men denna föreskrift lärer i allmänhet endast i ringa utsträckning hava bragts i tillämpning. Den största bristen i nu rådande system torde vara, att de för lösdriveri anhållna personernas arbetsvillighet i allmänhet icke genom beredande av arbetstillfälle kan prövas, överhuvud att någon fast organisation för förebyggande och uppfostrande hjälpverksamhet före ådömandet av internering icke finnes. I en ny lagstiftning i ämnet måste, såsom i 1926 års förslag skett, väsentlig vikt läggas på en sådan verksamhet. Interneringsåtgärder böra såsom regel ej tillgripas utom såsom en sista utväg, då hjälpåtgärder kunna antagas icke leda till resultat. Å andra sidan böra dylika tvångsåtgärder, där de måste tillgripas, vara av den art, att genom desamma kan ernås en bestående förbättring av dem, som bliva föremål för behandling, på samma gång som dessa åtgärder bereda ökat skydd för samhället.

Hjälpverksamhet (förebyggande åtgärder).

Beträffande de allmänna riktlinjer, efter vilka lagstiftningen i ämnet bör läggas, torde i den allmänna uppfattningen nära nog enighet råda om vissa grundprinciper, varemot meningarna i åtskilliga andra punkter starkt gå i sär.

Enighet råder i stort sett därom, att de i nu gällande lag föreskrivna varningarna, som offentliggöras i Polisunderrättelser, böra upphöra. Också lärer man vara ense om att, som ovan antytts, väsentlig vikt i stället bör läggas på

vidtagandet redan på ett tidigt stadium av hjälpåtgärder från det allmännas sida under medverkan i största möjliga mån av föreningar och enskilda. Denna förebyggande och stödjande hjälpverksamhet bör vara så anordnad att, då ingripande enligt lösdrivarlagen sker, vederbörandes arbetsvillighet först prövas genom anvisning å arbete eller ett arbetsföreläggande, varigenom han får tillfälle att visa, att han verkligen vill begagna sig av erbjuden möjlighet att återgå till ett ordentligt levnadssätt. I en ändamålsenligt ordnad hjälpverksamhet måste därför såsom den främsta uppgiften ingå att i görligaste mån bereda arbetstillfällen åt de personer, som bliva föremål för behandling enligt lösdrivarlagen. Att i alla förekommande fall kunna anskaffa lämpligt arbete åt detta klientel, torde visserligen visa sig icke vara möjligt, men i den mån så kan ske bör det allvarligen eftersträvas. För detta ändamål kräves en fast organisation, som därför bliver nödvändig att få till stånd. Enighet torde råda därom, att jämte vissa åtgärder från statens sida medverkan från kommunalt håll på detta område är oundgänglig. Huru dessa statliga åtgärder och denna kommunala medverkan närmare böra vara anordnade, därom hava olika meningar gjort sig gällande, och de sakkunniga skola längre fram i motiveringen återkomma därtill.

Emellertid torde det, som ovan antytts, icke vara tillfyllest att i fråga om berörda hjälpverksamhet lita enbart till åtgärder från statens och kommunernas sida. I många fall kan det vara lämpligt att söka få dem, mot vilka ingripande sker, omhändertagna av anhöriga eller andra eller intagna å för ändamålet inrättade enskilda hem eller anstalter. För omhändertagande och tillrättaförande av de personer, om vilka här är fråga, är *den frivilliga hjälpverksamheten* av allra största betydelse. Redan i 1922 års förslag har det framhållits, att det här gäller att mera obunden av former med alla till buds stående medel söka upprätta ifrågavarande personer utan att behöva tillgripa direkt tvångsinternering. Det är därför av största vikt att härvid söka tillvarataga de enskilda krafter, som äro verksamma på detta område, och tillika att för undvikande av den splittring i arbetet, som nu delvis råder, få en centralisation av dessa krafter till stånd. På vad sätt detta närmare skall genomföras, därtill skola de sakkunniga här nedan återkomma. Redan här bör det emellertid sägas, att denna frivilliga hjälpverksamhet bör på lämpligt sätt auktoriseras och i samband därmed från det allmännas sida erhålla ett ökat ekonomiskt understöd, vilket åter i sin ordning måste medföra, att denna verksamhet ställes under viss kontroll. Den hjälp, som lämnas de personer, mot vilka ingripande enligt lösdrivarlagen sker, bör vara så anordnad, att den, som är föremål för hjälpen, icke kan utan vidare lämna mottaget arbete. Det måste därför, såsom bl. a. socialstyrelsen framhållit, ställas vissa krav även på dem, som bliva föremål för samhällets omvårdnad. Hjälpverksamheten torde överhuvud icke kunna motsvara sitt ändamål, utan att en viss grad av allvarligt tvång är därmed förbunden.

Frivilligt ingående å anstalt.

Enligt 26 § i gällande lag om behandling av alkoholister är det medgivet åt dryckenskap hemfallna personer att under vissa betingelser frivilligt ingå

å allmän alkoholistanstalt. I fråga om alkoholistvården har detta institut kommit till användning i ej ringa utsträckning och torde i stort sett hava visat goda resultat. Något dylikt institut förekommer ej i 1926 års förslag. I enlighet med vad som från andra håll blivit förordat hava de sakkunniga emellertid efter noggrant övervägande funnit lämpligt föreslå införande av motsvarande institut i den lagstiftning, varom här är fråga. Därvid förutsättes, att från vederbörande myndighets sida prövning i varje förekommande fall skall äga rum, huruvida dylikt frivilligt ingående å anstalt må tillåtas. Det ligger nämligen i sakens natur, att det må ske endast beträffande person, å vilken lagen äger tillämpning, och endast i sådant fall, att utsikt föreligger, att han genom frivillig internering skall kunna tillrättaföras. Det bör däremot icke tillåtas, att t. ex. en återfallslösdrivare genom att frivilligt ingå å anstalt undslipper för hans tillrättaförande behövlig tvångsinternering å längre tid, än som är avsedd att gälla för den frivilliga. De sakkunniga anse, att goda verkningar kunna förväntas av detta institut, och hava därför föreslagit bestämmelser av antytt innehåll.

Tvångsinternering.

Mellan hjälpåtgärder och tvångsåtgärder torde en bestämd gräns principiellt sett icke alltid kunna uppdragas, då å ena sidan även hjälpåtgärder ofta innefatta ett visst moment av tvång och å andra sidan jämväl tvångsåtgärder hava till syfte att lända till hjälp och rättelse.

I den mån hjälpåtgärder icke äro tillfyllest, måste samhället emellertid äga befogenhet att för vederbörandes tillrättaförande och sitt eget skydd tillgripa tvångsinternering såsom sista åtgärd, då ingen annan effektiv sådan står till buds. Härom lärer knappast någon vidare meningsskiljaktighet råda, och i varje fall är det för samhällets skull ofrånkomligt att hava denna utväg att anlita.

Beträffande tvångsinternering hava flera i ämnet hörda myndigheter framhållit, att det finnes föga utsikt att kunna uppfostra internerade lösdrivare till arbetsamhet under de korta tider, som nu ofta bestämmas för tvångsarbetet. Syftet med detta är ju att söka vänja den internerade vid ett arbetsamt och ordentligt liv. Detta syfte kan emellertid icke nås, om ej vederbörande myndighet har möjlighet att låta honom kvarstanna å anstalten, tills utsikt till verklig förbättring föreligger. Man torde därför vara tämligen allmänt ense om, att de nu tillämpade korta interneringstiderna böra ersättas av långvarigare, relativt *obestämd interneringstid*, som giver vederbörande myndighet möjlighet att bestämma om den internerades kvarhållande å anstalten efter vad som för vinnande av syftet med interneringen är ändamålsenligast. Det avgörande bör därvid vara, huruvida grundad anledning kan anses föreligga till antagande, att den internerade efter utskrivning från anstalten skall kunna och vilja ärligen försörja sig samt föra ett ordentligt och samhällsnyttigt liv. Principen om obestämd interneringstid tillämpas redan nu i viss mån å en del närliggande områden, såsom i fråga om internering av alkoholister, vanartade barn och minderåriga förbrytare. En viss maximitid för interneringen måste dock i varje fall stadgas, vilken tid endast i särskilda undantagsfall må överskridas. I övrigt åberopas härutinnan vad 1926 års förslag i denna del innehåller.

Anstaltsväsendet bör utöver vad som redan skett i största möjliga mån göras mera ändamålsenligt och i sådant hänseende särskilt genom de internerades uppdelning i olika grupper efter ålder, graden av mottaglighet för förbättring m. m. individualiseras. Så böra t. ex. unga internerade hållas avskilda från de äldre, och de oförbätterliga kunna avskiljas för sig i särskild asylavdelning. Vidare bör det eftersträvas att, i den mån så kan ske, bibringa de internerade praktisk yrkesutbildning under anstaltstiden, så att de efter utskrivning från anstalten må hava möjlighet att med stöd därav ärligen försörja sig. Slutligen är det i detta sammanhang ett önskemål, att arbetet inom anstalterna anordnas på så praktisk bog och på så ekonomiskt lönande sätt som möjligt.

För tillgodoseende av förbättringssyftet med interneringen bör vid utskrivning från arbetsanstalt lämplig sysselsättning beredas de utskrivna, då de eljest löpa fara att återfalla i ett sysslolöst och oordentligt liv. Vidare bör i likhet med vad som skett inom närliggande områden försöksutskrivning eller villkorlig utskrivning eller någon däremot svarande anordning såsom *försökspermission* komma till användning. Därigenom vinnes möjlighet att på ett effektivt sätt pröva, huruvida varaktig förbättring åstadkommits. På sätt nedan förmäles, bör för en sålunda utskriven eller permitterad person, där så prövas nödigt, övervakning anordnas. Och befinnes under övervakningstiden, att han bryter mot honom därvid meddelade föreskrifter, bör han utan vidare kunna återföras till anstalten.

Övervakning. I 1926 års förslag har upptagits övervakningsinstitutet, liksom ock i viss mån var fallet i 1922 års förslag. Jämväl de sakkunniga hava ansett, såsom för visst fall ovan antytts, att behandlingen av de asociala element, om vilka här är fråga, för att bliva effektiv bör förbindas med tillsyn eller övervakning över de personer, mot vilka ingripande enligt lagen skett. Sådan övervakning bör kunna äga rum såväl i samband med förebyggande hjälpåtgärder som ock i form av eftervårdande verksamhet vid försöksutskrivning och slutlig utskrivning från arbetsanstalt.

Systemet med övervakning har på närstående områden inom lagstiftningen i stor utsträckning vunnit tillämpning och har där tvivelsutan medfört goda resultat. Sålunda har det sedan länge tillämpats vid tvångsuppfostran av minderåriga förbrytare (4 § i lagen den 27 juni 1902 ang. verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran), i fråga om dem, som för brott erhållit villkorlig straffdom (lagen den 22 juni 1906, numera lagen den 28 juni 1918) eller efter delvis verkställt frihetsstraff erhållit villkorlig frigivning (lagen den 22 juni 1906), samt vid behandling av alkoholister (20 § i lagen den 30 juni 1913). På senare tid hava ock enligt lag den 27 april 1927 särskilda bestämmelser meddelats om tillsyn över dem, som utskrivits på prov från vårdanstalt för förminskat tillräkneliga förbrytare eller från interneringsanstalt för återfallsförbrytare. Även på barnavårdens område har systemet med övervakning i viss mån kommit till användning (23, 45 och 46 §§ i lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård).

Betydelsen av en övervakande verksamhet från samhällets sida på olika

områden har alltmera blivit erkänd, och detta institut lärer icke heller inom lösdrivarlagstiftningen kunna undvaras. Då de personer, om vilka här är fråga, i allmänhet kännetecknas av bristande viljestyrka, slapp karaktär och överhuvud en viss andlig underlägsenhet, varigenom de i regel hava svårt att skydda sig mot dåliga inflytelser och reda sig på egen hand, synes införande av övervakningsinstitutet här kunna bliva av stor betydelse. Särskilt gäller detta de unga, som bliva föremål för behandling enligt denna lag. Erfarenheten visar också, att i upprepade fall från tvångsarbetsanstalt frigivna personer, efter att på några dagar efter frigivandet hava gjort slut på sina besparingar från anstalten, omedelbart återfallit i lösdriveri. Det är en påtaglig brist, som på grund av frånvaron av bestämmelser om övervakning efter frigivandet enligt nu gällande lag sålunda föreligger. Den i lagen nu stadgade skyldigheten att under viss tid efter frigivandet göra anmälan hos polismyndighet torde i förevarande avseende kunna betecknas såsom ineffektiv.

På grund av det ovan anförda hava de sakkunniga liksom 1926 års förslag upptagit övervakningsinstitutet. I första rummet har därvid avsetts det fall, att ett ingripande enligt lösdrivarlagen stannar vid blott vidtagande av hjälpåtgärder. Vederbörande myndighet, som förordnar härom och därvid har att meddela erforderliga föreskrifter i fråga om vistelseort, sysselsättning och i andra hänseenden, vilka föreskrifter personen i fråga är pliktig ställa sig till efterrättelse, bör i de fall, då omständigheterna därtill föranleda, genom anordnande av övervakning kunna försäkra sig om dessa föreskrifters iakttagande samt därvid tillika giva honom stöd i hans strävan att återgå till ett ordnat och samhällsnyttigt liv.

Vidare har man tänkt sig övervakning erforderlig, då länsstyrelse medgivit villkorligt anstånd med verkställande av utslag rörande någons tvångsinternering. I detta fall synes övervakning till och med böra vara obligatorisk. Slutligen bör, som ovan sagts, vid försöksutskrivning eller försökspermission från interneringsanstalt, liksom även vid den slutliga utskrivningen därifrån, i den mån det prövas nödigt, kunna anordnas övervakning över den försökspermitterade eller utskrivne.

Övervakningen bör alltid vara inskränkt till viss maximitid, enligt de sakkunnigas förslag bestämd till två år. Såsom övervakare bör lämpligen kunna förordnas icke blott enskild person, utan jämväl för uppgiften lämpad och därtill villig förening eller stiftelse (jfr 4 § 2 mom. i lagen om behandling av alkoholister).

Viss omläggning av proceduren hos länsstyrelsen.

Beträffande proceduren i lösdrivarmål är det, såsom ovan berörts, ett oeftergivligt önskemål, att betryggande garantier för den personliga frihetens skyddande beredas samt möjligheter till godtycke och rättsövergrepp såvitt möjligt avlägsnas. Detta bör till en början ske genom stadgande om medverkan av de förtroendevalda kommunala organ och hjälporganisationer, åt vilka, som ovan sagts, vissa funktioner i fråga om den förebyggande hjälpverksamhetens utövande böra uppdragas. Därjämte bör emellertid, och detta är även av vikt, själva proceduren i hithörande mål ändras genom omläggning i åtskilliga hänseenden av förfarandet hos länsstyrelserna. Sålunda bör principen om *offent-*

lighet vid förhandlingarna därstädes vinna beaktande, därvid det dock bör medgivas länsstyrelsen att besluta undantag från regeln, där offentligheten finnes kunna medföra ett onödigt lidande för den person, som är föremål för behandling, eller vara ägnad att motverka det i lagen avsedda förbättringssyftet. Vidare bör det i likhet med vad som gäller i fråga om för brott häktad person medgivas lösdrivare, som inställes inför länsstyrelsen, att på allmän bekostnad få anlita *rättegångsbiträde*, där detta ej befinnes vara uppenbarligen onödigt. Än vidare synes det lämpligt medgiva länsstyrelsen möjlighet att i fall av behov kunna föranstalta om *särskild undersökning* rörande lösdrivares personliga förhållanden, motsvarande förundersökning i brottmål, samt att i enlighet med vad som gäller enligt fattigvårds- och alkoholistlagarna förordna om *förhör inför domstol* med uppgivna personer såsom vittnen eller upplysningsvis. Slutligen bör efter förebild av den villkorliga straffdomen åt länsstyrelsen inrymmas befogenhet att vid meddelande av utslag rörande någons internering å arbetsanstalt medgiva villkorligt *anstånd* med utslagets verkställande, då omständigheterna giva grundad anledning till antagande, att vederbörande utan sådan internering skall låta sig rättas. Särskilt beträffande unga personer, som kommit ut på det sluttande planet men ännu kunna vara mottagliga för rättelse, kan dylikt villkorligt anstånd bliva av stor betydelse, i det att de därigenom kunna sporras att undvika ett fortsatt asocialt leverne och i stället söka föra ett ordentligt liv. De goda erfarenheterna av motsvarande institut exempelvis i Norge giva stöd för antagande i sådan riktning.

Slutligen må i detta sammanhang nämnas, att det från åtskilliga håll framförts såsom ett önskemål, att i fråga om behandling av kvinnor, mot vilka ingripande enligt förevarande lagstiftning sker, kvinnor böra deltaga i den förebyggande hjälpverksamheten och för övrigt i ärendenas handläggning i första instans. Detta önskemål hava de sakkunniga funnit beaktansvärt och därför genom inrymmande av bestämmelse i antydd riktning sökt i erforderlig omfattning tillgodose.

Ovan angivna riktlinjer, som i stort sett synas hava vunnit allmänt gillande, överensstämma till största delen med grunderna för 1926 års förslag; dock hava de sakkunniga i dessa hänseenden delvis givit den föreslagna lagtexten annat innehåll än nyssnämnda förslag. Detta är framför allt förhållandet beträffande formerna för medverkan från kommunala myndigheter och för den enskilda hjälpverksamheten, till vilka frågor de sakkunniga längre fram återkomma. I fråga om interneringsanstalterna och behandlingen av där intagna personer hava de sakkunniga ock i viss mån funnit sig böra anlägga andra synpunkter, än som i 1926 års förslag kommit till uttryck. I stället för villkorlig utskrivning i enlighet med nämnda förslag föreslå de sakkunniga bestämmelser om försökspermission, genom vilket alternativ större smidighet i förfarandet torde kunna åstadkommas. Jämväl beträffande flera andra, delvis synnerligen viktiga frågor har förevarande förslag lagts efter andra och nya linjer, såsom framgår av den efterföljande motiveringen. Detta gäller framför allt prostitutionsföreteelsen.

Uti det den 31 augusti 1882 framlagda förslaget till förordning angående lösdriveri, som ligger till grund för 1885 års lag i ämnet, uttalas i motiveringen (sid. 34) med avseende å prostitutionen följande: Till lösdrivare »måste räknas jämväl prostituerade, vilkas genom skörlevnad förvärvade tillgångar icke böra fritaga dem från den behandling, som här avses. Emot dessa kvinnor lämnar allmänna lagen icke någon repressiv makt, så vida de ej vistas i hus, där otukt drives, under vilken förutsättning allena strafflagen kan mot dem tillämpas; men då skörlevnad, bedriven även på annat sätt, kan förnärma den allmänna sedlighetskänslan, bör för sådant fall finnas en möjlighet att emot otukten ingripa i sedligt liksom i sanitärt syfte.» *Prostitutionsföreteelsen.*

I 1885 års lag finnes som bekant intet uttryckligen stadgat om prostituerade, men i enlighet med nyss återgivna uttalande i motiveringen hava de i lagtillämpningen ansetts falla under bestämmelsen i 1 § andra stycket i lagen och sålunda behandlats såsom lösdrivare.

Vid tillkomsten av lagen den 20 juni 1918 ang. åtgärder mot utbredning av könssjukdomar utelämnades helt frågan om prostitutionen.

1922 års förslag intog i denna del samma ståndpunkt som 1885 års lag. 1926 års förslag innehåller däremot detaljerade bestämmelser om prostituerade (8 § 2)), vilka bestämmelser närmare omförmälas här nedan.

Av de problem, som de sakkunniga haft att upptaga till behandling, är intet mera ömtåligt och svårlöst än frågan om den ställning, förevarande lagstiftning bör intaga i förhållande till den s. k. prostitutionen. Det stöter på synnerligen stora svårigheter att på ett sätt, som tillfredsställer olika meningsriktningar, lösa detta problem. Prostitutionen har rötter djupt ned i sociala och ekonomiska missförhållanden, och så många växlande faktorer spela därvidlag in, att frågans fullständiga och slutgiltiga lösning för närvarande lärer falla utom det möjligas gräns. Man torde emellertid allmänt vara ense därom, att prostitutionen är ett svårt samhällsont, som måste bekämpas. Redan från början torde det få anses klart, att det därvid icke bör bliva fråga om vare sig reglementering av prostitutionen i någon som helst form eller dess kriminalisering, d. v. s. att densamma betraktas såsom brott och belägges med straff. Men i övrigt gå meningarna starkt i sär, när det gäller att avgöra, vilka medel som böra väljas för detta samhällsondas bekämpande.

Man påyrkar på en del håll, att för ändamålet i främsta rummet prostitutionens sociala orsaker, de samhälleliga missförhållanden, ur vilka densamma hämtar sin näring, i görligaste mån böra undanröjas. Väl är det sant, att prostitutionen till stor del torde hava sin grund i vissa inneboende egenskaper hos de personer, om vilka här är fråga, hela deras asociala läggning så att säga, men å andra sidan torde det vara ovedersägligt, att förbättringar i nämnda missförhållanden, t. ex. förbättringar i bostadsförhållanden, i avlöningsförhållanden för unga kvinnor samt ändrade seder i fråga om nöjesliv och alkoholförbrukning äro av stor betydelse i kampen mot prostitutionen. Det säger sig också självt, att förbättringar i antydda hänseenden äro nödvändiga samt att alla till buds stående vägar och medel böra anlitas för att åstadkomma sådana förbättringar. Men därmed kan man icke stanna. Ty realiserandet av

dessa sociala önskemål är svåruppnåeligt och i varje fall hänvisat till en mer eller mindre avlägsen framtid. Skulle man i övrigt intet åtgöra mot prostitutionen, så skulle man ej inom överskådlig tid kunna åstadkomma en verklig förbättring av förhållandena. Man kan från samhällets sida ej underlåta att i avvaktan på avhjälpandet av omförmälda missförhållanden mot det förhandenvarande onda, som prostitutionen innebär, bereda såväl skydd åt samhället som hjälp åt de individer, vilka hemfalla åt sådan sedeslöshet, varom här är fråga.

Så gott som alla lära vara ense om önskvärdheten och behovet av *ett* medel för prostitutionens bekämpande, nämligen åstadkommandet av ökad upplysning i sexuella frågor. Särskilt beträffande ungdomen är det av synnerlig vikt att bibringa densamma vederhäftig upplysning om vådorna av otuktigt leverne i tillfälliga och lösa könsförbindelser och att söka åstadkomma en stegrad ansvarskänsla i förhållandet mellan könen. Medlen härför äro undervisning i ämnet för den mognare skolungdomen, upplysande föredrag på vetenskaplig grund i ungdomsföreningar och andra sammanslutningar, där det lämpligen kan ske, spridande av goda ströskrifter i ämnet m. m. I detta sammanhang må framhållas, hurusom ovannämnda lag den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar (lex veneris) i sin 27 § innehåller bestämmelse därom, att Konungen har att förordna om de åtgärder, som erfordras för att bland allmänheten sprida kunskap om könssjukdomarnas natur och smittfarlighet m. m. Ett förslag i ämnet framlades ock den 9 mars 1921 av de särskilda sakkunniga inom det förutvarande civildepartementet, åt vilka enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande uppdragits att verkställa utredning i saken. I detta förslag har påvisats behovet av undervisnings- och upplysningsverksamhet i fråga om könssjukdomarna, varjämte däri bl. a. framlagts allmänna grunder för sexualundervisning samt riktlinjer för anordnande av undervisnings- och upplysningsverksamhet i skolan samt utanför läroanstalterna m. m. Förslaget har dock mött motstånd och hittills endast i ringa mån blivit realiserat. Såsom ett led i prostitutionens bekämpande är det enligt de sakkunnigas mening emellertid i hög grad angeläget, att den i 27 § i lex veneris påbjudna undervisnings- och upplysningsverksamheten i lämplig form kommer till stånd.

Upplysning i sexuella ting, liksom strävandena att undanröja de sociala och ekonomiska missförhållanden, ur vilka prostitutionen åtminstone till en del härflyter, och andra dylika åtgärder av indirekt förebyggande beskaffenhet äro emellertid, såsom förut anmärkts, icke till fyllest. Skulle samhället åtnöja sig med att blott vidtaga sådana åtgärder, skulle följden, såvitt för närvarande kan bedömas, endast bliva ökad utbredning av prostitutionen med alla dess för samhället menliga verkningar. En dylik passivitet från samhällets sida gentemot ett samhällsont av så svårartad och samhällsskadlig beskaffenhet anse de sakkunniga i likhet med den uppfattning, som kommit till uttryck i 1926 års förslag, icke tillrådlig. Särskilt för den vuxna ungdomen, såväl den manliga som den kvinnliga, medför prostitutionen uppenbara vådor och frestelser. Genom prostitutionen sprides en förråande uppfattning av det sexuella förhållandet mellan man och kvinna, ett missförhål-

lande, som särskilt för ungdomens vidkommande är av allmänfarlig beskaffenhet. Därjämte är prostitutionen en härd för spridande av könssjukdomar. Det är framför allt med tanke på ungdomens skyddande mot det moraliska och kroppsliga fördärv, prostitutionen sålunda medför, som samhället måste ingripa mot densamma på ett mera positivt sätt än blott genom sådana indirekta åtgärder, som ovan antytts. Att ungdomen i görligaste mån bör skyddas mot frestelser och fördärv i sexuellt hänseende är ock en tanke, vilken såsom en röd tråd går igenom den offentliga diskussion i ämnet, som förekommit.[1] Målet i denna del vill man nå, förutom medelst undervisning och ökad upplysning i hithörande ting, genom vidtagande av förebyggande åtgärder och genom minskande av frestelserna till otuktigt leverne. Den manliga och kvinnliga ungdom, som i förevarande hänseende råkat på avvägar, bör omhändertagas och hjälpas att föra ett ordnat och samhällsnyttigt liv. Vidare bör ingripande ske mot personer, som genom sitt sedeslösa leverne förleda ungdom till otukt. I fråga om vanartad ungdom under 18 år är lagen om samhällets barnavård tillämplig, och sådan ungdom kan följaktligen enligt nämnda lag komma i åtnjutande av erforderligt skydd. Men även ungdom ovan denna åldersgräns, som hemfaller åt otuktigt leverne i tillfälliga och lösa förbindelser, bör i dess eget intresse beredas lagens skydd genom erforderligt ingripande och vidtagande av åtgärder för dess återförande till ett ordentligt liv.

Det ligger i sakens natur, att dylikt ingripande mot ungdom för sedeslöst leverne huvudsakligen måste bliva av uppfostrande beskaffenhet. Denna uppfostrande verksamhet bland ungdomen måste emellertid med avseende å denna verksamhets ömtåliga art bedrivas på ett hänsynsfullt och varsamt sätt, om den skall medföra åsyftad nytta och icke rent av vara till skada. För det ingripande, varom här är fråga, synes åldersgränsen uppåt lämpligen böra sättas till myndighetsåldern, intill vilken de unga enligt civilrättsliga bestämmelser stå under föräldrars eller förmyndares vårdnad och ej fritt kunna bestämma i vare sig personliga eller ekonomiska angelägenheter.

Det har ifrågasatts, att ett ingripande mot sexuell vanart hos ungdomen, även ovan åldersgränsen 18 år, borde ske på det sättet, att man genom att utvidga barnavårdslagens tillämplighetsområde till att omfatta jämväl ungdom i åldern 18—21 år kunde tillämpa denna lags bestämmelser. Detta ansé de sakkunniga emellertid i likhet med den mening, som hävdades i 1926 års förslag, ej vara lämpligt. Redan vid barnavårdslagens tillkomst mötte det stora betänkligheter att utsträcka gränsen för lagens tillämplighet från förut gällande 16 år till 18 år, och än större betänkligheter måste göra sig gällande mot utsträckning av åldersgränsen ända till 21 år. Det torde på sina håll hava visat sig ej vara lätt för barnavårdsnämnderna att bemästra svårigheterna vid omhändertagandet av sexuellt vanartad ungdom i åldern 16—18 år, och än svårare bleve detta säkerligen i fråga om ungdom i åldern 18—21 år. För övrigt torde det befinnas mindre lämpligt att betunga barnavårdsnämn-

[1] Här må exempelvis erinras, att vid en år 1899 i Bryssel hållen internationell konferens enhälligt antogs en resolution (den enda, varom fullständig enighet vid konferensen rådde), att statsmakterna i de särskilda länderna måtte med alla till buds stående medel hindra omyndiga kvinnor från att hemfalla åt prostitutionen.

derna med uppdrag att omhändertaga behandlingen av svårhanterlig ungdom uti ifrågavarande ålder, och en sådan anordning skulle, vad de större städerna angår, säkerligen i hög grad försvåra och tynga deras redan nu besvärliga värv. Härtill kommer den psykologiskt måhända ej alldeles oviktiga synpunkten, att den mera mogna ungdom, varom här är fråga, säkerligen icke skulle vilja betraktas såsom barn och såsom sådana komma under behandling av barnavårdsnämnd. En sådan uppfattning hos ungdomen själv skulle sannolikt för barnavårdsnämnderna försvåra arbetet med dessa unga. Det bör därför bliva ett annat organ än barnavårdsnämnd, åt vilket bör uppdragas att handlägga ärenden rörande tillrättaförande av sexuellt vanartad ungdom i åldern 18—21 år. Denna samhällets uppfostrande verksamhet bör uppenbarligen i lika mån avse manlig och kvinnlig ungdom.

Om frågan rörande samhällets befogenhet och skyldighet att ingripa mot sedeslöst leverne av svårare art bland ungdom i omyndig ålder åtminstone icke i högre grad torde vara föremål för meningsskiljaktighet, kan detsamma däremot alldeles icke sägas vara fallet, när det gäller sedeslöst leverne av personer ovan denna åldersgräns. Beträffande dessa ligger också frågan på ett annat plan. Tydligt är till en början, att det icke kan bliva tal om att här skriva ett slags morallag, riktande sig mot utomäktenskapligt könsumgänge i allmänhet. När det gäller lagstiftning på förevarande område, lärer man vara nödsakad att låta den synpunkten gälla, att en till myndig ålder kommen medborgares leverne och förehavanden i sexuellt hänseende höra privatlivet till och ej böra i och för sig göras till föremål för samhällets ingripande. Denna princip kan dock ej tillåtas gälla utan alla undantag. Sålunda får det ur samhällets synpunkt anses befogat att ingripa, då någon, vare sig man eller kvinna, genom lösaktigt leverne sjunker så djupt, att han bliver oförmögen till hederlig självförsörjning och samhällsnyttigt liv, med andra ord nedsjunker till en *samhällsparasit*, som icke genom ordnat arbete eller eljest hederlig verksamhet så att säga gör rätt för sig i samhället. I sådant fall synas goda skäl föreligga att giva samhället befogenhet att på lämpligt sätt ingripa för tillrättaförande av dessa i högre eller mindre grad av förfall stadda människor. Då de genom sitt lösaktiga levnadssätt sprida smitta av såväl moralisk som kroppslig art, ter sig detta berättigat även ur socialhygienisk synpunkt. Man bör därvid lika litet som i fråga om den sexuellt vanartade ungdomen göra skillnad mellan män och kvinnor. I vilketdera fallet som helst gäller det att genom samhällets ingripande, i såväl individernas eget som samhällets intresse, söka återföra dessa individer, vare sig män eller kvinnor, till ett hederligt och samhällsnyttigt liv. Detta bör enligt de sakkunnigas mening utgöra den principiella grunden för lagstiftningen i ämnet. Det blir sålunda även här förbättringssynpunkten, som i viss mån bör bliva den bestämmande. Om man söker lösa frågan på sådant sätt, kan denna i dess helhet lyftas upp på ett högre plan; och en del av de svårigheter, som eljest skulle möta lagstiftaren vid lösande av detta i alldeles särskild grad svåra och omstridda spörsmål, kunna därigenom måhända undvikas. Härom har man också under diskussionen i ämnet i allmänhet varit tämligen ense, och någon annan ståndpunkt har i stort sett

ej heller intagits i de båda tidigare förslagen i ämnet, ehuruväl man där sökt lösa uppgiften på skilda sätt. I varje fall får man emellertid nog göra klart för sig, att det torde vara mycket svårt, för att icke säga omöjligt att finna en lösning, som i allo kan tillfredsställa olika meningsgrupper. Man får nöja sig med att söka nå fram till en lösning, som kan tänkas — samtidigt som den är praktiskt genomförbar — i viss mån tillfredsställa flertalet av dem, som verkligen äro besjälade av önskan, att det måtte sättas gräns för detta samhällsonda och att samhället måtte bringa hjälp och skydd åt de beklagansvärda människor det här gäller.

I fråga om genomförandet av de ovan angivna principerna skiljer sig det av de sakkunniga nu framlagda förslaget i väsentliga avseenden från de båda föregående. I 1922 års förslag har, som ovan sagts, frågan lösts på det sätt, att man låtit den enligt gällande lag rådande ordningen i huvudsak fortbestå. Prostitutionen, i den mån ett ingripande däremot enligt nämnda förslag kunde äga rum, jämställdes sålunda med lösdriveriet; och endast genom vissa anordningar i fråga om tvångsinterneringen lät man uppfostringssynpunkten komma till uttryck på samma sätt, som var fallet med avseende å lösdriveriet i allmänhet. 1926 års betänkande innehåller däremot beträffande prostituerade, visserligen i samma lag, som avser behandling av lösdrivare, men i särskilda bestämmelser förslag till åtgärder av förebyggande och uppfostrande art. De prostituerade karakteriseras där såsom sådana, vilka under vissa angivna betingelser vanemässigt *bereda sig inkomst genom otukt.* En huvudsaklig vikt har sålunda lagts, förutom på det vanemässiga utövandet av otukt, på den ekonomiska sidan av saken, nämligen på den omständigheten, att otukten utövas mot betalning.

Ett dylikt betraktelsesätt bör emellertid enligt de sakkunnigas uppfattning, såsom redan av det förut anförda torde framgå, icke läggas till grund för lagstiftningen i ämnet. Det avgörande bör ej vara, huruvida en prostituerad för otukts övande betingar sig ekonomisk ersättning; detta är endast av sekundär betydelse. Den avgörande faktorn bör, som redan antytts, i stället vara, huruvida personen i fråga, man eller kvinna, förfallit till ett sedeslöst leverne av så svår beskaffenhet, att det måste betecknas såsom samhällsskadligt. Då föreligger — under vissa ytterligare betingelser, som längre fram i den speciella motiveringen skola angivas — anledning för samhället att ingripa för att söka tillrättaföra honom.

Enligt den uppfattning, åt vilken här givits uttryck, bör lagstiftningen ej vara riktad mot prostitutionen såsom sådan (benämningen »prostitution» bör för övrigt icke i lagtexten komma till användning, varemot det torde vara svårt att i motiveringen undvara uttrycket). Företeelsen bör icke ses vare sig ur kriminell synpunkt, såsom i äldre tid skedde, eller ur ordnings- eller polissynpunkt, såsom under den förut rådande reglementeringens tid var fallet, utan man bör även i lagstiftningen i främsta rummet anlägga *sociala och socialhygieniska synpunkter* på denna företeelse; det bör med andra ord anordnas och utföras ett socialt hjälparbete bland dessa förkomna individer, på sätt ovan blivit närmare utvecklat. Därigenom får denna verksamhet från samhällets sida en

annan innebörd och ett annat syfte än den enligt gällande lag praktiserade ordningen. En förutsättning för att den sålunda tänkta anordningen skall med framgång kunna genomföras är, att skydds- och räddningsverksamheten bland de till sedeslöst leverne hemfallna utövas av därför lämpade organ, bestående av för uppgiften kompetenta personer, och att frivilliga krafter på området i största möjliga utsträckning anlitas. Uppenbart är, att polismyndigheterna icke skola hava att taga befattning med den sålunda antydda hjälpverksamheten. Det är nämligen av vikt, att denna verksamhet icke kommer att utövas av sådana organ eller under sådana former, att de personer, som bliva föremål för behandling, därigenom åsättas en viss nedsättande prägel, vilket lätt blir följden, därest de skola i första hand bliva föremål för behandling av polismyndighet. Den enligt nu gällande lösdrivarlag på polismyndighet ankommande handläggningen av ärenden rörande prostituerade skall enligt förevarande förslag sålunda helt upphöra. Denna ändring av nu rådande ordning är av synnerlig vikt såsom verkande i humanitär riktning, utan att samhällsskyddet därigenom behöver bliva åsidosatt. I detta hänseende skiljer sig förslaget även från 1926 års förslag, enligt vilket (15 §) polismyndighet (fiskalen) hade att såsom beslutande myndighet i andra instans handlägga ärenden rörande prostituerade kvinnor.

Då med den lagstiftning mot sedeslöst leverne, varom här är fråga, åsyftas att ingripa mot sådant leverne, som yttrar sig på samhällsskadligt sätt, torde det ej kunna åberopas något skäl, varför skillnad i lagen skulle göras mellan män och kvinnor, som göra sig skyldiga till dylikt leverne, utan ingripande bör i sådant fall uppenbarligen ske lika mot båda könen.

Slutligen vilja de sakkunniga erinra, att socialstyrelsen i ett avgivet utlåtande i ämnet framhållit, att yrkesmässig skörlevnad, där den förekommer i större omfattning eller framträder fräckt och ohöljt, måste anses ägnad att medföra för samhället betänkliga verkningar, bl. a. därigenom, att de prostituerade genom olovliga tillgrepp, som vanligen ej beivras, samt genom samliv med brottslingar, vilka de hjälpa, ej sällan också äro kriminellt betonade, varför samhället ej gärna torde kunna underlåta att reagera mot prostitutionen. De sakkunniga anse också, att av nu anförda skäl så bör ske. Samhällets ansträngningar måste därvid — i enlighet med socialstyrelsens i samma utlåtande framhållna mening — främst inriktas på de unga kvinnornas upprättande. Det är genom verkställda undersökningar styrkt, att prostitutionen till allra största delen rekryteras av flickor i omyndig ålder. Sker omhändertagande på ett tidigt stadium, kan ännu utsikt förefinnas till räddning, men ju längre de ohindrade fått ägna sig åt skörlevnad, desto mindre blir utsikten därtill, såsom naturligt är. I första hand bör emellertid städse försökas att tillrättaföra och upprätta de på avvägar komna, och allenast i de fall, då återfall föreligger och då rättelse genom hjälpåtgärd befinnes utsiktslös, bör tvångsåtgärd tillgripas. Någon annan form härför än internering i lämplig anstalt lärer därvid icke stå till buds.

Rörande det närmare bestämmandet av formerna och ordningen för det allmännas ingripande på förevarande område hänvisas till avdelningen här nedan

om »kommunalt organ för åtgärder mot prostitutionen» och till den speciella motiveringen.

Fråga, huruvida lösdriveri och prostitution böra behandlas i en eller två lagar.

Frågan, huruvida åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art böra behandlas i samma lag som det egentliga lösdriveriet eller i en särskild lag för sig, har hos de sakkunniga varit föremål för noggrant övervägande. Därvid hava olika meningar yppat sig. 1922 års förslag innehåller, såsom förut antytts, ej några särskilda bestämmelser om åtgärder mot prostitutionen, vilket emellertid berodde därpå, att ingripande mot prostituerade enligt nämnda förslag ansågs kunna ske med stöd av den allmänna bestämmelsen i förslagets 1 §, under vars definition på lösdriveri även prostitutionsföreteelsen ansågs falla. I 1926 års förslag äro åtgärder mot det egentliga lösdriveriet och mot prostitutionen behandlade i samma lag. Till stöd därför kan anföras bl. a., att prostitutionen till huvudsaklig del har sin grund i samma förhållanden som det egentliga lösdriveriet, nämligen i vederbörandes benägenhet för lättja, sysslolöshet samt olust till arbete och ordnad verksamhet överhuvud. Det har i detta hänseende också sagts, att prostitutionen är den speciella form, i vilken det kvinnliga lösdriveriet tager sig uttryck (se professor O. Kinbergs skrift: »Om s. k. lösdrivare och deras behandling»). Även om båda företeelserna sålunda till en del bottna i samma personliga förutsättningar hos män och kvinnor, är det dock å andra sidan ovedersägligt, att företeelserna i annat hänseende äro artskilda därigenom, att prostitutionen sammanhänger med människans könsliv. På grund därav måste, när det gäller bekämpande av prostitutionsföreteelsen, i viss mån andra synpunkter än i fråga om lösdriveriet anläggas samt ingripandet från samhällets sida bliva av ömtåligare art och ske på ett varsammare sätt. Prostitutionen är ock i olikhet mot lösdriveriet i dess mest typiska form, kringstrykandet från en ort till annan, nästan uteslutande ett storstadsproblem. På grund av den antydda artskillnaden hava även enligt 1926 års förslag olika samhällsorgan ansetts erforderliga för ingripande mot det egentliga lösdriveriet och mot samhällsskadlig sedeslöshet. De flesta torde också vara ense om, att dessa två företeelser från det allmännas sida måste bekämpas med olika medel och olika behandlingsmetoder, om ett gott resultat skall kunna uppnås. Det är då naturligt, att dessa olikartade samhällsföreteelser var för sig kräva särskilda bestämmelser. Därtill kommer, att beträffande ungdomen under 21 år ingripande mot sedeslöst liv av samhällsskadlig art bör kunna ske i tidigare skede och under andra betingelser än mot yttringarna av det egentliga lösdriveriet, vilket ävenledes kommer att medföra en viss skillnad i bestämmelserna rörande åtgärder mot lösdriveri och mot prostitution.

Enligt de sakkunnigas förslag skall polismyndighet under kommunal medverkan i första hand handlägga vanliga lösdrivarmål, varemot polismyndigheternas befattning med prostituerade, så vitt det ej gäller ordningens upprätthållande å gator och allmänna platser, är avsedd att alldeles upphöra. I stället skall det tillkomma en särskild skyddsnämnd, som blir ett rent kommunalt organ, att i första hand taga hand om dem, som hemfallit till ett sedeslöst

leverne av samhällsskadlig art. Frågan om de unga kvinnornas räddning från ett sedeslöst liv är också av så ömtålig beskaffenhet och i så hög grad av social natur, att arbetet därmed, vid vilket framför allt socialhygieniska synpunkter böra vara avgörande, av många anses lida men av att i lagstiftningen sammanföras med polismyndigheternas handhavande av ärenden rörande »luffare» och andra lösdrivare. Både av principiella skäl och av lämplighetsskäl anses därför enligt en rätt utbredd opinion dessa två företeelser böra behandlas i skilda lagar.

Även socialstyrelsen har i viss mån gjort sig till tolk för sistberörda uppfattning. I förut åberopade utlåtande har socialstyrelsen nämligen uttalat bl. a. följande: Rättsgrunden för statens ingripande mot prostituerade kvinnor måste anses ganska oklar. Under det de övriga lösdrivargruppernas levnadssätt vanligen medförde en tydlig fara för säkerheten till person och egendom, torde den yrkesmässiga skörlevnaden med den uppfattning, som nu allmänt rådde beträffande könslivets frihet, åtminstone i sina särskilda yttringar knappast kunna anses innebära något hot mot rättsordningen. De prostituerade torde också oftast finna lösdrivarlagens tillämpning å dem utgöra en upprörande orättvisa. Om samhällets reaktion mot denna företeelse framdeles som hittills borde ske med tillhjälp av lösdrivarlagen, därom kunde man med hänsyn till ovan berörda omständigheter vara tveksam. — Efter att hava ifrågasatt utvidgad tillämpning av barnavårdslagen gentemot unga lösaktigt levande kvinnor uttalade socialstyrelsen vidare: Skulle man få en möjlighet att med stöd av annan lagstiftning ingripa mot de unga lösaktiga kvinnorna, torde man hava anledning fråga sig, huruvida tillräckliga skäl funnes att kvarhålla de prostituerade kvinnorna under lösdrivarlagens tillämpning. Fritoges de därifrån, torde det emellertid vara nödvändigt att genom lagstiftning söka förebygga anstötligt och utmanande uppträdande från de prostituerades sida.

Å andra sidan anse de sakkunniga det ej kunna bestridas, att de båda företeelsernas behandling i en och samma lag medför åtskilliga fördelar i formellt hänseende, och att en sådan anordning ur denna synpunkt torde framstå såsom enklare och vara att föredraga. Då meningarna på denna punkt emellertid visat sig starkt gå i sär, hava de sakkunniga stannat vid att framlägga två till sakinnehållet lika alternativ till lagtext, det ena, *alternativ A*, med uppdelning på två lagar och det andra, *alternativ B*, upptagande båda företeelserna i en gemensam lag.

Uppenbart är dock, att även för det fall, att de föreslagna lagbestämmelserna framläggas i form av två skilda lagar, dessa i det sammanhang, vari frågan nu kommer före, äro att betrakta allenast såsom delar av ett och samma lagstiftningsförslag, varav den ena delen ej kan eller bör antagas, utan att även den andra delen bliver antagen.

Uppdelning av olika lösdrivarelement?

Om det sålunda torde få anses såsom fastslaget, att lösdriveri och prostitution i varje fall böra behandlas i särskilda bestämmelser, återstår att taga ståndpunkt till spörsmålet, huruvida man i fråga om förutsättningarna för lösdriverilagens tillämpning bör i likhet med 1926 års lagförslag uppdela klientelet i en mera godartad och en mera svårartad grupp samt behandla dessa

grupper i särskilda bestämmelser var för sig, såsom i nämnda förslag skett (se 2 kap. 3 § och 3 kap. 8 §). 3 § handlar om bettlare och kringstrykande vagabonder, 8 § däremot, såvitt här är i fråga, om kriminella och andra samhällsvådliga lösdrivare.

Socialstyrelsen har i sitt utlåtande över 1926 års förslag ansett det kunna ifrågasättas, huruvida den sålunda gjorda uppdelningen vore motiverad eller lämplig, samt till stöd för denna sin uppfattning anfört bl. a. följande:

En dylik uppdelning torde icke motsvaras av verkligheten. En bettlare eller vagabond d. v. s. en av dem, som företrädesvis åsyftades i 2 kap. 3 §, torde mycket ofta vara hänförlig även till någon av de kategorier, som avsåges i 3 kap. 8 §, och vice versa, något som styrelsen också uttryckligen betonat i sina undersökningar rörande vissa tvångsarbetare. När i dessa undersökningar vissa individer betecknats exempelvis såsom bondfångare och andra såsom sutenörer, hade styrelsen sålunda därmed endast velat angiva den mest framträdande sidan av deras vandel. En sutenör kunde jämväl uppträda såsom bondfångare och, om han kände marken bränna under sina fötter i storstaden, giva sig ut på landsbygden såsom luffare o. s. v. När förslagsställaren uppdelat klientelet i en bättre och en sämre klass och till den förra hänfört i främsta rummet bettlarna och vagabonderna, förefölle det, som om det mildare förfarande, som föresloges i fråga om den första klassen, förestavats av omsorgen om nödställda samt oförvållat arbetslösa, vilka under vandring söka arbete, alltså två grupper, vilka överhuvud taget ej borde avses i förevarande lagstiftning. Om man åter toge hänsyn till dem, som här verkligen borde åsyftas, nämligen yrkesbettlare och luffare, vore dessa i regel icke av en typ, som motiverade en särskild, mildare behandling. Vad anginge luffarna visade styrelsens utredning, att dessa ofta ingalunda vore ofarliga för ordning och säkerhet. Landsbefolkningens erfarenheter om den påträngande eller rent av hotfullt uppträdande luffaren talade likaledes ett annat språk. De ej sällan synliga uppgifterna om luffardåd — våldsdåd eller mordbrandsanläggningar såsom hämndeakter för vägrad hjälp, sedlighetsförbrytelser o. s. v. — gåve en förklaring till den ovilja, befolkningen mångenstädes hyste mot denna landsplåga, liksom ock en bekräftelse på att den fruktan, med vilken särskilt avsides boende betraktade luffarens våldgästning, icke vore ogrundad.

Styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö har i denna del anfört bl. a.:

Erfarenheten visade, att den enskilde lösdrivaren med sitt skiftande och efter samhällsföreteelsernas utveckling anpassade levnadssätt ofta kunde rubriceras än under den ena än under den andra kategorien. Redan med gällande bestämmelser, som skilde mellan landstrykare å ena och kriminella element å andra sidan, hade för myndigheterna uppstått svårigheter att avgöra, huruvida första eller andra momentet av 1 § lösdrivarlagen borde åberopas, och ännu större måste svårigheterna bliva enligt 1926 års förslag med dess i hög grad specialiserade bestämmelser. Ett omarbetande av 3 och 8 §§ i förslaget vore därför nödvändigt.

Även från andra håll, såsom föreningen Skyddsvärnet och länsstyrelsen i Stockholms län,[1] hava betänkligheter uttalats mot den i 1926 års förslag gjorda klassificeringen i 3 och 8 §§.

---

[1] Se sammanfattningen av yttranden över 1926 års förslag, sid. 51—52.

De sakkunniga ansluta sig till den uppfattning, som kommit till uttryck i ovan återgivna uttalanden. I praktiken går det ej alltid att skilja mellan bettlare och kringstrykande lösdrivare, å ena, samt mera kriminella och samhällsvådliga lösdrivare, å andra sidan. Dessa kategorier flyta mer eller mindre samman, och det skulle blott bereda onödiga svårigheter för vederbörande myndigheter att behöva göra skillnad mellan dessa olika fall. Enklare och bättre är att låta det första ingripandet bliva lika, vare sig den person, som göres till föremål därför, finnes tillhöra den ena eller andra kategorien. Såsom de sakkunnigas förslag i denna del är utformat, föreligger desto mindre anledning att göra en dylik klassificering av olika lösdrivarelement, som det avses bliva en och samma enhetliga form för det första ingripandet, vare sig det är ett mera godartat eller svårare fall av lösdriveri. Genom den undersökning, som vederbörande myndighet då alltid har att verkställa, blir det möjligt att företaga nödig differentiering och med stöd därav vidtaga den lindrigare eller strängare åtgärd, som i varje särskilt fall finnes lämpligast.

På nu anförda skäl hava de sakkunniga för vinnande av enhetlighet i *en* paragraf sammanfört förutsättningarna för lagens tillämpning. I enlighet med den av socialstyrelsen uttalade meningen har det erforderliga bestämmandet av lagens tillämplighetsområde, efter förebild av 1913 års lag om behandling av alkoholister, lämpligast ansetts böra inrymmas i lagens första paragraf. Därvid har man sökt taga sikte på det väsentliga och gemensamma i de samhällsföreteelser, som lagen avser att motverka.

Formerna för kommunal medverkan vid lösdriverilagens tillämpning.

Det har här ovan framhållits, att de sakkunniga beträffande formerna för kommunal medverkan vid tillämpning av lösdriverilagen intaga annan ståndpunkt än 1926 års lagförslag. Då denna fråga är en av de viktigaste inom förevarande lagstiftning, skall densamma här något utförligare behandlas.

I 1922 års förslag har framhållits, att anknytning till de kommunala myndigheterna är av gammalt datum i den svenska lösdrivarlagstiftningen. Sålunda skulle enligt 1833, 1846 och 1853 års försvarslöshetsförfattningar, som föregingo 1885 års lösdrivarlag, sockenstämma eller sockennämnd i vissa fall höras av länsstyrelsen i ärenden rörande försvarslösa, och dessas frigivande kunde bero på sockenstämmans yttrande. I varje socken skulle finnas å sockenstämma utsedda tillsyningsmän för att med råd och om möjligt genom beredande av utvägar till försörjning bistå försvarslösa personer, som frigivits och som saknade husrum och uppehälle. I händelse av uraktlåtenhet att utföra anvisat arbete ägde sockennämnd eller tillsyningsman meddela vederbörande varning och, om den ej efterkoms, hos länsstyrelsen påyrka hans behandling såsom försvarslös. Man finner sålunda, att anordningen med kommunal medverkan, såsom för övrigt helt naturligt är, har gamla anor i vårt land. En reminiscens härav kvarstår i gällande författningar, dels i föreskriften i fattigvårdslagen om tillsyningsmän, dels ock i 1885 års lösdrivarlag (15 § 1 mom.) i stadgandet, att kommunalmyndighet och tillsyningsman böra låta sig angeläget vara att bereda lösdrivare utväg till arbete. Detta stadgande torde dock tyvärr i stort sett hava blivit en död bokstav, som ej i någon vidare mån kommit i tillämpning. Redan fattig-

vårdslagstiftningskommittén framhöll, att berörda stadgande i själva verket angav den väg, som man måste gå, om man ville taga hand om lösdrivaren på annat sätt än genom de i lösdrivarlagen anvisade ordinära tvångsåtgärderna. Kommittén, vilken bibehöll polismyndighet såsom första instans för handläggning av ärenden rörande lösdrivare, ansåg förty den statliga verksamheten för lösdrivares behandling böra kompletteras med kommunal medverkan. Kommittén fann emellertid erfarenheten visa, att det allmänna för omhändertagande av de personer, om vilka här är fråga, liksom på andra sociala områden framför allt måste taga den enskilda hjälpverksamheten i anspråk. I 1922 års lagförslag hava därför icke utformats några närmare bestämmelser om kommunal medverkan vid lösdrivarvården. Förslaget innehåller i denna del allenast (4 §) föreskrift därom, att polismyndighet, som meddelar varning för lösdriveri, bör vara den varnade behjälplig med anskaffande av arbete, husrum och uppehälle och för sådant ändamål har att själv vidtaga lämpliga åtgärder eller att hänvända sig till bl. a. fattigvårdsstyrelse eller kommunal myndighet.

1926 års förslag intager en helt annan ståndpunkt till frågan om kommunal medverkan vid behandling av lösdrivare. Enligt detta förslag skall beträffande bettlare och egentliga lösdrivare (2 kap.) polismyndighets befattning med desamma upphöra samt handläggning av sådana ärenden i första hand ankomma på ett kommunalt organ, nämligen fattigvårdsstyrelsen eller av densamma utsedda delegerade. Då det här företrädesvis gäller hjälpverksamhet, vidtagande av förebyggande åtgärder, har ett kommunalt organ ansetts äga större förutsättningar härför än polismyndigheten, varjämte i detta sammanhang hänvisats till fattigvårdslagens 26 §, enligt vilken fattigvårdsstyrelse är pliktig att i viss mån lämna sin medverkan till anvisande av arbete åt arbetsföra hjälpsökande. Enligt samma förslag skulle det komunala organet äga att hänvisa kriminella eller eljest mera förkomna lösdrivarelement till polismyndighet.

Socialstyrelsen har i denna del anfört i huvudsak följande:

Styrelsen hade tidigare gjort sig till tolk för önskemålet, att man i organisationen för samhällets åtgärder mot lösdriveriet, vilka hittills huvudsakligen varit en polismyndigheternas angelägenhet, skulle söka länka in jämväl ett folkvalt lekmannaelement, närmast av kommunal natur. Detta önskemål hade ej dikterats av misstro mot polismyndigheternas goda vilja eller förmåga att handlägga dylika ärenden. Det syntes härska en ganska utbredd opinion, som betraktade ordningsmaktens åtgärder på detta område med misstro och betecknade dem såsom godtyckliga och brutala. Vid sina undersökningar om vissa tvångsarbetare, såväl manliga som kvinnliga, hade styrelsen icke kunnat finna något sakligt stöd för denna opinion, utan tvärtom kommit till den uppfattningen, att polismyndigheterna hittills förfarit med stor urskillning och tillämpat förfarandet att bortdöma till tvångsarbete allenast i sådana fall, där uppenbara skäl förelegat för dylik åtgärd. Man hade snarare svårt att värja sig för den tanken, att myndigheterna undveko att tillämpa lagen i många fall, där en tillämpning rätteligen borde ske.

Emellertid torde en lagstiftning av repressiv natur böra uppbäras av en allmän folkmening, som erkände dess berättigande, och särskilt syntes detta gälla ifrågavarande lagstiftning. I motsats till strafflagen, som i bestämda regler angåve vissa bestämda handlingar såsom straffbara, kunde en lösdrivarlagstiftning knappast uppställa några så strikta normer. Tyngdpunkten

komme att flyttas över till tillämpningen och till bedömandet av individen, hans karaktär och livsföring. Med hänsyn såväl till nu berörda önskemål som till den ökade effektivitet och rättssäkerhet, som därmed kunde vinnas, hade styrelsen tidigare förordat, att åt lekmannainflytandet bereddes viss plats inom lagtillämpningen. Styrelsen pekade därvid på att så skett inom ett annat, ganska närbesläktat lagstiftningsområde, nämligen i fråga om alkoholistvården, där ett betydande inflytande inrymts åt de folkvalda, kommunala nykterhetsnämnderna och där principen prövats ändamålsenlig.

Enligt förslaget tillerkändes vederbörande kommunala organ en mera framskjuten plats i fråga om det klientel, som avhandlades i 2 kap., d. v. s. väsentligen bettlarna och vagabonderna, under det att det i första hand gjorts till en polisens sak att taga befattning med övriga lösdrivare. Det torde ligga i sakens natur, att man för omhändertagandet och behandlingen just av det rörliga klientel, som ena dagen befunne sig på en ort och den påföljande på en annan, icke kunde påräkna något större lokalt sockenintresse. Man borde i sådant hänseende tänka framför allt på de små landskommunerna. Vidare torde det ej skäligen kunna påfordras eller förväntas, att ett kommunalt organ, låt vara under förenklade former, skulle sammankallas för att i första hand taga befattning med vagabonder, som alltemellan ströke genom en socken.

I anslutning till ett av styrelsen tidigare framfört uppslag syntes till övervägande böra framkastas tanken, huruvida icke önskemålet att vid lagtillämpningen i fråga om de vagabonderande bereda visst rum åt lekmannainslaget skulle kunna tillgodoses genom speciella anordningar, utan att dessa därför behövde kopplas direkt till primärkommunerna. Sålunda ifrågasatte styrelsen, om icke inom varje landsfiskalsdistrikt kunde inrättas ett särskilt organ, bestående av landsfiskalen och ett par bisittande lekmän, utsedda av länsstyrelsen på förslag av fattigvårdsstyrelserna, eventuellt kommunalnämnderna i de kommuner, som distriktet omfattade. Det kunde även tänkas, att liknande förslagsrätt tillerkändes enskilda på området verksamma hjälporganisationer. Då landsfiskalen i regel torde vara bosatt i en något tätare bebyggd ort och vid huvudkommunikationsled, torde det ej möta alltför stora svårigheter att på platsen finna aktade och betrodda män eller kvinnor, som vore skickade för ett dylikt uppdrag. Åt detta nya organ borde anförtros de förstahandsuppgifter, vilkas handläggning enligt förslaget ankomme på landsfiskal ensam eller på fattigvårdsstyrelse.

Styrelsen förbisåge ej, att vissa betänkligheter kunde hysas mot att överhuvud taget tillskapa nya organ, ävensom att vissa svårigheter komme att inställa sig, då det gällde att fatta beslut om och fördela kostnaderna för hjälpåtgärder mellan de olika primärkommunerna inom ett dylikt distrikt. Måhända vore en form för kommunalförbund påkallad. Jämväl kunde ifrågasättas, om icke staten borde deltaga i kostnaderna.

Åtskilliga länsstyrelser, nämligen de i Stockholms, Uppsala, Gotlands, Blekinge, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Örebro och Jämtlands län, hava uttalat starka betänkligheter mot att betunga kommunal myndighet att beträffande bettlare och kringstrykande lösdrivare såsom första instans handhava lagens tillämpning. De föreslagna bestämmelserna ställde, har det framhållits, både i ekonomiskt och personligt hänseende alltför stora anspråk på de mindre kommunerna, särskilt landskommunerna. Det betvivlades, att fattigvårdsstyrelserna eller deras delegerade kunde förväntas hava vare sig förmåga eller villighet att på någorlunda tillfredsställande sätt lösa de ifrågasatta uppgifterna; både tillräcklig kvalifikation och intresse för uppdraget torde ofta

saknas. Man måste också ställa sig tveksam till anordningen att öka fattigvårdsstyrelsernas arbete med åtgärder, som delvis fölle utanför deras egentliga uppgifter och som för många förefölle mindre tilltalande. Länsstyrelserna i Kronobergs, Västmanlands och Jämtlands län samt styrelsen för Svenska landskommunernas förbund hava uttalat starka betänkligheter mot att kostnaderna för ifrågavarande uppgifter i stor utsträckning skulle från staten överflyttas å kommunerna, som därigenom, trots deras redan nu höga ekonomiska belastning, skulle få nya och avsevärt ökade ekonomiska bördor.

Styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö har funnit de föreslagna bestämmelserna, att kommunala myndigheter skulle taga befattning med vagabonderande lösdrivare, särskilt oändamålsenliga. Då sådana lösdrivare i regel ej hade hemortsrätt inom kommunen, hade dess myndigheter intet intresse av att nedlägga arbete och omkostnader på dessa personer. Det vore därför att befara, att bestämmelserna endast undantagsvis komme att tillämpas. Handläggningen av lösdrivarmål skulle medföra stora praktiska och ekonomiska svårigheter för landskommunerna, och fara förelåge, att dessa ofta skulle inskränka sig till att med godo eller ondo förmå lösdrivare att omedelbart lämna orten.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet har i denna del anfört bl. a. följande:

Av yttranden från fattigvårdsstyrelser i olika delar av landet framginge, att enligt deras uppfattning de hjälpåtgärder, vilkas vidtagande enligt 1926 års lagförslag uppdragits åt fattigvårdsstyrelserna, vore förbundna med synnerligen stora svårigheter för dessa. Förbundet ville för egen del uttala, att det syntes, som om de uppgifter, vilka lagförslaget i förevarande hänseende lagt på de kommunala myndigheterna, visserligen vad städerna anginge borde utan större svårighet kunna av dem fyllas, men för flertalet kommunala myndigheter på landsbygden måste medföra stora svårigheter. Landskommunerna saknade i stor utsträckning möjlighet att åt de olika kategorier, förslaget avsåge, bereda lämpliga arbetstillfällen, och det vore därför fara värt, att vederbörande antingen läte bettlare och kringstrykande fortsätta sin vandring till nästa kommun eller ock tillgrepe den bekväma åtgärden att enligt 7 § anmäla dem hos fiskalen. Fattigvårdsstyrelsernas (delegerades) verksamhet kunde därför befaras bliva av schablonmässig art, och den individuella behandling av de olika fallen, som förslaget avsåge, utebleve. Detta så mycket mera som det torde vara ett obestridligt om än beklagligt faktum, att fattigvårdsstyrelserna med nuvarande uppdelning i relativt små och föga bärkraftiga fattigvårdssamhällen i regel icke visade någon större benägenhet att taga befattning med personer, som icke ägde hemortsrätt inom samhället, därest ersättning för kostnaderna från annan kommun, landsting eller staten icke vore att påräkna.

Fattigvårdsstyrelserna i landskommunerna eller deras delegerade torde också i allmänhet sakna erforderlig vana att med tillfredsställande resultat anställa förhör med dylika kringstrykande personer och ej heller i regel hava tillgång till lämpligt förvaringsrum för dem. Det syntes därför kunna ifrågasättas, om ej skäl vore att så omlägga förslaget, att bettlare och kringstrykande, åtminstone de sistnämnda, utan frångående av principen att i första hand bereda dem arbetstillfällen, finge inställas hos fiskalen, vilken hade större vana än delegerade att handskas med dylika. En förutsättning för att de före-

slagna hjälpåtgärderna skulle hava åsyftad verkan vore, att de kommunala och statliga myndigheterna kunde påräkna biträde av och samarbete med enskilda organisationer av olika slag.

Föreningen Skyddsvärnet har i denna del anfört bl. a. följande:

Den föreslagna förändringen, varigenom fattigvårdsstyrelse skulle bliva första instans i mål rörande bettlare och kringstrykare, skulle helt säkert i den allmänna opinionen å fattigvårdsstyrelsen överflytta så mycket av poliskaraktär, att detta kunde befaras bliva till men för fattigvårdsstyrelsens egentliga uppgift, även om styrelsen närmast skulle åligga att fullgöra de profylaktiska åtgärderna. Därtill komme, att redan den först ingripande myndigheten måste äga makt bakom orden, om något skulle kunna uträttas. På dessa och i övrigt anförda skäl syntes intet annat återstå än att bibehålla polisens nuvarande befattning med hithörande mål. Vid polismyndighetens behandling av lösdrivare borde emellertid även närvara representanter ej blott för den kommunala utan även för den enskilda hjälpverksamheten och dessa borde i samråd med och på uppdrag av polismyndigheten anmodas att aktivt medverka till behövliga hjälpåtgärders genomförande. Därvid borde följas samma metod, som föreskreves i 4 § 2 mom. i lagen om behandling om alkoholister (rörande vidtagandet av profylaktiska åtgärder i första hand).

Statens inspektör för fattigvård och barnavård har i avgivet utlåtande anfört bl. a.:

I städerna och i stora eller medelstora landskommuner torde både förmåga och intresse för saken kunna påräknas hos fattigvårdsstyrelserna. Svårare vore det med landsbygdens små kommuner, av vilka i vårt land funnes ett mycket stort antal, däribland cirka 400 kommuner med ett invånarantal av högst 500. Det syntes vara fattigvårdskonsulenternas uppfattning, att det vore tämligen utsiktslöst att förvänta någon insats på detta område från nämnda småkommuners sida. Lämpligast syntes vara, att dessa kommuner förenade sig och gemensamt uppdroge åt en av sina fattigvårdsstyrelser att utföra det ifrågasatta arbetet samt att för småkommunernas räkning träffades uppgörelse om anordningar för tillfälligt arbete och uppehälle för kringstrykande personer.

Med hänsyn till vad som sagts om landskommunernas olika storlek torde det ifrågavarande arbetet i viss mån böra organiseras länsvis. Och detta även ur en annan synpunkt. Det vore känt och hade ytterligare framgått av konferenser med fattigvårdsstyrelser i olika kommuner, att kringstrykandet å landsvägarna förekomme mycket ojämnt; under det att vissa trakter vore ganska oberörda, vore andra däremot tidvis översvämmade av luffare. I större knutpunkter, dit luffarströmmen företrädesvis droges, fordrades mera vittgående anordningar för att möta påfrestningen. Lämpligast vore i dessa fall, att länsstyrelserna efter samråd med kommunerna ville uppgöra en plan för de speciella åtgärder, som å vissa orter borde vidtagas för att stävja kringstrykandet.

Uti sedermera till de sakkunniga ingivna skrivelser har statens inspektör för fattigvård och barnavård ytterligare understrukit, att kommunernas medverkan vid hjälpverksamhetens utövande syntes vara oeftergivlig och att länet kunde ifrågakomma såsom lämpligt område för lösande av den uppgift, det här gäller. Därest polismyndighet skulle bibehållas vid sin befogenhet att i första hand hålla förhör med lösdrivare, borde förhöret alltid äga rum i närvaro av kommunalt ombud.

De sakkunniga ansluta sig för egen del till ovan återgivna uttalanden, i vad därigenom betänkligheter framförts mot 1926 års förslag i denna del. De sakkunniga kunna ej undgå att finna den till stöd för dessa betänkligheter anförda motiveringen vara av övertygande beskaffenhet. Väl är det riktigt, och därom torde alla vara ense, att polismyndigheten icke är det bäst lämpade organet för utövande av hjälpverksamhet och vidtagande av förebyggande åtgärder, men därav följer icke, att man med nödvändighet måste helt avkoppla polismyndigheten från all befattning i första instans med ärenden angående lösdrivare. Detta skulle ur annan synpunkt vara mindre välbetänkt. På sätt ovan framhållits, äro lösdrivarna i stor utsträckning kriminellt betonade; lösdriveri och brottslighet gå på den grund i ej ringa mån över i varandra. Och den i 1926 års förslag konstruerade gränsen mellan mera ofarligt lösdriveri och kriminellt eller eljest samhällsvådligt sådant lärer, såsom tidigare framhållits, i praktiken visa sig vara en fiktion. Farliga lösdrivare finnas både bland kringstrykande och stationära lösdrivare. Då det emellertid är polismyndigheternas sak att svara för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet i samhället, synes det varken tillrådligt eller försvarligt att helt upphäva den befattning med lösdrivare, vilken polismyndighet såsom första instans nu har. Den allmänna rättsuppfattningen torde ej vara tillfredsställd med och samhället icke heller betjänt med att förevarande lagstiftning lägges efter riktlinjer, som skulle präglas av alltför stor eftergivenhet och undfallenhet från samhällets sida gentemot de asociala och ofta farliga element, om vilka här är fråga. De åtgärder mot lösdriveri, som i första hand böra vidtagas, böra visserligen, på sätt ovan framhållits, vara av uppfostrande och tillrättaförande beskaffenhet, men därför få ej samhällets berättigade anspråk på ordning och säkerhet eftersättas.

Det kan i detta sammanhang vara av intresse att erinra därom, att enligt finska lagberedningens år 1926 avgivna lagförslag i ämnet kommunala myndigheters skyldighet att hava uppsikt över egentliga lösdrivare och tiggare upphävts och att alla åtgärder beträffande dessa påförts polismyndigheterna, med bibehållande likväl av möjligheten till samarbete mellan kommunala myndigheter och polismyndigheter, då sådant vore av nöden.

Till de ovan anförda synpunkterna kommer därjämte beträffande åtminstone de mindre kommunerna på landsbygden den av ett stort antal myndigheter framhållna omständigheten, att anordningen med fattigvårdsstyrelsen såsom första instans i vissa lösdrivarmål säkerligen skulle bliva ineffektiv. Både kvalifikationer och intresse för uppgifternas behöriga fullgörande skulle ofta saknas. Varje ingripande mot lösdrivare måste, vare sig anhållande sker eller ej, börja med förhör och noggrann undersökning rörande personen i fråga. Man lärer svårligen kunna undvara föreskrift, att vad därvid förekommer skall protokollföras. I städer och större landskommuner skulle fattigvårdsstyrelsen väl kunna gå i land med en dylik uppgift, men i mindre landskommuner skulle fattigvårdsstyrelsen säkerligen ofta vara mindre lämpad att fullgöra dessa uppdrag.

Då med den föreslagna anordningen kommunerna i stor utsträckning också

skulle drabbas av kostnader för lösdriveriets bekämpande, skulle intresset i förevarande hänseende inom en landskommun, såsom i en del yttranden också framhållits, mången gång snarast gå ut på att söka bliva av med kringstrykande lösdrivare genom att förmå dem att förfoga sig över gränsen till annan kommun. Icke heller skulle det föreligga fog för eller vara med billighet förenligt att i sådan utsträckning, som förslagets genomförande skulle hava till följd, lägga kostnader för lösdriveriets bekämpande på kommunerna. Dessa kostnader synas principiellt sett till huvudsaklig del böra falla å staten.

Särskilt socialstyrelsen har, såsom av det ovanstående framgår, gjort sig till tolk för det önskemålet, att i organisationen för samhällets åtgärder mot lösdriveriet måtte beredas plats åt ett folkvalt lekmannaelement av kommunal natur. Styrelsen har därvid framkastat den tanken, att en sådan anordning ej behövde anknytas direkt till primärkommunerna, utan att i varje landsfiskalsdistrikt kunde för ändamålet inrättas ett särskilt organ, bestående av landsfiskalen och ett par bisittande lekmän, utsedda efter förslag av fattigvårdsstyrelserna eller kommunalnämnderna i distriktet, samt eventuellt även av enskilda på området verkande hjälporganisationer. Statens inspektör för fattigvård och barnavård, som funnit kommunernas medverkan vara oeftergivlig, har i sin ordning föreslagit länet såsom lämpligt område för denna medverkan.

De sakkunniga hava tagit fasta på de uppslag, som sålunda framkommit, och särskilt funnit den tanken beaktansvärd att, enär små kommuner å landsbygden sannolikt ofta icke kunna prestera kompetenta organ för medverkan vid hjälpåtgärders vidtagande, det vore lämpligare att få till stånd större områden för hjälpverksamhetens utövande. I detta avseende har man föreslagit landsfiskalsdistrikten eller kommunernas förening länsvis. De sakkunniga hava efter övervägande av olika alternativ ansett detta spörsmål lämpligen kunna lösas så, att vederbörande polismyndighet — i stad i regel polismästaren eller stadsfiskalen och å landet landsfiskalen eller eljest polischefen i orten — jämte en kommunal bisittare skall utgöra den myndighet, vilken såsom första instans har att handlägga ärenden angående lösdrivare, d. v. s. hålla förhör med för lösdriveri anhållen person och i övrigt verkställa undersökning i ärendet, vidtaga hjälpåtgärder för hans tillrättaförande, anordna övervakning m. m. Denna myndighet har lämpligen ansetts böra benämnas *förhörsmyndighet*. Emellertid bör, om möjligt, även ombud för hjälporganisation, som är verksam i orten, deltaga i dessa ärendens handläggning. Genom en sådan anordning skulle obligatoriskt *en* lekman deltaga i varje ärendes behandling, och i regel skulle det bliva två, som komme att göra det.

Beträffande åter sättet för utseende av nämnda kommunala ombud hava de sakkunniga i anslutning till statens fattigvårdsinspektörs förslag funnit detta lämpligen kunna ske länsvis, dock icke genom val av organ för primärkommunerna utan hellre genom val av landstinget såsom den för länets alla kommuner gemensamma representationen. Åtskilliga praktiska fördelar synas vara förenade med en sådan anordning. Då förhör med person, som för lösdriveri anhållits i en kommun å landsbygden, såsom regel kommer att hållas å ort, där landsfiskalen är bosatt, skulle det bliva förenat med åtskillig omgång och tids-

spillan samt i viss mån jämväl med kostnader, därest ett ombud från just den kommunen för varje dylikt förhör skulle resa in till landsfiskalens bostadsort. Frånsett den ej oviktiga kostnadssynpunkten skulle en dylik anordning för förhörsledaren (polismyndigheten) i ej ringa grad kunna fördröja handläggningen av dessa ärenden och i varje fall försvåra en smidig och snabb procedur i desamma.

Enligt den av de sakkunniga tänkta anordningen skulle landstinget för ändamålet utse ombud i varje stad och å de platser, där landsfiskal är bosatt, vidare i de köpingar och municipalsamhällen, där annan polisman är förordnad såsom polischef. Ordnas det med kommunala ombud på detta sätt, skulle dessa i regel ej behöva företaga någon resa för deltagande i förhör med anhållen lösdrivare, då det nämligen alltid förutsättes, att det skulle finnas något å förhörsorten bosatt ombud att tillgå. Därtill kommer, att landstinget har betydligt större möjligheter än landskommunerna i allmänhet att finna för uppdraget skickade personer på de större orter i länet, om vilka i allmänhet bliver fråga. Det säger sig självt, att i stad, som ej deltager i landsting, dylika kommunala ombud böra utses av stadsfullmäktige.

Det har från många håll framhållits, att kommunalt organ äger större förutsättningar än polismyndigheten att med utsikt till framgång vidtaga hjälpåtgärder för lösdrivares tillrättaförande. Detta torde i allmänhet vara riktigt. I enlighet med vad i 1922 års förslag gjorts gällande, anse de sakkunniga, att det bästa resultatet i detta hänseende likväl torde vara att påräkna av den enskilda hjälpverksamhet, som bedrives av sociala hjälporganisationer. Enligt de sakkunnigas förslag skola förhörsledare, kommunalt ombud och ombud för hjälporganisation i förening söka vidtaga sådana hjälpåtgärder, som i varje särskilt fall kunna ifrågakomma, och framför allt söka vara behjälpliga med anskaffande av arbete åt dem, som äro föremål för behandling. Det har varit under övervägande, huruvida åt lagen borde givas sådan avfattning, att det i förekommande fall skulle ankomma endast på de två ombuden att svara för hjälpåtgärders vidtagande, men de sakkunniga hava ansett det ej vara påkallat att genom lagens formulering i sådan riktning befria förhörsledaren från medverkan vid dylika åtgärders vidtagande. Det är ej otänkbart, att t. ex. en landsfiskal ibland genom sina personliga relationer lättare än ombuden kan skaffa arbete åt en under behandling varande person, som vill tillrättaföras. Å andra sidan ligger det i sakens natur, att det närmast skall ankomma på de i ärendets handläggning deltagande ombuden att söka anvisa arbete åt personen i fråga eller vidtaga eljest tjänliga åtgärder för hans rättelse, såsom att föranstalta om hans omhändertagande av anhöriga eller andra enskilda personer, som äro villiga att lämna sin medverkan för hans återförande till ett ordentligt och samhällsnyttigt liv. Lagtillämpningen kan sålunda förväntas gå och bör gå i den riktningen, att arbetet med vidtagande av förebyggande och hjälpande åtgärder i främsta rummet kommer att vila på lekmannaombuden, ehuruväl förhörsledaren icke bör vara fritagen från skyldighet att bidraga till sådana åtgärders genomförande, i den mån han är i tillfälle därtill. Detta har ansetts ej behöva

på annat sätt komma till utryck i lagtexten, än som skett genom den föreslagna avfattningen av 9 § 2 mom. andra stycket.

På grund av vad sålunda anförts anse de sakkunniga, att i avseende å såväl ärendenas formella behandling som möjligheten att åstadkomma effektiva hjälpåtgärder den ändamålsenligaste anordningen är, att polismyndigheten leder förhör och undersökningar i ärenden angående lösdrivare men vid sin sida har ett kommunalt ombud såsom bisittare med rätt för denne att deltaga i ärendenas handläggning och avgörande samt att till protokollet anteckna sin avvikande mening, därest beslutet utfaller annorledes, än han anser rätt eller lämpligt, varjämte ombud för hjälporganisation, om möjligt, bör vara tillstädes och jämväl deltaga i handläggningen.

Kommunalt organ såsom förhörsmyndighet i större städer.

Emellertid hava de sakkunniga även tänkt sig möjligheten, att det i vissa större kommuner skulle kunna anförtros åt en rent kommunal institution att i viss omfattning fullgöra de funktioner, som eljest skulle åligga förhörsmyndigheten. Det synes nämligen icke vara uteslutet, att under vissa betingelser en dylik kommunal myndighet i fråga om lindrigare, ej kriminellt betonade fall av lösdriveri och särskilt med avseende å bettleriets bekämpande skulle kunna visa sig mera skickad för arbetet med de ifrågavarande personernas återförande till ordnat arbete och samhällsgagneligt liv eller att en dylik anordning skulle kunna medföra större effektivitet i efterhållandet av dem, som göra sig förfallna till lösdriveri. I främsta rummet torde detta gälla med avseende å de största städerna, men måhända även beträffande en del andra städer samt vissa större kommuner på landsbygden. Man torde tryggt kunna utgå därifrån, att i de större städer och samhällen, som det här gäller, tillgång finnes till sådana krafter, som äro skickade att i både formellt och andra hänseenden på ett tillfredsställande sätt fullgöra ifrågavarande uppdrag.

Det synes böra i första hand ankomma på vederbörande kommun själv, huruvida en dylik anordning bör vidtagas; att detta bör bero på kommunens eget initiativ, är lämpligt redan med hänsyn till de ekonomiska konsekvenser för samhället, som, på sätt nedan beröres, därmed äro förbundna. Det har vidare ansetts lämpligt att lämna utrymme åt kommunerna att i övrigt ordna saken med hänsyn till de på varje ort rådande förhållandena. Därför har man icke velat i lagen angiva vare sig någon viss redan befintlig myndighet, t. ex. fattigvårdsstyrelsen eller en delegation av densamma, eller någon för ändamålet tillsatt särskild myndighet, åt vilken ifrågavarande funktion bör anförtros, utan lämnat åt kommunens beslutande myndighet att härutinnan bestämma. För att icke ifrågakomna anordning skall kunna komma till stånd annorstädes än där densamma kan på betryggande sätt genomföras och för att överhuvud vinna garanti för ett tillfredsställande ordnande av denna angelägenhet — särskilt med avseende å förhållandet till polismyndigheten, då det gäller mera svårartade eller kriminella fall — bör införandet av en dylik anordning emellertid icke ankomma allenast på kommunen själv utan i sista hand på särskild prövning av Kungl. Maj:t.

I enlighet med sålunda angivna grunder hava de sakkunniga föreslagit, att i stad eller större kommun på landet, där sådan anordning anses kunna på be-

tryggande sätt genomföras, Kungl. Maj:t må på framställning av stadsfullmäktige eller kommunalfullmäktige kunna uppdraga åt kommunal myndighet att i viss omfattning utföra på förhörsmyndighet ankommande åligganden. Kungl. Maj:t skall i ty fall ock hava att meddela närmare bestämmelser rörande omfattningen av den kommunala myndighetens befogenhet och sålunda bl. a. rörande uppdelningen av arbetet mellan polismyndigheten och nyssnämnda myndighet samt i övrigt erforderliga föreskrifter rörande förfarandet m. m. och därvid även medgiva av omständigheterna påkallade undantag från vad i lagen är stadgat.

Slutligen torde böra bemärkas, att en kommun, på sätt redan förut är antytt, genom införandet av dylik anordning måste påtaga sig kostnaderna för den ifrågakomna myndigheten och dess verksamhet, således även kostnader, som enligt eljest gällande ordning skulle falla på staten och eventuellt landstinget.

Kommunalt organ för åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art.

Frågan om kommunal medverkan ligger annorlunda till, när det gäller ingripande mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art. Det kan icke med fog göras gällande, att det för tryggande av allmän ordning och säkerhet i samhället är av behovet påkallat, att polismyndighet bibehålles såsom första instans för handläggning av hithörande ärenden. Om man vill åstadkomma tillfredsställande resultat av den sociala hjälpverksamhet, varom här närmast är fråga, kan, såsom förut framhållits, från det allmännas sida endast ett kommunalt organ komma i fråga. Självfallet bör detta i sin ordning anordna intimt samarbete med enskilda hjälporganisationer, en fråga, vartill de sakkunniga emellertid längre fram skola återkomma.

I 1926 års förslag har framhållits, att ingen redan befintlig kommunal myndighet synes lämpa sig för behandling av prostituerade. De sakkunniga ansluta sig till denna mening, men anse det ej av behovet påkallat eller ens önskvärt, att den i hithörande ärenden beslutande myndigheten huvudsakligen skall bestå av kvinnor. Denna avvikande uppfattning följer därav, att de sakkunnigas förslag i denna del är lagt enligt andra riktlinjer än det nyssnämnda förslaget, i vilket hänseende det torde vara nog att framhålla, att den nämnda myndigheten enligt förevarande förslag skall taga befattning med både män och kvinnor, som falla under lagens bestämmelser. Däremot hava de sakkunniga redan förut givit uttryck åt den uppfattningen, att kvinnor, om ock icke utgörande pluralitet inom nämnda myndighet, i varje fall böra vara med för att kunna göra sitt inflytande gällande såväl vid handläggning av hithörande ärenden hos nämnda kommunala organ som i den förebyggande hjälpverksamheten. När det emellertid gäller att bestämma det organ, åt vilket man skall uppdraga den närmaste befattningen med dessa ärenden, uppstår tvekan, vilken utväg man bör välja.

På senare tid har, även på auktoritativt håll, den meningen alltmer gjort sig gällande, att man bör återgå till en centralisation av kommunernas för närvarande på ett flertal olika nämnder eller styrelser delade sociala förvaltning, varigenom större enhetlighet och effektivitet samt avsevärd besparing i utgifter borde kunna åstadkommas. Sålunda har det från olika håll framställts förslag om sammanslagning av kommunens samtliga understödsorgan till en

gemensam nämnd, kallad t. ex. socialnämnden. De sakkunniga vilja här ej närmare ingå på denna viktiga fråga, som för övrigt för närvarande är föremål för utredning i särskild ordning. Ur nu antydda synpunkter måste de sakkunniga emellertid hysa tvekan att i enlighet med 1926 års förslag överlämna den närmaste behandlingen av de personer, om vilka här är fråga, till ett nytt kommunalt organ, vare sig en särskild för detta ändamål inrättad myndighet eller en delegation av redan befintliga myndigheter. På det stadium, på vilket frågan om centralisation av kommunernas sociala förvaltning befinner sig, synes dock denna utväg för närvarande vara den enda till buds stående, som kan bereda trygghet för dessa ärendens ändamålsenliga behandling. Åtminstone gäller detta beträffande de större samhällen, där ingripande mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art kan förväntas komma att äga rum i något större omfattning.

Enligt nyssnämnda förslag skulle behandlingen av ifrågavarande ärenden överlämnas till ett hjälputskott, utsett av fattigvårdsstyrelsen, barnavårdsnämnden och nykterhetsnämnden inom eller utom dessa myndigheter. Uppenbarligen är det också lämpligt, att det kommunala organ, på vilket det skall ankomma att handlägga dessa ärenden, icke blott kommer att samarbeta med utan helst får ett än intimare samband med nämnda tre myndigheter, vilka alla i sin verksamhet kunna komma att mer eller mindre taga befattning med sådana personer, som avses i förevarande lagstiftning. I stället för att dessa myndigheter skola utse ett gemensamt utskott, synes det de sakkunniga dock lämpligare, att för ändamålet tillsättes en särskild nämnd, i vilken sagda tre myndigheter skola vara företrädda. På grund av det samband, som kan komma att äga rum jämväl mellan hälsovårdsnämnden och denna nämnd, torde det vara ändamålsenligt, att även hälsovårdsnämnden får någon representant i den nya nämnden. Att finna ett lämpligt namn å denna kan vara svårt nog, men de sakkunniga hava stannat vid benämningen *skyddsnämnd.*

Då prostitutionsföreteelsen och därmed sammanhängande missförhållanden närmast äro ett storstadsproblem, torde det ej vara nödigt att stadga obligatoriskt inrättande av skyddsnämnd mer än i de större städerna. På grund av det nära samband, som föreligger mellan denna företeelse och spridandet av könssjukdomar, synes det lämpligt att i analogi med stadgandet i 5 § i lex veneris, enligt vilket endast stad med ett invånarantal av minst 20,000 är pliktig att inrätta poliklinik för undersökning och behandling av könssjukdomar, bestämma samma gräns för skyldigheten att tillsätta skyddsnämnd. Städerna i vårt land med ett invånarantal av 20,000 eller därutöver äro ej flera än 17 till antalet. I städer med mindre invånarantal torde i allmänhet behov av sådan nämnd ej föreligga, och ännu mindre kan detta bliva fallet beträffande landskommunerna i allmänhet; i fråga om de sistnämnda kan det nämligen knappast tänkas utom i kommuner, som hysa ett större industricentrum eller som innesluta förorter till en större stad. Sådana kommuner bör det stå fritt att i fall av behov tillsätta skyddsnämnd. I andra kommuner bör det kunna uppdragas åt någon av de tre angivna myndigheterna att fungera såsom skyddsnämnd. Närmast hava de sakkunniga i sådant avseende tänkt på fattigvårdsstyrelsen.

Den omständigheten, att skyddsnämnd skulle behöva tillsättas allenast i rikets 17 största städer, minskar i någon mån betänkligheterna emot inrättandet av detta nya kommunala organ, vilket av ovan antydda skäl torde kunna antagas bliva allenast ett provisorium. Det är nämligen tydligt, att man ej behöver befara att i dessa städer sakna kompetenta krafter till det både grannlaga och maktpåliggande värv, som uppdraget att tillhöra skyddsnämnd får anses innebära. Med hänsyn till de socialhygieniska synpunkter, enligt vilka skyddsnämndens verksamhet för tillrättaförande av här avsedda personer bör bedrivas, säger det sig självt, att bland skyddsnämndens ledamöter måste finnas jämväl någon eller några läkare. Skyddsnämnden skall hava till uppgift allenast att söka hjälpa till rätta de personer, som bliva föremål för dess behandling, så att de kunna återvinnas till ett samhällsnyttigt liv. Begagnas ej erbjuden möjlighet till arbete eller eljest anvisad utväg att återgå till ett ordentligt liv, så att tvångsåtgärder bliva nödiga att tillgripa för rättelse, bör skyddsnämnden vara befriad från att taga befattning därmed, utan bör detta ankomma på annan myndighet.

Den enskilda hjälpverksamheten.

Enligt båda de föregående förslagen till lösdrivarlagstiftning har det avsetts, att vidtagandet av hjälpåtgärder i väsentlig mån skulle ankomma på den enskilda hjälpverksamheten. Redan i 1922 års förslag har gjorts gällande, att arbetet i vissa delar med tillrättaförandet av lösdrivare och särskilt de kvinnor, som avses i förevarande lagstiftning, med tillfredsställande resultat kan utföras endast när det överlämnas åt enskilda institutioner och personer. De sakkunniga dela denna mening och vilja i detta hänseende gå längre än de tidigare förslagen genom att åt enskilda hjälporganisationer inrymma vidgad befogenhet i samarbetet med myndigheterna vid hjälpåtgärders vidtagande. Det är betydande insatser, som på ifrågavarande område gjorts av föreningar, stiftelser och enskilda personer, och det kan icke vara annat än lämpligt och lända till nytta att genom anlitande av det enskilda initiativet samt det intresse och den offervillighet, som hos dessa institutioner och personer förefinnas, på ett fastare sätt anknyta den frivilliga skydds- och understödsverksamheten med de statliga och kommunala myndigheternas verksamhet för här avsedda personers tillrättaförande. På detta sätt torde i stor utsträckning genom enskild företagsamhet kunna fyllas uppgifter, som eljest skulle ankomma på det allmänna.

Utom samarbete mellan den allmänna och enskilda hjälpverksamheten fordras emellertid också ett intimt och planmässigt samarbete på ifrågavarande område mellan de många enskilda hjälporganisationer, som särskilt i de största städerna finnas. För undvikande av splittring och planlöshet i dessa organisationers arbete samt för vinnande av enhetlighet och likformighet i detta är det av synnerlig vikt att få till stånd *centralisation av den enskilda hjälpverksamheten.* Vid uppdragande av grundlinjer för denna verksamhet torde våra grannländer Danmark och Norge kunna tagas till mönster.

I *Danmark* utföres den sociala hjälpverksamhet, varom här är fråga, i främsta rummet av en förening, benämnd »Fængselshjælpen». Dennas verksamhet, som avser bl. a. frigivna från såväl straff- som tvångsarbetsanstalter, omfattar förebyggande hjälpåtgärder, såsom platsanskaffning, samt förundersök-

ningar, eftervårdande övervakningsåtgärder m. m. Föreningen har ett särskilt arbetsanvisningskontor med uppgift att bereda de frigivna möjlighet till yrkesutbildning eller att skaffa dem plats i särskilda hem eller anstalter eller hos enskilda arbetsgivare. Föreningen, som verkat sedan år 1902, åtnjuter betydande statsbidrag. Föreningen har ungefär 600 ombud, fördelade över hela landet i städer och större landsförsamlingar. Ombuden uppbära endast undantagsvis arvode för sitt arbete. Föreningen har upprättat ett generalregister över sitt klientel, omfattande omkring 30,000 personer.

Vid sidan av ovannämnda förening äro ytterligare åtta enskilda sammanslutningar, kallade »Fængselsselskaber», i olika landsdelar verksamma på detta område. Dessa hava sedan år 1885 en gemensam styrelse i Köpenhamn, vilken arbetar i intimt samband med »Fængselshjælpen». Dessa sällskap, som huvudsakligen taga sig an frigivna, vilka ej ställts under övervakning men beträffande vilka utsikt förefinnes att de skola kunna räddas åt samhället, äga samfällt ett upptagningshem på Jylland med tillhörande 368 tunnland jord, där jordbruk och torvtäkt bedrives. Ett av sällskapen har dessutom eget upptagningshem för frigivna, till vilket höra 335 tunnland jord.

I *Norge* äro sedan år 1922 något över 60 enskilda hjälporganisationer sammanslutna till ett förbund, benämnt »Norges forsorgs- och verneforbund». Detta har lokalföreningar fördelade över hela landet, så att varje stad och landskommun hör till någon av dem. I de tre största städerna äro föreningarnas funktionärer helt upptagna med hjälparbetet; på andra orter hava de arbetet endast såsom bisyssla. I de större städerna äro funktionärerna avlönade, men i övrigt utföres arbetet i allmänhet av icke avlönade ombud.

Vad som är av särskilt intresse beträffande det nämnda förbundet är, att det erhållit *statlig auktorisation* av norska justitiedepartementet. Det är den enda hjälporganisation, som erhållit sådan auktorisation. Förbundet är på grund härav den enda organisation, som godkänts att öva tillsyn över dem, som för lösdriveri erhållit villkorligt anstånd med ådömt tvångsarbete, samt över villkorligt frigivna tvångsarbetare och fångar, såväl manliga som kvinnliga. Undantagsvis kan dock även annan person än ombud för någon av förbundets lokalföreningar förordnas till övervakare, men endast om särskilda skäl därtill föranleda, såsom att den, som skall övervakas, uppehåller sig å avlägset belägen ort, i vars närhet dylikt ombud ej finnes bosatt. I Norge har det ansetts ändamålsenligt, att endast *en* hjälporganisation åtnjuter sådan auktorisation, då därigenom vinnes garanti för en mera enhetlig verksamhet och fastare praxis på ifrågavarande område.

Även i Sverige har en liknande sammanslutning kommit till stånd. År 1925 bildades *Svenska skyddsförbundet*, utgörande en sammanslutning av fångvårds- och skyddsvärnsföreningar samt andra organisationer med liknande verksamhet. Enligt sina stadgar har förbundet till ändamål att verka för de anslutna organisationernas gemensamma intressen samt att åvägabringa och förmedla samarbete mellan dem. Förbundets syfte är således att verka för vinnande av önskvärd enhetlighet i hithörande hjälpverksamhet och de allmänna grunderna för densamma samt större likformighet i behandlingen av klientelet. Till förbundet äro anslutna föreningar i Stockholm och de flesta av rikets län till ett antal av 30.

Ett flertal föreningar omfatta ett helt län och hava anskaffat läns- eller distriktsombud i större socknar och samhällen. Sålunda har t. ex. lokalföreningen för Skaraborgs län ombud på 14 orter i länet. Förbundets strävan är, att ombud måtte erhållas å alla mera betydande orter i landet, och denna anordning har enligt förbundets sista årsberättelse under år 1928 tagit allt fastare form. Ombuden äro oavlönade, men erhålla av resp. förening ersättning för resor för tillsyn av klienter m. m. Genom sålunda ökat antal av fasta medhjälpare ute i orterna hava de anslutna föreningarna erhållit större möjligheter att skaffa platser åt sina skyddslingar och att öva nödig tillsyn över dessa. Enligt nämnda årsberättelse är erfarenheten av ombudens verksamhet mycket god trots de stora svårigheterna för platsanskaffning åt de asociala element, om vilka här är fråga. De till förbundet anslutna föreningarnas arbete bland frigivna fångar och tvångsarbetare har under år 1928 omfattat 6,405 personer och 14,039 vidtagna hjälpåtgärder; antalet övervakade personer har utgjort 516; understöd till verktyg, bostadshyra, kläder, resor till anvisad arbetsplats m. m. har lämnats till ett sammanlagt belopp av över 147,000 kronor. Förbundet har upprättat ett centralregister över vagabonderande lösdrivare, till vilket samtliga föreningar lämna uppgift och från vilket de kostnadsfritt kunna få erforderliga upplysningar. Därigenom har en mycket värdefull möjlighet till kontroll över klientelet erhållits.

Genom bildandet av Svenska skyddsförbundet, vars verksamhet omfattar jämväl under förevarande lagstiftning fallande personer, har åvägabragts en central sammanslutning av flertalet på detta område verksamma hjälporganisationer. Förbundet torde lämpligen kunna tagas i anspråk för åstadkommande av den centralisation av här ifrågakommande hjälpverksamhet, som för vinnande av goda resultat torde vara nödvändig att få till stånd. Efter förebild av motsvarande anordning i Norge hava de sakkunniga ansett det vara lämpligt, att skyddsförbundet erhölle statlig auktorisation. Därigenom skulle förbundet erhålla en fastare och mera auktoritativ ställning och med utsikt till ökad framgång kunna bedriva sin samhällsgagneliga verksamhet, som är en nödvändig komplettering till statens verksamhet. I samband med dylik auktorisation bör förbundet, såsom nedan närmare utvecklas, erhålla kraftigare ekonomiskt stöd från det allmännas sida i form av ökat statsbidrag.

Svenska skyddsförbundets verksamhet torde lämpligen kunna ordnas så, att i varje län eller stad, där till förbundet ansluten förening finnes, denna inrättar en centralbyrå, som inom föreningens område skall utgöra centralorgan för dess skydds- och hjälpverksamhet. Centralbyråns föreståndare bör förordnas av länsstyrelsen. De å alla större orter inom föreningens verksamhetsområde tillsatta ombuden böra stå under nämnda föreståndares inseende. Till ombud böra utses för uppdraget intresserade och kvalificerade personer med social insikt och erfarenhet, och det torde kunna påräknas, att sådana i tillräckligt antal äro att finna bland präster, lärare, kommunalmän m. fl. Önskvärt är, att föreningarnas föreståndare och ombud i största möjliga mån anförtros i deras resp. orter ifrågakommande uppdrag rörande platsanskaffning och andra

förebyggande hjälpåtgärder, förundersökning, övervakning över villkorligt dömda, villkorligt frigivna fångar, alkoholister och personer, som avses i förevarande lagstiftning, med mera dylikt. Genom en lämplig koncentrering av alla dylika funktioner borde funktionärerna kunna vinna vidgad erfarenhet och rutin i arbetet.

Vad frågan om ersättning åt nämnda funktionärer angår må erinras, att för vissa uppdrag ersättning enligt särskilda bestämmelser utgår av anvisade statsanslag antingen enligt viss taxa eller med skäligt belopp efter vederbörande myndighets prövning. För resor, som föranledas av uppdragen, bör alltid ersättning utgå, för vilket ändamål statsbidraget till förbundet bör kunna tagas i anspråk. Av detta bör jämväl utgå ersättning för resekostnad åt person, som är föremål för behandling och av en förenings centralbyrå eller ombud anvisats arbete eller sysselsättning å annan ort, liksom ock bidrag till anskaffande av verktyg och kläder samt till bostadshyra. Kommunalt bidrag till föreningarnas funktionärer torde i vissa fall kunna påräknas.

Här må i detta sammanhang anmärkas, att ju effektivare den förebyggande och eftervårdande hjälpverksamheten kan bedrivas, desto verksammare torde man kunna förhindra ökad uppkomst av lösdriveri med dess för samhället menliga verkningar. Ur denna synpunkt kan det därför med fog sägas, att för ifrågavarande ändamål anvisade medel kunna visa sig vara väl använda penningar.

I anslutning till vad sålunda anförts hava de sakkunniga föreslagit, att ombud för hjälporganisation, varmed i främsta rummet åsyftas auktoriserad hjälporganisation, därest dylik finnes i orten, skall kallas att närvara vid förhör med anhållen lösdrivare och deltaga i ärendets behandling. Ombudet skall särskilt lämna sin medverkan vid hjälpåtgärders vidtagande, vilket jämväl gäller, när fråga är om personer, som avses i lagen om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art. Vidare har föreslagits, att myndigheter, som hava befattning med ärenden enligt förevarande lagstiftning, böra låta sig angeläget vara att, i den mån det kan vara till gagn vid fullgörandet av deras åligganden, samarbeta bl. a. med föreningar, stiftelser och andra institutioner, vilka utöva social hjälpverksamhet. Slutligen har föreslagits, att hjälporganisation, som är skickad att biträda vid tillrättaförandet av här ifrågavarande personer, må för sådant ändamål av Konungen auktoriseras.

Statliga arbetsföretag såsom hjälparbete.

Beträffande olika sätt för hjälpverksamhetens utövande föreslogs i 1926 års förslag, att särskilda anordningar skulle träffas för beredande av arbete åt de personer, som bliva föremål för hjälpåtgärder. Detta skulle ske därigenom, att av staten eller under dess medverkan för här avsedda personer anordnades hjälparbeten i de allmänna skogarna. Dessa arbeten skulle visserligen huvudsakligen vara avsedda för män, men även kvinnor skulle under större delen av året kunna användas i vissa skogsarbeten. Man synes hava tänkt sig, att på detta sätt minst 1,000 personer skulle kunna beredas arbete i de allmänna skogarna. I övrigt hänvisas till den utredning i ämnet, som nyssnämnda förslag innehåller.

Socialstyrelsen har i sitt yttrande över förslaget i denna del anfört bl. a. följande:

Styrelsen funne det naturligt och riktigt, att man i vissa fall sökte bereda lösdrivare tillfälle till arbete vid särskilda, av det allmänna för ändamålet anordnade arbetsföretag. Därmed skulle erbjudas ett tillfälle för personer att dokumentera sin arbetsvillighet och att skilja sig från de »arbetsskyggas» kategori. Emellertid kunde det ifrågasättas, om härutinnan meddelade normer vore tillfyllest för att ifrågavarande önskemål skulle kunna realiseras i praktiken. Vissa jämförelser med anordningarna beträffande de för oförvållat arbetslösa anordnade nödhjälpsarbetena, med vilka här ifrågavarande hjälparbeten uppenbarligen skulle förete en viss likhet, gåve vid handen, att så knappast skulle bliva fallet. För nödhjälpsarbetena funnes inrättad en central myndighet, som bland annat hade att, på ansökan av kommun, bevilja kommunen det antal platser vid statligt nödhjälpsarbete, till vilka hänvisning av arbetslösa kunde ske. I lagförslaget antyddes ej någon centralmyndighet för hjälparbetena. Att döma av 6 § 2 mom. skulle det ankomma på lokal myndighet att träda i förbindelse med olika för hjälparbete anordnade arbetsföretag och att efter eget gottfinnande dit hänvisa personer, för så vitt platser funnes att tillgå. Man frågade sig, efter vilka grunder hjälparbetets omfattning skulle regleras. Vidare finge erinras, att arbeten, som lämpade sig för ändamålet, vore svårast att anordna under vintern. Men det vore just under denna tid av året, som klientelet, varom här vore fråga, vore mest i behov av och villigt att taga i anspråk det allmännas hjälp. Det torde sålunda till och med förekomma, att lösdrivare vid vinterns inträde genom sitt uppträdande självmant droge myndigheternas uppmärksamhet till sig i syfte att för en kortare tid bliva bortdömda till tvångsarbete och på så sätt tillförsäkra sig uppehälle under vintern.

Om vidare hänvisning av personer till hjälparbete finge ske, för så vitt platser funnes att tillgå, kunde det befaras, att de lokala myndigheterna särskilt före vinterns inträde skulle sinsemellan tävla om att belägga dem. Ingen garanti funnes, att platserna på så sätt komme till en riktig och lämplig fördelning. En stor kommun skulle vid vinterns inträde kunna belägga kanske samtliga lediga platser och därigenom göra sig kvitt en hel del hjälpverksamhet med den påföljd, att platser sedermera saknades i andra fall, där sådana vore än mer av behovet påkallade.

Domänstyrelsen har i avgivet utlåtande anfört bl. a. följande:

Beträffande utsikterna till att i mån av behov kunna anordna hjälparbeten å vissa härtill lämpliga, av domänstyrelsen förvaltade allmänna skogar ville domänstyrelsen framhålla, att de icke syntes allt för stora. Domänstyrelsen hade redan nu på många håll svårigheter att bereda arbete åt den bofasta befolkningen, och i den mån tillgång funnes till lämpliga nödhjälpsarbeten borde desamma i första hand reserveras för de oförvållat arbetslösa. Hänsyn finge härvid även tagas därtill, att resultatet av de arbetsovilligas arbete icke kunde förväntas bliva gott. Det kunde även ifrågasättas, om det ej vore lämpligare att anordna hjälparbetena företrädesvis å öppen mark än inom de större skogskomplexen.

Med hänsyn till betydelsen av den sociala fråga, som det här gällde att lösa, ville styrelsen dock, ehuru med tvekan, förorda, att en starkt begränsad försöksverksamhet anordnades för sådana arbetsovilliga manliga individer, som icke kunde betraktas såsom samhällsvådliga. Styrelsen förutsatte dock, dels att skogsstatens personal icke skulle tagas i anspråk för befälsuppgifter, dels att domänverket icke komme att betungas med utgifter, som icke täcktes av den nytta, som de utförda arbetena kunde beräknas medföra, varjämte styrel-

sen finge betona, att det kunde synas vanskligt att sammandraga till och med icke så särdeles stora kontingenter på samma arbetsplats. Det syntes styrelsen under alla förhållanden nödvändigt, att man i avvaktan på vunna erfarenheter från försöksverksamheten läte anstå med utformandet av definitiva bestämmelser om hjälparbeten såsom ett eventuellt led i samhällets åtgärder vid behandlingen av arbetsovilliga och samhällsvådliga individer.

Även länsstyrelsen i Kronobergs län, styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö, statens arbetslöshetskommission och skogssällskapet hava uttalat en del betänkligheter mot anordnande av hjälparbeten i de allmänna skogarna. Nämnda länsstyrelse har särskilt framhållit, att med hänsyn till de avsevärda kostnader, som vore förbundna med anordnande av dylika hjälparbeten, och då erfarenhet saknades, om därmed skulle vinnas åsyftad nytta för motarbetande av lösdriveriet, det ifrågasatta hjälparbetet i varje fall syntes böra till en början ske försöksvis och i mindre omfattning. Därjämte hava, såsom av sammanfattningen av yttranden över 1926 års förslag framgår (sid. 64), från annat håll betänkligheter kommit till uttryck särskilt mot tanken att använda kvinnor i dylikt skogsarbete.

De sakkunniga dela för egen del de sålunda uttalade betänkligheterna mot anordnande av dylika allmänna arbetsföretag såsom ett led i samhällets åtgöranden för tillrättaförande av personer, mot vilka ingripande enligt lösdriverilagen sker. Man får till en början ej förbise, att det här i regel är fråga om mindervärdig arbetskraft, som därtill säkerligen ofta är svår att disciplinera. I en anstalt går det lättare att bibehålla disciplin bland dylikt svårhanterligt klientel än vid utförande av arbete ute i de allmänna skogarna. Härför fordras särskilda förläggningar av större eller mindre antal lösdrivare, och domänstyrelsens farhågor, att detta kan komma att medföra vanskligheter, synas ingalunda ogrundade. Därtill kommer den ej heller obefogade synpunkten att, i den mån arbete i de allmänna skogarna utan allt för stora kostnader för det allmänna lämpligen kan beredas, detta i första hand bör stå öppet för de oförvållat arbetslösa. Man må ej heller förbise den omständigheten, att de personer, om vilka här är fråga, i allmänhet till karaktären äro viljesvaga och opålitliga samt oftast böjda för ett sysslolöst och lättjefullt liv. Erfarenheten visar även, att hjälpsökande av denna kategori ofta vägra att mottaga erbjudet arbete eller, trots uppburen reseersättning eller erhållen järnvägsbiljett, uraktlåta att ens begiva sig till den plats, där arbete åt dem anskaffats, eller också efter en kortare tid utan vidare lämna arbetet för att i stället stryka omkring. Detta torde framför allt gälla dem, som leva av bettleri och som ofta nog ej vilja veta av något annat sätt att förskaffa sig uppehälle. Särskilt föreningen Skyddsvärnet har gjort sig till tolk för sist antydda synpunkter.

Redan av nu anförda skäl ter det sig synnerligen tveksamt, huruvida de önskemål, som med den ifrågasatta anordningen åsyftats, därigenom verkligen stå att vinna. Det avgörande skälet emot en dylik anordning i större omfattning är emellertid kostnadssynpunkten. Det är uppenbart, att kostnaderna för dylika hjälparbeten, anordnade i föreslagen omfattning, skulle bliva synnerligen

avsevärda. Enligt beräkning i 1926 års förslag skulle den totala årskostnaden för 100 man, oberäknat utgifter, som domänverket eller skogssällskapet för ändamålet skulle vidkännas, uppgå till 130,000 kronor.

De sakkunniga anse sig emellertid icke böra helt avvisa tanken på dylikt hjälparbete utan finna sådant i mindre omfattning kunna försökas. Därmed skulle onekligen vinnas ökad möjlighet att på ett effektivt sätt pröva arbetsvilligheten hos den, mot vilken ingripande enligt lagen sker, och en dylik prövning, som i sak blir lika med ett slags arbetsföreläggande, bör i regel vara den första åtgärd, som från samhällets sida företages mot honom. Härför fordras tillgång på arbetstillfällen utöver vad den öppna arbetsmarknaden erbjuder, och någon hänvisning av lösdrivare till statliga nödhjälpsarbeten för oförvållat arbetslösa bör av givna skäl ej äga rum. I sitt över 1922 års förslag avgivna yttrande har socialstyrelsen framhållit, att tillhandahållande av arbetstillfällen i vissa fall skulle onödiggöra anstaltsvård och därmed förenade kostnader, samt att, med hänsyn till den stora betydelsen av tillgång till arbetstillfällen, det torde få anses skäligt, att dylik tillgång genom det allmännas försorg säkerställdes exempelvis i form av skogsarbeten å statens domäner eller genom skogssällskapet.

Med hänsyn till det sålunda anförda vilja de sakkunniga, i enlighet med vad vissa myndigheter uttalat sig för, förorda en till omfattningen starkt begränsad *försöksverksamhet* i det föreslagna hänseendet. Erfarenheten får sedan visa, i vad mån det kan var lämpligt och med hänsyn till resultatet påkallat att gå vidare på den inslagna vägen. Då anordningen sålunda mera får karaktär av experiment, torde göras början med allenast 50 platser, varigenom kostnaden för statsverket enligt den åberopade utredningen förslagsvis skulle kunna begränsas till omkring 65,000 kronor. Med anledning av vad socialstyrelsen anfört om behovet av en centralmyndighet för dessa hjälparbeten må här blott framhållas, att det enligt de sakkunnigas mening bör tillkomma den uppsiktsmyndighet, som enligt förslaget skall komma till stånd, att hava överinseende över hjälparbetena.

Då det här icke är fråga om någon tvångsåtgärd i egentlig mening, ligger det i sakens natur, att den, som blir föremål för åtgärden, ej kan med tvångsmakt hindras från att lämna arbetet och arbetsplatsen. Något uttryckligt betonande av detta synes dock ej vara nödigt att göra i lagen. Men å andra sidan bör han ej kunna efter eget behag, utan omedelbar påföljd, lämna arbetet. Det bleve då föga mening med anordningen. Något tillrättaförande av personen i fråga genom att lära honom arbeta och vänja honom vid ett ordentligt och arbetsamt liv kunde då knappast vara möjligt att åstadkomma. De sakkunniga hava därför i stället tänkt sig den anordningen, att vederbörande myndighet vid anvisande av arbete skulle föreskriva erforderliga villkor i fråga om vistelseort och sysselsättning m. m., vilka villkor personen i fråga skulle vara pliktig att iakttaga; uraktlåter han detta, skulle förnyat ingripande enligt lagen, i regel då av strängare beskaffenhet, omedelbart äga rum.

Vad kvinnors användande i dylikt hjälparbete beträffar må det väl medgivas, att en del lättare skogsarbeten, såsom sådd, plantering och plantskolearbeten,

utan svårighet kunna utföras av kvinnor. De sakkunniga dela emellertid de betänkligheter, som från några håll uttalats mot att tillämpa den föreslagna anordningen i fråga om kvinnor. Särskilt med hänsyn därtill, att skogsarbete knappast skulle innebära någon för deras framtida försörjningsmöjligheter nyttig yrkesutbildning samt att sammanförande även i mindre förläggningar av kvinnor, mot vilka ingripande på grund av sedeslöst leverne skett, icke kan vara lämpligt utan tvärtom måste antagas medföra allvarliga olägenheter, vilja de sakkunniga för sin del ej förorda förslaget om kvinnors användande i hjälparbete i de allmänna skogarna. En helt annan sak är arbete med trädgårdsskötsel, där yrkesutbildningen dessutom medför möjlighet till framtida utkomst.

Fråga om internering av lösdrivare å arbetshem.

Enligt 1926 års förslag skulle arbetshem, som omförmälas i 33 § fattigvårdslagen, i två olika avseenden tagas i anspråk för tillrättaförande av personer, som falla under lösdrivarlagens bestämmelser. Sålunda föreslogs såsom ett slag av hjälparbete frivilligt arbete vid arbetshem eller annan därför lämpad fattigvårdsanstalt. Vidare föreslogs internering i arbetshem såsom en form för tvångsingripande av lindrigare art, varom polismyndighet ägde besluta, ehuru beslutet skulle underställas länsstyrelsens prövning.

Redan nu förekommer i ganska stor utsträckning, att till bettleri eller lösdriveri förfallna personer på föranstaltande av tillsyningsman eller polismyndighet omhändertagas av fattigvårdsstyrelse och intagas på fattigvårdsanstalt, när de äro i behov av fattigvård. Med avseende på sådana stadgas i 73 § fattigvårdslagen, att en dylik på fattigvårdsanstalt intagen person icke får lämna anstalten, med mindre grundad anledning finnes att antaga, att han utanför anstalten skall ärligen försörja sig. Understundom har ock hänt, att personer, mot vilka anledning till ingripande enligt lösdrivarlagen förelegat, intagits på arbetshem. Sålunda har enligt inhämtad upplysning förekommit, att i Stockholm lösaktigt levande kvinnor, vilka själva strävade efter att återupprättas, tillåtits frivilligt ingå å Stockholms stads arbetshem för kvinnor vid Emaus.

I de sakkunnigas förslag till såväl lag om åtgärder mot lösdriveri (9 § 1 mom.) som lag om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art (6 § 1 mom.) har föreslagits bl. a., att person, som anhållits för lösdriveri eller blivit föremål för skyddsnämnds behandling och som vid verkställd undersökning befinnes vara i behov av fattigvård, alkoholistvård, sjukvård eller annan dylik vård, skall, utan att göras till föremål för åtgärd enligt någon av nämnda lagar, kunna överlämnas till vederbörande — i de flesta fall lärer det bliva fattigvårdsstyrelsen — för erhållande av erforderlig vård. I det fall, att en sådan person, om vilken det alltså icke blivit utrett, om han gjort sig skyldig till lösdriveri eller sådant sedeslöst leverne, som ovan sägs, överlämnats till fattigvårdsstyrelsen, bliver 73 § fattigvårdslagen i dess nu föreslagna ändrade lydelse icke på grund av detta förhörsmyndighetens eller skyddsnämndens åtgörande å honom tillämplig. Men det fall låter också tänka sig, att det beträffande någon, som vid undersökning befunnits hava gjort sig förfallen till lösdriveri eller till sedeslöst leverne av samhällsskadlig art, med hänsyn till hans personliga förhållanden och omständigheterna i övrigt finnes tjänligt att få honom intagen å en fattigvårdsanstalt,

därvid även ett arbetshem kan ifrågakomma. Förhörsmyndighet ävensom i ärendets behandling deltagande ombud för hjälporganisation äger enligt 9 § 2 mom. lösdriverilagen för sådant ändamål göra hänvändelse till bland andra fattigvårdsstyrelsen. På ett senare stadium av ett ärendes behandling kan även länsstyrelse[1] besluta om vidtagande av en dylik hjälpåtgärd. Ett sådant intagande å fattigvårdsanstalt (här frånses det i 23 § 1 mom. i lösdriverilagen omförmälda fallet) kan exempelvis ske jämlikt 2 § fattigvårdslagen. Det bör vara uppenbart, att en sådan anordning kan träffas endast genom fattigvårdsstyrelsen och med dess medgivande. Det lärer följa av sig självt, att en sålunda å fattigvårdsanstalt intagen person — liksom den, som under liknande förhållanden intagits på t. ex. en alkoholistanstalt — är underkastad de för vederbörande anstalt och behandlingen därstädes gällande bestämmelser, intagandet må hava skett i den ena eller andra formen.

Vad beträffar det i 1926 års betänkande innefattade förslaget om anlitande av arbetshemmen i de avseenden, som ovan omförmälas, skulle en sådan anordning, vare sig den skedde i den ena eller andra föreslagna formen, innebära, att de för annat ändamål, nämligen för omhändertagande av fattigvårdsklientel och försumliga försörjare upprättade arbetshemmen skulle tagas i anspråk för tillrättaförande av personer, som falla under den nu ifrågavarande lagstiftningens bestämmelser. Det synes emellertid mycket tveksamt, om den föreslagna anordningen i själva verket skulle vara lämplig och ändamålsenlig. Fara är nämligen, att dessa hem, som äro öppna anstalter, genom inhysande av personer av förevarande slag tillsammans med hemmens övriga klientel kunde löpa fara att i viss mån förryckas i sin verksamhet. Möjligen skulle befintligheten i något större omfattning av ett dylikt element, som ur ordningens synpunkt och i andra hänseenden vore mer eller mindre svårartat, kunna medföra åtskilliga vanskligheter och hemmens arbete därigenom kunna försvåras. Därjämte måste kostnadsfrågan härvidlag beaktas. I vad mån kostnaden för arbetshemmens utnyttjande för internering av lösdrivare, på sätt som föreslagits, skulle falla å statsverket, landstingen eller fattigvårdssamhällena, må här lämnas öppet. I varje fall bleve det emellertid en komplicerad fråga, som icke bleve lätt att på ett tillfredsställande sätt lösa. De sakkunniga hava på nu anförda skäl funnit lämpligast att låta de i 1926 års förslag förekommande bestämmelserna om arbetshem helt bortfalla, vilket i sin mån bidrager till förenkling av lagen och dess tillämpning. I en mängd fall torde intagning å hem eller anstalt, varöver hjälporganisation förfogar, kunna lämpligen ersätta internering å arbetshem; och möjligheter för ifrågavarande personers omhändertagande även på annat sätt torde yppa sig, en förhoppning, som man med fog synes kunna hysa med hänsyn till den betydelsefulla roll, som enligt förevarande förslag tillförsäkrats den enskilda hjälpverksamheten. Att genom borttagande av bestämmelserna om arbetshemmens anlitande på

[1] Jfr lagen om åtgärder mot lösdriveri 16 § 1 mom. samt lagen om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art 13 § 1 mom. Därjämte har länsstyrelse enligt 23 § 1 mom. förstnämnda lag, vilket lagrum skall tillämpas även enligt den senare lagen, att föranstalta om tjänlig vård — i regel fattigvård — åt varaktigt arbetsoförmögen person, som jämlikt uppsiktsmyndighetens beslut utskrivits från allmän arbetsanstalt och överlämnats till länsstyrelsen; detta bliver en ren verkställighetsåtgärd, som icke direkt har med det här behandlade problemet att skaffa.

det föreslagna sättet ett verksamt medel för lösdriveriets bekämpande skulle bortelimineras, som ej lämpligen kan ersättas av andra effektiva sådana, förmena de sakkunniga sålunda icke behöva befaras. De sakkunniga återkomma under 20 § i den speciella motiveringen till frågan om användande av sluten avdelning av arbetshem såsom allmän arbetsanstalt (sid. 157).

Upprättande av ett centralregister.

Enligt nu gällande lösdrivarlag skola åtskilliga enligt densamma vidtagna åtgärder kungöras för rikets polismyndigheter. Detta gäller i fråga om meddelade varningar, beslut om ådömande av tvångsarbete, frigivning från tvångsarbetsanstalt och medgivande åt frigiven beträffande vistelseorten. Kungörandet sker genom den under inseende av polisstyrelsen i Stockholm utgivna periodiska publikationen »Polisunderrättelser», som i övrigt huvudsakligen innehåller efterlysningar angående förbrytare. Syftet med detta kungörande är att åt den myndighet, som har sig anförtrodd behandlingen av lösdrivare, bereda möjlighet att på ett snabbt och lättillgängligt sätt förskaffa sig upplysning om de åtgärder, som förut må vara vidtagna enligt lösdrivarlagen rörande de personer, som bliva föremål för ingripande. Även enligt de båda förslagen av 1922 och 1926 skulle ett dylikt kungörande äga rum. Det är tydligt, att en liknande anordning icke kan undvaras i en ny lagstiftning i ämnet. Fråga är emellertid, huruvida icke syftet bättre och lämpligare kan nås på annat sätt än genom kungörande av vidtagna åtgärder i Polisunderrättelser (enligt 1926 års förslag i en särskild bilaga till denna publikation). I 1926 års förslag har avvisats tanken på upprättande av ett register, i vilket skulle införas uppgifter om enligt lagen vidtagna åtgärder. Såsom motiv härför har anförts, att anlitandet av ett dylikt register antagligen skulle vara förenat med alltför stor tidsutdräkt och en del andra praktiska olägenheter.

I åtskilliga avgivna yttranden har denna fråga berörts. Socialstyrelsen har i denna del anfört bl. a. följande:

Fattigvårdsstyrelsen i en landskommun hade givetvis ringa förutsättningar att med till buds stående hjälpmedel göra sig underrättad, huruvida en person på andra håll varit föremål för hjälpåtgärder enligt denna lag, och lagförslaget innehölle ingen antydan om särskilda anordningar för beredande av dylik upplysning. Varje särskild fattigvårdsstyrelse, som ertappade en vagabond, skulle vara nödsakad att skrida till undersökningsarbetet så att säga med tomma händer och att börja från början. Det kunde befaras, att en vagabond skulle kunna ströva land och rike omkring bland landets cirka 2,500 kommuner och efter eget gottfinnande tillgodogöra sig det allmännas hjälp, utan att detta uppdagades och stävjades. Det verkliga regulativet mot sådant missbruk skulle sannolikt bliva, att fattigvårdsstyrelserna, med åsidosättande av lagens föreskrifter om hjälpåtgärder, i eget intresse fullständigt blundade.

Ett organiserat underrättelseväsen torde därför vara påkallat. Förslagsställaren hade förutsatt, att nödigt underrättelseväsen skulle etableras genom upprättande för ändamålet av en särskild avdelning i publikationen »Polisunderrättelser». Styrelsen kunde icke biträda förslaget om en sådan anordning, vilken varken skulle motsvara ändamålet eller vara förenlig med humanitetens krav. Om sålunda en person, som blivit föremål för vissa hjälpåtgärder enligt lagen, kanske ej på minsta sätt gjort sig skyldig till något klandervärt, skulle det för honom tvivelsutan kännas kränkande, att meddelande om en så-

dan hjälpåtgärd inflöte i en publikation av berörda slag och därmed komme till ett stort antal medborgares kännedom.

Om däremot inga som helst uppgifter lämnades om enstaka hjälpåtgärder, äventyrade man, att en person ideligen på än den ena än den andra orten skulle kunna tillgodogöra sig sådana, utan att detta stävjades. Vad en lokal myndighet vidare behövde för att kunna bedöma en individ vore just en sammanställning av uppgifter om de hjälpåtgärder, som vidtagits till hans förmån, och en sådan sammanställning, kanske omfattande en period av flera år, skulle en lokal myndighet vid förefallande behov av praktiska skäl knappast kunna verkställa. Om däremot uppgifter lämnades till en central myndighet och där sammanställdes, eventuellt kompletterades med uppgifter ur straffregistret samt gjordes till föremål för sakkunnigt bedömande, skulle de säkerligen bliva ägnade att belysa, vad som verkligen borde belysas, nämligen individens vandel och livsföring.

Uppgifterna till centralmyndigheten skulle lämnas under tjänstemannaansvar och sammanställningarna likaledes göras under tjänstemannaansvar. För att förebygga, att uppgifterna utnyttjades av obehöriga, borde de givetvis icke göras offentliga, och i yttrande angående pågående förberedelser till revision av tryckfrihetsförordningen hade styrelsen förordat allmänna föreskrifter, enligt vilka bland annat dylika uppgifter också uttryckligen skulle undandragas offentligheten. De borde komma till användning allenast, då särskild anledning därtill förelåge. Sålunda kunde exempelvis en lokal myndighet, som ertappat en vagabond, telefonledes infordra uppgifter till sin omedelbara vägledning vid valet av åtgärder och sedermera, i regel redan påföljande dag, erhålla dessa skriftligen konfirmerade. En dylik belysning av individens föregåenden skulle å ena sidan vara ägnad förebygga, att personer, vilka i det enstaka fallet förefölle att hemfalla under lagen, obefogat gjordes till föremål för tvångsåtgärder, och å andra sidan leda till att sådana, som eljest på goda grunder sopade igen spåren efter sig, efter hand uppdagades och underkastades lämplig behandling.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har i avgivet yttrande ansett det vara av vikt, att vidtagna hjälpåtgärder icke i det allmänna föreställningssättet finge karaktär av bestraffning, och för den skull funnit det lämpligare och bättre stå i överensstämmelse med förslagets grunder, att underrättelserna gåves en mindre officiell prägel.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård har i sitt yttrande framhållit, att syftet med det föreslagna underrättelseväsendet vore att förekomma, att bettlare hemsökte den ena kommunen efter den andra utan att begagna sig av anvisat arbete. Såsom ett alternativ har av honom föreslagits inrättande efter belgiskt mönster av en central registerbyrå, varest upplysningar om lösdrivarna telegrafiskt kunde begäras, en anordning, som kunde bliva mera effektiv än det föreslagna kungörandet, förutsatt att kostnadsfria telegramförfrågningar hos registret finge göras. Vid yttrandet har fogats en bilaga, utvisande, att en person under vandringar i skilda delar av landet under åren 1910—1926 tagit olika hjälpinstitutioner i anspråk i icke mindre än 34 städer och landskommuner.

Sedermera har författaren av 1926 års förslag uti en till Kungl. Maj:t inkommen skrift anslutit sig till det sålunda föreslagna alternativet om upprättande av ett register, som kunde föras t. ex. av Svenska skyddsförbundet.

Slutligen har styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona uttalat tvivelsmål om lämpligheten av att i en publikation upptaga kvinnor, som bleve föremål för åtgärder, då ett dylikt förfarande i ej så få fall kunde vara till skada för dem, som skulle tillrättaföras; detta gällde särskilt i fråga om de yngre, men överhuvud om dem, som bleve föremål för hjälpverksamhet, varför samtliga dessa borde undantagas från den föreslagna bestämmelsen.

Beträffande det sätt, varpå denna sak ordnats i Belgien, må erinras, att där i justitieministeriet föres ett centralregister över lösdrivare. Detta innehåller en akt för varje person, rörande vilken beslut om internering i arbetsanstalt eller asyl en gång meddelats. Upplysningar ur registret begäras och lämnas i regel telegrafiskt. Åklagaren har att begära upplysning ur registret, innan målet överlämnas till fredsdomarens handläggning.

De sakkunniga hava för sin del funnit kungörande i Polisunderrättelser icke vara att förorda. Därigenom skulle även personer, vilka bliva föremål allenast för hjälpåtgärder i tillrättaförande syfte, komma att upptagas i en publikation (eller i en bilaga därtill), som i första hand har avseende å brottslingar. Det kan icke vara lämpligt att i samband med efterlysningar av dylika på sådant sätt utpeka personer, som skola hjälpas att föra ett samhällsnyttigt liv. Såsom socialstyrelsen framhållit, skulle en dylik anordning snarast motverka det uppfostrande och förbättrande syfte, som med ingripandet avses. Kungörande av vidtagna hjälpåtgärder i nämnda publikation är näppeligen förenligt med de sociala synpunkter, man nu vill anlägga å förevarande lagstiftning. De sakkunniga anse följaktligen alternativet med ett centralregister vara att föredraga.

Fråga uppstår då, åt vilken myndighet eller institution registrets förande lämpligast bör anförtros. I ovan återgivna yttranden hava i sådant hänseende olika förslag framkommit. De sakkunniga anse i likhet med vad socialstyrelsen framhållit, att det föreslagna centralregistret bör föras och uppgifter därur meddelas under tjänstemannaansvar. Uppdraget härmed bör därför icke lämnas åt en förening eller sammanslutning utan åt offentlig myndighet. Härvid kan närmast ifrågakomma den uppsiktsmyndighet, som enligt förevarande förslag skall öva uppsikt över de allmänna arbetsanstalterna, under förutsättning att det bliver en central myndighet. För att denna rätt skall kunna utöva sin uppsiktsverksamhet torde det ock vara en betingelse att äga tillgång till ett dylikt centralregister. Det bör tillkomma Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter om centralregistrets förande och vad därmed sammanhänger.

Vad beträffar de personer, som bliva föremål för behandling enligt den föreslagna lagen om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art, hava de sakkunniga icke funnit det vare sig av behovet påkallat eller lämpligt, att dessa personer upptagas i nämnda centralregister, såvitt rörer mot dem vidtagna hjälpåtgärder. Deras undantagande härvidlag motiveras av den mera ömtåliga och varsamma beskaffenhet, som bör kännetecknа samhällets ingri-

pande på detta område. Detta synes särskilt beaktansvärt i fråga om ingripande å tidigt stadium.

De sakkunniga dela socialstyrelsens uppfattning, att till förekommande av centralregistrets obehöriga utnyttjande detsamma icke bör vara offentligt, och hava på den grund föreslagit sådan ändring av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen, att utdrag av registret ej må meddelas i vidsträcktare mån, än som föranledes av lag, stiftad i den ordning 87 § regeringsformen stadgar. Liknande stadgande gäller i fråga om straffregistret. Enligt 31 § i förslaget till lag om åtgärder mot lösdriveri skall det ankomma på Konungen att utfärda närmare föreskrifter angående meddelande av dylika utdrag.

Poliskammares befattning med lösdrivarmål.

Enligt 16 § i gällande lösdrivarlag utövar poliskammare i städer, där sådan finnes, i fråga om lösdrivares behandling med viss inskränkning den myndighet, som enligt samma lag tillkommer länsstyrelse. Poliskammare finnes utom i Stockholm i ytterligare sju städer, nämligen i Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Örebro, Eskilstuna och Karlskrona.

I de båda tidigare lagförslagen har visserligen ifrågasatts att borttaga ovannämnda bestämmelse, men denna har emellertid bibehållits i båda förslagen, i 1926 års förslag dock i den modifierade formen, att det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att, då omständigheterna därtill föranledde, meddela föreskrift därom, att poliskammare eller annan lämplig myndighet skulle övertaga länsstyrelsens befattning med hithörande ärenden. Skälet, att poliskammares funktion i detta hänseende sålunda i viss mån bibehållits, synes förnämligast hava varit, att vissa länsstyrelsers övertagande av befattningen med dessa ärenden skulle för dem bliva alltför betungande. Det är särskilt i fråga om länsstyrelserna i Göteborg och Malmö, som detta skulle bliva fallet. Såsom förutsättning för att lösdrivarmålens handläggning fortfarande skulle anförtros åt poliskamrarna i dessa städer har dock i sistnämnda förslag förordats förändrad organisation av poliskamrarna vid handläggning av dessa mål i syfte, att därigenom poliskamrarnas ställning skulle stärkas och betryggande garantier vinnas för en allsidigare och fullt tillfredsställande prövning av målen.

Det torde vara ovedersägligt att, på sätt i 1926 års förslag framhållits, anordningen med lösdrivarmålens handläggning hos poliskammare i den allmänna uppfattningen i viss mån förlänar proceduren en prägel av summariskt polisförfarande. Man bör emellertid i förevarande lagstiftning undvika allt, som är ägnat att bereda jordmån för en sådan uppfattning, den må vara befogad eller ej. Och det torde ej heller lida något tvivel, att målens överflyttning från polismyndighet till länsstyrelse skulle anses innebära större trygghet för målens tillbörliga prövning. Härvidlag synas också de principiella synpunkterna böra vara avgörande och icke de praktiska rörande arbetsbördans storlek hos länsstyrelserna. Det synes ock vara mindre rationellt att i hithörande avseende träffa olika anordning i de städer, där poliskammare finnes, och i andra städer.

Vad särskilt angår den ökning i arbetsgöromålen hos länsstyrelserna i Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, som skulle bliva en följd av överflytt-

ningen av lösdrivarmålen dit, synes härutinnan något avgörande skäl mot den ifrågasatta åtgärden näppeligen kunna hämtas. Vad den förstnämnda länsstyrelsen vidkommer lärer, enligt vad de sakkunniga inhämtat, en jämförelsevis så ringa ökning av arbetsbördan, som den ifrågasatta ändrade anordningen skulle medföra, icke i och för sig behöva föranleda ökning av personalen, i varje fall icke av antalet juridiskt bildade tjänstemän.

Beträffande åter länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län utvisa följande från länsstyrelsen erhållna uppgifter för åren 1923—1927, att av *poliskammaren i Göteborg* såsom lösdrivare behandlats nedan angivna antal personer:

	Antal häktade:			därav till tvångsarbete dömda:		
År	män	kvinnor	summa	män	kvinnor	summa
1923	54	65	119	40	36	76
1924	42	46	88	30	27	57
1925	41	48	89	34	20	54
1926	71	39	110	60	31	91
1927	43	41	84	37	29	66

Samtidigt utgjorde de hos *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* för lösdriveri behandlade följande antal:

	Antal häktade:			därav till tvångsarbete dömda:		
År	män	kvinnor	summa	män	kvinnor	summa
1923	11	1	12	11	—	11
1924	7	—	7	5	—	5
1925	10	—	10	9	—	9
1926	10	—	10	9	—	9
1927	8	—	8	8	—	8

Genom att överflytta poliskammarens befattning med lösdrivare till länsstyrelsen skulle alltså en icke obetydlig ökning av länsstyrelsens arbetsbörda inträda och på den grund, enligt vad de sakkunniga inhämtat, en ökning av landskansliets arbetskrafter vara erforderlig. Emellertid lärer den oavsett berörda eventualitet fortgående ökningen av landskansliets arbetsbörda under alla förhållanden inom nära framtid göra en förstärkning av arbetskrafterna där önskvärd; och länsstyrelsen lärer, om den ifrågasatta lagändringen genomföres, icke underlåta att i berörda hänseende göra den framställning, som av omständigheterna kan påkallas.

Genom lösdrivarmålens överflyttande från poliskammare till länsstyrelse skulle ock vinnas överensstämmelse i detta hänseende med fattigvårdslagen (75 §) och barnavårdslagen (72 §), enligt vilka lagar allenast länsstyrelse, icke poliskammare, äger att ådöma tvångsarbete. Likaledes tillkommer det enligt lagen om behandling av alkoholister endast länsstyrelse att besluta om internering av alkoholister.

På nu anförda skäl hava de sakkunniga, i motsats till båda de föregående förslagen, låtit den i nu gällande lag förefintliga bestämmelsen om poliskammare helt utgå ur sitt förslag.

Beträffande poliskammaren i Stockholm må slutligen erinras, att densamma gentemot poliskamrarna i övriga ovannämnda städer intager en undantagsställ-

ning, i det att densamma utgör en avdelning av överståthållarämbetet och i fråga om handläggningen av mål rörande ådömande av tvångsarbete är att jämställa med länsstyrelse. Den befattningshavare, som enligt gällande instruktion handlägger dessa mål, tillhör visserligen formellt, närmast av historiska skäl, avdelningen för polisärenden men torde med hänsyn till göromålens art och behandling snarare vara att hänföra till kansliavdelningen. Någon ändring häri skulle ej komma att ske vid genomförande av det förslag till överståthållarämbetets omorganisation, som innevarande år underställts riksdagens prövning.

Uppsiktsmyndighet över anstaltsväsendet.

Sedan år 1920, då statens tvångsarbetsanstalter skildes från fångvården, står varje sådan anstalt under inseende och ledning av en utav Kungl. Maj:t förordnad särskild styrelse. Dessa styrelser lyda direkt under socialdepartementet.

Enligt 1922 års förslag, som bibehöll en särskild styrelse för varje tvångsarbetsanstalt, ansågs uppsikten över anstalterna »åtminstone tillsvidare» kunna utövas av länsstyrelsen i det län, varest resp. anstalt är belägen. 1926 års förslag har bibehållit länsstyrelsen såsom tillsynsmyndighet.

Socialstyrelsen har i avgivna yttranden över de båda föregående förslagen i denna del anfört bl. a. följande:

Någon central uppsiktsmyndighet, såsom för de allmänna alkoholistanstalterna, funnes ej omtalad. Såvitt styrelsen kunde finna, måste denna brist på sakkunnig, enhetlig ledning anses mycket betänklig för lösdrivarvårdens rationella handhavande och utveckling samt nödvändigtvis avhjälpas. Genom tillkomsten av en central uppsiktsmyndighet skulle för övrigt möjliggöras den — under förutsättning av ett mer utvecklat anstaltssystem — för uppfostringsprincipens tillämpning viktiga åtgärden av internerads överflyttning till annan anstalt.

För inseende över den interna anstaltsvården i alla dess former och över tillämpningen av så väsentliga regler som exempelvis beträffande villkorlig eller slutlig utskrivning samt permissioner skulle saknas tillgång till enhetlig ledning och expertis. Vad den senare beträffade, torde behov av sådan i två hänseenden göra sig gällande med särskild styrka, nämligen dels i fråga om det kvinnliga klientelet i allmänhet och dels i fråga om de stora grupper av såväl det manliga som det kvinnliga klientelet, vilka, efter vad av styrelsen tidigare förebragta utredningar utvisade, i överraskande stor utsträckning företedde psykiska defekter av mångskiftande slag.

Styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona har uttalat sig för, att tillsynen över ifrågavarande anstalter borde utövas av vederbörande länsstyrelse.

Frågan om tillsyn över anstaltsväsendet på den sociala lagstiftningens område har beträffande skilda slag av anstalter blivit löst på olika sätt. Sålunda stå de allmänna uppfostringsanstalterna för minderåriga brottslingar (å Bona och Viebäck) under uppsikt och kontroll av länsstyrelsen i det län, där resp. anstalt är belägen.

Statens inspektör för fattigvård och barnavård har att öva uppsikt över de i fattigvårdslagen omförmälda arbetshemmen, medan tillsynen över de skydds-

hem, som avses i barnavårdslagen, utövas av en utav Kungl. Maj:t förordnad särskild skyddshemsinspektör.

Uppsiktsmyndighet över alkoholistvården är däremot socialstyrelsen, vars uppsikt i detta hänseende även omfattar statens i samband med tvångsarbetsanstalterna anordnade vårdanstalter för alkoholister vid Svartsjö och i Landskrona.

Enhetlighet saknas alltså uti ifrågavarande hänseende. Det mest ändamålsenliga torde vara, att centralisation kunde åstadkommas och att uppsikten över dessa hem och anstalter sålunda komme att förläggas till en och samma myndighet. Därom är emellertid nu ej fråga, då det här endast gäller att pröva, åt vilken myndighet uppsikten över de allmänna arbetsanstalterna lämpligast bör anförtros. Enligt de sakkunnigas mening kunna därvidlag näppeligen andra myndigheter ifrågakomma än vederbörande länsstyrelse eller en central myndighet, i främsta rummet socialstyrelsen. För det förra alternativet tala onekligen vissa praktiska skäl, såsom att styrelsen för en anstalt, som ej är belägen i Stockholms närhet, lättare kan komma i personlig kontakt med länsstyrelsen än med ett ämbetsverk i huvudstaden och att i berörda fall vederbörande i länsstyrelsen lätt genom personliga besök å anstalten kunna få inblick i de vid anstalten föreliggande förhållandena. Länsstyrelserna hava ju ock att handlägga ärenden enligt de föreslagna lagarna, i det att det ankommer på dem att besluta om internering å allmän arbetsanstalt.

Ses frågan ur en mera principiell ståndpunkt, ter den sig emellertid i viss mån annorlunda. Enligt förevarande förslag tillkommer det anstaltsstyrelse att i första hand besluta om kvarhållande å allmän arbetsanstalt samt om försökspermission och utskrivning. I händelse av missnöje äger dock den internerade påkalla, att beslutet underställes uppsiktsmyndighetens prövning, men i två viktiga fall, nämligen i fråga om kvarhållande å anstalten efter tre års internering och förfarandet vid inträdande arbetsoförmåga, skall underställning av anstaltsstyrelsens beslut obligatoriskt ske. Likaledes torde internerad person i händelse av missnöje med behandlingen å anstalten böra äga hos uppsiktsmyndigheten göra framställning om rättelse i det överklagade förhållandet (bestämmelse härom bör lämpligen hava sin plats i stadgan för anstalterna, jfr § 46 i gällande stadga av den 23 december 1920). Det är uppenbarligen av vikt, att praxis i dessa hänseenden bliver likformig och ledes i rätt riktning. För åstadkommande av enhetlig lagtillämpning är det därför önskvärt att få en gemensam ledning och uppsikt över dessa anstalter. Den reformering av anstaltsvården, som i förevarande förslag åsyftas, torde därigenom också säkrare kunna på ett enhetligt sätt genomföras, än om det bleve flera olika tillsynsorgan.

De sist anförda skälen tala mycket starkt för, att uppsikten över de allmänna arbetsanstalterna anförtros åt en central myndighet, i sådant fall närmast socialstyrelsen, som redan nu i egenskap av uppsiktsmyndighet över alkoholistvården har inseende över de till tvångsarbetsanstalterna anslutna vårdanstalterna för alkoholister. I själva lagförslagen har emellertid ansetts böra upptagas allenast att en uppsiktsmyndighet skall finnas och det väsentliga av

dess funktioner i förevarande hänseende. Det synes naturligt, att den tillsyn över allmänna arbetsföretag och över verksamheten vid de av hjälporganisationer eller enskilda anordnade härbärgen, räddningshem och andra hithörande anstalter, som enligt förslaget (27 §) förutsättes skola komma till stånd, också anförtros åt samma myndighet.

Prövningen i högsta instans.

En fråga av stor betydelse, vari det förevarande förslaget avviker från 1926 års förslag, är den om lösdrivarmålens prövning i högsta instans. Denna prövning har sedan lång tid tillbaka varit förlagd till högsta domstolen. I viss mån var detta fallet ända sedan 1809, och enligt förordningen den 29 juni 1833 angående försvarslösa personer skulle besvär över länsstyrelses beslut om åläggande av tvångsarbete alltid prövas av högsta domstolen. Denna ordning har sedan dess bestått orubbad.

I 1882 års förut omförmälda förslag, som ligger till grund för gällande lösdrivarlag, anfördes såsom skäl för berörda ordning att, »då dessa mål rörde den enskildes dyrbaraste rättighet eller rätten över sin person, syntes med allt skäl det slutliga avgörandet böra läggas i domstols hand och besvären över de administrativa myndigheternas beslut följaktligen fullföljas hos Kungl. Maj:t i högsta domstolen».

I 1922 års förslag har denna besvärsordning bibehållits, och såsom motiv därför har anförts bl. a. följande.

Genom ifrågavarande anordning hade skapats ett administrativt-judiciellt förfarande för lösdrivarmålens behandling, vilket ur principiell synpunkt tycktes egendomligt, men som motiverats av dessa måls speciella beskaffenhet. Det gällde här en samhällets säkerhetsåtgärd, vilken borde prövas ur administrativa synpunkter, men då säkerhetsåtgärden innebure ett frihetsberövande, hade det ansetts lämpligt att tillägga judiciell myndighet prövningsrätt, och man hade då, för att undvika fullföljande i flera instanser, valt att låta besvären gå direkt till högsta domstolen. Den valda anordningen måste anses ägnad att tillfredsställa just det krav, man borde hava på dessa måls behandling. Den realiserade kravet på rättssäkerheten och tillförsäkrade dessa mål en snabb behandling. Den förtursrätt, som dessa mål åtnjöte vid föredragningen i högsta domstolen, gjorde, att de vunne ett snabbt avgörande.

Enligt 1926 års förslag skulle prövningen av besvär över länsstyrelses beslut i mål om tvångsarbete däremot förläggas till regeringsrätten. Till valet av denna instansordning synes i viss mån hava medverkat, att enligt nämnda förslag länsstyrelse jämväl hade att besluta om intagande i arbetshem eller i alkoholistanstalt och att prövningen i sista instans vid klagan i dessa fall nödvändigtvis måste förläggas till regeringsrätten; talan ansågs i alla dessa fall lämpligen böra prövas av samma myndighet.

Socialstyrelsen samt styrelserna för statens tvångsarbetsanstalter hava i avgivna utlåtanden givit uttryck för den uppfattningen, att några övertygande skäl ej vore förebragta för lämpligheten att frångå gällande lags föreskrift om högsta domstolen såsom högsta besvärsinstans uti ifrågavarande mål.

Ett fullständigt likartat blandat administrativt-judiciellt förfarande tillämpas

pas även enligt annan lag, nämligen vid klagan över länsstyrelses utslag i ärende rörande utlännings utvisning eller verkställighet av utvisning. Prövningen av dessa besvärsmål, som i kungl. proposition föreslagits skola ske av Kungl. Maj:t i statsrådet, överflyttades nämligen vid ärendets behandling i riksdagen på lagutskottets förslag till högsta domstolen. Därvid framhölls bl. a., att rättssäkerheten påfordrade en sådan anordning, samt att målens ringa antal gjorde, att deras inverkan på högsta domstolens arbetsbörda icke borde bliva nämnvärd. Vid utfärdande av ny lag i ämnet den 2 augusti 1927 (lagen om utlännings rätt att här i riket vistas) har motsvarande bestämmelse (35 §) bibehållits i sak oförändrad, utan att från något håll, ej heller från lagrådets sida, någon ändring på denna punkt påyrkats.

I de båda tidigare förslagen i nu förevarande ämne har framlagts viss statistik över antalet lösdrivarmål, som från länsstyrelse fullföljts till högsta domstolen. Därav framgår bl. a., att under 10-årsperioden 1912—21 årliga medeltalet dylika fullföljda mål utgjorde allenast 8 $^1/_2$ mål och att ändring gjorts i länsstyrelsens utslag endast i 4 fall sammanlagt. Under åren 1919—21 uppgick årliga medeltalet av länsstyrelsernas utslag rörande ådömande av tvångsarbete till 484, därav i medeltal 6,8 årligen överklagades, således endast 1,4 % av hela antalet. Mål, i vilka tvångsarbete ådömts enligt fattigvårdslagen, fullföljdes under nämnda 10-årsperiod i 56 fall eller 5,6 årligen; ändring har gjorts i sammanlagt 7 fall. Under åren 1919—21 fullföljdes talan i sistnämnda slags mål i omkring 18 % av fallen, ehuru medeltalet fullföljda mål under denna 3-årsperiod sjunkit till 3 $^1/_3$ årligen. Dessa siffror visa emellertid, att målen enligt fattigvårdslagen fullföljts till högsta instans i betydligt större utsträckning än de vanliga lösdrivarmålen.

Enligt av de sakkunniga inhämtade upplysningar har antalet enligt lösdrivarlagen hos högsta domstolen prövade mål under de fyra sista åren utgjort:

år 1925	10	år 1927	11
» 1926	9	» 1928	10.

De sakkunniga ansluta sig i denna fråga till den av fattigvårdslagstiftningskommittén uttryckta uppfattningen, som överensstämmer med den i likartat fall av lagutskottet vid 1914 års riksdag omfattade. Ett dömande till tvångsarbete innebär ovedersägligen ett så djupt ingripande i den dömdes förhållanden och är för honom något så kännbart och stundom ödesdigert, att prövningen härav i högsta instans bör göras så noggrann och betryggande som möjligt samt överlämnas åt den domstol, som erkännes besitta den högsta kapacitet. Obestridligt torde också vara, att här icke är fråga om ett skäligheetsbedömande efter lämplighetssynpunkter, såsom vid administrativ prövning i allmänhet är fallet, utan om rättstillämpning, en prövning, huruvida det fullföljda fallet är att hänföra under lagens bestämmelser eller ej. Då ifrågavarande mål gälla en så allvarlig sak som den personliga frihetens berövande under avsevärd tid, enligt förevarande förslag på obestämd tid tre år framåt och under vissa förutsättningar till och med ännu längre, synes det i rättssäkerhetens intresse fullt befogat, att prövningen i sista instans förlägges till

högsta domstolen. För denna anordning kan också snart 100-årig hävd åberopas. Genom målens förtursrätt är snabb procedur också garanterad med en sådan ordning.

Med hänsyn till den synnerligen ringa arbetsbörda, dessa måls bibehållande hos högsta domstolen enligt den åberopade statistiken för domstolen medför, lärer det ej heller med fog kunna göras gällande, att ur denna synpunkt anordningen skulle medföra någon olägenhet. Berörda synpunkt torde därför här kunna lämnas alldeles ur räkningen, såsom jämväl i fråga om målen om utvisning av utlänning påvisades.

Vinner förevarande förslag i denna del bifall, skulle en olikhet i fråga om instansordningen komma att föreligga vid jämförelse med mål om internering av alkoholister. Olikhet därvidlag synes emellertid ej i och för sig ägnad att ingiva betänkligheter. Det är en bestämd skillnad mellan samhällsföreteelserna lösdriveri och alkoholism, även om nära beröringspunkter dem emellan finnas; den senare är snarast att likna vid en sjukdom, för vars botande kräves vård å därför lämpad vårdanstalt. Det torde därför knappast finnas fog för den uppfattningen, att internering av lösdrivare och internering av alkoholister nödvändigtvis skola prövas i samma ordning.

De i 1926 års förslag anförda, här ovan återgivna skälen för den här avsedda prövningens förläggande till regeringsrätten hava med den utformning, som förevarande förslag fått, förlorat sin betydelse, då beslut om internering i arbetshem eller i alkoholistanstalt enligt den föreslagna lagen ej kan av länsstyrelse meddelas, på sätt enligt 1926 års förslag var fallet. Vad åter den föreslagna omläggningen av proceduren i lösdrivarmål hos länsstyrelsen angår, vartill i detta sammanhang också hänvisats i sistnämnda förslag, så är denna ändring av proceduren enligt de sakkunnigas mening ej av den betydelse, att den kan inverka på det principiella bedömandet av förevarande spörsmål.

Vad som i detta hänseende föreskrives skola gälla beträffande beslut enligt den föreslagna lagen om intagande å allmän arbetsanstalt bör enligt sakens natur gälla även om motsvarande beslut enligt fattigvårds- och barnavårdslagarna. Samma besvärsordning bör ock gälla i fråga om länsstyrelses beslut, varigenom villkorligt anstånd med utslags verkställande förklarats förverkat. Ett beslut av sistnämnda innehåll är nämligen i sak lika med ett nytt beslut om internering, och besvärsordningen bör därför i bådadera fallen vara densamma. Detta blir också i full överensstämmelse med vad som enligt lagen den 22 juni 1906 om villkorlig frigivning (12 §) gäller för det fall, att länsstyrelse återkallat villkorligt medgiven frihet; i dylikt fall anförda besvär prövas nämligen av högsta domstolen.

I detta sammanhang må ock beröras spörsmålet, i vilken ordning klagan må föras över uppsiktsmyndighetens beslut i utskrivningsfrågor. Prövningen i högsta instans kan i dessa fall tänkas förlagd till Kungl. Maj:t i statsrådet eller till regeringsrätten. Bestämmer man sig för det senare alternativet, fordras ändring i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt. Frågan om vad som är lämpligast härvidlag kan vara föremål för tvekan, men de sakkunniga hava ansett skäl saknas att välja sistnämnda alternativ. Då rege-

ringsrätten icke i något annat hänseende skulle hava att taga befattning med mål enligt någon av nu ifrågavarande lagar, synes mest rationellt att dit icke heller förlägga prövningen av frågor om kvarhållande å samt försökspermission och utskrivning från allmän arbetsanstalt. Försökspermitterande och utskrivning från sådan anstalt före den stadgade maximitidens utgång synes också snarare kunna jämföras med villkorlig frigivning av fånge, vilken fråga prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet, än med utskrivning från anstalt eller hem enligt fattigvårdslagen, barnavårdsdslagen eller lagen om behandling av alkoholister, i fråga varom klagan fullföljes till regeringsrätten.

Kostnadsberäkningar.

De ändrade bestämmelser rörande behandling av lösdrivare m. fl., som av de sakkunniga föreslagits, komma självfallet att medföra vissa ekonomiska konsekvenser. Vid utredning av kostnadsfrågan kommer i det följande att skiljas mellan

1) *kostnader för förebyggande åtgärder;*
2) *kostnader för anstaltsbehandlingen;* och
3) *övriga kostnader, som kunna föranledas av förslagets genomförande.*

Kostnader för förebyggande åtgärder.

De förebyggande åtgärderna utgöra ett viktigt led i förevarande förslag. 1926 års förslag utgick härvid från att den förberedande undersökningen samt vidtagandet av hjälpåtgärder skulle i främsta rummet ankomma på kommunala myndigheter. De betänkligheter, som ur kostnadssynpunkt anförts mot förslaget, torde icke minst hava avsett denna punkt. Då enligt förslaget stadgades skyldighet för fattigvårdsmyndigheterna att omhändertaga samt med föda och bostad förse de i 2 kap. av lagen avsedda personer, intill dess arbete kunde beredas dem eller annan hjälpåtgärd vidtagas, skulle detta självfallet hava medfört avsevärda och svårberäkneliga utgifter, särskilt för kommuner, som i större omfattning äro hemsökta av lösdrivare.

Enligt det nu föreliggande förslaget skall beträffande de personer, som avses i lagen om åtgärder mot lösdriveri, den förberedande undersökningen omhänderhavas av en förhörsmyndighet, bestående av ortens polismyndighet jämte ett på visst sätt utsett kommunalt ombud, vilken förhörsmyndighet i fråga om arbetsanskaffning och andra hjälpåtgärder avses skola samverka med enskilda hjälporganisationer, vilka ock, i den mån de äro skickade att biträda vid tillrättaförandet av personer, som i lagen avses, skulle kunna av Kungl. Maj:t för sådant ändamål auktoriseras. Någon skyldighet för fattigvårdssamhällena att taga vård om lösdrivare i avvaktan på arbetsanskaffning har däremot ej stadgats. Vad i nämnda lag föreskrivits om beredande av husrum och uppehälle för det fall, att för lösdriveri anhållen person lämnas på fri fot, ankommer för fattigvårdsstyrelsens del på frivillig överenskommelse med förhörsmyndigheten. Förslagets genomförande i denna del kommer därför ej att innebära något *åläggande* för fattigvårdssamhällena av beskaffenhet att medföra kostnader, utan de åtgärder härvidlag, som från dessa samhällens sida kunna ifrågakomma, bliva av frivillig art.

Å andra sidan komma landstingen och vissa städer att förorsakas ut-

utgifter för ersättning åt nyssnämnda kommunala ombud. Det lärer emellertid kunna förutsättas, att lämpliga dylika ombud i betydande utsträckning skola kunna anlitas utan särskild utgift för landstingen eller städerna. I regel torde några resekostnader icke behöva ifrågakomma för ombuden, vilka lämpligen böra vara boende å samma ort, där landsfiskalen eller annan förhörsledare har sin bostad eller sitt kontor, eller i varje fall i närheten därav; och den kostnad, som kan uppstå för ett mindre arvode åt ombuden, bör ej bliva betydande. I den mån gottgörelse överhuvud anses böra utgå, torde de i 19 § 1 mom. i förordningen om kommunalstyrelse på landet angivna grunder om ersättning för deltagande i sammanträde eller förrättning i kommunal angelägenhet kunna följas. De i förevarande hänseende ifrågakommande utgifterna torde dessutom i viss mån motvägas av den kostnadsbesparing, som kan bliva en följd av att kommunerna enligt förslaget komma att befrias från skyldigheten att utse tillsyningsmän.

Beträffande de förebyggande åtgärderna i fråga om personer, som avses i lagen om sedeslöst leverne av samhällsskadlig art, innebär förslaget i likhet med 1926 års förslag, att dessa åtgärder skulle handhavas av en kommunal myndighet, därvid en särskild sådan, s. k. skyddsnämnd, i allmänhet skulle tillsättas endast i städer med ett invånarantal av minst 20,000. Ej heller beträffande dessa personer har föreslagits skyldighet för kommunerna att ombesörja tillhandahållande av föda och bostad i avvaktan på anskaffande av arbete eller vidtagande av annan hjälpåtgärd. De kostnader, till vilka i förevarande hänseende behöver tagas hänsyn, torde huvudsakligen vara sådana, som föranledas av skyddsnämndernas verksamhet i de stora städerna, där dylikt sedeslöst leverne nått en större utbredning, och dessa kostnader komma att falla å ifrågavarande städer. Kostnaderna i fråga bliva av ungefär enahanda art som de utgifter, som föranledas av nykterhetsnämndernas verksamhet i dessa samhällen.

Med den betydelse, som enligt förslaget tillagts det frivilliga hjälparbetet i olika former, är det självfallet synnerligen önskvärt, att detta erhåller verksamt stöd genom ett ej alltför snävt tillmätt statsbidrag till institutioner, som utöva social hjälpverksamhet. Särskilt gäller detta med avseende å den verksamhet, som utövas av Svenska skyddsförbundet, vilket, såsom redan förut utvecklats, föreslagits skola erhålla en auktoriserad ställning i fråga om hjälpåtgärder åt personer, avsedda i de nu föreslagna lagarna, samtidigt som verksamheten tänkts skola utsträckas till att omfatta landet i dess helhet. För närvarande utgår till Svenska skyddsförbundet under andra huvudtiteln ett anslag å 75,000 kronor, vilket huvudsakligen användes till hjälpverksamhet bland frigivna fångar och villkorligt dömda, således för ändamål, som ej falla inom den här avsedda lagstiftningens område. En avsevärd höjning av detta anslag synes påkallad, och de sakkunniga anse, att förbundet för det ändamål, som avses i nu förevarande förslag, skäligen borde tilldelas ett anslag å ytterligare 75,000 kronor, vilket anslag torde böra uppföras under femte huvudtiteln. En väsentlig del av detta anslag borde användas till stödjande av förbundets lokalavdelningar i de olika länen; de närmare bestämmelserna om anslagets använd-

ning bör det emellertid ankomma på Kungl. Maj:t att meddela. De sakkunniga vilja i detta sammanhang framhålla, att motsvarande enskilda institutioner i våra grannländer erhålla statsbidrag till betydande belopp. I Danmark (jfr sid. 111) utgick sådant bidrag till den hela landet omfattande föreningen »Fængselshjælpen» för budgetåret 1926—27 med omkring 106,000 kronor och för budgetåret 1927—28 med omkring 96,000 kronor, inberäknat bidrag till två av föreningen upprättade upptagningshem. Dessutom utgick statsbidrag till de s. k. »Fængselsselskaberne», vilka arbeta i samband med Fængselshjælpen, med sammanlagt ungefär 60,000 kronor för budgetåret 1926—27. I Norge (jfr sid. 112) utgick till »Norges forsorgs- og verneforbund», utgörande en sammanslutning av omkring 60 hjälporganisationer, statsbidrag budgetåret 1926—27 med 190,000 kronor och budgetåret 1927—28 med 170,000 kronor.

Härjämte lärer som hittills statsbidrag i förekommande fall komma att lämnas till andra enskilda sammanslutningar. Storleken av dylikt bidrag och villkoren för dess utgående torde få prövas från fall till fall. Sedan någon erfarenhet vunnits, synes dock önskvärt att få till stånd närmare föreskrifter om grunderna för dylikt bidrag. Särskilt synes det emellertid vara av vikt att understödja det frivilliga arbetet för upprättande av räddningshem och liknande anstalter för personer, som avses i lagen om sedeslöst leverne av samhällsskadlig art. För närvarande utgår för detta ändamål endast ett anslag till frälsningsarméns räddningshem å 6,000 kronor. Efter samråd med ombud för socialstyrelsen hava de sakkunniga ansett önskvärt, att det för att underlätta tillkomsten av nya, efter den föreslagna lagens ikraftträdande säkerligen behövliga, till skyddsnämnders förfogande stående hem måtte, i likhet med vad som är fallet beträffande erkända alkoholistanstalter, anvisas ett extra reservationsanslag till bidrag för anordnande av sådana hem för ifrågavarande ändamål. Beloppet av dylikt anslag kunde försöksvis bestämmas till 10,000 kronor. Bidrag till sådana hems driftkostnader torde däremot icke nu böra äskas, då det lärer kunna förväntas, att bidrag därtill kunna erhållas från kommunalt håll samt från föreningar, stiftelser och för saken intresserade enskilda personer.

De nu avsedda utgifterna för det frivilliga hjälparbetet äro ej en nödvändig följd av den föreslagna lagstiftningens genomförande men måste anses som högeligen önskvärda för tryggande av att ett effektivt hjälparbete kommer till stånd.

I viss mån gäller samma förhållande beträffande utgifterna för hjälparbeten i form av statligt arbetsföretag, som genom det allmännas försorg skulle anordnas för att bereda sysselsättning åt personer, mot vilka ingripande enligt lösdriverilagen sker. För huru stort antal personer dylika hjälparbeten böra anordnas, kan enligt sakens natur näppeligen på förhand beräknas; det är alltför ovissa faktorer, till vilka därvid måste tagas hänsyn. Det är till en början svårt att förutse, i vad mån de förebyggande åtgärderna enligt den föreslagna lagstiftningen komma att medföra åsyftad verkan, och till följd därav också att beräkna lösdrivarklientelets blivande omfattning. Även andra syn-

punkter spela emellertid härvidlag in. De sakkunniga hava, såsom av motiveringen här ovan framgår (sid. 117), för sin del ansett, att då anordnandet av dylika arbetsföretag, såvitt lösdrivare angår, i vår tid innebär något nytt och oprövat och det därför är svårt att förutsäga resultatet därav, försiktigheten synes bjuda, att här avsedda hjälparbeten tillsvidare anordnas endast försöksvis och i mindre omfattning, än i 1926 års förslag förutsatts, samt att med hänsyn härtill sådana hjälparbeten till en början anordnas för endast 50 personer. I 1926 års arbetslöshetssakkunnigas år 1928 avgivna betänkande beräknas kostnaden för arbetare vid statens reservarbeten för arbetslösa till 1,800 kronor per år. Då till sådant arbetsföretag, som avses i det nu föreliggande förslaget, i huvudsak komme att hänvisas mindervärdig arbetskraft, torde kostnaden för arbetare per år kunna sättas lägre än den nyss angivna. Med hänsyn tagen till den utredning i förevarande hänseende, som 1926 års förslag innehåller, anse sig de sakkunniga kunna approximativt uppskatta det årliga belopp, som tillsvidare skulle behövas för ändamålet, till 65,000 kronor, vilket belopp torde böra anvisas såsom särskilt anslag under femte huvudtiteln.

Kostnader för anstaltsbehandlingen.

Beträffande härefter kostnaderna för anstaltsbehandlingen torde det näppeligen vara möjligt att härutinnan framlägga några beräkningar med anspråk på tillförlitlighet. Å ena sidan kommer den utsträckning av interneringstiderna, som förslaget upptager, att medföra ökade kostnader, men å andra sidan måste hänsyn också tagas därtill, att de föreslagna förebyggande åtgärderna och bestämmelserna om villkorligt anstånd med verkställande av internering sannolikt komma att verka i den riktningen, att internering ej kommer till stånd i så många fall, som eljest skulle äga rum. Då emellertid ingripande enligt det nya förslagets bestämmelser överhuvud lärer kunna beräknas skola äga rum i flera fall än med nu gällande lag sker, synes ej uteslutet, att någon ökning i statens nuvarande kostnader för arbetsanstalterna kommer att föranledas av förslagets genomförande. Om så skulle bliva fallet, lärer det få ankomma på styrelserna för vederbörande arbetsanstalter att, sedan erfarenhet vunnits beträffande den föreslagna lagstiftningens verkningar härutinnan, framlägga de anslagsäskanden, vartill förhållandena kunna giva anledning. Då ett betydande antal platser för närvarande ej äro belagda på tvångsarbetsanstalterna, finnes emellertid ej någon grundad anledning till antagande, att dessa anstalter ej skulle vara tillräckliga även efter den nya lagstiftningens genomförande.

Enligt det föreliggande förslaget skulle personer i omyndig ålder, som falla under dess bestämmelser, i stället för att intagas å någon av de befintliga allmänna arbetsanstalterna kunna interneras antingen i särskild anstalt, som för intagning av sådana personer av staten upprättats, eller ock i annan anstalt eller viss avdelning därav, som av Kungl. Maj:t för nämnda ändamål erkänts. De sakkunniga hava närmast tänkt sig, att enligt närmare bestämmande av Kungl. Maj:t erkännande i sådant hänseende skulle lämnas i fråga om särskilda avdelningar vid de allmänna uppfostringsanstalterna eller vid de för van-

artade barn upprättade särskilda skyddshemmen (43 § 2 eller 3 mom. barnavårdslagen). Då det i början endast torde ifrågakomma att, i den mån så kan ske, överflytta dessa omyndiga, mot vilka ingripande skett, från tvångsarbetsanstalt till en annan redan befintlig anstalt, torde några nybyggnadskostnader för ändamålet i varje fall ej nu behöva beräknas. Skulle framdeles särskild statsanstalt anses behövlig för ifrågavarande ändamål, kommer detta självfallet att medföra ekonomiska konsekvenser.

Beträffande sådana oförbätterliga och samhällsfarliga personer, som enligt förevarande förslag må å allmän arbetsanstalt kvarhållas under längre tid än tre år, stadgas i förslaget, att de såsom regel skola vårdas å särskild asylavdelning inom eller i anslutning till sådan anstalt. Enligt upplysningar, som de sakkunniga inhämtat, torde dylika asylavdelningar utan svårighet kunna utan särskild tillbyggnad anordnas å de nuvarande tvångsarbetsanstalterna.

Föreliggande förslag upptager i likhet med 1926 års förslag bestämmelse därom, att endast fullständig och varaktig arbetsoförmåga utgör hinder för behandling å allmän arbetsanstalt men att i vissa undantagsfall även helt arbetsoförmögna skulle kunna intagas eller kvarhållas å sådan anstalt. Detta skulle nämligen gälla i fråga om dem, som äventyra ordningen å de vårdanstalter, dit de skulle överflyttas, eller vilkas intagande där eljest skulle medföra synnerlig olägenhet. Genom de sålunda föreslagna bestämmelserna skulle kommunerna och i viss mån landstingen, de sistnämnda såvitt rörer arbetshemmen, befrias från kostnader, som för närvarande åligga dem. Av skäl, som närmare utvecklats i 1926 års förslag (sid. 102—103), anse de sakkunniga, att någon särdeles betydande förskjutning av kostnaderna till kommunernas eller landstingens fördel dock ej kan förväntas följa av dessa bestämmelser.

Kostnad för centralregistret enligt lösdriverilagen.

I fråga om kostnader, som föranledas av uppsiktsmyndighetens verksamhet, märkas särskilt kostnader för uppläggande och förande av det centralregister, som enligt förslaget till lösdriverilag skulle komma till stånd. Enligt från socialstyrelsen inhämtad uppgift torde de årliga utgifterna i förevarande hänseende kunna approximativt beräknas till högst 15,000 kronor. För den händelse förslaget i denna del blir antaget, torde det ankomma på socialstyrelsen att härutinnan framlägga detaljerade kostnadsberäkningar.

Vissa ytterligare kostnader.

Vidare äro att omnämna kostnader för sådan särskild undersökning enligt 14 § 3 mom. lösdriverilagen och 12 § lagen om sedeslöst leverne av samhällsskadlig art, varom länsstyrelse äger förordna, och för förvarsbiträden åt personer, som hos länsstyrelse undergå förhör för lösdriveri eller för dylikt sedeslöst leverne eller som besvära sig över länsstyrelses eller uppsiktsmyndighetens beslut, ävensom för förflyttning av personer, som anvisats arbete eller sysselsättning å annan ort. Att verkställa någon tillförlitlig beräkning å de belopp, som för ifrågavarande ändamål och andra liknande behov erfordras, hava de sakkunniga ej ansett möjligt. För samtliga dessa ändamål torde ett gemensamt förslagsanslag böra uppföras under femte huvudtiteln, vilket anslag tillsvidare förslagsvis torde kunna upptagas till 20,000 kronor. Sedan närmare

erfarenhet vunnits beträffande de utgifter, som för ändamålet påkallas, torde böra övervägas, huruvida anslaget lämpligen bör uppdelas å specificerade anslagstitlar.

Det torde här böra erinras om, att handräckning, som styrelse för allmän arbetsanstalt begär hos polismyndighet för återhämtande av person till anstalten, skall meddelas utan kostnad för styrelsen.

Slutligen torde tillämpningen av övervakningsinstitutet vid behandlingen av personer, som falla under förevarande lagstiftning, ej kunna undgå att medföra vissa kostnader. Visserligen torde man kunna förutsätta att, i likhet med vad som äger rum med avseende på tillsyn efter villkorlig frigivning från fängelse, övervakning enligt den nu föreslagna lagstiftningen skall låta sig i viss omfattning anordnas genom frivilliga krafter utan kostnad för det allmänna. Övervakningen har ju ej heller gjorts obligatorisk utom vid villkorligt anstånd med verkställighet av länsstyrelses utslag om tvångsinternering; den torde därför i vissa fall kunna göras beroende av, huruvida lämpliga frivilliga krafter äro att tillgå för ändamålet. Men i allt fall måste man nog tänka sig, att ett oundgängligt behov av övervakning kan komma att föreligga, där lämplig person för uppdraget icke står till buds, med mindre någon ersättning därför lämnas. Det synes emellertid i sådana fall, liksom för övrigt även eljest, vara lämpligt att för övervakningens anordnande anlita i orten befintligt ombud för auktoriserad eller annan hjälporganisation, vilken då också får ordna den ekonomiska uppgörelsen med övervakaren, där så behöves. Det är önskvärt, att en dylik anordning i största möjliga utsträckning kommer till stånd. Ersättningen för övervakning, i den mån sådan ersättning anses böra påvila staten, lärer lämpligen komma i betraktande i samband med ett eventuellt bestämmande av anslag till den ifrågavarande organisationen. Genom att på dylikt sätt ordna saken torde man ock kunna undvika den oberäkneliga stegring av utgifterna för ändamålet, som enligt vunnen erfarenhet ej sällan plägar åtfölja en överföring på statsverket av liknande kostnader. Något särskilt anslagsbelopp för detta ändamål hava de sakkunniga på grund härav icke ansett sig böra upptaga.

Sammanfattning.

De kostnader, som direkt följa av den nya lagstiftningens genomförande, hava alltså beräknats till dels 15,000 kronor för det ovannämnda centralregistrets uppläggande och förande samt uppsiktsmyndighetens verksamhet i övrigt, dels ock 20,000 kronor för försvarsbiträden, särskild undersökning samt förflyttning av personer, som anvisats arbete eller sysselsättning å annan ort, m. m. Härtill komma emellertid andra kostnader, som ansetts önskvärda eller påkallade för ordnande av och effektivitet i det föreslagna hjälparbetet, nämligen ökat anslag till Svenska skyddsförbundet 75,000 kronor, för anordnande av statliga hjälparbeten 65,000 kronor samt för bidrag till anordnande av hem, som ovan omförmälas, 10,000 kronor.

Kommunernas kostnader.

Enligt vad den lämnade redogörelsen giver vid handen, skulle de kostnader, som föranledas av den nya lagstiftningen, i all huvudsak bestridas av statsverket. Endast i följande avseenden skulle kostnader uppkomma för kommuner och landsting, nämligen:

1) för landstingen för ersättning i de fall, där sådan finnes påkallad, åt de kommunala ombud, som avses i 2 § av lagen om åtgärder mot lösdriveri; och

2) för större städer (närmast sådana med minst 20,000 invånare) för skyddsnämndernas verksamhet.

Däremot skulle fattigvårdssamhällena befrias från nu stadgad skyldighet att hava tillsyningsmän och tillsättandet av sådana få bero på samhällenas frivilliga bestämmande. På grund av stadgandet därom, att endast fullständig och varaktig arbetsoförmåga utgör hinder för tvångsarbete och att i vissa undantagsfall även helt arbetsoförmögna skulle kunna intagas eller kvarhållas å allmän arbetsanstalt, skulle landsting och kommuner, såsom ovan antytts, också komma att i någon mån befrias från kostnader, som för närvarande åligga dem och som i stället komma att bestridas av statsverket.

Speciell motivering.

Av den allmänna motiveringen (sid. 98) inhämtas, att de sakkunniga i fråga om åtgärder mot lösdriveri och mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art beslutat framlägga två alternativ till lagtext, av vilka det ena, *alternativ A*, i två skilda lagar upptager bestämmelser mot lösdriveri och mot sedeslöst leverne av angiven art, medan i det andra, *alternativ B*, bestämmelserna rörande båda dessa företeelser innefattas i en och samma lag, men upptagas i två särskilda kapitel. De två alternativen skilja sig sinsemellan endast i formellt hänseende genom den olika uppställning, som bliver en följd av bestämmelsernas uppdelande på två lagar resp. deras sammanförande i en gemensam lag. Bägge alternativen äro av samma sakinnehåll, och det tarvas därför icke särskild motivering till alternativen var för sig. Den speciella motiveringen här nedan hänför sig till alternativ A.

Förslag till lag om åtgärder mot lösdriveri.

Lagrubriken. I 1926 års förslag har framhållits, att syftet med detsamma var att åstadkomma en verklig systemförändring i fråga om behandlingen av de personer, som i förevarande lagstiftning avses, och att detta borde markeras genom utmönstring ur lagstiftningen av benämningen lösdrivare, vars lämplighet blivit ifrågasatt. De sakkunniga hålla för sin del före, att användandet av det ena eller andra uttrycket visserligen kan hava en viss psykologisk betydelse, men att denna dock är ringa i jämförelse med de sakliga förbättringar av det rådande systemet, som böra åstadkommas. Det måste emellertid medgivas, att uttrycket lösdrivare närmast för tanken på kringstrykare eller de egentliga vagabonderna, men däremot icke i lika mån är lämpad såsom beteckning för de numera i de större städerna talrikt förekommande mera stationära asociala element, som också böra omfattas av förevarande lagstiftning. De personer, som hemfalla därunder, kännetecknas alla i främsta rummet av lättja och motvilja mot ordnat arbete eller, såsom socialstyrelsen uttryckt det, av *arbetsskygghet*. Detta uttryck innebär icke blott underlåtenhet att arbeta för livsuppehället utan ock en positiv inriktning att undvika arbete även när det erbjudes och i stället söka parasitera på frukterna av andras arbete. Emellertid torde nyssnämnda uttryck icke lämpligen kunna användas i lagtext. När frågan om sedeslöst leverne av samhällsskadlig art utbrutits från de bestämmelser, som avse den hittills med benämningen lösdriveri betecknade samhällsföreteelsen, föreligga onekligen i och för sig mindre bärande skäl att frångå denna benämning. Det i 1926 års förslag brukade uttrycket samhällsvådliga synes i varje

fall mindre lämpligt, då det icke passar in på alla här avsedda personer och å andra sidan med lika stort fog kan användas även om andra asociala element, såsom t. ex. förbrytare. Lika litet torde den i samma förslag använda termen arbetsovilliga, medelst vilken arbetsskyggheten skulle komma till uttryck, vara så lämplig, då den knappast giver den rätta innebörden åt vad som här avses; dess motsats, uttrycket arbetsvillig, har också fått en speciell betydelse, som skulle förrycka ordets användande i här förevarande sammanhang.

På nu anförda skäl hava de sakkunniga ansett lämpligast att i lagrubriken liksom ock i lagtexten bibehålla den hävdvunna benämningen lösdriveri, som i den allmänna uppfattningen också torde enklast och klarast angiva den samhällsföreteelse, som här åsyftas. Genom rubriken »*åtgärder mot lösdriveri*» framhäves också lagförslagets kärnpunkt, nämligen att samhällets åtgärder äro riktade mot den samhällsskadliga *levnadsvandeln* såsom sådan och icke mot enstaka handlingar av individen i fråga. Oavsett uttrycket lösdriveri torde beteckningen lösdrivare för här avsedda personer i lagtexten lämpligen kunna undvikas.

1 KAP.

Lagens tillämplighetsområde.

1 §. *Lagens tillämplighetsområde.*

I lagens första § har lagens tillämplighetsområde ansetts böra angivas. Härvid har på de skäl, som anförts i allmänna motiveringen (sid. 98 o. f.), den i 1926 års förslag gjorda uppdelningen av olika slags lösdrivarelement icke bibehållits. Den för alla här avsedda personer, som ovan sagts, i främsta rummet kännetecknande egenskapen arbetsskygghet har utmärkts genom formuleringen: »undandrager sig någon att efter förmåga ärligen försörja sig». Uttrycket »undandrager sig» innebär en positiv inriktning att undvika ordnat arbete. Härigenom drages en klar och tydlig gräns mellan lösdrivare och oförvållat arbetslösa, som verkligen söka och vilja mottaga arbete, där det erbjudes. Denna gräns är av vikt att i lagtillämpningen upprätthålla, då det från visst håll gjorts gällande, att enligt nuvarande lag i ämnet även legitima arbetssökande stundom finge undergå behandling såsom lösdrivare. Även om det icke torde finnas fog för ett dylikt påstående, är det i allt fall av vikt att genom en så tydlig formulering som möjligt från lagens tillämpning frånskilja oförvållat arbetslösa. Med dessa har förevarande lag icke att taga befattning, utan böra från samhällets sida åtgärder i annan ordning vidtagas för hjälp åt dem.

Uttrycket »efter förmåga» angiver, att den, som varaktigt är fullständigt oförmögen till arbete, såsom regel icke hemfaller under lagens bestämmelser.[1] Endast partiell oförmåga till arbete behöver däremot icke hava till följd, att lagen ej kan å sådan person tillämpas. Det *kan* nämligen vara fallet, att endast delvis arbetsför person är i stånd, om han vill, att genom ärligt arbete försörja sig. Såsom huvudregel måste man därför uppställa, att endast fullständig och varaktig arbetsoförmåga utesluter lagens tillämpning.

Ovan har redan sagts, att bland lösdrivarna finnas såväl egentliga vagabonder (luffare) som mera stationära element, de senare mest förefintliga i

[1] I visst fall förekommer undantag från denna regel; se 16 § 2 mom.

de större städerna. Dessa grupper övergå emellertid i varandra, och gränserna dem emellan äro flytande. Det föreligger fördenskull ingen anledning att ur lagsynpunkt skilja mellan dessa, och det har därför vid lagens avfattande icke heller skett. Däremot har det ansetts vara av vikt att utmärka, att det icke är en enstaka handling av en person, som föranleder ingripande mot honom enligt denna lag, utan hela hans asociala levnadssätt eller livsföring. Såsom indikation för ingripande har i detta hänseende föreslagits, att hans levnadssätt skall antingen giva grundad anledning till antagande, att han på ohederligt sätt förskaffar sig eller åtminstone söker förskaffa sig medel till sitt uppehälle, eller i annat hänseende innebära fara för allmän ordning eller säkerhet.

Beträffande det sätt, varpå lösdrivaren förskaffar sig medel eller uppehälle, sker detta ofta medelst *hot eller hotfullt uppträdande, utpressning* eller till och med genom *våld*. Det är icke alla dylika gärningar, som äro straffbara enligt strafflagen, och även om en lösdrivare gör sig skyldig till sådan gärning av straffbar beskaffenhet, är det ofta nog vanskligt att åstadkomma någon bevisning därom, varför ingripande enligt strafflagen med fällande resultat i sådana fall icke alltid kan ske. Utpressning är som bekant endast i ringa mån kriminaliserad enligt svensk lag, och denna ohederliga form för anskaffande av medel användes i ej ringa mån av de asociala element, om vilka här är fråga.

Vad åter angår det andra alternativfallet, att vederbörandes levnadssätt innebär fara för allmän ordning eller säkerhet, har, i motsats till de två föregående lagförslagen, här icke medtagits »fara (våda) för allmän sedlighet», vilket beror därpå, att fall av sedeslöst leverne av samhällsskadlig art enligt förslaget icke skola behandlas enligt nu förevarande lag. Det har från några håll gjorts erinran mot uttrycket »fara för allmän ordning eller säkerhet» såsom alltför vagt och vittomfattande. De sakkunniga hava emellertid, med hänsyn tagen jämväl till den begränsning av lagens tillämplighetsområde, som i övrigt föreslagits, ansett den nämnda formuleringen böra bibehållas, liksom i båda de föregående förslagen skett; i saknad av en dylik bestämmelse skulle lagen icke bliva tillämplig å alla de olika typer av lösdrivare, som förekomma.

I likhet med 1926 års förslag hava de i 1 § i gällande lösdrivarlag upptagna indikationerna sysslolöshet och medellöshet icke medtagits i förevarande förslag.

Såsom en särskild grupp hava bettlare angivits, därvid avfattningen i 92 § 1 mom. fattigvårdslagen i huvudsak blivit följd. Dock har åldern å barn, som någon tillåter bettla, här ej utsatts, då det ej föreligger någon anledning att icke låta stadgandet hava tillämpning å barn upp till den i barnavårdslagen i visst avseende angivna gränsen av 18 år. Vidare har uttrycket »barn, som står under hans vård», utbytts mot den i 18 kap. 12 § strafflagen använda, något vidare lokutionen »barn, som står under hans lydnad eller uppsikt». Att här uttryckligen begränsa det bettleri, mot vilket ingripande må äga rum, till endast det yrkesmässigt eller vanemässigt bedrivna, synes ej påkallat vid det förhållande, att för ingripande i främsta rummet fordras den för lagens tillämpning överhuvud uppställda huvudbetingelsen, att personen i fråga skall undandraga sig att

efter förmåga ärligen försörja sig. Föreligger icke denna förutsättning, bör den föreslagna lagen icke heller beträffande bettlare äga tillämpning. Den, som tillfälligtvis bettlar av oförvållad nöd, bör följaktligen icke enbart av denna grund komma in under lagens bestämmelser.

Då enligt förevarande förslag sedeslöst leverne av beskaffenhet, att ingripande däremot må ske, skall behandlas enligt särskilda bestämmelser, har föreslagits införande av föreskrift därom i förevarande § (3 mom.).[1] Utan en dylik föreskrift kunde det nämligen ifrågasättas, huruvida ej person, som förskaffar sig sitt uppehälle enbart genom skörlevnad, skulle vara hemfallen under förevarande lags bestämmelser.

2 KAP.

Om särskilda samhällsorgan för behandling av ärenden enligt denna lag.

2 §. *Förhörsmyndighet.*

Beträffande *förhörsmyndighet*, vilken såsom första instans skall hava befattning med de åtgärder, som avses i denna lag, sättet för utseende av kommunalt ombud m. m. hänvisas till den allmänna motiveringen här ovan (sid. 105—108). De detaljer, som 3 mom. utöver vad som där blivit berört innehåller, torde icke tarva någon motivering. För att ombuden skola hinna förvärva önskvärd erfarenhet, har tjänstgöringstiden ansetts icke böra bestämmas till kortare tid än fyra år.

Med hänsyn därtill att resor för ombuden, på sätt i den allmänna motiveringen antytts, endast mera undantagsvis torde bliva erforderliga, lärer det kunna förväntas, att ersättning åt ombuden blott i obetydlig mån skall behöva ifrågakomma. I varje fall bör det bliva landstingets och stadsfullmäktiges sak att bestämma därom.

Bestämmelsen i 2 mom. rörande polismyndighet är avfattad i enlighet med den nya polislagstiftningens stadganden.

3 §. *Kommunalt organ såsom förhörsmyndighet i större städer.*

Beträffande möjligheten för stad och större kommun på landet att med Kungl. Maj:ts tillstånd, där sådan anordning anses kunna på betryggande sätt genomföras, i viss omfattning få på förhörsmyndighet ankommande åligganden överflyttade på kommunal myndighet hänvisas till den allmänna motiveringen (sid. 108). Av denna framgår, att för en sådan anordning måste förutsättas en viss uppdelning av arbetet mellan polismyndighet och vederbörande kommunala myndighet. Sålunda måste t. ex. alltid ärenden angående lösdrivare, i vilka kriminella förhållanden spela in och i vilka alltså kan bliva fråga om åtal för brott, tillkomma polismyndighet att handlägga. Till förekommande av kompetenskonflikter tarvas därför noggranna föreskrifter om gränsen för den kommunala myndighetens befogenhet.

4 §. *Tillsyningsmän.*

En fråga, som varit föremål för skiftande meningar, är den om behovet av särskilda tillsyningsmän för utövande av tillsyn över lösdrivare. Såsom av allmänna motiveringen framgår (sid. 100), har denna institution gamla anor i vårt land. Enligt de äldre försvarslöshetsförfattningarna hade de av kommunerna tillsatta tillsyningsmännen en ganska vidsträckt befogenhet i fråga om lösdrivare, även av övervakande och vårdande karaktär. 1882 års kom-

[1] Jfr 9 § andra stycket i lagen om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art och motiveringen därtill.

mitterade ansågo emellertid, att de ingalunda motsvarat de vid tillsyningsmannainstitutionen knutna förväntningarna, och framhöllo bl. a., att denna institution, varmed utan tvivel avsetts att företrädesvis för landsbygden vinna ett verksamt biträde för stävjande av landstrykeri och bettlande, icke blivit verklighet i mer än ett mindre antal kommuner.

Tillsyningsmännen äro emellertid bibehållna i 1885 års lösdrivarlag och uti den provisoriska bestämmelsen i 92 § av 1918 års fattigvårdslag. Enligt sistnämnda bestämmelse, liksom i den förut gällande fattigvårdsförordningen, är institutionen obligatorisk i alla fattigvårdssamhällen. Enligt gällande bestämmelser äga tillsyningsmännen befogenhet att anhålla och inställa lösdrivare och bettlare till förhör inför polismyndigheten. I 1922 års förslag har beträffande tillsyningsmannainstitutionen anförts, att densamma hittills icke visat sig kunna uträtta något nämnvärt för lösdriveriets bekämpande samt att beträffande landskommunerna ingen annan lämplig grund återstode att bygga på än att söka utveckla fjärdingsmannainstitutionen.

I 1926 års förslag hava tillsyningsmännen bibehållits såsom obligatoriskt avlönade kommunala befattningshavare, vilka dock skulle stå under vederbörande polischefs inseende.

Såsom av sammanfattningen av yttrandena över 1926 års förslag framgår (sid. 67), hava åtskilliga länsstyrelser framställt erinringar mot förslaget i denna del. Länsstyrelsen i Malmöhus län och Svenska stadsförbundets styrelse hava ansett, att ifrågavarande institution är obehövlig; dock har sistnämnda styrelse medgivit, att möjlighet måhända borde lämnas kommunerna att undantagsvis anställa sådana befattningshavare.

Enligt i 1922 års betänkande anförd statistik skulle år 1907 tillsyningsmän hava varit tillsatta i nära 1,200 av rikets ungefär 2,500 fattigvårdssamhällen, och enligt samma källa var det beträffande landsbygden regel, att ej någon som helst ersättning utgick till tillsyningsmännen för deras bestyr.

De sakkunniga hava från fyra, i olika delar av landet belägna län låtit införskaffa uppgifter angående antalet tillsyningsmän i länets kommuner och antalet bland dem, som äro fjärdingsmän eller eljest polismän, ävensom rörande antalet kommuner, där ersättning utgår till tillsyningsmännen (se bilaga 1). Av denna undersökning framgår, att det nu torde vara färre kommuner än år 1907, i vilka tillsyningsmän äro utsedda, att jämförelsevis få av dessa äro fjärdingsmän eller eljest polismän samt att det är ett försvinnande ringa antal kommuner, där ersättning utgår till tillsyningsmännen.

De sakkunniga hysa för egen del tvekan, huruvida något avsevärdare behov av tillsyningsmannainstitutionen förefinnes. Beträffande städerna torde med fog kunna sägas, att detta icke är fallet. Annat kan däremot förhållandet till äventyrs vara å landsbygden. Även om förbättringar i fråga om polisväsendet å landet genom den nya polislagstiftningen kommit till stånd, äro polismännen i allt fall i stort sett så fåtaliga på landsbygden, att de icke på ett effektivt sätt lära kunna hålla tillsyn över lösdrivare. Tillsyningsmän torde på den grund där åtminstone på vissa håll kunna hava en uppgift att fylla. Det synes därför vara lämpligt att icke nu helt borttaga denna institution, utan lämna

de kommuner, som finna det erforderligt, tillfälle att tillsätta tillsyningsmän för stävjande av lösdriveriet.

Då institutionen sålunda föreslås skola bliva endast fakultativ, kan knappast ifrågakomma att stadga obligatorisk avlöning för dessa befattningshavare, allra helst som av de införskaffade uppgifterna framgår, att för närvarande ersättning till dem endast i undantagsfall utgår. Det torde lämpligen böra ankomma på fattigvårdssamhällena att efter förslag av fattigvårdsstyrelserna efter omständigheterna och föreliggande behov fritt bestämma härom. Då befattningarna, där de förekomma, böra hava en kommunal karaktär, torde det icke vara nödigt eller lämpligt att, på sätt i 1926 års förslag skett, ställa dem under polischefens inseende. Någon bestämmelse därom, att tillsyningsman i utövningen av sin befattning skall åtnjuta det tjänsteman enligt lag tillkommande skydd, torde med hänsyn till stadgandet i 10 kap. 5 § första stycket strafflagen näppeligen vara behövlig. Deras funktion synes huvudsakligen böra bestå i att, såsom nu är fallet, anhålla och inför förhörsmyndigheten inställa personer, som beträdas med lösdriveri. Huruvida de därjämte kunna anlitas för biträde vid hjälpåtgärders vidtagande, t. ex. i fråga om övervakning, torde få bero av omständigheterna i varje särskilt fall och ankomma på vederbörande myndighet att bestämma.

5 §. *Hjälporganisationer.*

Bestämmelsen i 5 § om samarbete mellan myndigheter, som hava befattning med ärenden enligt förevarande lag, och andra myndigheter ävensom med hjälporganisationer, som utöva social hjälpverksamhet, har sin motsvarighet i 38 § 1 mom. fattigvårdslagen och 16 § 1 mom. barnavårdslagen samt tarvar såsom innefattande en tämligen självklar regel knappast någon särskild motivering. Bestämmelsen är så vidsträckt formulerad, att den omfattar även länsstyrelse, varigenom 21 § i 1926 års förslag bliver obehövlig.

Angående statlig auktorisation av hjälporganisation hänvisas till den allmänna motiveringen (sid. 113 o. f.).

6 §. *Övervakning.*

Övervakning rörande person, mot vilken ingripande enligt lagen skett, kan enligt förslaget förekomma i fyra olika fall, nämligen:

1:o) i sammanhang med vidtagande av hjälpåtgärd (förhörsmyndigheten förordnar om övervakning);

2:o) vid meddelande av villkorligt anstånd med verkställande av utslag rörande intagande å allmän arbetsanstalt (länsstyrelsen förordnar om övervakning);

3:o) vid försökspermission från allmän arbetsanstalt (anstaltsstyrelsen förordnar om övervakning); samt

4:o) vid slutlig utskrivning från sådan anstalt (anstaltsstyrelsen förordnar).

Beträffande övervakning hänvisas i övrigt till den allmänna motiveringen (sid. 88 o. f.). I det under 2:o) upptagna fallet har övervakningstiden i lagen (17 §) bestämts till obligatoriskt två år, vilket i detta fall ansetts befogat och för övrigt sammanhänger med den här stadgade preskriptionstiden av två år. I de övriga fallen är övervakningstiden *högst* två år och får sålunda bestämmas allt efter vad som prövas erforderligt i varje särskilt fall.

Det i 1926 års förslag intagna stadgandet att, därest lämplig övervakare

icke annorledes kan erhållas, tillsyningsman och polisman skola vara skyldiga att åtaga sig uppdraget, hava de sakkunniga icke ansett lämpligt att bibehålla. Detta synes vara desto mindre påkallat, som motsvarande icke gäller i fråga om övervakning av alkoholister eller för brott villkorligt dömda. Även i fråga om övervakning av villkorligt frigivna fångar har det enligt inhämtad upplysning endast i mycket sällsynta undantagsfall förekommit, att övervakningen uppdragits åt befattningshavare vid polisväsendet, ehuru detta enligt 8 § i lagen den 22 juni 1906 angående villkorlig frigivning förutsättes kunna ske. På sätt ovan utvecklats (sid. 113 o. f.), hava de sakkunniga tänkt sig, att Svenska skyddsförbundets byråföreståndare och ombud ute i orterna i främsta rummet böra anlitas såsom övervakare.

Av betydelse har ansetts vara att stadga, att den övervakade icke genom övervakningen utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigtvis störes i sin lovliga verksamhet. Stadgandet har för övrigt sin förebild i åtskilliga andra lagar eller författningar, som i jämförliga fall föreskriva övervakning eller tillsyn.

Det må här tilläggas, att övervakningen icke i något av de angivna fallen bör erhålla karaktär av ett fristående institut, som skulle kunna bliva föremål för överklagande.

3 KAP.

Om ärendenas behandling hos förhörsmyndigheten.

7 §. *Anhållande av lösdrivare.*

Föreskriften i denna §, att den, som beträdes med lösdriveri, skall anhållas och ofördröjligen inställas inför förhörsmyndigheten, lärer få anses nödig både för att den skyldige ej må få tillfälle att avvika eller hålla sig undan och för att behandlingen utan dröjsmål må kunna vidtaga. 1926 års förslag kan i denna del — beträffande de i förslagets 3 § upptagna bettlare och kringstrykare — sägas hava intagit en annan ståndpunkt, men detta sammanhänger med den uppdelning av olika lösdrivarelement, som i nämnda förslag gjorts men som de sakkunniga för sin del frångått (se sid. 100). Befogenhet att anhålla person, som beträtts med lösdriveri, bör tillkomma fjärdingsman och annan polisman ävensom tillsyningsman, där sådan finnes anställd.

Beträffande inkallande av ombud för hjälporganisation till förhöret och ombudets deltagande i ärendets behandling hänvisas till allmänna motiveringen (sid. 106—108).

8 §. *Förhör med för lösdriveri anhållen person.*

Den första åtgärd, som vederbörande myndighet efter erhållen kännedom, att någon anhållits för lösdriveri, har att vidtaga, är att inhämta upplysning angående den anhållne från centralregistret. Därigenom avses att erhålla besked om dennes antecedentia, särskilt såvitt angår föregående ingripande mot honom enligt lösdriverilagen, och det beredes möjlighet att i viss mån kontrollera den anhållnes uppgifter om sig själv. Sådan upplysning bör införskaffas utan uppskov och, där så ske kan, per telefon eller telegrafiskt. Muntligen lämnade uppgifter ur registret böra omedelbart, om möjligt med samma dags avgående post, skriftligen bekräftas. Det bör ankomma på förhörsledaren, d. v. s. polismyndigheten, att ombesörja införskaffandet av upplysning ur registret, då därtill icke behövs någon medverkan av lekmannaombuden.

Rörande vad utredningen vid förhöret bör omfatta överensstämmer förevarande § med 1926 års förslag.

I fråga om antecknandet av vad som vid förhör förekommer synes lämpligast, att detta sker i form av protokoll.

Vid förhör kan det, på sätt förut framhållits (sid. 106), förekomma, att antingen ett eller två lekmannaombud äro närvarande. I händelse av olika meningar synes riktigast att, såsom här föreslås, låta förhörsledarens mening bliva avgörande och giva tillstädesvarande ombud rätt att få avvikande mening antecknad till protokollet. En sådan anteckning kan vara av betydelse vid ärendets prövning i högre instans eller i händelse av återfall i lösdriveri av den person, det gäller.

9 § 1 mom. *Fattigvårdsbehövande, alkoholister m. fl.*

Bland dem, som av underordnade organ enligt 7 § anhållas och inställas inför förhörsmyndigheten, torde ej så sällan finnas personer, vilka visserligen böra omhändertagas, men ej göras till föremål för behandling enligt lösdriverilagen utan behöva annan vård av ett eller annat slag, fattigvårdsbehövande, alkoholister, de som lida av någon kroppslig eller andlig sjukdom m. fl.; sådant torde särskilt vara fallet bland dem, som anhållas för bettleri. Då detta vid undersökning av förhörsmyndigheten befinnes vara fallet, bör denna myndighet laga, att personen i fråga så fort som möjligt kommer i åtnjutande av den vård, som hans tillstånd kräver. Därför har här föreslagits, att förhörsmyndigheten skall, utan att göra honom till föremål för åtgärd enligt lösdriverilagen, ofördröjligen överlämna honom till vederbörande för erhållande av erforderlig vård; i de flesta fall torde det bliva fattigvårdsstyrelse, men eljest nykterhetsnämnd eller annan myndighet, som har att ombesörja den vård, som erfordras. En person, som på detta sätt beredes vård, bör icke på grund av anhållandet anses förvunnen till lösdriveri; och ifall han intages på fattigvårdsanstalt, bör han alltså icke hemfalla under bestämmelsen i 73 § i fattigvårdslagen, på sätt ock i motiveringen till denna § i förslaget till ändringar i nämnda lag framhållits.

9 § 2 mom. *Hjälpåtgärder.*

Ifrågakommer ej åtgärd, som i 1 mom. sägs, har förhörsmyndigheten att undersöka, huruvida den anhållne gjort sig förvunnen till lösdriveri. Befinnes detta vara fallet, skall förhörsmyndigheten giva honom en erinran eller maning om ändrad livsföring med inskärpande av riskerna för fortsättande av ett asocialt levnadssätt. Denna maning har föga gemensamt med den enligt gällande lag föreskrivna, av polismyndigheten meddelade varningen, som, på sätt förut anförts, genom det föreskrivna offentliggörandet i Polisunderrättelser medför ett slags brännmärkande och snarast utgör ett hinder för återgång till ett hederligt liv, utan maningen avser närmast att hos personen i fråga återuppväcka den känsla av plikt mot samhället och andra samt ej minst mot honom själv, som han i de flesta fall förlorat. Denna erinran skall därjämte i alla de fall, där det ej prövas gagnlöst, vara förenad med en hjälpåtgärd för den ifrågavarande personens tillrättaförande. Denna åtgärd bör i regel gå ut på att söka bereda honom arbetstillfälle, varigenom hans arbetsvillighet, hans uppsåt att söka föra ett ordentligt och samhällsenligt liv verkligen kan prövas. I särskilda fall torde detta kunna ske genom att få honom

omhändertagen av anhörig eller annan enskild person, som kan befinnas villig att hjälpa honom, eller att få honom intagen å lämpligt hem eller enskild anstalt, varför ock anvisning därom givits. Beträffande i övrigt de hjälpåtgärder, som böra vidtagas, hänvisas till den allmänna motiveringen. Det är i detta avseende man förväntar sig, att de enskilda hjälporganisationerna skola kunna göra en stor insats. — Av socialstyrelsen har framhållits, att användande för förevarande ändamål av de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna skulle kunna medföra risk i det hänseendet, att därigenom lätt nog den missuppfattningen kunde vinna insteg, att ifrågavarande mer eller mindre förkomna individer vore representativa för de arbetssökande, vilket skulle lända till allvarligt men för arbetsförmedlingens huvuduppgift. Även om en sammanblandning hos den offentliga arbetsförmedlingen av fullgod och mindervärdig arbetskraft må hava sina nackdelar, lärer ett anlitande av denna institution även för de nu ifrågavarande kategorierna av arbetssökande ej kunna undvaras. Det må härvidlag dock ej förbises, att den offentliga arbetsförmedlingens ändamål är att på den öppna arbetsmarknaden bereda arbetstillfällen åt legitima arbetssökande och att dess verksamhet icke är inställd på främjande av ett sådant socialt bisyfte, som förmedling av arbete åt här ifrågavarande asociala element skulle innebära. I och för sig är det ock önskvärt, att det i första hand anskaffas arbete åt de fullgoda arbetskrafterna och att de mindervärdiga icke på något sätt privilegieras framför dem. Frågan är därför av ömtålig och komplicerad beskaffenhet samt kräver noggrannt övervägande. Särskilda åtgärder till förhindrande av ovan nämnda nackdelar böra och kunna emellertid träffas; och enligt vad socialstyrelsen upplyst, har styrelsen sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och lärer hava för avsikt att framlägga förslag till de befarade olägenheternas undanröjande. Den tanken har från något håll framkastats, att det borde upprättas särskild arbetsförmedling för anskaffande av arbete åt här avsedda klientel, frigivna fångar, från alkoholistanstalt utskrivna m. fl. dylika. Denna tanke, i den mån den kan vara värd beaktande, skulle i viss mån kunna realiseras genom Svenska skyddsförbundets centralbyråer i de olika länen (se allmänna motiveringen sid. 113).

Hjälpåtgärderna böra naturligen vidtagas med all den skyndsamhet, som kan åstadkommas, på det den anhållne fortast möjligt må kunna avlämnas av förhörsmyndigheten samt insättas i ny miljö och ordnat arbete. Så länge han är anhållen, ligger det i sakens natur, att han måste förses med underhåll på det allmännas bekostnad. Om personen i fråga däremot lämnas på fri fot, måste sådant beredas honom på annat sätt. Såsom på annat ställe anmärkes, har kommunen icke ålagts skyldighet att föranstalta därom, utan det blir förhörsmyndighetens sak att ordna denna angelägenhet, därvid fattigvården eventuellt må kunna anlitas att bereda honom husrum och uppehälle mot utförande av förelagt arbete. Detta kan dock från fattigvårdsstyrelsen sida ske endast genom frivilligt åtagande. Det önskvärda och regelrätta torde bliva, att den hjälporganisation eller enskilde person, som medverkar vid beredande av arbetstillfälle åt den anhållne, snarast möjligt omhändertager honom samt därvid också sörjer för provisoriskt tillhandahållande av husrum och uppehälle, tills anställning eller eljest sysselsättning är anskaffad och kan tillträdas.

9 § 3 mom. *Villkor i samband med hjälpåtgärd.*

På sätt i den allmänna motiveringen framhållits (sid. 117), ligger det i sakens natur att, där hjälpåtgärd vidtages, i samband med denna meddelas erforderliga föreskrifter, som den, vilken är föremål för åtgärden, har att följa. Härvid torde särskilt vara värt att beakta den uppfostrande verkan, som en skriftlig förbindelse, enligt vad erfarenheten givit vid handen, ofta visat sig medföra; och det kan fördenskull i en del fall vara ändamålsenligt att låta den, som är föremål för behandling, avgiva en sådan förbindelse i fråga om vistelseort, sysselsättning m. m. När så anses behövligt, bör personen i fråga ställas under övervakning, på sätt förut under 6 § är sagt.

10 §. *Frivilligt ingående å anstalt.*

Beträffande frivilligt ingående å allmän arbetsanstalt hänvisas till allmänna motiveringen (sid. 86—87).

En å allmän arbetsanstalt frivilligt ingången person bör självfallet vara underkastad de bestämmelser, som gälla för de enligt länsstyrelses förordnande där tvångsinternerade, dock med det undantag, att han ej må kvarhållas å anstalten längre tid, än vartill han enligt skriftlig förbindelse förbundit sig. Viss minimitid bör emellertid bestämmas, då det ej bör vara tillåtet att ingå på huru kort tid som helst, i vilket hänseende sex månader föreslagits såsom minimum, då kortare anstaltsvistelse enligt erfarenhetens vittnesbörd icke kan förväntas medföra avsett resultat. Såsom maximum hava två år ansetts vara lämplig tid.

11 §. *Skriftligt besked om hjälpåtgärd m. m.*

Att den, som är föremål för hjälpåtgärd, bör erhålla skriftligt besked om beslutad åtgärd, utvisande vad han har att iakttaga, synes lämpligt. I samband med hjälpåtgärden meddelade föreskrifter bör han få skriftligen för att kunna ställa sig dem till efterrättelse.

12 § 1 mom. *Ärendes överlämnande till länsstyrelsen.*

Enligt gällande lag kan för lösdriveri anhållen person icke överlämnas till länsstyrelsen för ådömande av tvångsarbete första gången han blivit förvunnen till lösdriveri, för så vitt ej varning dessförinnan meddelats honom under de två sistförflutna åren. I 1922 års förslag har motsvarande stadgande bibehållits och fordran på föregående varning har utsträckts att gälla jämväl vid återfall i lösdriveri. I 1926 års förslag har annan ståndpunkt intagits, i det att möjlighet medgivits polismyndigheten att, även om den anhållne förut icke varit föremål för åtgärd enligt hithörande lag, ändock kunna överlämna honom till länsstyrelsen för vidare behandling. På denna punkt hava de sakkunniga ansett sig icke böra frångå gällande lags ståndpunkt. Väl må det medgivas, att fall kunna tänkas förekomma, då det skulle vara önskvärt, att en första gången för lösdriveri anhållen person på grund av hans ådagalagda samhällsfarlighet eller fallets eljest svårartade beskaffenhet kunde bliva internerad å allmän arbetsanstalt, men de sakkunniga finna det å andra sidan betänkligt att på dylikt sätt skärpa nu gällande bestämmelser. De antydda fallen torde endast mera undantagsvis förekomma, vadan i praktiken något större behov av en dylik skärpning, som skulle verka i inhuman riktning, knappast lärer föreligga. På nu anförda skäl hava de sakkunniga föreslagit den bestämmelsen, att i regel endast den, som förut varit föremål för åtgärd enligt denna lag och ånyo gjort sig förfallen till lösdriveri, må av förhörsmyn-

digheten överlämnas till länsstyrelsen för vidare behandling. Beträffande undantag från denna regel hänvisas till 2 och 3 mom. av denna §.

Enligt gällande lag och 1922 års förslag må, som ovan sagts, överlämnande till länsstyrelsen ske allenast under förutsättning, att den i nämnda lag och förslag föreskrivna varningen meddelats under de två sista åren. Denna tidsbegränsning för att iterationsverkan skall inträda har icke bibehållits i 1926 års förslag, till vilket de sakkunniga på denna punkt ansluta sig. Har en person en gång blivit föremål för ingripande enligt lösdriverilagen, vilket ingripande enligt förevarande förslag såsom regel skulle få form av en hjälpåtgärd, men icke låtit sig därav rättas utan gjort sig skyldig till återfall i lösdriveri, kan tvivelsutan, vare sig detta återfall skett inom två år efter vidtagen åtgärd eller ej, mången gång föreligga grundad anledning till antagande, att en förnyad hjälpåtgärd skall visa sig gagnlös. Vidtagandet av en dylik skulle då vara skäligen ändamålslöst, och möjlighet bör stå förhörsmyndigheten öppen att i alla sådana fall, utan avseende å berörda tidsbegränsning av två år, överlämna en dylik återfallslösdrivare till länsstyrelsen för vidtagande av strängare åtgärd. Det sagda utesluter icke, att även vid sådant återfall i första hand skall prövas, huruvida hjälpåtgärd bör och kan vidtagas; en dylik prövning bör nämligen alltid först äga rum. Det fall kan emellertid också inträffa, att hjälpåtgärd finnes ej kunna vidtagas, t. ex. på den grund att den anhållne vägrar att mottaga anvisat arbete eller att eljest låta sig tillrättaföras genom viss hjälpåtgärd; inträffar detta i fråga om återfallslösdrivare, har förhörsmyndigheten att överlämna ärendet även i detta fall till länsstyrelsens prövning. Innan sådant överlämnande sker, bör förhörsmyndigheten dock även undersöka, huruvida den i 10 § anvisade utvägen, frivilligt ingående å allmän arbetsanstalt, lämpligen kan ifrågakomma och är möjlig att anlita. Av det sålunda anförda framgår, att förhörsmyndigheten endast i det fall, att varken hjälpåtgärd eller frivilligt ingående å nämnda slags anstalt prövas böra eller kunna äga rum, har att överlämna ärende angående återfallslösdrivare till länsstyrelsen för prövning.

12 § 2 mom.
Fall, då identiteten ej kan fastställas.

I ett fall anse dock de sakkunniga, att dylikt överlämnande skall kunna ske även då det gäller en första gången för lösdriveri anhållen person, nämligen då hans identitet ej kan av företedda handlingar eller genom inhämtade upplysningar eller annorledes av förhörsmyndigheten fastställas. Då den anhållne undandrager sig att uppgiva sitt rätta namn, kan detta bero på att han förut varit föremål för åtgärd enligt denna lag och önskar förhemliga detta för undgående av strängare påföljd. Myndigheterna böra då äga möjlighet att i sådant fall kunna ingripa med strängare medel. Beträffande stadgandets avfattning hava de sakkunniga ansett lämpligt att närmare följa ordalagen i gällande lag och i 1922 års förslag, vilka nära ansluta sig till de i 19 § 7 mom. strafflagspromulgationen använda.

12 § 3 mom.
Tredska att efterkomma föreskrifter m. m.

Av vad som anförts under den allmänna motiveringen här ovan framgår (jfr sid. 116), att man med hänsyn till de karaktärsegenskaper och den beskaffenhet i övrigt, som i allmänhet utmärker lösdrivare, icke bör göra sig alltför stora förhoppningar beträffande möjligheterna att förmå dem, som bli-

va föremål för hjälpåtgärder, att ägna sig åt ordentligt arbete och överhuvud finna sig i ordnade förhållanden. Man måste räkna med, att hos dem i regel förefintlig fallenhet för lättja och olust för ett arbetsamt liv alltför ofta skola driva dem att söka komma ifrån anvisat arbete, att lämna detta, att visa tredska att efterkomma givna föreskrifter eller att eljest göra sig skyldiga till otillbörligt uppförande, stridande mot god ordning. Man måste se till, att i dylikt fall den, som har tillsyn över den sålunda felande, icke står maktlös mot sådan tredska eller oordentlighet utan utrustas med tillräcklig maktbefogenhet att kunna ingripa till stävjande därav. Detta synes lämpligen kunna ske genom anmälan till förhörsmyndigheten i orten, vilken då skall verkställa undersökning i ärendet och kunna överlämna detsamma till länsstyrelsen för eventuell internering av personen i fråga å allmän arbetsanstalt. Dylik anmälan bör kunna göras av övervakare, där sådan är förordnad att öva tillsyn över den felande, eller av den, som eljest har uppsikt över honom. Befinnes fallet vara lindrigt och sålunda mildrande omständigheter föreligga, bör förhörsmyndigheten kunna låta ingripandet stanna vid en förnyad hjälpåtgärd, om rättelse därigenom anses kunna vinnas. I här avsedda fall bör, om full effektivitet skall förlänas åt stadgandet, ärendet kunna överlämnas till länsstyrelsens prövning, ändock att det varit första gången, som den ifrågavarande personen blivit föremål för åtgärd enligt 9 § 2 mom.

Det är uppenbart att, därest en person, som med tillämpning av 9 § i denna lag intagits å fattigvårdsanstalt, alkoholistanstalt eller annan anstalt, beträffande vilken särskilda bestämmelser gälla för behandlingen därstädes, å sådan anstalt gör sig skyldig till handlingssätt av ovan angiven beskaffenhet, med honom skall förfaras enligt nämnda särskilda bestämmelser. 12 § 3 mom. bliver således icke tillämpligt i ett sådant fall.

13 §. *Procedur vid ärendes överlämnande till länsstyrelsen.*

Enligt gällande lag och enligt båda de föregående förslagen i ämnet skall vid ärendets överlämnande till länsstyrelsen den, som saken gäller, häktas och sändas till länsstyrelsen. Fråga har uppstått, huruvida man i dessa fall bör bibehålla häktningsinstitutet i oförändrad form.

I 1922 års förslag har i denna del anförts bl. a. följande:

Den häktning, varom här talas, vore ej att likställa med den i straffprocessen omförmälda. Den hade samma preventiva karaktär som tvångsarbetet att förebygga ett fortsatt samhällsskadligt levnadssätt och därvid också hindra person att begå brott; man hade därför också kallat den *politirättslig häktning*. Ett dylikt omhändertagande förekomme också i lagen den 14 september 1914 angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas, varvid för enahanda förfarande använts uttrycket »*taga i förvar*». Ej heller i lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister användes uttrycket häkta för de åtgärder, som kunde vidtagas för att avvärja den fara, som hotade från vissa alkoholister; lagen talade om att vidtaga erforderliga åtgärder för farans avvärjande och föranstalta om omhändertagande. Även för lösdrivarnas del skulle det vara riktigast att undvika benämningen häkta, men då annan åtgärd ej stode till buds än att vid förvaring anlita häktet, syntes en namnförändring icke i realiteten betyda något, vadan kommittén bibehållit den nuvarande lagens uttryck. Om häktning alltså överhuvud taget vore en olämplig början på en preventiv behandling med uppfostringssyfte, gjorde sig detta i

synnerhet gällande, när fråga vore om yngre personer och särskilt kvinnorna, där de yngre generationerna vore mest företrädda.

De sakkunniga dela de sålunda uttryckta betänkligheterna mot att här använda uttrycket häktning, varmed rätteligen bör avses allenast inom straffprocessen fallande häktning för brott. Däremot bör för det administrativa eller politirättsliga förfarande, varom här är fråga, lämpligen användas en annan benämning. I alkoholistlagen användes uttrycket »omhändertaga». I nyare lagar har termen »taga i förvar» kommit till användning. Detta är fallet i lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas, likaså i lagarna den 22 april 1927 om internering av återfallsförbrytare och om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare. Även om en namnförändring i realiteten ej torde betyda så mycket, synes det med stöd av redan införd lagpraxis i varje fall vara lämpligt att här begagna uttrycket »taga i förvar», som synes böra brukas för alla de fall, som falla utanför straffprocessen och där det sålunda ej är fråga om häktning för brott i mål, som skall handläggas av domstol.

I övrigt är denna § i huvudsak lika med motsvarande § i 1926 års förslag. Föreskriften om verkställande av anteckning å förhörsprotokollet om rekvisition av vissa handlingar synes lämpligare hava sin plats i en administrativ författning, t. ex. i polisinstruktion (8 § i normalinstruktion för polispersonal). Det ligger i sakens natur, att polismyndigheten och icke förhörsmyndigheten skall utföra de i denna § omförmälda verkställighetsåtgärder.

4 KAP.

Om förfarandet hos länsstyrelsen.

14 § 1 mom. *Offentlighet vid förhandlingarna m. m.*

Beträffande proceduren i lösdrivarmål hos länsstyrelsen hänvisas till en början till vad därom i den allmänna motiveringen förekommer (sid. 89—90). Av denna inhämtas, att viss omläggning av proceduren bör äga rum i syfte, att därigenom skulle skapas vissa garantier för den personliga frihetens behöriga skyddande mot godtycke och rättsövergrepp.

I detta hänseende kommer först i fråga *offentlighet vid förhandlingarna* i lösdrivarmål. 1922 års förslag stadgar icke offentlighet i proceduren, vilket däremot, ehuru med vissa inskränkningar, är fallet i 1926 års förslag.

Det har i avgivna yttranden över sistnämnda förslag anförts vissa betänkligheter mot den föreslagna offentligheten. Sålunda har av länsstyrelsen i Hallands län framhållits, att ändamålet med behandlingen vore att söka påverka personen i fråga och förmå honom att föra ett ordnat och gagneligt levnadssätt men att detta lätt kunde motverkas av en offentlighet, genom vilken hans gärningar bleve uppenbara för alla och kanske utförligt refererade; det vore tvärtom av vikt, att dessa mål behandlades med all den varsamhet och skonsamhet, som vore möjlig.

De sakkunniga kunna för egen del icke undgå att finna de framförda betänkligheterna äga ett visst fog, men å andra sidan synes det icke rådligt att den offentlighet, som eljest är principiellt fastslagen att äga rum vid rättsförhandlingar, här helt lämnas å sido. Frågan har av de sakkunniga ansetts

lämpligen böra lösas så, att offentlighet vid förhandlingarna i princip stadgas men rätt att av särskilda orsaker göra undantag från regeln medgives. Då offentlighet påbjudes i dens intresse, som är föremål för förhöret, synes man med fog kunna låta länsstyrelsen medgiva undantag från offentlighetsprincipen, när nämnda person själv begär det. Även i andra fall bör det emellertid, har man ansett, vara länsstyrelsen medgivet att, då det av omständigheterna finnes påkallat, låta handläggningen äga rum inom stängda dörrar. Vid lagens tillämpning kunna därvidlag tjäna till föredöme de i vissa processuella författningar förefintliga bestämmelser, som beröra förevarande spörsmål och angiva vissa fall, då undantag från offentlighetsprincipen må göras. I detta avseende hänvisas till förordningen den 22 april 1881 om offentlighet vid underdomstolarna, 4 § i lagen den 6 juni 1924 innefattande bestämmelser om förfarandet i brottmål rörande vissa minderåriga och 28 § i lagen den 28 juni 1918 angående villkorlig straffdom.

Det har från många håll, särskilt av socialstyrelsen, ifrågasatts (se sid. 73), huruvida ej ett par lekmän borde såsom förhörsvittnen eller bisittare deltaga i länsstyrelsens behandling av lösdrivarmål. Med hänsyn till förhandlingarnas offentlighet och den förhördes rätt att få försvarsbiträde anse de sakkunniga en sådan anordning icke av behovet påkallad, allra helst som i första instans förtroendevalt lekmannaorgan deltagit i ärendets behandling med rätt att få avvikande mening antecknad till protokollet.

Socialstyrelsen har, med hänvisning till alkoholistlagens bestämmelser om internering på alkoholistanstalt, till övervägande framfört den tanken, huruvida det alltid vore påkallat, att för förordnande om intagande å arbetsanstalt den, som vore föremål för behandling, skulle personligen inställas inför länsstyrelsen; det torde nämligen förekomma fall, där den av polismyndighet och kommunalt organ verkställda utredningen så fullständigt klarlade frågan, att vederbörandes personliga inställande inför länsstyrelsen vore opåkallat och endast ägnat att föranleda kostnader och tidsutdräkt samt för den förhördes del vissa personliga obehag. Det synes de sakkunniga ligga ett visst berättigande i berörda tanke, men det torde i rättssäkerhetens intresse vara oundgängligen erforderligt, att de personer, som av länsstyrelse interneras å allmän arbetsanstalt, personligen inför länsstyrelsen få undergå förhör. Det är ett för individen synnerligen betydelsefullt ingripande, det här gäller, nämligen berövande av hans frihet för eventuellt flera år framåt, och det synes riktigt, att han bliver i tillfälle att inför den myndighet, som har avgörandet i fråga om internering i sin hand, personligen försvara sig och utveckla sina synpunkter, vilket utan hans obligatoriska inställande hos länsstyrelsen icke torde bliva fallet. Om vederbörande vill undvika proceduren hos länsstyrelsen, står eventuellt den utvägen honom öppen att frivilligt ingå å allmän arbetsanstalt.

I detta sammanhang anse sig de sakkunniga böra betona vikten av att det i 1926 års betänkande framförda önskemålet, att genom ändrad fördelning av ärendena eller annorledes lösdrivarmålen måtte hos länsstyrelserna få en så betryggande handläggning som möjligt, måtte vinna beaktande.

Enligt 1926 års förslag skall den lands- eller stadsfiskal, vars anmälan föranlett förhöret, så vitt möjligt beredas tillfälle att närvara vid detta. I likhet

med vad av flera länsstyrelser erinrats anse de sakkunniga bestämmelsen härom, som skulle föranleda onödig omgång och tidsspillan för vederbörande, ej vara av behovet påkallad.

Nyssnämnda förslag innehåller också bestämmelse därom, att länsstyrelsen har att hålla förhör, utom med den, som är föremål för behandling, »i mån av behov jämväl med andra personer». Denna bestämmelse har icke upptagits, då hållande av förhör med andra personer ansetts kunna ingå i uttrycket »i övrigt verkställa erforderlig utredning i ärendet».

14 § 2 mom. *Förhör inför domstol.*

Såsom ett led i strävandet att omlägga proceduren i lösdrivarmål för vinnande av garanti mot godtycke och missbruk har, såsom i allmänna motiveringen omnämnts (sid. 90), införts institutet *förhör inför domstol* med uppgivna personer. Bestämmelsen överensstämmer i huvudsak med motsvarande § i 1926 års förslag, ehuru avfattningen förenklats. I enlighet med erinran av två länsstyrelser (se sid. 74) har dock, till förekommande av att ej dylika förhör onödigtvis må komma till stånd, länsstyrelsen medgivits något friare prövningsrätt.

Bestämmelse om ersättning av allmänna medel åt de till dylikt förhör inkallade personer har avfattats i enlighet med motsvarande stadgande i en del andra på senare tid tillkomna lagar.

14 § 3 mom. *Särskild undersökning.*

Med hänvisning till allmänna motiveringen (sid. 90) rörande befogenhet för länsstyrelse att förordna om *särskild undersökning* i ärende angående lösdrivare må här blott nämnas, att bestämmelsen i detta mom. i sak överensstämmer med motsvarande stadgande i 1926 års förslag. Då redan förut av förhörsmyndigheten verkställts en undersökning i ärendet och då det här är fråga om en i andra instans ytterligare föranstaltad undersökning, synes dock beteckningen »förundersökning» knappast vara på sin plats, varför den undvikits.

14 § 4 mom. *Försvarsbiträde.*

Såsom en ej oviktig garanti för den personliga frihetens skyddande har ansetts rätten för lösdrivare, som inställts inför länsstyrelse, att på allmän bekostnad erhålla *rättegångs- eller försvarsbiträde.* De sakkunnigas förslag intager i detta avseende i huvudsak samma ståndpunkt som 1926 års förslag, även därutinnan att biträdet ej nödvändigt skulle behöva äga juridisk utbildning. De sakkunniga hava dock gjort ett par ändringar. De hava ansett ifrågavarande förmån böra tillkomma vederbörande, även om han under ärendets handläggning av länsstyrelsen försatts på fri fot, på sätt enligt 15 § kan bliva fallet; det synes nämligen icke föreligga någon anledning att i förevarande hänseende skilja på den ena och den andra kategorien.

Däremot har det med tanke bl. a. på kostnaderna för statsverket ansetts lämpligt stadga, att biträde icke skall förordnas, därest länsstyrelsen finner sådant vara uppenbarligen onödigt. Denna inskränkning återfinnes ej i 1926 års förslag.

Angående ersättning av allmänna medel åt dylikt biträde har uttrycklig bestämmelse ansetts böra införas i lagrummet. Något återgäldande till statsverket av det allmännas utlägg uti ifrågavarande hänseende från den, som åt sig fått biträde förordnat, kan i dessa fall naturligen icke ifrågakomma.

Detta mom., som innehåller stadgande om intagande av vissa handlingar i länsstyrelsens protokoll och om införskaffande av läkarbetyg rörande den person, saken gäller, tarvar ej någon motivering. En mindre omredigering har skett av 1926 års förslag. 14 § 5 mom *Ang. länsstyrelsens protokoll.*

Enligt 6 § i gällande lösdrivarlag äger länsstyrelse, om skäl förefinnes, förordna, att den, som ådömts tvångsarbete, må i avbidan på anförda besvärs prövning eller utslagets lagakraftvinnande vistas på fri fot. I 1922 års förslag saknas motsvarighet till denna bestämmelse, som däremot upptagits i 1926 års förslag. Enligt det sistnämnda äger länsstyrelse även under ärendets föregående handläggning, alltså före meddelandet av slutligt utslag, på fri fot försätta den, som är föremål för förhör. 15 §. *Om försättande på fri fot.*

De sakkunniga ansluta sig på denna punkt i huvudsak till sistnämnda förslag, men hava i *en* § sammanfört hithörande bestämmelser. Emellertid har det ansetts böra komma till uttryck i lagtexten, att beslut om försättande på fri fot såsom regel ej bör meddelas, utan att hjälporganisation eller enskild person är villig att omhändertaga den, som i ärendet avses. Givetvis bör sådant omhändertagande ej anförtros åt vem som helst utan blott åt person, för vilken länsstyrelsen hyser det förtroende, att en sålunda träffad anordning anses betryggande. Härigenom har ock den erinran, som i denna del framställts av länsstyrelsen i Norrbottens län (se sid. 76 här ovan), blivit beaktad.

Vid avgörande av ärende, som avses i 12 § 1 mom., har länsstyrelsen i första hand att pröva, huruvida de i samma mom. angivna faktiska betingelserna föreligga, med andra ord, huruvida personen i fråga förut varit föremål för åtgärd enligt denna lag och huruvida han nu ånyo gjort sig förfallen till lösdriveri av sådan beskaffenhet, som i 1 § 1 mom. angives, alltså att iteration föreligger. Endast om dessa två betingelser föreligga, kan i det fall, då ärende överlämnats enligt 12 § 1 mom., interneringsbeslut ifrågakomma. Av det förut anförda framgår, att återfallet ej behöver hava skett inom viss tid efter det förra ingripandet enligt lösdriverilagen. Såsom »åtgärd enligt denna lag» räknas erinran och hjälpåtgärd enligt 9 § 2 mom. (däremot icke ett överlämnande för erhållande av vård enligt 9 § 1 mom.) samt förordnande om intagande å allmän arbetsanstalt, vare sig sådant förordnande gått i verkställighet eller ej. 16 § 1 mom. *Förutsättningar för internering å allmän arbetsanstalt.*

Enligt 1926 års förslag skulle det stå länsstyrelsen fritt att alternativt vidtaga sådan hjälpåtgärd, som eljest i första hand ankom på fattigvårdsstyrelsen. Även enligt de sakkunnigas mening kan det förekomma fall, då länsstyrelsen kan finna omständigheterna vara sådana, att den ifrågavarande personens tillrättaförande bör kunna ske genom att med anlitande av hjälporganisation eller enskild person bereda honom anställning eller arbete. Länsstyrelsen bör därför äga befogenhet att pröva alla förefintliga möjligheter, således i främsta rummet, huruvida de föreliggande omständigheterna motivera förfarande enligt 9 § 1 mom. eller vidtagande av hjälpåtgärder enligt 9 § 2 mom. och, där sådana icke med utsikt till framgång kunna vidtagas, förordna om internering å allmän arbetsanstalt.

Beträffande det i 12 § 2 mom. omförmälda fall, då en till länsstyrelsen överlämnad persons identitet ej kunnat av förhörsmyndigheten fastställas, har ansetts böra erinras, att länsstyrelsen i första hand har att söka åstadkomma utredning om hans rätta namn och hemvist och först om sådan icke kunnat åstadkommas äger att meddela slutligt beslut i ärendet. Skulle det vid den verkställda utredningen befinnas, att 12 § 1 mom. är tillämpligt å personen i fråga, kan interneringsbeslut på den grund meddelas.

Har ärende enligt 12 § 3 mom. överlämnats till länsstyrelsen, gäller prövningen, huruvida de i nämnda mom. angivna betingelser äro för handen. I detta fall behöver, på sätt förut framhållits, iteration ej föreligga. Det kan för övrigt sägas, att i och med det att vederbörande, efter att hava gjort sig förfallen till lösdriveri och på den grund förhjälpts till arbete, låter sådant förfarande komma sig till last, som i 12 § 3 mom. omförmäles, iteration i viss mån föreligger.

I 1926 års förslag har såsom ett särskilt alternativ upptagits, att länsstyrelsen kunde förordna om intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister. Detta har ansetts här ej behöva särskilt nämnas, då sådant förordnande faller under det mera generella uttrycket »förfarande enligt 9 § 1 mom.»

16 § 2 mom. *Förfarandet vid varaktig arbetsoförmåga.*

I motiveringen under 1 § här ovan har framhållits, att fullständig och varaktig arbetsoförmåga, såsom full invaliditet, i regel utesluter lagens tillämpning. Konstateras sådan oförmåga redan av förhörsmyndigheten, har denna utvägen att jämlikt 9 § 1 mom. överlämna personen i fråga till vederbörande — i regel fattigvårdsstyrelse — för erhållande av erforderlig vård. Sker det först hos länsstyrelsen, har denna myndighet att förfara på enahanda sätt eller att vidtaga annan lämplig åtgärd. Huru i olika fall skall förfaras, synes icke behöva närmare föreskrivas utan kunna överlåtas åt länsstyrelsen att efter föreliggande omständigheter avgöra. I regel torde överlämnandet i dylika fall lämpligast ske till fattigvårdsstyrelsen i hemortskommunen, men i vissa fall — då hemortsrätten ej kan utrönas — kan även komma i fråga att överlämna personen i fråga till fattigvårdsstyrelsen på platsen. Det har icke ansetts vare sig behövligt eller lämpligt att i denna lag överhuvud beröra frågan om hemortsrätten.

Stadgandet i andra stycket av detta mom. överensstämmer i huvudsak med motsvarande bestämmelse i 1926 års förslag, som ock närmare angiver motiveringen för stadgandet. Viss förenkling av avfattningen har emellertid vidtagits. Det torde ej behöva befaras, att mottagandet av dylik arbetsoförmögen person å allmän arbetsanstalt skall förorsaka några större svårigheter. Å dessa anstalter torde icke blott kunna beredas arbete åt de endast delvis arbetsföra internerade utan även kunna åstadkommas något slags sysselsättning åt de arbetsoförmögna, om vilka här är fråga. Det torde närmast bliva en art av *asylvård,* som där beredes dessa sistnämnda. I Belgien är det ordnat på liknande sätt.

17 §. *Villkorligt anstånd med internering å allmän arbetsanstalt.*

Beträffande *villkorligt anstånd* med verkställande av utslag rörande någons intagande å allmän arbetsanstalt, vilket också föreslagits i de två föregående förslagen, hänvisas till allmänna motiveringen (sid. 90).

I regel synes villkorligt anstånd böra ifrågakomma endast beträffande unga personer och första gången de förekomma till behandling inför länsstyrelse. Det låter sig emellertid tänkas, att det undantagsvis även i andra fall kan föreligga fog för att bevilja dylikt anstånd. Det har dock i fråga om sådana fall ansetts böra stadgas, att det ej må äga rum, därest återfallet i lösdriveri skett inom fem år efter föregående internering.

Då villkorligt anstånd meddelas, har övervakning, på sätt förut framhållits, ansetts böra fortbestå under tiden intill dess utslaget preskriberas eller två år. Förekommer under denna tid anledning till återkallande av anståndet, torde det i regel ankomma på övervakaren att inkomma med anmälan därom till länsstyrelsen.

18 § 1 mom. Delgivning av internerings-beslut. Uppgift till centralregistret.

I fråga om muntligt avkunnande av länsstyrelses interneringsbeslut för den, som beslutet avser, hava de sakkunniga ansett lämpligast att följa gällande lag och 1922 års förslag, dock med den modifikation, att muntligt avkunnande av utslaget föreskrives allenast för den händelse, att den däri avsedda personen ej är på fri fot.

Beträffande den skriftliga delgivningen har det däremot i enlighet med 1926 års förslag ansetts tillfyllest att utan utsättande av viss tid föreskriva, att densamma skall ske ofördröjligen. Föreskrift om besvärshänvisning, som enligt sistnämnda förslag ansetts obehövlig, hava de sakkunniga funnit riktigast att medtaga.

I detta mom. har jämväl intagits föreskrift om insändande av uppgift till centralregistret rörande utslag om internering och om förverkande av villkorligt anstånd med utslags verkställande. Det har icke ansetts nödigt att i lagen intaga de närmare föreskrifterna om uppgifternas avfattning m. m., utan bör detta kunna ske i administrativ ordning.

18 § 2 mom. Om verkställighet av utslag och om nöjdförklaring.

Beträffande det här intagna stadgandet rörande förordnande om verkställighet av länsstyrelses utslag, varigenom beslut meddelats om någons intagande å allmän arbetsanstalt, hänvisas till 1922 års förslag (sid. 176). Det i 1926 års förslag intagna stadgandet (39 § 6 mom.) om länsstyrelses befogenhet att förordna om verkställighet av annat länsstyrelsens beslut utan hinder därav, att det ej äger laga kraft, har uteslutits såsom enligt förevarande förslag obehövligt.

Beträffande nöjdförklaring av den, vilken förklarats skola intagas å allmän arbetsanstalt, har länsstyrelsen i Norrbottens län framställt anmärkning mot det i 1926 års förslag förefintliga stadgandet härom såsom ej fullt tydligt (sid. 78). De sakkunniga hava omformulerat stadgandet i närmare anslutning till ordalagen i lagen den 26 mars 1909 angående verkställighet i vissa fall av straff, ådömt genom icke laga kraft ägande utslag. Genom denna omredigering torde varje otydlighet hava försvunnit.

18 § 3 mom. Översändande av utslag och protokoll till vederbörande arbetsanstalt.

Stadgandet i detta mom. om översändande av utslag och protokoll till vederbörande allmänna arbetsanstalt överensstämmer med en obetydlig skillnad i huvudsak med 1926 års förslag.

19 §. *Utländsk lösdrivare.*

Enligt 31 § i lagen den 2 augusti 1927 om utlännings rätt att här i riket vistas äger länsstyrelse meddela förordnande om utvisning från riket av utlänning, som beträdes med lösdriveri eller bettlande. Såsom regel skall alltså utländsk lösdrivare utvisas ur riket utan att göras till föremål för åtgärd enligt lösdriverilagen. Vid bedömande, huruvida utvisning bör äga rum, skola dock enligt stadgande i samma § vissa skälighetshänsyn tagas, bl. a. till den tid, utlänningen vistats här i riket. Det kan sålunda i vissa fall möta hinder mot utvisning. Länsstyrelsen i Malmöhus län har framhållit, att fall kunna förekomma, då en utlänning, ehuru förfallen till lösdriveri, varken kan utvisas eller behandlas enligt lösdrivarlagen, vilket haft till följd, att polismyndigheten stundom stått fullkomligt maktlös gentemot en sådan person.

Enligt 1926 års förslag skulle berörda brist i lagstiftningen avhjälpas genom ett stadgande (36 §), enligt vilket det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att i varje dylikt förekommande fall föreskriva, att länsstyrelsen finge behandla vederbörande utlänning såsom lösdrivare.

T. f. polismästaren i Stockholm har i en till de sakkunniga ingiven skrivelse i detta ämne anfört följande:

Det förefölle, som om det föreslagna förfaringssättet vore onödigt omständligt. Understundom förekomme, att lösdrivare av utländsk nationalitet vore född i Sverige eller hade vistats här från mycket tidig ålder, varför utvisning icke kunde ifrågakomma. En sådan borde utan vidare kunna behandlas enligt lösdrivarlagen. Även å annan utlänning borde lagen kunna tillämpas, därest han *ej kunde* utvisas. Hade däremot utvisningsutslag meddelats, utan att detta likväl kunnat verkställas, skulle enligt redan gällande föreskrifter anmälan därom göras hos Konungen.

De sakkunniga hava funnit den sålunda framställda erinringen befogad samt fördenskull föreslagit att, där utvisning från riket finnes ej böra äga rum, med sådan utlänning må förfaras enligt 16 § i förevarande lag. Därigenom undvikes den omständliga proceduren att i varje särskilt fall ingå med framställning till Kungl. Maj:t. Beträffande åter det fall, att hinder möter mot verkställande av utvisningsutslag, hava de sakkunniga bibehållit den i 1926 års förslag förekommande bestämmelsen.

5 KAP.

Om allmänna arbetsanstalter.

20 §. *Allmänna arbetsanstalter.*

Beträffande först benämningen å de anstalter, å vilka internering enligt förevarande lag skall äga rum, har det ansetts lämpligt att, med undvikande av uttrycket tvångsarbete och tvångsarbetsanstalt, efter förebild av alkoholistlagens terminologi benämna dem *allmänna arbetsanstalter*. Såsom sådana skola i första hand tagas i anspråk statens nuvarande tvångsarbetsanstalter å Svartsjö (för män) och i Landskrona (för kvinnor), vilka alltså enligt förslaget böra benämnas statens allmänna arbetsanstalter. I de här ovan intagna kostnadsberäkningarna har framhållits (sid. 134), att förslagets genomförande

icke, åtminstone ej inom närmare framtid, lärer föranleda behov av någon ytterligare statlig arbetsanstalt för detta ändamål.

I likhet med vad som skett i de båda föregående förslagen har såsom allmän arbetsanstalt upptagits jämväl av landsting, kommun, förening eller stiftelse anordnad anstalt, som av Kungl. Maj:t för ändamålet erkänts. En sådan anstalt behöver emellertid icke ursprungligen vara för detta ändamål anordnad, utan det kan t. ex. även vara ett enligt 33 § fattigvårdslagen upprättat arbetshem eller en avdelning därav, som av Kungl. Maj:t erkännes såsom allmän arbetsanstalt. Det bör i sistnämnda fall vara en *sluten avdelning* därav, avskild från arbetshemmet i övrigt. Med tanke härpå hava under 2:o) i förevarande § använts ordalagen »anstalt eller viss avdelning därav». På detta sätt kan, om så finnes lämpligt, ett eller flera arbetshem tagas i anspråk för internering av här avsedda personer, vilket, såsom i 1926 års förslag framhållits, kan bidraga till möjligheten att åstadkomma differentiering i behandlingen, i det att en fördelning av de individer, som interneras, allt efter arten av deras asociala beskaffenhet m. m. då i viss mån kan äga rum mellan olika anstalter. Detta sätt att taga arbetshem i anspråk för lagens tillämpning synes, icke minst med hänsyn till kostnadsfrågan (jfr sid. 119), enklare än det i 1926 års förslag använda.

Enligt de två föregående förslagen kan såsom likställd med statlig arbetsanstalt erkännas jämväl av enskild person anordnad arbetsanstalt. Stadgandet härom, som har sin förebild i alkoholistlagen och där kan vara på sin plats, har i förevarande lagstiftning icke ansetts vara av behovet påkallat eller överhuvud lämpligt. Att erkända anstalter kunna vara anordnade med eller utan bidrag av staten, har likaledes ansetts obehövligt att medtaga.

Beträffande internering av personer i omyndig ålder skulle dessa, såsom redan förut anförts (sid. 134), enligt förslaget icke intagas i de för äldre avsedda allmänna arbetsanstalterna utan i särskilda för sådant ändamål inrättade arbetsanstalter, allmänna arbetsanstalter för ungdom. Såsom en av de svåraste bristerna, som vidlåda det nuvarande systemet, har i 1926 års betänkande framhållits det nu förekommande sammanförandet å samma arbetsanstalt av yngre, mindre fördärvade personer med äldre, mera förhärdade lösdrivare. Det är också alldeles tydligt, att ett dylikt gemensamhetssystem är synnerligen olämpligt, då därigenom de sämre och oförbätterliga elementen i regel komma att öva ett skadligt inflytande på dessa yngre, beträffande vilka eljest utsikter till varaktig förbättring ännu kunna föreligga. Det är därför av stor vikt att i detta hänseende få en genomgripande ändring till stånd genom särskiljande av yngre och äldre internerade. Därför hava de sakkunniga ansett detta böra komma till uttryck även i lagtexten, vilket icke på motsvarande sätt skett i 1926 års förslag, och föreslagit inrättande av ett tredje slag av allmänna arbetsanstalter för intagning av personer under 21 år. Detta överensstämmer med vad som gäller om intagning av yngre fångar å särskilda, huvudsakligen för dem avsedda straffanstalter.

Såsom ovan framhållits (sid. 134), hava de sakkunniga närmast tänkt sig, att såsom allmän arbetsanstalt för ungdom skulle erkännas särskild avdelning

inom de allmänna uppfostringsanstalterna å Bona och å Viebäck och inom sådant särskilt skyddshem för vanartade barn, som avses i 43 § 2 eller 3 mom. barnavårdslagen. Skyddshem för vanartade barn enligt 43 § 2 mom. finnas för närvarande till ett antal av sex, nämligen ett för gossar, åkerbrukskolonien Hall, samt fem för flickor: Drottning Sophias skyddshem i Stockholm, Mossebo skyddshem i Viebäck (Svenska diakonissanstaltens), Morängens skyddshem (Samariterhemmets i Uppsala), Hornö skyddshem (Stockholms kyrkliga skyddshemsförenings) och Härsjögårdens skyddshem (Göteborgs diakonissanstalts), vilket sistnämnda dock öppnas först senare i år. För gossar av den kategori, som avses i 43 § 3 mom., finnes inrättad en särskild avdelning vid åkerbrukskolonien Hall, och för flickor av denna kategori finnes Skarviks skyddshem (Stockholms stadsmissions).

Lagtextens avfattning lägger ej hinder i vägen för att även något äldre personer kunna intagas å sådana arbetsanstalter, om vilka här är fråga. Särskilt synes det lämpligt, att en å dylik anstalt eller avdelning av anstalt intagen person må där kvarbliva under interneringstiden även efter uppnådda 21 år. Härom bör det ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter.

För allmän arbetsanstalt bör gälla en stadga eller ett reglemente, vars utfärdande jämlikt 31 § a) ankommer på Kungl. Maj:t.

Angående uppsiktsmyndighet över allmän arbetsanstalt hänvisas till allmänna motiveringen (sid. 125—127).

21 §. *Differentiering av anstaltsvården.*

Enligt 9 § i gällande lösdrivarlag skall viss differentiering i behandlingen av tvångsarbetare äga rum genom deras uppdelning i vissa grupper. 1926 års betänkande innehåller åtskilliga uttalanden om önskvärdheten och behovet av dylik differentiering i anstaltsvården, ehuru det ej kommit till uttryck i lagtexten. De sakkunniga hava emellertid ansett frågan om individualisering i behandlingen av de å allmän arbetsanstalt intagna vara av den vikt, att föreskrift därom bör inflyta i lagen, vilket därför också iakttagits. Betydelsen av att inom anstalten hålla yngre, mera ofördärvade internerade skilda från äldre, mera fördärvade har redan förut framhållits. Särskiljandet i olika grupper bör, i den mån så kan ske, komma till uttryck icke blott med avseende å bostadsförhållandena genom inhysande i olika logement utan även vid utförande av arbete inomhus eller utomhus. En dylik individualisering å arbetsanstalterna förekommer i viss mån redan nu men bör ytterligare utvecklas.

Vad arbetets art och beskaffenhet beträffar ligger det vikt uppå att söka bereda de internerade yrkesutbildning eller ökad yrkesskicklighet, för att de efter utskrivningen skola på hederligt sätt kunna bereda sig utkomst. Ett steg i sådan riktning har tagits genom det i år beslutade inrättandet av två yrkeskunniga arbetsledare- eller yrkesmästarebefattningar vid arbetsanstalten å Svartsjö med uppgift att leda verkstadsdriften vid anstalten, omfattande skomakeri, skrädderi och snickeri. Arbetet vid Svartsjöanstalten är i övrigt huvudsakligen inriktat på jordbruksdrift och därmed sammanhängande arbete jämte trädgårdsskötsel, sysselsättningar, som på grund av det omväxlande och

friska utearbetet också torde vara särskilt lämpliga och ändamålsenliga för de internerades återförande till ett sunt och arbetsamt liv. Det må dock icke förbises, att genom yrkesutbildning i ett hantverk utsikterna för en stor del av de internerade att efter utskrivning försörja sig ofta torde mera underlättas än genom sysselsättning med lantbruksgöromål. Båda formerna av arbete, jordbruksarbete och verkstadsarbete, böra därför lämpligen förekomma. Svartsjöanstalten rymmer 360 internerade, därav 60 i den år 1928 i bruk tagna slutna avdelningen. Den sist meddelade beläggningssiffran var 189.

I vad mån ersättning bör tillerkännas å allmän arbetsanstalt intagen person för hans där utförda arbete — i form av arbetspremier eller flitpenningar — bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela föreskrift om.

I detta sammanhang må såsom ett önskemål framhållas, att arbetsdriften vid de allmänna arbetsanstalterna göres så ekonomisk som möjligt. Såsom ett led i strävandena emot en mera ekonomisk arbetsdrift framlade 1927 års besparingsnämnd förslag därom, att åt en central myndighet med erfarenhet i fråga om ekonomisk anstaltsförvaltning borde uppdragas att ombesörja en central upphandling av behövliga förnödenheter och förbrukningsartiklar åt arbetsanstalterna och statens alkoholistanstalt. De sakkunniga finna även för sin del ordnandet av något slag av centralupphandling gemensamt för ifrågavarande anstalter och straffanstalterna lämpligen böra göras till föremål för ytterligare övervägande.

Enligt alkoholistlagen äger den myndighet, som har att utöva uppsikt över de allmänna anstalterna för vård av alkoholister, att förordna om överflyttning av intagen person från en anstalt till en annan. En sådan befogenhet för uppsiktsmyndigheten bidrager i sin mån, på sätt socialstyrelsen framhållit, att möjliggöra ökad differentiering i anstaltsvården. En föreskrift har därför införts även i förevarande lag, varigenom beträffande allmän arbetsanstalt uppsiktsmyndigheten tillagts befogenhet att förordna om dylik överflyttning. Sådant förordnande må genast gå i verkställighet, då enligt 29 § klagan däröver ej må föras. Enligt 31 § skall det ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter i ämnet.

22 § 1 mom.

Interneringstid i allmänhet.

Beträffande interneringstiden å arbetsanstalt har i enlighet med de principer, som i allmänna motiveringen (sid. 85 och 87) närmare utvecklats, i stället för det nu tillämpade förfarandet, enligt vilket interneringstiden av länsstyrelsen i interneringsbeslutet bestämmes på förhand, införts en relativt obestämd interneringstid. Detta medför, att bestämmandet av interneringstidens längd överflyttas från länsstyrelsen till anstaltsstyrelsen, på vilken myndighet verkställigheten av ett interneringsbeslut ankommer och vilken genom föreståndaren och övriga befattningshavare vid anstalten har möjlighet att förskaffa sig ingående kännedom om den internerades uppförande under anstaltsvistelsen och utsikterna beträffande honom till varaktig förbättring. Häruti ansluter sig de sakkunnigas förslag till de tidigare förslagen.

I avseende å den maximitid för interneringen, som, enligt vad i den allmänna motiveringen framhållits, måste stadgas, hava de sakkunniga emellertid an-

sett obehövligt att bestämma en särskild kortare maximitid för lindrigare fall — för vilka den allmänna regeln bör gälla — utan funnit tidsgränsen tre år kunna generellt fastställas såsom maximitid. I likhet med vad som skett i de tidigare förslagen har det å andra sidan i fråga om minimigräns stadgats, att utskrivning ej må ske tidigare än ett år efter intagandet å anstalten, utan att synnerliga skäl därtill äro.

Den, som enligt 10 § frivilligt ingått å allmän arbetsanstalt, bör icke där kunna kvarhållas under längre tid än den, vartill han enligt den av honom avgivna skriftliga förbindelsen förbundit sig. Av förevarande moments lydelse följer emellertid, att han redan dessförinnan, under den i första stycket angivna betingelse, kan från anstalten utskrivas.

22 § 2 mom. *Obestämd internering utöver tre år i vissa fall.*

Enligt 1926 års förslag kunde i visst fall interneringstiden utsträckas utöver ovan angiven maximitid av tre år. Detta kunde äga rum, då personen i fråga tidigare varit internerad i tvångsarbetsanstalt under tillhopa minst tio år och sannolikheten talade för, att han vid utskrivning efter de tre årens internering skulle återfalla i lösdriveri; sådan person kunde kvarhållas på obestämd tid, tills grundad anledning förelåge till antagande, att han efter utskrivning skulle ärligen försörja sig samt föra ett arbetsamt och ordentligt liv, men frågan om hans utskrivning skulle minst en gång årligen upptagas till övervägande. Några länsstyrelser hava uttalat betänkligheter mot ifrågavarande bestämmelse (sid. 76).

De sakkunniga hava för sin del funnit den tanke, som sålunda kommit till uttryck i nyssnämnda förslag, vara i princip riktig. Beträffande en person, som tidigare upprepade gånger och avsevärd tid varit internerad å arbetsanstalt utan att något resultat därigenom vunnits, har man endast ringa anledning att hysa någon förhoppning, att han utanför anstalten skall föra ett arbetsamt och hederligt liv och bliva en samhällsnyttig medborgare. Stöd för omdömet härom har man att hämta i såväl tillgängliga uppgifter om den ifrågavarande personens föregående liv som iakttagelser om hans uppförande i anstalten. Den kännedom om hans sinnesart och möjligheter till förbättring, som anstaltsledningen sålunda kan förvärva sig, torde kunna lämna tillräckligt material för bedömande av frågan, huruvida han bör kvarhållas eller utskrivas från anstalten. Emellertid dela de sakkunniga de mot 1926 års förslag i denna del framförda betänkligheterna så till vida, att strängare förutsättningar synas böra uppställas för institutets tillämplighet, då det gäller ett så vittgående ingrepp i en persons frihet som anstaltsinternering under obestämd tid framåt. Till förebild synas härvid i viss mån kunna tjäna motsvarande bestämmelser i lagarna den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och om internering av återfallsförbrytare. Med stöd härav synes lämpligen böra uppställas såsom villkor för fortsatt internering, efter det maximitiden tre år gått till ända, *att* den internerade förut efter uppnådd myndig ålder minst fyra gånger och sammanlagt minst tio år varit — vare sig enligt länsstyrelses förordnande eller på grund av frivilligt ingående — intagen å allmän arbetsanstalt; *att* han därefter inom fem år från senaste utskrivning för femte

gången åter förklaras skola intagas å sådan anstalt; *samt att* utsikt icke förefinnes, att han i händelse av utskrivning skall föra ett ordentligt och samhällsnyttigt liv, *eller* ock att han är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom. Beträffande det sist upptagna villkoret skiljer sig förslaget från nyssnämnda två lagar av den 22 april 1927, i det att det uppställda villkoret, att den internerade skall vara att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, enligt nämnda lagar är obligatoriskt, men enligt förevarande förslag upptagits endast såsom ett alternativ. När det gäller fråga om internering på obestämd tid av förbrytare, är det uppenbarligen samhällsfaran och de avsedda personernas oskadliggörande, som i främsta rummet komma i betraktande. Beträffande här avsedda personer ligger denna fråga något annorlunda till; när dessa äro samhällsfarliga, är det i samhällsskyddets intresse visserligen angeläget att utsträcka en sådan persons internering på obestämd tid utöver de tre åren, men det kan även, såsom i 1926 års förslag framhållits, anses motiverat att tillämpa ifrågakomna bestämmelse i de fall, då den internerade tydligen saknar varje möjlighet att reda sig på egen hand och, försatt i frihet, med till visshet gränsande sannolikhet komme att göra sig skyldig till återfall. Ej sällan äro dessa personer i viss mån psykiskt defekta och då det, frånsett vårdanstalter för sinnessjuka och sinnesslöa, ej torde finnas andra anstalter, där de lämpligen kunna intagas och vårdas, ter det sig även ur praktisk synpunkt ändamålsenligt att hålla dessa för samhället onyttiga och skadliga individer internerade å anstalt, varom här är fråga.

En länsstyrelse har ifrågasatt, huruvida ej i fråga om bestämmelsen i förevarande mom. jämväl avtjänat straffarbete borde medräknas i den interneringstid å tio år, som är en förutsättning för lagrummets tillämplighet. En dylik utsträckning av institutets omfattning, vilken väl borde betinga en motsvarande ändring i den ovannämnda lagen om internering av återfallsförbrytare, som trädde i tillämpning först med 1928 års ingång, hava de sakkunniga icke funnit sig böra vidtaga. Frågan torde dock vara värd beaktande och framdeles böra bliva föremål för vidare övervägande.

Från tvångsarbetsanstalten å Svartsjö hava infordrats uppgifter å antalet av de å anstalten internerade, som vid ingången av vart och ett av åren 1926, 1927 och 1928 varit intagna minst fyra gånger, och å antalet av dem, som vid samma tid varit intagna sammanlagt minst tio år. Uppgifterna utvisa följande:

Vid ingången av år	Antal internerade, som varit intagna minst 4 gånger	sammanlagt minst 10 år
1926	78	8
1927	69	9
1928	80	4.

Även om dessa siffror till äventyrs ej kunna anses fullt bevisande med avseende på vad som kan bliva fallet enligt de i detta hänseende nu föreslagna bestämmelserna, torde man likväl få antaga, att stadgandet om internering på

obestämd tid utöver den vanliga maximitiden av tre år kommer att få tillämplighet endast i jämförelsevis få undantagsfall.

Beträffande förvaringen av de i detta mom. avsedda personer böra de i regel beredas ett slags *asylvård* i särskild avdelning inom eller i anslutning till allmän arbetsanstalt. I en del fall kan det dock befinnas lämpligt att låta sålunda internerad person, därest han är arbetsför, deltaga i arbetet jämte andra internerade.

Vid tillämpning av ifrågakomna bestämmelse bör skillnad icke göras, om intagandet å allmän arbetsanstalt ägt rum enligt förevarande lag eller enligt lagen om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art. Däremot synas skäl föreligga att vid berörda tillämpning icke taga hänsyn till internering å allmän arbetsanstalt enligt 75 § fattigvårdslagen eller 72 § barnavårdslagen. Särskilt när det gäller internering av försumliga försörjare, skulle det vara synnerligen opåkallat att medräkna dylik internering, som har ett helt annat syfte än internering enligt någon av de två förstnämnda lagarna.

Genom bestämmelsen, att internering, som må utsträckas utöver de tre åren, skall hava ägt rum enligt länsstyrelsens förordnande, undantages det för övrigt sannolikt sällsynta fall, att *denna* internering skett på grund av den internerades frivilliga ingående å arbetsanstalten.

I anslutning till 1926 års förslag upptager förevarande förslag bestämmelse därom, att fråga om utskrivning av person, som sålunda hålles internerad tillsvidare för obestämd tid framåt, minst en gång under varje kalenderår skall upptagas till övervägande. Motsvarande bestämmelse finnes i ovannämnda 1927 års lagar.

22 § 3 mom.

Avvikande från allmän arbetsanstalt.

Stadgandet i 22 § 3 mom. första stycket om beräkning av tiden för anstaltsvistelsen i händelse av avvikande från allmän arbetsanstalt överensstämmer i sak med de båda föregående förslagen. Bestämmelse om handräckning av polismyndighet för återhämtande till anstalten är här tillagd efter förebild av alkoholistlagen (22 §).

23 § 1 mom.

Förfarande vid inträdande varaktig arbetsoförmåga hos internerad.

Stadgandet i detta mom. avser det fall, att någon å allmän arbetsanstalt intagen person bliver varaktigt oförmögen till arbete. Fallet är således alldeles analogt med det, som enligt 16 § 2 mom. kan föreligga under ärendes behandling hos länsstyrelsen; och hänvisas till motiveringen under nämnda § och mom. I det fall, som avses i första stycket av förevarande mom., har anstaltsstyrelsen att utskriva personen i fråga och överlämna honom till länsstyrelsen i det län, där anstalten är belägen. Länsstyrelsen bör därefter förfara på enahanda sätt, som i 16 § 2 mom. första stycket angives.

Förekommer sådant fall, som i andra stycket av förevarande mom. sägs och som är analogt med det i 16 § 2 mom. andra stycket omförmälda, bör utskrivning från anstalten ej äga rum.

23 § 2 mom.

Förfarande i fråga om sinnessjuk eller sinnesslö internerad.

Då någon å allmän arbetsanstalt intagen person bliver eller befinnes vara sinnessjuk eller sinnesslö, ligger det i sakens natur, att anstaltsledningen har att föranstalta om erforderlig vård åt sådan person å därför lämpad anstalt.

Den i berörda hänseende föreliggande skyldigheten har lagfästs i den innevarande år av riksdagen antagna sinnessjuklagen (6 §). På grund av den alltjämt föreliggande platsbristen å sinnessjukhusen kan det emellertid ofta draga avsevärd tid, innan plats där kan beredas åt den sinnessjuke. Det synes fördenskull vara på sin plats att i förevarande lag införa stadgande därom, att sådan sinnessjuk eller sinnesslö person må kvarhållas å arbetsanstalten, tills erforderlig vård annorstädes kan beredas honom. I sammanhang med behandling av sinnessjuklagen har årets riksdag antagit lag om ändrad lydelse av 7 § i gällande lösdrivarlag, innefattande tillägg av angivet innehåll. Det förutsättes dock härvid, att i dylika fall kvarhållande och vård å arbetsanstalt endast interimistiskt skall behöva ifrågakomma för kortare tid.

Styrelsen för tvångsarbetsanstalten å Svartsjö har framhållit att, därest ett dylikt stadgande kommer till stånd, anstalten borde utrustas med härför erforderliga anordningar samt med tillräcklig, för ändamålet utbildad personal. Sedan emellertid numera, under år 1928, den nyuppförda, slutna avdelningen vid Svartsjöanstalten tagits i bruk, torde några särskilda anordningar för ändamålet knappast krävas. Däremot synes det påkallat, att någon eller några av den vid anstalten anställda personalen hava utbildning i sinnessjukvård.

23 § 3 mom.

Frivilligt kvarstannande å allmän arbetsanstalt.

Såsom en motsvarighet till stadgandet i 10 § om frivilligt ingående å allmän arbetsanstalt föreslås i förevarande mom. bestämmelse, enligt vilken det, när skäl därtill anses föreligga, av anstaltsstyrelsen kan medgivas tvångsinternerad person att efter anstaltsvistelsens eljest bestämda slut frivilligt få kvarstanna å anstalten. Det har dock ansetts böra stadgas viss maximitid härför, och har denna satts till ett år. Såsom villkor för dylikt frivilligt kvarstannande har stipulerats, att den internerade i likhet med vad som gäller enligt 10 § även i detta fall skall avgiva en skriftlig förbindelse att kvarstanna den tid, som bestämmes. I övrigt bör han under berörda tid fortfarande vara underkastad samma bestämmelser som övriga internerade.

24 § 1 mom.

Beslut om utskrivning och underställning därav.

I motiveringen under 22 § 1 mom. hava anförts de skäl, som föranlett att från länsstyrelsen till styrelsen för vederbörande allmänna arbetsanstalt överflytta beslutanderätten i frågor om kvarhållande å och utskrivning från anstalten. Med hänsyn till den funktion, som uppsiktsmyndigheten enligt förevarande förslag fått, är det naturligt, att klagomål över anstaltsstyrelsens beslut i dessa frågor böra anföras hos denna myndighet. Då emellertid i dylika fall anförande av klagomål, vilka ej böra vara inskränkta till viss tid, synes böra gå genom anstaltsstyrelsen, har det ansetts lämpligast att ej giva klagomålen form av besvär utan hellre låta dem ske underställningsvis. Två fall hava emellertid ansetts vara av den vikt, att underställning av anstaltsstyrelsens beslut obligatoriskt bör ske. Detta gäller framför allt enligt 22 § 2 mom. eller frågor om interneringens utsträckande över den vanliga maximitiden av tre år. I sådan fråga, vilken, såsom förut anmärkts, är av djupt ingripande betydelse för den person, det gäller, bör det med nödvändighet tillkomma högre myndighet att pröva varje sådant beslut.

Det andra fallet, i vilket underställning av anstaltsstyrelsens beslut skulle vara obligatorisk, gäller frågor om utskrivning eller kvarhållande av varaktigt arbetsoförmögna personer, om vilka förmäles i 23 § 1 mom. Då dessa beslut ofta kunna avse frågor av ömtålig beskaffenhet och de därtill hava en viss ekonomisk innebörd, i det att desamma kunna hava till följd överflyttning av vårdkostnader från statsverket på resp. kommun, får det anses påkallat, att även här avsedda beslut böra underställningsvis prövas av högre myndighet.

Det har ifrågasatts att stadga viss inskränkning i rätten för internerad att göra framställning om utskrivning från anstalten. Man lärer nämligen kunna förvänta att, då interneringstiden göres relativt obestämd, dylika framställningar skola ofta komma att upprepas av samma person och för de handläggande myndigheterna föranleda onödigt och tidsödande besvär. Efter förebild av bestämmelse i den vid innevarande års riksdag antagna sinnessjuklagen (22 §) kunde möjligen stadgas att, därest anstaltsstyrelsen avslagit framställning om utskrivning, styrelsen ej må till prövning upptaga ny framställning, som inkommit förr än fyra månader förflutit från den dag, då beslutet om avslag å den föregående framställningen meddelades. En sådan inskränkning i rätten att göra framställning om utskrivning skulle givetvis icke utgöra hinder för anstaltsstyrelsen eller uppsiktsmyndigheten att, när skäl därtill förekomme, besluta om den ifrågavarande personens utskrivning även under löpande fyramånadersperiod. Emellertid synes full analogi icke föreligga mellan de i sinnessjuklagen avsedda fallen och de fall, om vilka enligt förevarande lagstiftning bliver fråga. Beträffande sistberörda fall saknar man även all erfarenhet uti ifrågakomna hänseende, och det undandrager sig därför tillförlitligt bedömande, i vad mån behov av ett stadgande i antydd riktning kan komma att föreligga. Då några allvarligare olägenheter i berörda avseende icke påvisats komma att inträda, hava de sakkunniga funnit stadgande av föreslaget innehåll ej för närvarande böra upptagas i lagen, utan torde man, innan man slutgiltigt tager ståndpunkt i frågan, lämpligen böra avvakta de erfarenheter, som av vederbörande anstaltsstyrelser i detta hänseende kunna komma att inhämtas.

Att i de fall, då underställning är obligatorisk, av anstaltsstyrelsen fattade beslut om utskrivning icke böra bringas i verkställighet, förr än uppsiktsmyndigheten prövat frågan, ligger i sakens natur.

Slutligen har i detta mom. efter förebild av bestämmelse i alkoholistlagen (19 §) intagits ett stadgande rörande befogenhet för uppsiktsmyndigheten att förordna om utskrivning. Uppsiktsmyndigheten bör hava denna rätt, oavsett huruvida framställning om utskrivning gjorts eller ej. Den i viss mån motsvarande bestämmelsen i alkoholistlagen tillkom efter erinran i lagrådet, som fann densamma vara av praktiska skäl påkallad. Beslut om utskrivning kan ifrågakomma t. ex. med anledning av en utav uppsiktsmyndigheten å resp. arbetsanstalt verkställd inspektion.

24 § 2 mom. *Åtgärder vid utskrivning.*

En uppenbar brist i nu rådande system är, att vid utskrivning från arbetsanstalt effektiva åtgärder för de utskrivnas förhjälpande till anställning eller

arbete i allmänhet icke vidtagas. Det är av synnerlig vikt att få till stånd anordningar med dylika åtgärder såsom en naturlig komplettering till anstaltsbehandlingen. Därest den utskrivne icke kommer i åtnjutande av sådan hjälp, kan anstaltsbehandlingen mången gång, såsom erfarenheten visat, lätt bliva fruktlös. För beredande av lämplig sysselsättning åt utskrivna bör anstaltsstyrelsen hänvända sig till hjälporganisation eller enskilda personer, som kunna väntas visa förståelse för uppgiften att omhändertaga här avsedda personer. Att övervakning bör anordnas, om så anses nödigt, är redan förut sagt.

24 § 3 mom. Kvarhållande av utskriven i avbidan på anskaffande av sysselsättning.

Det torde ej sällan kunna inträffa att, då utskrivning av en internerad skall ske, det av ett eller annat skäl kan befinnas omöjligt att omedelbart bereda honom sysselsättning utanför anstalten. Är det t. ex. en sjöman, kan det vara omöjligt att skaffa honom anställning på vintern; det kan också vara en säsongarbetare, åt vilken det vid ifrågasatt utskrivning, på grund därav att arbetet i hans yrke då ligger nere, ej genast kan beredas arbetstillfälle. I sådana fall bör det i den internerades eget intresse vara medgivet att låta honom kvarstanna å arbetsanstalten, tills sysselsättning beretts honom. För uppnående av ett gynnsamt resultat av anstaltsbehandlingen är det av stor vikt, att återvändandet till samhället sker vid en tidpunkt, då goda arbetsmöjligheter finnas. Maximitid för kvarhållande å anstalten i dylikt fall bör dock föreskrivas, och hava fyra månader ansetts vara tillräcklig tid i sådant hänseende.

24 § 4 mom. Uppgift till centralregistret.

Den här intagna föreskriften om insändande av uppgift till centralregistret tarvar ingen motivering.

25 § 1 mom. Beviljande av försökspermission.

1926 års förslag innehåller vissa bestämmelser om villkorlig utskrivning från arbetsanstalt. Man torde numera också vara allmänt ense om, att övergången från den stränga disciplinen och bundenheten inom en sådan anstalt till en obegränsad frihet utanför densamma icke bör bliva alltför plötslig, enär de utskrivna då, särskilt om de återvända till sin förra miljö, ofta lätt återfalla i sitt förra leverne. Man har därför velat få till stånd ett mellanstadium, under vilket den internerade tillåtes vistas utom anstalten men samtidigt ställes under tillsyn och förpliktas följa vissa föreskrifter beträffande vistelseort och sysselsättning m. m. med risk att, om han bryter mot dem, genast bliva återintagen i anstalten. Ej minst ur uppfostringssynpunkt har en sådan anordning, som på åtskilliga närliggande områden sedan länge tillämpats, visat sig vara av stor betydelse och medföra gynnsamma resultat.

Det har emellertid ifrågasatts, huruvida icke syftet med villkorlig utskrivning lämpligare skulle nås genom införande av s. k. *försökspermission*, som skulle medgiva en enklare och smidigare procedur särskilt såvitt gäller eventuellt återhämtande till anstalten. Detta skulle innebära en återgång till 1922 års förslag, som efter förebild av vad som gäller i fråga om elever å de allmänna uppfostringsanstalterna upptog bestämmelser om försökspermission (enligt nämnda förslag benämnt försöksutskrivning). Inom alkoholistvården

har detta institut, ehuru icke omnämnt i alkoholistlagen, som i stället innehåller bestämmelser om villkorlig utskrivning, likväl sedan länge varit i tillämpning, då institutet befunnits medföra bestämda fördelar framför den i lagen föreskrivna villkorliga utskrivningen, särskilt därutinnan att den försökspermitterade, som missköter sig, under enklare former utan vidare kan återtagas till anstalten.

Av enahanda skäl, som inom alkoholistvården föranlett införandet av institutet försökspermission (se statens offentliga utredningar 1926: 17 sid. 120—122), anse de sakkunniga, på sätt redan förut i den allmänna motiveringen antytts, denna form av försöksvistelse utom arbetsanstalten före utskrivningen vara att föredraga. Huvudvikten ligger därvid på möjligheten att utan någon vidlyftig procedur kunna till anstalten återhämta den, som visat sig missbruka erhållet tillstånd att försöksvis eller på prov vistas utom anstalten.

I likhet med vad som gäller i fråga om internerad å allmän uppfostringsanstalt och vad som i 1922 års betänkande föreslagits anse de sakkunniga, att försökspermission ej bör beviljas utan att dessförinnan anställning eller eljest sysselsättning av lämplig beskaffenhet anskaffats åt personen i fråga. På sina håll har man uttalat sig för upprättande av s. k. arbetskolonier, liknande dem, som finnas i Tyskland, i vilka försökspermitterade kunde anbringas och där levnadssättet närmar sig det vanliga livets förhållanden; vistelsen i en sådan koloni skulle underlätta övergången till ett arbetsamt och självförsörjande liv. I regel torde anstaltsstyrelsen för beredande av sysselsättning åt här avsedda personer hava att vända sig till hjälporganisation eller enskild person, som kan befinnas villig att härtill lämna sin medverkan.

Då försökspermission är avsedd att ingå såsom ett led i anstaltsbehandlingen och närmast har till syfte att under betryggande former möjliggöra prövning, huruvida personen i fråga är i stånd att föra ett ordentligt och samhällsnyttigt liv, följer härav helt naturligt, att permissionstiden skall inräknas i tiden för anstaltsvistelsen. Därigenom känner sig den permitterade fortfarande bunden vid anstalten, vilket icke är utan en viss psykologisk betydelse och i sin mån bör kunna medverka till ett klanderfritt uppförande under permissionstiden.

I motsvarighet till vad som stadgas i 22 § 1 mom. torde lämpligen böra föreskrivas, att försökspermission ej utan synnerliga skäl må beviljas tidigare än ett år efter intagandet å arbetsanstalten. Att övervakning i regel bör anordnas i sammanhang med försökspermission, är redan förut sagt.

25 § 2 mom. *Brytande av föreskrifter vid försökspermission.*

Av det redan anförda framgår att, därest den försökspermitterade skulle i något avseende missbruka det honom givna förtroendet genom att undandraga sig anordnad övervakning eller genom att överträda meddelade föreskrifter, anstaltsstyrelsen skall äga att med anlitande av polismyndigheten genast låta återhämta honom till anstalten. Det bör i första hand ankomma på övervakaren att hos anstaltsstyrelsen göra anmälan om den permitterades bristande iakttagande av permissionsvillkoren, men även polismyndighet bör hava befogenhet att göra sådan anmälan.

Då en försökspermitterad sålunda återhämtas till arbetsanstalten, bör han kunna kvarhållas där icke blott den — måhända korta — tid, som återstår av maximitiden för internering, utan även någon tid därutöver. Då den föregående anstaltsbehandlingen visat sig icke medföra åsyftat resultat, är det ur uppfostringssynpunkt av behovet påkallat att utsträcka interneringen längre tid, och har i sådant hänseende ett år utöver maximitiden ansetts tillfyllest.

Det må här tilläggas, att i de fall, då den permitterades uppförande under permissionstiden icke lämnar rum för anmärkning, anstaltsstyrelsens beslut om hans utskrivning från arbetsanstalten bör kunna meddelas utan att den permitterade, som då i de flesta fall torde befinna sig å annan ort än där anstalten är belägen, för detta ändamål behöver åter inställa sig å anstalten. Beslutet bör kunna tillställas honom skriftligen. I detta fall kommer sålunda försökspermissionen för den permitterade att vid permissionstidens slut automatiskt övergå i utskrivning. Att även vid utskrivningen övervakning, om så prövas nödigt, fortfarande kan komma att anordnas, framgår av 24 § 2 mom., men det lärer vara att antaga, att i de fall, då försökspermission ägt rum med gynnsamt resultat, övervakning ej längre skall behöva ifrågakomma.

26 §.

Brytande av föreskrifter vid utskrivning.

Har vid utskrivningen övervakning anordnats och den övervakade icke fullgör de därvid meddelade föreskrifterna, har anstaltsstyrelsen icke vidare att taga befattning med saken, då genom utskrivningen sambandet med anstalten blivit löst. I analogi med motsvarande bestämmelse i alkoholistlagen (20 §), som tillkommit på grund av erinran av lagrådet, bör det ankomma på förhörsmyndigheten i orten att upptaga saken till behandling. Anmälan om överträdelse av de meddelade föreskrifterna, som den övervakade skulle hava att iakttaga, bör även i detta fall kunna göras av övervakaren eller polismyndighet.

Ett brytande av övervakningsvillkoren bör såsom regel för den övervakade medföra sakens överlämnande till länsstyrelsen och risk att ånyo intagas å allmän arbetsanstalt. Emellertid framhöll lagrådet vid behandling av förslaget till nuvarande alkoholistlag, att det torde vara uppenbart, att icke varje om än så obetydligt brytande av de föreskrivna villkoren skulle medföra ny internering. Det har även med avseende på förevarande förslag ansetts lämpligt att i lagtexten giva uttryck häråt genom att antyda, att omständigheterna kunna föranleda till lindrigare åtgärd än sakens överlämnande till länsstyrelsen. Ny internering å allmän arbetsanstalt bör ifrågakomma endast om det finnes nödvändigt för den ifrågavarande personens återförande till ett ordentligt och samhällsnyttigt liv.

Överlämnas emellertid ärendet till länsstyrelsen, bör den utskrivne, på sätt i 13 § för där avsedda fall är föreskrivet, genom polismyndighetens försorg tagas i förvar och inställas hos länsstyrelsen, som har att vidare förfara på sätt i 4 kap. är stadgat.

6 KAP.

Allmänna bestämmelser.

27 §. *Tillsyn över verksamheten vid enskilda anstalter.*

Uti 1926 års förslag (33 §) meddelas vissa föreskrifter angående tillsyn över bl. a. verksamheten vid härbärgen, räddningshem och andra dylika anstalter; beträffande de organ, som skulle utöva berörda tillsyn, hänvisades till bestämmelserna i 6 kap. fattigvårdslagen.

De sakkunniga hava jämväl funnit föreskrifter i nämnda hänseenden erforderliga men ansett desamma böra utsträckas att gälla tillsyn även över de allmänna (närmast statliga) arbetsföretag, som i 9 § omförmälas. Vad däremot tillsyn å kommunala härbärgen och anstalter angår, torde fattigvårdslagens bestämmelser om uppsikt över kommunernas fattigvård därvidlag äga tillämpning, och böra dessa följaktligen här lämnas å sido.

Vad frågan om tillsynsorgan i övrigt beträffar, finna de sakkunniga, vilka icke upptagit bestämmelserna i 1926 års förslag om fattigvårdsstyrelser och andra kommunala institutioner såsom i första instans handläggande myndigheter i lösdrivarärenden, lämpligast låta denna tillsyn ankomma på den föreslagna uppsiktsmyndigheten. Detta kommer att stå i överensstämmelse med vad som gäller i fråga om uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården (se instruktionen den 17 december 1915). Här avsedda uppsiktsmyndighet bör kunna uppdraga åt auktoriserad hjälporganisation eller viss befattningshavare att utöva den uppsiktsmyndigheten åliggande tillsynen. De närmare bestämmelserna härom synas hava sin plats i instruktion för nämnda myndighet.

Beträffande uppsiktsmyndighetens befogenhet att vidtaga åtgärder för rättande av föreliggande missförhållanden hava bestämmelserna i 42 § barnavårdslagen ansetts kunna tjäna till förebild.

28 §. *Kostnader för statsverket.*

Uppenbart är, att kostnad för de internerades vård och underhåll å allmän arbetsanstalt skall bestridas av statsverket. Detsamma bör gälla kostnad för handräckning av polismyndighet för återhämtande till arbetsanstalt av därifrån avviken person eller av försökspermitterad, som överträtt i samband med övervakning givna föreskrifter. Ersättning åt polismyndighet för sådan handräckning bör utgå enligt enahanda grunder, som för handräckning enligt fattigvårdslagen eller barnavårdslagen äro stadgade i kungörelsen den 26 juni 1925 angående ersättning åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet för vissa av deras verksamhet föranledda utgifter m. m. Härför torde böra vidtagas ändring i 3 och 5 §§ i nämnda kungörelse.

2 mom. i förevarande § överensstämmer i huvudsak med 31 § i 1926 års förslag, dock med den skillnad, att beträffande resa, som föranledes därav att arbete eller sysselsättning anvisats någon, som är föremål för åtgärd eller anstaltsbehandling enligt lagen, å annan ort än där han befinner sig, ersättning för resekostnaden skall utgå av statsmedel endast i de fall, då arbetet eller sysselsättningen anvisats av offentlig myndighet eller anstaltsstyrelse. Lämnas anvisning i berörda hänseende t. ex. av hjälporganisation, som tagit personen

om hand, bör denna organisation ock svara för resekostnaden. För att för statsverket möjliggöra en begränsning av de här avsedda kostnaderna har i detta mom. tillagts, att Kungl. Maj:t äger bestämma, i vilken omfattning och enligt vilka grunder ersättning uti ifrågavarande hänseenden skall utgå av statsmedel. Med stöd härav kunna restriktiva bestämmelser i besparingssyfte utfärdas. Dessa böra dock ej göras så snäva, att den för lagens tillämpning viktiga hjälpverksamheten därigenom försvåras.

29 §.
Inskränkningar i klagorätten.

Enligt 1926 års förslag fingo vidtagna hjälpåtgärder ej genom besvär överklagas, ej heller i samband därmed till lösdrivare given anmaning eller erinran, ej heller anordnad övervakning. I dessa avseenden intager förevarande förslag samma ståndpunkt, dock med den avvikelse, att förhörsmyndighets beslut, evad det än gäller, ansetts böra få överklagas i samband med besvär över länsstyrelses utslag, varigenom förordnats om klagandens intagande å allmän arbetsanstalt. Då det här gäller vidtagande av åtgärder till hjälp och stöd åt de personer, vilka bliva föremål för förhörsmyndighetens behandling och vilka därigenom undgå strängare åtgärd i form av internering, har det ansetts ej böra medgivas någon självständig klagorätt i berörda hänseende, så mycket mindre som åtgärderna i fråga, för att kunna realiseras, i viss mån förutsätta medverkan av personerna själva. Att klagan i nämnda hänseende däremot får föras i samband med besvär över interneringsbeslut, står i överensstämmelse med vad som enligt 1926 års förslag gäller i fråga om meddelad varning.

Enligt 22 och 25 §§ har polismyndighet att på begäran av anstaltsstyrelse meddela handräckning för återhämtande till arbetsanstalt av därifrån avviken eller försökspermitterad person. 1926 års förslag (38 §) innehöll i likhet med fattigvårdslagen (79 §) och barnavårdslagen (82 §) särskilt stadgande om klagans förande över vissa handräckningsåtgärder, bl. a. sådan handräckning, varom här är fråga. De sakkunniga hava emellertid ansett detta icke vara av behovet påkallat och därför ej upptagit något motsvarande stadgande.

Klagan har med avseende å de i denna lag upptagna fallen ej ansetts böra få föras över övervakning, som av anstaltsstyrelse anordnats, och ej heller över överflyttning från en allmän arbetsanstalt till en annan, varom uppsiktsmyndigheten förordnat.

30 §.
Klagan över länsstyrelses och uppsiktsmyndighetens beslut.

Bestämmelserna i denna § om klagan över länsstyrelses interneringsbeslut överensstämma i huvudsak med motsvarande bestämmelser i 1922 års förslag. Däremot skilja de sig, på sätt av den allmänna motiveringen framgår (sid. 128 o. f.), från 1926 års förslag därutinnan, att besvär i dessa mål icke skola fullföljas till regeringsrätten utan till högsta domstolen. I den allmänna motiveringen (sid. 129) hava också utvecklats skälen för att låta samma besvärsordning gälla i fråga om länsstyrelses beslut, varigenom villkorligt anstånd med utslags verkställande förklarats förverkat.

Enligt 18 § skall länsstyrelses interneringsbeslut i allmänhet både muntligen avkunnas för den, som i beslutet avses, och skriftligen delgivas honom. De sakkunniga hava ansett lämpligast att i likhet med 1926 års förslag räkna

besvärstiden från den skriftliga delgivningen, som i motsats till det muntliga avkunnandet alltid skall vara obligatorisk.

Enligt såväl gällande lösdrivarlag som 1922 års förslag är beträffande besvär över länsstyrelses beslut i lösdrivarmål klagan medgiven endast i fråga om utslag rörande någons internering å tvångsarbetsanstalt. 1926 års förslag intog i denna del en annan ståndpunkt, beroende därpå att länsstyrelse, vilken enligt sistnämnda förslag också skulle vara tillsynsmyndighet över arbetsanstalterna, hade att meddela beslut i åtskilliga andra frågor, än som enligt förevarande förslag skall bliva fallet. De sakkunniga hava ej i denna del haft anledning att avvika från 1922 års förslag. Redan förut (sid. 144) är sagt, att beslut om övervakning, varom länsstyrelse har att förordna, icke bör få överklagas.

Enligt 1926 års förslag skulle, i likhet med vad som är fallet beträffande kommunala mål samt fattigvårds- och barnavårdsmål, klagande äga rätt att i hithörande mål till länsstyrelsen insända sina besvär med posten. De sakkunniga hava ej funnit skäl att frångå den ståndpunkt, som 1926 års förslag i denna del sålunda intager, och torde klagandens rätt att på nämnda sätt tillställa länsstyrelsen besvären i lagtexten enklast komma till uttryck genom att där i stället för ordet »ingiva» använda uttrycket »inkomma med», som enligt gängse språkbruk innefattar både ingivande av klaganden personligen eller genom ombud och insändande genom posten. Motsvarande ändring bör då ske i 83 § fattigvårdslagen.

Beträffande stadgandet i 2 mom. av förevarande § hänvisas till vad i den allmänna motiveringen anförts rörande klagan över uppsiktsmyndighetens beslut i utskrivningsfrågor (sid. 129). De bestämmelser, som i detta mom. åsyftas, återfinnas i förordningen den 14 december 1866 angående ändring av gällande stadganden om tid för besvärs anförande i mål, som handläggas av förvaltande myndigheter och ämbetsverk.

Stadgandet i 3 mom. av denna § överensstämmer med 1926 års förslag. Dock har i enlighet med erinran, som av en länsstyrelse gjorts (sid. 78), tillagts föreskrift därom, att här ifrågakomna rättegångsbiträde äger åtnjuta gottgörelse av allmänna medel, på sätt i 14 § 4 mom. i analogt fall är föreskrivet.

31 §. *Administrativa föreskrifter.*

Under denna § hava angivits de ämnen, rörande vilka Kungl. Maj:t har att meddela närmare föreskrifter. Motsvarande bestämmelser återfinnas i 1926 års förslag under 35 §. I nämnda § under mom. a) och b) intagna bestämmelser rörande fattigvårdsstyrelsens och andra kommunala institutioners verksamhet samt arbete vid arbetshem m. m. hava här helt uteslutits, då nämnda institutioner och arbetshemmen enligt förevarande förslag icke fått sig de uppgifter tilldelade, som i 1926 års förslag var fallet.

I övrigt torde någon särskild närmare motivering till stadgandena i denna § ej vara erforderlig utöver vad som förut anförts i motiveringen rörande de särskilda ämnen, som i paragrafen avses. I fråga om centralregistret må bemärkas, att enligt 11 § och 24 § 4 mom. till registret skall insändas uppgift jämväl

om frivilligt ingående å allmän arbetsanstalt och om utskrivning av internerad, som på sådant sätt ingått å arbetsanstalt.

Enligt lagen om straffregister skall det till straffregistret lämnas uppgift i enahanda hänseenden (se 1, 2 och 5 §§ i nämnda lag i föreslagen ändrad lydelse, sid. 45—46), som enligt förevarande förslag föreskrivits rörande uppgifter till centralregistret. Det kunde möjligen ifrågasättas att ur straffregistret utesluta uppgifter enligt förevarande lag och låta dessa inflyta endast i centralregistret, men vid närmare övervägande synes detta icke låta sig göra. Straffregistret innehöll till en början, enligt ursprungliga lydelsen av lagen den 17 oktober 1900, ej uppgifter om dem, som dömts till tvångsarbete. Straffregisterslagen ändrades emellertid i detta hänseende genom lag den 24 juli 1914, därvid såsom skäl, frånsett intresset av fullständigare brottmålsstatistik, anfördes (kungl. propositionen nr 84 år 1914 B), att domstolarna för ett rätt utmätande av straffet i olika fall borde äga tillgång till en så viktig upplysning om en tilltalad persons föregående liv som den, att han varit underkastad tvångsarbete. Detta skäl äger fortfarande sin giltighet, och det synes därför ej kunna ifrågakomma att gå tillbaka till lagens ursprungliga ståndpunkt. För att emellertid bespara länsstyrelserna och styrelserna för allmänna arbetsanstalterna onödigt mångskriveri torde det praktiskt kunna ordnas så, att uppgifterna till de båda registren avfattas enligt samma formulär, så att de samtidigt kunna utskrivas i nödigt antal exemplar.

Övergångsbestämmelser.

32 §. *Lagens ikraftträdande m. m.*

Enligt 1926 års förslag ansågs den nya lagens ikraftträdande böra uppskjutas till den 1 juli året näst efter det, då lagen antagits. Såsom skäl härför anfördes, att efter lagens antagande och utfärdande dels ett flertal föreskrifter av administrativ natur borde utarbetas dels ock åtskilliga förberedelser i övrigt krävdes. De sakkunniga hava emellertid ansett vad sålunda anförts icke böra utgöra hinder för lagens ikraftträdande vid ingången av året näst efter det, då lagen antagits, vilket i och för sig synes lämpligast.

Då i förevarande förslag uttrycket lösdriveri kommit till användning, bortfaller behovet av den i 1926 års förslag intagna föreskriften därom, att vad i lag eller författning finnes stadgat angående den, som beträdes med lösdriveri, m. m. skall äga tillämpning å den, beträffande vilken i lagförslaget angivet förhållande föreligger. Den omständigheten, att enligt förevarande förslag bettleri ingår i begreppet lösdriveri samt å andra sidan sedeslöst leverne av samhällsskadlig art utbrutits och behandlats i särskild lag, synes i förevarande hänseende icke böra motivera intagande av någon dylik föreskrift.

33 §. *Verkställighet av äldre utslag m. m.*

Stadgandet i 1 mom. rörande tillämpligheten av äldre lag vid fullföljd av talan mot utslag, som meddelats före den nya lagens ikraftträdande, överensstämmer i sak med 1926 års förslag.

I fråga om verkställighet av utslag, varigenom någon enligt förut gällande lag ådömts tvångsarbete, hava de sakkunniga anslutit sig till 1922 års för-

slag, enligt vilket den nya lagens bestämmelser i sådant fall skola lända till efterrättelse med undantag därav, att i fråga om tiden för tvångsarbetet skall gälla vad utslaget innehåller samt att stadgandet i 13 § av nu gällande lösdrivarlag fortfarande skall äga tillämpning. Att övervakning i sådant fall vid utskrivning kan komma att äga rum, ehuru sådan åtgärd enligt gällande lag ej kan vidtagas, torde ej behöva hindra, att den nya lagens bestämmelser om verkställighet med ovan angivna undantag skola följas; övervakning är nämligen en i den utskrivnes eget intresse vidtagen hjälpåtgärd, som är avsedd att befordra hans återgång till ett samhällsenligt levnadssätt.

I 3 mom. hava intagits bestämmelser, *dels* att, när det gäller att enligt 12 § 1 mom. konstatera iteration eller att pröva förutsättningarna enligt 17 § för meddelande av villkorligt anstånd med verkställande av interneringsbeslut eller enligt 22 § 2 mom. för fortsatt internering utöver tre år, tvångsarbete skall likställas med behandling å allmän arbetsanstalt, *dels ock* att vid tillämpning av 12 § 1 mom. varning enligt äldre lag skall likställas med åtgärd enligt 9 § 2 mom.

34 §. *Utseende av kommunala ombud före lagens ikraftträdande.*

Då det är erforderligt, att kommunala ombud åtminstone för landstingsområdena utses före lagens ikraftträdande, har föreskrift därom meddelats i denna §, därvid detsamma lämpligen ansetts böra stadgas i fråga om kommunala ombud för de städer, som ej deltaga i landsting.

Förslag till lag om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art.

1 §.

Lagens tillämplighetsområde.

I den allmänna motiveringen (sid. 91—97) har angivits den principiella ståndpunkt, som föreliggande lagförslag intager i förhållande till prostitutionsföreteelsen. Av nämnda motivering framgår, att denna företeelse endast i begränsad omfattning kan bliva föremål för ingripande från samhällets sida. Motiveringen giver vidare vid handen, att de här föreslagna bestämmelserna ej rikta sig mot prostitutionen såsom sådan utan mot sedeslöst leverne av sådan art, att det måste betecknas såsom samhällsskadligt, och att på den grund uttrycket prostitution icke användes i lagtexten. Här i den speciella motiveringen behandlas endast de särskilda förutsättningar, som ansetts böra stadgas för att lagen skall äga tillämplighet, och skola därvid jämväl angivas de skiljaktigheter, som i denna del förefinnas mellan 1926 års och förevarande förslag.

Den allmänna förutsättningen för ingripande från samhällets sida mot de personer, om vilka i förevarande lag är fråga, har formulerats sålunda, att lagen gäller dem, som äro hemfallna åt otuktigt leverne i tillfälliga och lösa förbindelser. Med denna formulering har man velat få fram, att personens hela livsföring skall kännetecknas av sedeslöshet eller lösaktighet. Härav framgår, att mera tillfälliga avvikelser i sexuellt avseende ej kunna medföra lagens tillämpning och att monogama utomäktenskapliga förbindelser ej heller falla under lagens bestämmelser. Dessa hava sålunda avseende endast å tillfälligt knutna, ej bestående sexuella förbindelser med olika personer, än med en än med en annan, med andra ord sexuell promiskuitet. Även manliga prostituerade falla under dessa bestämmelser. Någon allmän förutsättning av motsvarande innehåll finnes icke stadgad i 1926 års förslag.

Beträffande vidare förutsättningar för lagens tillämpning torde man, på sätt i den allmänna motiveringen framhållits, böra i likhet med 1926 års förslag skilja mellan omyndiga (i åldern 18—21 år) och till myndig ålder komna personer. Det har redan sagts att, om lagen på denna punkt skall bliva effektiv, det är av största vikt att beträffande de unga, som få antagas i regel ännu vara påverkbara i fråga om ändring i levnadssättet, kunna ingripa på ett så tidigt stadium som möjligt. Samhället bör därför i deras eget intresse äga befogenhet att ingripa till dessa ungas skydd och räddning, så snart de till följd av sitt leverne löpa uppenbar fara att bliva oförmögna till hederlig själv-

försörjning och samhällsnyttigt liv, såsom lagbestämmelsen i denna del avfattats. Genom denna formulering, som väsentligt skiljer sig från den i 1926 års förslag förekommande, för både äldre och yngre personer gällande indikationen »vanemässigt bereder sig inkomster genom otukt», hava de sakkunniga velat giva ingripandet från samhällets sida en annan och djupare innebörd. Beträffande de i nyssnämnda förslag såsom likställda med omyndiga upptagna personer, vilka på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten äro ur stånd att taga vård om sig själva, skola de enligt förevarande förslag icke underkastas behandling enligt denna lag utan i stället, på sätt i 6 § 1 mom. föreskrives, överlämnas till vederbörande för erhållande av erforderlig vård. Även i detta hänseende skiljer sig föreliggande förslag sålunda i viss mån från 1926 års förslag.

Beträffande åter till myndig ålder komna personer kan man, på sätt i den allmänna motiveringen framhållits, icke låta samma bestämmelser gälla som i fråga om omyndiga. Så länge de, ehuru förfallna till sedeslöshet av angiven beskaffenhet, likväl ägna sig åt ordnat arbete eller eljest på hederligt sätt försörja sig och sålunda fylla en nyttig funktion i samhället, kunna de icke betecknas såsom samhällsparasiter, och då föreligger enligt den uppfattning, som ligger till grund för den föreslagna lagstiftningen, heller icke någon giltig anledning från samhällets sida att ingripa mot dem endast på grund av det klandervärda i deras sexuella liv. Men ägna de sig ej åt ordnat arbete eller försörja de sig ej på hederligt sätt, då föreligger fog för ingripande mot dem på grund av deras asociala och samhällsskadliga liv. *Huvudbetingelserna* för ingripande enligt förevarande lag gentemot myndig person bliva sålunda, att han är hemfallen åt otuktigt leverne i tillfälliga och lösa förbindelser samt att han icke ägnar sig åt ordnat arbete eller eljest på hederligt sätt försörjer sig. Dessa betingelser gälla lika för män som kvinnor. Även i nu angivna hänseende skiljer sig förevarande förslag från 1926 års förslag därutinnan, att lagens tillämplighetsområde på denna punkt begränsats på ett annat och mindre omfattande sätt. Då det nu föreslås en ny lagstiftning på detta ömtåliga område, till syfte och innehåll olika hittills tillämpad lag i ämnet, torde också försiktigheten bjuda att ej göra lagens tillämplighetsområde alltför vidsträckt. Man har därför ansett sig ej kunna föreslå ett ingripande från samhällets sida i alla de fall, då de ovan angivna förutsättningarna föreligga, utan föreslagit ytterligare *särskilda betingelser*, som skola förefinnas, för att lagens tillämpning skall kunna ifrågakomma.

Dessa betingelser gå ut därpå, att det sedeslösa levernet *antingen* har till följd omyndig ungdoms förledande till otukt eller åtminstone åstadkommer särskild fara därför *eller* tager sig uttryck i offentlig provokation till otukt, som stör anständigheten eller eljest väcker förargelse, *eller* för närboende eller andra är grovt störande. Vad särskilt de unga beträffar, är ungdomens skyddande mot förförelse eller förledande till otuktigt leverne ett önskemål, i fråga om vilket de flesta torde vara ense, att det genom lagstiftning i ämnet bör tillgodoses.

I detta sammanhang har det ansetts vara av intresse att här anföra några

utdrag av professor O. Kinbergs social-medicinska studie: »Om s. k. lösdrivare och deras behandling», vilken såsom bilaga fogats vid socialstyrelsens utlåtande över 1922 års lagförslag:

Det kan synas som en inkonsekvens, att samhället tillämpar lösdrivarlagen endast mot ett slutstadium av en samhällsskadlig företeelse, men lämnar de förberedande stadierna åt sitt öde. Emellertid är samhället ju oförhindrat att vidtaga åtgärder i annan ordning (genom barnavårdsverksamhet, privat räddningsverksamhet m. m.). Dessutom vore det säkerligen ett misstag, om man utginge från att alla eller ens flertalet av de kvinnor, som utöva en intermittent eller mera sporadisk prostitution, med nödvändighet måste nedsjunka till den form, som påkallar lagens tillämpning, om inga åtgärder vidtagas mot dem. Det lider fastmer intet tvivel, att man i dessa båda grupper har att göra med individer med rätt olika psykisk struktur. — — — Den intermittent prostituerade visar redan därigenom, att hon trots sina sexuella förlöpningar förmår bibehålla ett regelbundet arbete, att hon har större möjlighet att anpassa sig till ett ordnat samhällsliv. Hennes bättre psykiska tillstånd gör det möjligt för henne att »hålla sig uppe», och det ordnade arbetet hjälper henne i detta avseende. — — — Det finnes ett icke oansenligt antal, vilka återgå till ordnat arbete och alltså visa sig vara i besittning av social anpassningsförmåga. — — — Den helyrkesprostituerade däremot, som ofta vid helt unga år och helt hastigt nedsjunkit till den rena parasitismen, förfaller tack vare sin egen bristfälliga psykiska utrustning och under inflytande av sitt levnadssätt mer och mer.

Rörande de sistnämnda anför professor Kinberg ytterligare:

Av socialhygieniska och moraliska skäl, av hänsyn till ordning och säkerhet och slutligen av omsorg för dessa beklagansvärda individer själva, vilka behöva samhällets hjälp för att kunna leva ett människovärdigare liv, har samhället både rätt och skyldighet att ingripa mot dessa former av prostitution.

Även andra, läkare och sociologer, som ägnat studium åt föreliggande fråga, hava gjort uttalanden i samma riktning som det ovan anförda.

Såsom kännetecknande för dessa mera svårartade former av samhällsskadlig sedeslöshet torde med fog kunna sägas, att de individer, om vilka här är fråga (här frånses personer i omyndig ålder), i allmänhet kan läggas till last, *att* de ofta draga in unga personer i sitt sedeslösa leverne och förleda dem till otukt eller genom sitt leverne åtminstone åstadkomma en fara därför, *att* de pläga å allmän plats utbjuda sig till otukt, ofta på ett sätt, som är för anständigheten störande eller eljest förargelseväckande, *samt att* de ofta, utan hänsyn till här boende eller andra, genom sitt leverne verka grovt störande. Det är här emellertid icke fråga om enstaka handlingar, som kunna beivras enligt strafflagen, ehuruväl även detta undantagsvis kan förekomma, t. ex. i form av tukt och sedlighetssårande handling eller förargelseväckande beteende å offentlig plats, utan en ofta förekommande iteration av ovan angivna handlingar; det är hela den samhällsskadliga livsföringen, som sålunda karakteriserar dessa individer, vilka nedsjunkit till att parasitera på samhället. På ungefär analogt sätt sker enligt alkoholistlagen ingripande mot och omhändertagande genom internering av personer, som genom upprepat fylleri visat sin asocialitet och bristande förmåga till ett samhällsenligt liv. Den principiella likheten mellan dessa två fall är ganska påtaglig.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts hava de sakkunniga avfattat

bestämmelserna i 1 § a) och b) i förevarande lag rörande de särskilda betingelser, som utöver ovan angivna huvudbetingelser ansetts erforderliga, för att ingripande enligt lagen skall kunna äga rum gentemot till myndig ålder komna personer. Dessa bestämmelser hava erhållit en mera preciserad avfattning och delvis även annat innehåll än motsvarande stadganden i 1926 års förslag (8 § 2:o). Det har härvid ansetts särskilt önskvärt att undvika den där upptagna formuleringen, att någon »genom sitt levnadssätt är vådlig för allmän sedlighet, ordning eller säkerhet».

En lag av det innehåll, som sålunda angivits, kommer även att möjliggöra räddningsarbete bland prostituerade ynglingar, något som erfarenheten visat vara i hög grad behövligt i våra största städer. Samhället torde genom den sålunda föreslagna lagstiftningen få möjlighet och medel i sin hand att åtkomma det sedeslösa levernet i dess samhällsskadligaste och farligaste yttringar, och härmed torde man hava ernått allt vad under nuvarande förhållanden genom lagstiftning står att vinna. Av det anförda framgår, att förslaget i denna del lagts efter väsentligt andra riktlinjer än 1926 års förslag.

De sakkunniga hava ansett det vara av intresse att i detta sammanhang meddela från de städer i riket, vilka vid 1928 års ingång hade minst 20,000 invånare (15 till antalet), införskaffade uppgifter rörande antalet under de sista åren för lösdriveri anhållna kvinnor och deras behandling (se bilaga 2).

2 §. *Skyddsnämnd.*

Beträffande skyddsnämnd, som skall utgöra det kommunala organet för åtgärder mot sådant sedeslöst leverne, som avses i denna lag, hänvisas till allmänna motiveringen (sid. 109—111). Angående antalet ledamöter i denna har det ansetts lämpligt att stadga fem såsom minimiantal, men det torde kunna förutsättas, att skyddsnämnden, för att få en så allsidig och sakkunnig sammansättning som möjligt, i allmänhet behöver bestå av flera ledamöter än fem.

I fråga om ledamots tjänstgöringstid, ordningen för nämndens arbete m. m. har i likhet med vad som gäller beträffande nykterhetsnämnd ansetts lämpligen böra föreskrivas, att vad om fattigvårdsstyrelse finnes stadgat i motsvarande tillämpning skall gälla, dock att beträffande Stockholm skola gälla de bestämmelser, som Kungl. Maj:t efter stadsfullmäktiges hörande meddelar.

3 §. *Skyddsnämnds åliggande.*

I denna § har föreskrift meddelats om skyddsnämnds allmänna åliggande att ägna uppmärksamhet och tillsyn åt de i lagen avsedda förhållandena. I rikets största städer och möjligen ytterligare några andra större städer kommer skyddsnämndens verksamhet säkerligen att bliva av ej ringa omfattning och av mångskiftande art. Det är därför tydligt, att åtminstone i dessa städer skyddsnämndens ledamöter ej själva kunna utföra allt det arbete, som ankommer på nämnden, utan måste anlita utanför nämnden stående personer. Härvid kunna såväl frivilliga krafter som fast anställda, avlönade biträden ifrågakomma. Det har icke ansetts lämpligt att här lämna någon föreskrift om tillsättande av tillsyningsmän, motsvarande dem, som omförmälas i 4 § i lagen om åtgärder mot lösdriveri. Tvärtom har det befunnits mest ändamålsenligt att i lagen överhuvud icke meddela några detaljföreskrifter i detta hänseende utan

lämna kommunerna full frihet att härvidlag bestämma så, som de med hänsyn till de lokala förhållandena finna för bäst. I den mån det fordras ersättning åt nämndens biträden, bliver det i varje fall en anslagsfråga, varom stadsfullmäktige hava att bestämma. I enlighet med vad sålunda anförts hava de sakkunniga i likhet med vad som gäller i fråga om barnavårdsnämnd (14 § 2 mom. barnavårdslagen) föreslagit, att skyddsnämnd må i erforderlig mån till sitt biträde kalla därtill skickade män och kvinnor. Det har redan förut framhållits, att skyddsnämndens uppdrag bliver av grannlaga och ömtålig beskaffenhet och bör bedrivas med varsamhet. Man har emellertid grundad anledning till förhoppning, att i de städer, om vilka här är fråga, fullt kvalificerade krafter skola stå till förfogande, som med förståelse och urskillning skola kunna fullgöra det maktpåliggande och krävande värv, som kommer att vila på nämnden. Tvivelsutan är detta en förutsättning för att nämndens verksamhet skall medföra gynnsamma resultat.

Stadgandet i 2 mom. av förevarande § överensstämmer med 5 § lösdriverilagen med den skillnad, att här uttryckligen angivits vissa kommunala myndigheter, med vilka intimt samarbete från skyddsnämndens sida ansetts böra äga rum. I övrigt hänvisas till allmänna motiveringen (sid. 113 o. f.) och den speciella motiveringen till nämnda 5 §.

I allmänna motiveringen (sid. 92) har i fråga om medel för bekämpande av samhällsskadlig sedeslöshet framhållits den stora betydelsen av ökad upplysning i sexuella frågor, särskilt vad ungdomen beträffar.

Åtskilliga vetenskapsmän och läkare — bland dem professor J. Almkvist uti en nyligen utgiven socialetisk studie: »Aktuella synpunkter på sexualfrågan» — hava i detta hänseende framhållit vikten av god sexualetisk upplysning för den manliga och kvinnliga ungdomen och överhuvud av rationell folkupplysning i ämnet. De sakkunniga ansluta sig till de härutinnan framförda synpunkterna och hava föreslagit bestämmelse (3 mom.) därom, att skyddsnämnden, i den mån det finnes lämpligt, bör anordna upplysande föredrag och i övrigt verka för spridande av kunskap till motarbetande av sedeslöst leverne och till höjande av ansvarskänslan i förbindelser mellan könen. Genom införande av en dylik bestämmelse markeras den stora betydelse, som frågan om ökad och vederhäftig upplysning i hithörande frågor rätteligen har.

4 §.

Anmälan till skyddsnämnd. Undersökning.

I den allmänna motiveringen (sid. 110) har framhållits, att hälsovårdsnämnd, fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd och nykterhetsnämnd i sin verksamhet mer eller mindre hava att taga befattning med sådana personer, som avses i förevarande lag. På grund av det samband, som sålunda lärer komma att äga rum mellan omförmälda kommunala myndigheter och skyddsnämnden, synes det lämpligt ålägga samma myndigheter plikt att vid erhållen kännedom om fall av sådan beskaffenhet, som avses i 1 § av lagen, därom ofördröjligen göra anmälan hos skyddsnämnden. Även polismyndighet bör såsom ordningens upprätthållare äga sådan anmälningsplikt.

Har skyddsnämnden på ena eller andra sättet erhållit kännedom om dylikt fall, har nämnden att skyndsamt låta verkställa undersökning om fallet genom

inhämtande av upplysning om den eller de personer, det gäller, och deras levnadsförhållanden m. m. Det har beträffande dessa personer icke ansetts lämpligt stadga, att de, på sätt i 7 § i lösdriverilagen för där avsett fall är föreskrivet, skola anhållas och inställas inför skyddsnämnden. Mången gång skulle ett ingripande i sådan form snarare kunna stjälpa än hjälpa. I dessa fall är ett varsammare ingripande på sin plats.

I allmänna motiveringen (sid. 122—123) har framhållits, att uppgifter om hjälpåtgärder beträffande de personer, som avses i förevarande lag, icke skola intagas i centralregistret. Skyddsnämnden har därför heller icke tillagts någon befogenhet att inhämta upplysningar ur detta register utan har att på annat sätt införskaffa erforderliga uppgifter om de personer, som saken rör.

Enligt 8 § lösdriverilagen skall föras protokoll över vad som vid förhör förekommer. Motsvarande bestämmelse har icke ansetts vara av behovet påkallad i förevarande lag, utan bör det ankomma på skyddsnämnden att i förekommande ärenden efter eget skön låta föra de anteckningar, som anses behövliga.

5 § 1 och 2 mom.

Skyddsnämnds befogenhet att inkalla personer inför nämnden.

Det ligger i sakens natur att, när skyddsnämnden finner erforderligt att personligen höra den, som är föremål för undersökning, nämnden skall äga befogenhet att ålägga honom personlig inställelse. Han bör således vara pliktig att efter kallelse iakttaga personlig inställelse inför nämnden, någon dess ledamot eller någon av nämnden för ändamålet utsedd person. Det är nämligen tydligt, att sådana inställelser i allmänhet ej, åtminstone icke i de största städerna, komma att ske inför den samlade nämnden utan inför någon av de personer inom eller utom nämnden, åt vilka densamma uppdragit att verkställa dylika undersökningar. Tredskas den kallade att infinna sig, vilket uti ifrågavarande fall måste befaras ofta bliva förhållandet, bör i första hand nämnden genom något av sina biträden söka förmå den tredskande till inställelse i godo med angivande, att inställelsen eljest kommer att verkställas genom polismyndighetens försorg. Utebliver den, som bevisligen erhållit kallelse, utan att förete laga förfall, bör nämligen skyddsnämnden vara berättigad att utan vidare omgång erhålla polismyndighetens handräckning för den tredskandes inställande (jfr 75 § barnavårdslagen). I fråga om andra personer, som skyddsnämnden finner nödigt att i förekommande ärenden höra eller erhålla upplysning av, torde efter förebild av bestämmelse i kommunallagarna (55 § i förordningen om komunalstyrelse på landet och 29 § i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd) i förevarande hänseende böra gälla detsamma, som är stadgat i alkoholistlagen (23 § 2 mom.) och i barnavårdslagen (75 § 2 mom.). Endast den, som bor eller uppehåller sig i kommunen, skall i enlighet med vad sålunda gäller vara pliktig att hörsamma sådan kallelse till personlig inställelse inför nämnden eller inför den person, som nämnden för ändamålet utsett, och därtill endast under förutsättning, att han minst fyra dagar förut erhållit del av kallelsen.

I likhet med vad som i analoga fall gäller i fråga om fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd och nykterhetsnämnd bör skyddsnämnden utan kostnad erhålla sådan handräckning, som i 1 och 2 mom. sägs. Ersättning åt polismyndigheten för verkställd handräckning bör utgå efter de grunder, som finnas angivna i motiveringen till 28 § lösdriverilagen. Härför torde dock erfordras ändring i där åberopade kungörelse av den 26 juni 1925. I den mån sådan handräckning verkställes inom stads område, lärer särskild ersättning därför icke påkallas; där detta likväl skulle ifrågakomma, torde kostnaden därför böra hänföras till stadens utgifter för polisväsendet.

5 § 3 mom. *Kostnad för handräckning.*

1 mom. i denna § överensstämmer i sak fullständigt med 9 § 1 mom. i lösdriverilagen och hänvisas till motiveringen därtill. Det har redan förut (sid. 174) framhållits, att förevarande mom. är att tillämpa i fråga om de i denna lag avsedda personer, som på grund av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan rubbning av själsverksamheten äro ur stånd att taga vård om sig själva (jfr 8 § 2) a) i 1926 års förslag).

6 §. *Hjälpåtgärder m. m.*

2 mom. i förevarande § innehåller anvisningar om de hjälpåtgärder, vilka beträffande här ifrågavarande personer kunna ifrågakomma att vidtagas. Till följd av olikheten i de föreliggande sakförhållandena skilja sig bestämmelserna därom till avfattningen avsevärt från vad som i 9 § 2 mom. lösdriverilagen i motsvarande hänseenden stadgats. Bestämmelserna innehålla i styckena 1), 2) och 3) en exemplifiering av olika slags hjälpåtgärder och torde ej tarva någon särskild motivering. Vad särskilt angår under 2) upptagna åtgärder må emellertid framhållas, att bestämmelsen därom är avfattad med tanke på speciellt sådana personer, som vid inställelsen hos skyddsnämnden av allt att döma kunna antagas lida av smittsam könssjukdom, för vilken behandling förut ej erhållits. Det har nämligen från flera håll (bland annat från läkaren vid tvångsarbetsanstalten i Landskrona) framhållits, att lex veneris ofta visat sig vara ineffektiv i tillämpningen i avseende å de personer, som avses i förevarande lagförslag. Det torde ej sällan vara fallet, att en sådan person, ehuru behäftad med dylik sjukdom, ej av egen drift vänder sig till läkare för behandling; och, därest han anmäles såsom smittkälla, kan han ofta vara nära nog oanträffbar på grund av oriktiga eller ofullständiga uppgifter angående hans rätta namn och bostad. En föreskrift som den i stycket 2) intagna skulle, rätt använd, därför kunna bliva ett välbehövligt komplement till lex veneris. Det bör ock, på sätt redan i den allmänna motiveringen skett, här ytterligare framhållas, att huvudvikten ligger på vidtagandet av dessa hjälpåtgärder, när det gäller unga personer eller överhuvud sådana, som första gången komma i kontakt med lagen. Därvidlag är det emellertid av synnerlig betydelse, att skyddsnämnden har goda medhjälpare att lita till, i främsta rummet enskilda hjälporganisationer och institutioner, vilka torde kunna påräknas lämna den bästa medverkan. För det uppfostrings- och upprättelsearbete, varom här är fråga, lämpa sig nämligen frivilliga krafter tvivelsutan bättre än statliga eller kommunala organ.

3 mom. angiver i största allmänhet de institutioner m. fl., till vilka skydds-

nämnden i berörda hänseende har att hänvända sig. Här har ej särskilt nämnts fattigvårdsstyrelse och ej heller medtagits allmänt arbetsföretag. Vad fattigvårdsstyrelsen angår har detta sin grund däri, att det särskilt i fråga om de unga, som hemfallit åt samhällsskadligt sedeslöst leverne, ansetts ej vara lämpligt att anlita fattigvårdsmyndighet för deras tillrättaförande. Och beträffande allmänt arbetsföretag synes det ej böra ifrågakomma att sysselsätta här avsedda personer med arbete i de allmänna skogarna (se allmänna motiveringen sid. 117—118) eller överhuvud vid dylika arbetsföretag.

Då personer, vilka bliva föremål för undersökning enligt denna lag, icke skola anhållas, har någon bestämmelse om beredande av husrum och uppehälle för anhållna personer här ansetts obehövlig.

Bestämmelserna i 4 mom., som i sak överensstämma med vad som i lösdriverilagen föreslagits, torde ej tarva någon motivering. Rörande övervakning hänvisas till den allmänna motiveringen.

7 §. *Vissa föreskrifter ang. skyddsnämndens verksamhet.*

Med hänsyn till den grannlaga och ömtåliga beskaffenheten av skyddsnämndens verksamhet i allmänhet har det ansetts vara av särskild betydelse, att varje undersökning och åtgärd, som av skyddsnämnd eller på dess föranstaltande vidtages, bör ske på sådant sätt, att den, som är föremål därför, icke utsättes för allmän uppmärksamhet eller onödigt störes i sin lovliga verksamhet. Vid lagrummets avfattning har i viss mån följts vad som gäller i fråga om förundersökning i vissa brottmål.

I 25 § av lex veneris har stadgats viss tysthetsplikt för hälsovårdsmyndighet och tjänsteläkare m. fl. rörande vad som i ärende enligt nämnda lag förekommit ävensom plikt för vederbörande att förvara protokoll och handlingar i dylikt ärende så, att de icke kunna av obehöriga åtkommas. Liknande stadgande synes vara på sin plats i fråga om de av skyddsnämnd handlagda ärenden och har fördenskull här intagits. Stadgandet bör kompletteras av motsvarande ändring i tryckfrihetsförordningen, som också föreslagits.

Beträffande denna § hänvisas dels till allmänna motiveringen (sid. 86—87) och dels till den speciella motiveringen under 10 § lösdriverilagen.

8 §. *Frivilligt ingående å allmän arbetsanstalt.*

Här ifrågavarande bestämmelse bör tillmätas betydelse särskilt i fråga om unga lösaktigt levande kvinnor, mot vilka ingripande enligt denna lag skett. För internering å allmän arbetsanstalt fordras ärendets handläggande inför länsstyrelsen och den ifrågavarande personens inställande inför samma myndighet. Enligt åtskilliga vittnesbörd ter sig denna procedur för de unga kvinnorna ofta pinsam. Det är att förmoda, att dessa i valet mellan tvångsinternering och frivillig internering, i vilket sistnämnda fall proceduren hos länsstyrelsen helt undgås, ofta nog komma att föredraga det senare alternativet, vilket ej heller torde vara utan betydelse för uppfostringsarbetets bedrivande. Det må dock härvidlag ej förbises, att skyddsnämnden alltid har avgörandet i sin hand, d. v. s. att medgiva frivillig internering eller att överlämna ärendet till länsstyrelsens prövning.

Enligt 11 § lösdriverilagen skall skriftligt besked om beslutade åtgärder

m. m. tillställas den, som är föremål för behandling. Föreskrift härom har icke ansetts lämplig i fråga om de i förevarande lag avsedda personer.

9 §. *Ärendes överlämnande till polismyndighet eller förhörsmyndighet.*

På grund av det nära samband, som ofta förefinnes mellan skörlevande kvinnor och kriminella personer, t. ex. sutenörer, kopplerskor, spritlangare, komma kriminella förhållanden att spela in i många ärenden, som skyddsnämnd har att handlägga. Vidare är det ofta fallet, att prostituerade i samband med övandet av otukt själva begå brott, därvid det vanligaste fallet är tjuvnadsbrott. I båda dessa fall kan bliva fråga om åtal för brott. Det är uppenbart, att i ty fall utredning av polismyndighet fördenskull bör äga rum. Det låter sig tänkas, att detta även i andra fall än de här uttryckligen angivna kan finnas vara av behovet påkallat. I dylika fall bör skyddsnämnden överlämna ärendet i den del, det sålunda ankommer på polismyndigheten att behandla, till sagda myndighet, därest denna icke redan förut själv upptagit saken till behandling.

Det har redan förut antytts, att en persons levnadssätt och förhållanden i övrigt kunna vara sådana, att han kan vara hemfallen både till lösdriveri och sådant sedeslöst leverne, som i denna lag avses. För dylikt fall har man, då det är uppenbart, att behandling enligt båda de ifrågavarande lagarna under alla förhållanden är utesluten, tänkt sig, såsom i 1 § 3 mom. lösdriverilagen stadgas, att han skall behandlas enligt bestämmelserna i nu ifrågavarande lag om sedeslöst leverne av samhällsskadlig art, alltså av vederbörande skyddsnämnd. Man har härigenom velat undvika den konkurrenskonflikt, som eljest kunde tänkas uppstå mellan de båda lagarna. Det fall kan emellertid även tänkas inträffa, att en person, som hos skyddsnämnden anmälts för sedeslöst leverne eller eljest för sådant blivit föremål för dess behandling, vid närmare undersökning befinnes rätteligen icke falla under förevarande lag utan under 1 § i lösdriverilagen. För sådant fall bör skyddsnämnden äga att överlämna ärendet till förhörsmyndigheten för dess behandling, och har en bestämmelse härom införts i förevarande §. För övrigt torde det knappast behöva befaras, att några kompetenskonflikter mellan skyddsnämnd och förhörsmyndighet i praktiken skola behöva uppkomma.

10 §. *Ärendes överlämnande till länsstyrelsen.*

Beträffande de i denna § meddelade bestämmelser, vilka i avseende på uppställningen och den formella behandlingen överensstämma med motsvarande stadganden i 12 § 1 och 2 mom. i lösdriverilagen, torde någon särskild motivering ej vara behövlig. Det är dock att märka, att skyddsnämnden, på sätt förut framhållits, i motsats till vad som gäller enligt 8 § lösdriverilagen icke är i tillfälle att ur centralregistret erhålla upplysning angående åtgärder, som enligt förevarande lag förut till äventyrs må vara vidtagna beträffande den person, som undersökningen gäller. Det synes emellertid icke böra möta några avsevärdare svårigheter för skyddsnämnden att på annat sätt införskaffa uppgift om dylika förut vidtagna åtgärder.

Det bör anmärkas, att det icke ansetts behövligt eller ens lämpligt att i förevarande lag införa ett stadgande motsvarande 12 § 3 mom. i lösdriverilagen.

Något sysselsättande av här ifrågavarande personer i ett av staten anordnat allmänt arbetsföretag eller eljest vid arbete, där ett dylikt stadgande är av behovet påkallat, har man icke tänkt sig skola förekomma.

11 §. *Procedur vid ärendes överlämnande till länsstyrelsen.*

I denna § intagna bestämmelser om proceduren vid ärendes överlämnande till länsstyrelsen överensstämma i huvudsak med motsvarande föreskrifter i 13 § lösdriverilagen. Dock är att märka att, då det ej bör ankomma på skyddsnämnden att själv föranstalta om den ifrågavarande personens inställande hos länsstyrelsen, det efter därom gjord anmälan bör ankomma på polismyndigheten att ombesörja detta.

Däremot bör det åligga skyddsnämnden att till länsstyrelsen insända handlingarna i ärendet och, då skyldighet att föra protokoll i ärenden hos skyddsnämnden ej föreligger, i stället en redogörelse för den av nämnden i ärendet gjorda undersökningen och för däri vidtagna åtgärder. Rekvisition av prästbetyg och straffregistersutdrag bör det åligga polismyndigheten att ombesörja. Någon beskrivning av personens utseende torde i dessa fall ej vara behövlig.

12—16 §§. *Förfarandet hos länsstyrelsen; allmänna arbetsanstalter; allmänna bestämmelser.*

Sedan en för sedeslöst leverne av samhällsskadlig art omhändertagen person överlämnats till länsstyrelsen, bliver det efterföljande förfarandet med honom och vad därmed står i samband samt anordningarna för hans behandling väsentligen överensstämmande med vad som stadgats i motsvarande delar i lösdriverilagen. Detta gäller såväl det huvudsakliga av bestämmelserna om förfarandet hos länsstyrelsen som de i 5 kap. lösdriverilagen upptagna stadgandena om allmänna arbetsanstalter och i 6 kap. samma lag meddelade allmänna bestämmelser, i sistnämnda avseende dock med den skillnad, att vad som i lösdriverilagen sagts om förhörsmyndighet här skall gälla om skyddsnämnd. Liksom t. ex. i barnavårdslagen förekomma hänvisningar till fattigvårdslagen, hava de sakkunniga funnit sig i dessa delar kunna hänvisa till berörda bestämmelser i lösdriverilagen, vilka i avseende å förevarande lag sålunda skola äga motsvarande tillämpning. Även i fråga om motiveringen bör vad som anförts rörande lösdriverilagens ifrågavarande bestämmelser gälla i avseende å motsvarande delar av förevarande lag. I överensstämmelse med vad sålunda anförts har lagförslagets redigering skett. Här må emellertid tilläggas följande beträffande 12, 13, 15 och 16 §§ samt övergångsbestämmelserna.

12 §. *Offentlighet vid förhandlingarna.*

Såsom av motiveringen till 14 § 1 mom. lösdriverilagen framgår, hava vissa betänkligheter framförts mot den föreslagna offentligheten vid förhandlingarna inför länsstyrelsen. Dessa betänkligheter vinna i styrka, när det gäller förhör med personer, mot vilka ingripande skett på grund av sedeslöst leverne. Förhör rörande deras levnadssätt m. m. lämpar sig mindre för offentligheten och skulle lätt kunna utnyttjas i sensationssyfte. För de förhörda själva, särskilt när det är unga kvinnor, skulle offentligheten säkerligen ofta kännas pinsam och medföra ett onödigt lidande genom den uppmärksamhet, för vilken de skulle bliva föremål. Sannolikt skulle detta motverka det åsyftade

uppfostringsresultatet. Det överensstämmer också med grunderna för de i nyssnämnda motivering på denna punkt åberopade författningarna (se sid. 151) att låta handläggningen i här avsedda mål äga rum inom stängda dörrar. Det är att förmoda, att de här framförda synpunkterna vid lagens blivande tillämpning skola vinna beaktande.

13 §. *Förutsättningar för internering å allmän arbetsanstalt.*

Beträffande 13 § hava de sakkunniga funnit nödigt att fullständigt angiva de betingelser, som böra föreligga, för att en under förevarande lag hemfallen person må kunna interneras å allmän arbetsanstalt. Även dessa bestämmelser, ehuru hänförande sig till olika sakförhållanden, äro i avseende å det formella förfarandet och sättet för frågornas bedömande så överensstämmande med den motsvarande 16 § i lösdriverilagen, att stadgandenas avfattning blivit väsentligen lika därmed. Vad i motiveringen till sistnämnda § anförts gäller därför också här. Det torde emellertid böra bemärkas, att något fall, motsvarande det i 12 § 3 mom. lösdriverilagen behandlade, på sätt ovan framhållits, här icke kan förekomma och således icke heller någon internering på de där angivna grunderna.

15 §. *Förfarandet beträffande utlänning.*

Angående utlänning har ett särskilt uttryckligt stadgande ansetts böra meddelas i denna lag, analogt med det i 19 § lösdriverilagen intagna. Utlänning, som gör sig förvunnen till sedeslöst leverne av samhällsskadlig art enligt förevarande lag, bör i det fall, att utvisning från riket ej kan eller bör äga rum, behandlas analogt med utlänning, som beträdes med lösdriveri, d. v. s. antingen må förfaras enligt 13 § i sistnämnda lag eller framställning göras hos Kungl. Maj:t, beroende på vilket fall, som föreligger.

16 §. *Statens allmänna arbetsanstalt för kvinnor.*

Beträffande särskilda för ungdom avsedda allmänna arbetsanstalter hänvisas till motiveringen under 20 § lösdriverilagen. Önskemålet beträffande anstaltsvård för det kvinnliga klientel, varom enligt förevarande lag är fråga, torde vara, att Landskronaanstaltens huvudavdelning apteras till ett slags asyl för äldre internerade av den mera oförbätterliga typen och att övriga internerade placeras i mindre kolonat ute på landet, möjligen också efter mönster av s. k. familjevård för sinnessjuka, en anordning, varmed man på sinnessjukvårdens område vunnit goda resultat. Början till kolonatsystem är vid Landskronaanstalten gjord genom inrättandet av filialen *Hildero*, en på 8 kilometers avstånd från Landskrona belägen mindre lantegendom, som äges av en stiftelse, men sedan år 1918 disponeras av anstalten. Å denna filial, som rymmer ett 20-tal internerade, hava dessa större frihet än å huvudanstalten, och förläggningen där har mera karaktär av ett hem. Intill Hildero finnes jämväl en annan av anstalten disponerad mindre lantgård, benämnd »Farmen», med plats för 8 personer och avsedd för inhysande av sådana från anstalten utskrivna, som ännu icke lyckats få någon anställning eller av annan orsak önska kvarstanna där någon tid efter utskrivningen.

Den väg, på vilken anstaltsledningen i Landskrona sålunda slagit in, synes riktig. Ur uppfostringssynpunkt och för vinnande av goda resultat är det

tvivelsutan lämpligare med ett flertal mindre hem eller kolonat än en stor gemensam anstalt. Under fjolåret inkom anstaltsstyrelsen till Kungl. Maj:t med en generalplan för rationellt ordnande av de hittills såsom otillfredsställande ansedda förläggningsförhållandena vid anstalten i syfte att åstadkomma en bättre och mera spridd förläggning av de internerade, varigenom det kunde väntas att vinna bättre resultat i uppfostringsavseende. Vid genomförande av denna plan skulle de internerade kunna delas upp på sex förläggningsgrupper, vilka skulle kunna hållas i sär jämväl under arbetets utförande. Därjämte omfattar planen en observationsavdelning för nykomna internerade och en avdelning för vård av sinnessjuka. Anstalten rymmer för närvarande, inberäknat de två lantkolonaten, 210 internerade; den högsta beläggningssiffran under senare år har varit 176 och den senast meddelade 104.

Då det har sitt stora intresse att konstatera återfallsprocenten bland de för lösdriveri internerade kvinnorna, hava de sakkunniga från Landskronaanstaltens föreståndare låtit införskaffa upplysning därom beträffande 17-årsperioden 1911—1927. För hela denna period var återfallsprocenten 53.4 % (alla, som dömts till tvångsarbete mer än en gång, hava därvid medräknats), för 10-årsperioden 1911—1920 57.5 % och för 7-årsperioden 1921—1927 ungefär 50 %. Genom omläggning av anordningarna vid anstalten och dess verksamhet i den riktning, som följts vid Hilderofilialen, torde man kunna hoppas på bättre resultat än hittills vunnits. Meddelande av yrkesutbildning åt de internerade för beredande av framtida utkomstmöjligheter torde även beträffande här ifrågavarande kvinnliga klientel vara det viktigaste härvidlag. Ett steg i sådan riktning har tagits genom det vid årets riksdag beslutade anställandet av en arbetsföreståndarinna jämte ett biträde för ledande särskilt av vävnings- och sömnadsarbeten. Arbetet vid anstalten har hittills huvudsakligen varit inriktat på trädgårdsskötsel och verkstadsdrift; den senare lämnade sista budgetåret ett överskott å ungefär 15,000 kronor.

För belysning av frågan om tillämpningen av 22 § 2 mom. å personer, som internerats enligt förevarande lag, hava från Landskronaanstalten infordrats uppgifter å antalet av de å anstalten internerade, som vid ingången av vart och ett av åren 1926, 1927 och 1928 varit intagna minst fyra gånger, och å antalet av dem, som vid samma tid varit intagna sammanlagt minst tio år. Uppgifterna utvisa följande:

Vid ingången av år	Antalet internerade, som varit intagna minst 4 gånger	sammanlagt 10 år
1926	46	4
1927	44	5
1928	50	8.

Beträffande innebörden av dessa siffror hänvisas till uttalanden i motiveringen under 22 § 2 mom. i lösdriverilagen.

I detta sammanhang må beröras ett förhållande, som bragts till de sakkunnigas kännedom och som gäller fall av konkurrens mellan lex veneris och nu gällande lösdrivarlag. I Stockholm praktiseras att, då en för lösdriveri häk-

tad kvinna befinnes behäftad med smittsam venerisk sjukdom, hon först tvångsinlägges i cell å sjukhus, avsett för dylika sjukdomar, samt först efter slutad sjukbehandling, som kan räcka flera månader, bliver föremål för behandling enligt lösdrivarlagen och eventuellt dömd till tvångsarbete. Ett liknande förfarande vid länsstyrelses handläggning av ärende enligt förevarande lag bör ej förekomma. Såvitt en sådan person ej skulle befinnas vara fullständigt och varaktigt oförmögen till arbete, vilket mera sällan lärer vara fallet på grund av dylik sjukdom, bör frågan om hans behandling jämlikt 13 § utan uppskov för sjukbehandling genast av länsstyrelsen prövas, och i händelse beslut om hans internering å allmän arbetsanstalt meddelas, bör han, därest han lider av smittsam sjukdom, för denna behandlas å anstaltens sjukavdelning. Dylik avdelning finnes inrättad å Landskronaanstalten, vid vilken fackutbildad läkare är anställd. Det har ansetts angeläget att med hänsyn till sakens principiella vikt fästa uppmärksamheten härpå, så att den nu praktiserade lagtillämpningen för framtiden måtte undvikas.

Ang. centralregistret.

Enligt 18 § 1 mom. och 24 § 4 mom. i lösdriverilagen skola vissa uppgifter om internering å allmän arbetsanstalt och om utskrivning därifrån insändas till centralregistret. I enlighet med 16 § i förevarande lag skola föreskrifterna därom, som redan förut sagts, i motsvarande fall gälla jämväl i fråga om de i förevarande lag avsedda personer. Ovan har anförts, att uppgift om vidtagna hjälpåtgärder (enligt 6 § 2 mom.) beträffande dessa personer däremot icke skall inflyta i centralregistret.

Övergångsbestämmelser.

De i förevarande lag meddelade övergångsbestämmelserna äro till sin sakliga innebörd överensstämmande med motsvarande bestämmelser i lösdriverilagen. Detta gäller emellertid endast stadgandet om lagens ikraftträdande samt 33 § 3 mom. i lösdriverilagen, i vilka delar ej torde behövas någon motivering utöver den, som redan lämnats beträffande nämnda stadganden. Det har däremot icke ansetts behövligt att i förevarande lag medtaga bestämmelserna i andra och tredje styckena av 32 § eller i 33 § 1 och 2 mom. i lösdriverilagen.

Med anledning därav, att enligt förevarande förslag åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art avskilts från lösdriveri, hava de sakkunniga haft under övervägande att i analogi med 1926 års förslag bland övergångsbestämmelserna upptaga något stadgande, att vad eljest i lag eller författning finnes stadgat angående lösdrivare eller lösdriveri skall äga tillämpning jämväl på den, som beträdes med sedeslöst leverne enligt denna lag. De sakkunniga hava dock funnit ett dylikt stadgande obehövligt. Vad särskilt angår fattigvårdslagen och lagen om utlännings rätt att här i riket vistas är genom de ändringar, som av de sakkunniga föreslagits i den förra lagen, det behov, som beträffande denna lag skulle fyllas genom berörda stadgande, redan tillgodosett, och avfattningen av den senare lagen torde redan i sin nuvarande lydelse (31 §) i stort sett omfatta de personer, som ett dylikt stadgande borde avse.

Förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 om fattigvården samt lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård.

De ändringar, som föreslås i fattigvårds- och barnavårdslagarna, bestå till stor del i de ändrade hänvisningar, som föranledas därav att gällande lag om lösdrivares behandling ersättes med de föreslagna lagarna om åtgärder mot lösdriveri och om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art. I vissa andra avseenden överensstämma ändringarna i sak med motsvarande ändringar i 1926 års förslag. I dessa delar torde någon vidare motivering här ej vara av nöden.

Härutöver må anmärkas följande:

73 § fattigvårdslagen har omredigerats till nära överensstämmelse med ordalagen i 9 § 1 mom. i lagen om åtgärder mot lösdriveri och 6 § 1 mom. i lagen om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art. Genom denna ändrade avfattning av 73 § har man velat utmärka att, såsom redan förut i den allmänna motiveringen (sid. 118—119) framhållits, denna § skall äga tillämpning allenast å sådana personer, som gjort sig förfallna till lösdriveri eller till sedeslöst leverne av angiven art och på den grund blivit föremål för *åtgärd* enligt någon av nyssnämnda två lagar. Sådan åtgärd kan vara erinran eller hjälpåtgärd, varom förmäles i 9 § 2 mom. i den förra, resp. 6 § 2 mom. i den senare lagen, eller internering å allmän arbetsanstalt. Däremot bliver 73 § icke tillämplig å den, som enligt 1 mom. i någon av nämnda två §§ omhändertagits av fattigvårdsstyrelse.

Några i 1926 års förslag upptagna ändringsförslag, nämligen de i 75 § fjärde stycket och 81 § fattigvårdslagen samt 84 § barnavårdslagen ävensom i fråga om besvärsordningen enligt de i sammanhang därmed föreslagna övergångsbestämmelserna till båda lagarna, hava av de sakkunniga uteslutits på grund därav, att deras ovannämnda lagförslag i berörda delar intaga en avvikande ståndpunkt. Vad särskilt angår 81 § fattigvårdslagen må bemärkas, att de i 1926 års förslag förefintliga bestämmelserna om intagande å sådant arbetshem, som omförmäles i sistnämnda lag, icke medtagits i de sakkunnigas förslag till lag om åtgärder mot lösdriveri samt att skäl icke synes föreligga att ur andra synpunkter i nu förevarande sammanhang upptaga omförmälda ändringsförslag.

På grund av erinran från fattigvårdshåll har i 76 § andra stycket av fattigvårdslagen införts en bestämmelse, varigenom beträffande försumliga försörjare, som varda intagna å allmän arbetsanstalt, interneringstiden begränsats till högst ett år. En längre utsträckt interneringstid synes nämligen icke vara förenlig med det syfte, man i fråga om dem vill främja genom arbetsföreläggande och därpå eventuellt följande internering. I detta sammanhang anmärkes, att beträffande interneringstiden för understödstagare, som jämlikt 75 § i nyssnämnda lag intagits å allmän arbetsanstalt, skall gälla vad i 22 § 1 mom. i lagen om åtgärder mot lösdriveri är stadgat, vilket innebär, att interneringstiden för dem kan utsträckas till tre år. Därmed torde man hava fått en i hög grad behövlig större möjlighet att effektivt kunna upprätthålla ordning och disciplin å arbetshemmen, vilkas ifrågavarande klientel, enligt vad erfarenheten visat, till en del är ur ordningssynpunkt synnerligen svårhanterligt.

Bestämmelserna i 83 § fattigvårdslagen hava avfattats i nära överensstämmelse med 30 § i lagen om åtgärder mot lösdriveri.

Övergångsbestämmelserna till de båda här avsedda lagarna har givits en avfattning, som närmast överensstämmer med motsvarande bestämmelser i lagen om åtgärder mot lösdriveri. Enligt gällande lag ådömt tvångsarbete bör även efter den nya lagstiftningens genomförande verkställas i allmän arbetsanstalt och, utom i avseende å tiden för tvångsarbetet, vara underkastat de bestämmelser, som i fråga om sådan anstalt komma att gälla.

Förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 om straffregister.

De i lagen om straffregister föreslagna ändringarna, i den mån motsvarighet till dem icke finnes i 1926 års förslag, äro huvudsakligen föranledda av utbytet av tvångsarbete mot behandling å allmän arbetsanstalt; därjämte har det med hänsyn till den befattning, som den föreslagna uppsiktsmyndigheten har att taga med de i 22 § 2 mom. i lagen om åtgärder mot lösdriveri omförmälda ärenden om kvarhållande å allmän arbetsanstalt utöver tre år, ansetts nödigt att i 8 § i nu avsedda lag införa stadgande därom, att uppsiktsmyndigheten skall äga befogenhet att på framställning erhålla utdrag av straffregistret.

Förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen.

Förevarande betänkande innehåller jämväl förslag till ändrad lydelse av tryckfrihetsförordningen i två hänseenden, nämligen i fråga om dels skyddsnämndens handlingar, dels ock det i den föreslagna lagen om åtgärder mot lösdriveri omförmälda centralregistret.

Vad först skyddsnämndens handlingar beträffar upptager förslaget till lag om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art i 7 § 2 mom. bestämmelse därom, att alla handlingar i de hos skyddsnämnd förekommande ärenden skola så förvaras, att de icke åtkommas av obehöriga. För att denna bestämmelse skall kunna fylla sitt ändamål, fordras ett motsvarande stadgande i tryckfrihetsförordningen. Detta har avfattats närmast i likhet med vad som enligt tryckfrihetsförordningen gäller om handlingar i ärende om intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister. Handlingarnas specificerande (»protokoll, anteckningar, skrivelser och koncept») är dock hämtat från tryckfrihetsförordningens stadgande rörande handlingar i ärenden, som avses i lex veneris.

Vad angår det föreslagna förbudet mot meddelande av utdrag av centralregistret i vidsträcktare mån, än som föranledes av stadgande i lag, hänvisas till den allmänna motiveringen här ovan (sid. 123). Enligt 8 § i lagen om åtgärder mot lösdriveri har polismyndighet gjorts berättigad att inhämta upplysning ur registret. Motsvarande stadgande angående skyddsnämnd har av skäl, som antytts i allmänna motiveringen (sid. 122—123), däremot icke ansetts erforderligt.

Ifrågasatta ändringar i strafflagen.

I 1926 års betänkande finnes, utöver förslaget till ny lösdrivarlagstiftning, jämväl upptaget bland annat *förslag till lag om ändring i vissa delar av 15 och 18 kap. strafflagen,* innefattande ändrade bestämmelser rörande åldersgränsen och i viss mån även straffskalan vid otukt med minderåriga samt åldersgränsen vid vissa frihetsbrott mot dylika personer ävensom rörande otukt med barn av manligt kön. Dessa frågor synas emellertid knappast stå i sådant oskiljaktigt samband med här ifrågavarande lagstiftning, att de vid en reform av denna nödvändigtvis böra upptagas till behandling. Något motsvarande förslag finnes ej heller upptaget i 1922 års betänkande. Beträffande nämnda ändringsförslag synes det ock de sakkunniga, att däri berörda spörsmål så nära sammanhänga med andra stadganden såväl i förberörda kapitel som i strafflagen i övrigt, att de förutsätta ett närmare ingående på strafflagstiftningen i hithörande delar, än som lämpligen kan ske vid en granskning av förslaget såsom ett appendix till lösdrivarlagstiftningen. Berörda frågor hava ock varit överlämnade till den s. k. lilla strafflagskommissionen, vilken emellertid i de delar, som röra omförmälda förslag till ändringar i strafflagen, av angivet

skäl icke kommit att ingå i prövning av detsamma. Det vill emellertid synas, som om de ifrågavarande spörsmålen, därest de anses böra vinna sin lösning utan avbidan på den allmänna strafflagsreformen, böra behandlas av nämnda kommission samt därvid underkastas en närmare undersökning och därav till äventyrs föranledd överarbetning av förslaget.

På grund härav hava de sakkunniga funnit sig icke böra här medtaga vare sig nämnda eller något däremot svarande förslag.

Med hänvisning till vad som sagts å sid. 138 i den speciella motiveringen torde här böra anmärkas, att i lagtexten till de här ovan omförmälda fyra lagförslagen — som äro införda å sid. 41—48 — förekommande hänvisningar avfattats i anslutning till alternativ A av huvudförslaget. Skulle alternativ B komma att föredragas, måste hänvisningarna ändras med hänsyn härtill.

Särskilt yttrande av herr Petrén.

Ang. sterilisering av sinnesslöa m. fl.

Utöver vad som i betänkandets allmänna motivering sagts om orsakerna till de skadliga samhällsföreteelser, varom i förevarande lagstiftning är fråga, och om medlen för deras bekämpande må här ytterligare beröras ett spörsmål, som därvid kan vara av betydelse. Jag syftar här på frågan om steriliseringen av sinnesslöa, sinnessjuka och fallandesjuka, i vilket ämne riksdagen år 1922 påkallade utredning och i vilket den 30 april 1929 av tillkallade sakkunniga framlagts förslag till lag (steriliseringslag).

Av den i förevarande betänkande åberopade utredningen av socialstyrelsen rörande manliga tvångsarbetare framgår, att dessa i mycket stort antal äro att beteckna såsom psykiskt undermåliga. Icke mindre än 29.1 % av de undersökta fallen voro enligt nämnda utredning imbecilla eller åtminstone mycket svagt utvecklade i psykiskt avseende eller på annat sätt abnorma, sinnesslöa och dylika. Redan denna siffra måste anses hög, anmärker socialstyrelsen, och *giver en antydan om den nedärvda dispositionens betydelse för uppkomsten av lösdriveriet*, vartill kommer, att antalet torde vara alltför lågt, i det att en psykiater efter närmare undersökning sannolikt skulle hava kunnat konstatera psykisk undermålighet i många fall, där sådan icke kunnat upptäckas enbart genom den skedda granskningen av tillgängliga handlingar. Beträffande en särskild grupp av luffare och bettlare, som icke undergått fängelsestraff eller straffarbete men upprepade gånger ådömts tvångsarbete, fann socialstyrelsen ungefär 44 % vara imbecilla eller eljest abnorma.

Den av socialstyrelsen verkställda undersökningen rörande kvinnliga tvångsarbetare i landet under åren 1916—1924 visar också, att ett mycket stort antal av dem var att beteckna såsom psykiskt undermåliga. Icke mindre än 37.3 % konstaterades vara imbecilla eller åtminstone psykiskt svagt utvecklade eller på annat sätt psykiskt abnorma. Även denna procentsiffra torde emellertid på ovan angivet skäl vara för lågt beräknad. Inom den mest godartade gruppen, omfattande dem, som förut varken undergått tvångsarbete eller varit ådömda frihetsstraff, voro 22.7 % imbecilla eller eljest abnorma (även denna siffra ansågs för låg). Inom den grupp åter, som flera gånger undergått tvångsarbete, men ej straffats för brott, var motsvarande procentsiffra 26.4.

Sinnesslövårdsakkunnigas betänkande rörande ordnandet av vården av vuxna vanartade sinnesslöa (asociala imbecilla) (statens offentliga utredningar 1927: 18, sid. 18—22) lämnar talande vittnesbörd om, huru å fattigvårds-

anstalter intagna »sexuellt opålitliga», sinnesslöa kvinnor i stor utsträckning sätta barn till världen, därvid fadern ofta även är sinnesslö. Att barnen i dessa fall i regel också bliva psykiskt undermåliga, ligger i öppen dag, liksom att de i stor utsträckning torde vara predestinerade till kriminalitet, lösdriveri, prostitution och överhuvud till social mindervärdighet. Erfarenheten har även visat, att de psykiskt defektas fruktsamhet ofta är mycket stor.

Med dessa siffror och fakta för ögonen synes det svårt att helt förneka sammanhanget mellan steriliseringen av sinnesslöa och sinnessjuka samt rekryteringen av lösdrivare och prostituerade. Dessa äro till stor del, sannolikt till största delen, psykiskt undermåliga eller mindervärdiga och rekryteras i väsentlig mån av sålunda ärftligt belastade personer. Kan man genom steriliseringen minska barnalstringen hos ifrågavarande befolkningselement och sålunda täppa till ett tillflöde, därur lösdriveriet och prostitutionen tillföras förnyelse och rekrytering, bör detta följaktligen vara en faktor, som i sin mån kan bidraga till minskad uppkomst av lösdriveri och prostitution. En begränsning av de psykiskt undermåligas och särskilt av de sinnesslöas fortplantning är därför enligt mitt förmenande ett led i kampen mot de parasitära samhällsföreteelser, som lösdriveri och prostitution utgöra, och jag har därför ansett steriliseringens betydelse i detta sammanhang ej böra helt förbises, även om man ej bör göra sig några överdrivna förhoppningar med avseende å dess verkningar i det angivna hänseendet. Ur nu anförda synpunkter är det emellertid att hoppas, att steriliseringen av berörda element med lagstiftningens hjälp snart skall kunna åtminstone i någon mån möjliggöras i vårt land.

Ökad upplysning i sexuella frågor.

I såväl den allmänna som den speciella motiveringen (sid. 92 och 177) har framhållits önskvärdheten och behovet av ökad upplysning i sexuella frågor i syfte att därigenom åstadkomma en stegrad ansvarskänsla i förhållandet mellan könen. Professor J. Almkvist har i sin skrift »Aktuella synpunkter på sexualfrågan. En socialetisk studie», med framhållande av både biologiska och etiska synpunkter, på ett förträffligt sätt angivit de riktlinjer, efter vilka en dylik upplysning i stort sett bör läggas. Då dessa riktlinjer stå i överensstämmelse med den grunduppfattning, varpå förevarande lagförslag i detta hänseende vilar, har jag ansett professor Almkvists berörda uttalanden i sammandrag böra inflyta i betänkandet. Professor Almkvist anför bl. a. följande (återgivet i transumt):

»För att inskränka prostitutionen måste man inverka såväl på de prostituerade som på den efterfrågande parten. Lyckas man icke minska efterfrågan, så minskar man aldrig prostitutionen — — —. En förebyggande verksamhet hos bägge könen, hos både gossar och flickor, är därför nödvändig, om man skall kunna hava hopp om att inskränka prostitutionen. Denna förebyggande verksamhet måste först och främst ligga i en annan uppfostran än den, som hittills givits ungdomen. — — — De unga hava vind för våg lämnats åt sin egen tilltagande sexuella känsla och något äldre kamraters — upplysningar —, varigenom det sexuella för den uppväxande ungdomen framstått egentligen såsom den förbjudna frukten med dess lockande kraft — — —. I motsats härtill synes mig en på naturvetenskaperna stödd, lugn upplysning om det sexuellas väsen, dess utveckling till kärlek

och dess stora allvarliga roll i människolivet och samhället, given så tidigt som möjligt och i en för de olika åldrarna avpassad omfattning, vara den nödvändiga grunden för bibringandet av *en mera etisk uppfattning av det sexuella* samt för motarbetandet av skuggsidorna hos vårt nuvarande sexuella liv och därvid framför allt av prostitutionen. Denna upplysning är först och främst beroende av sexualvetenskapens framåtskridande och ju längre detta hinner, desto bättre undervisning kunna vi giva vår uppväxande ungdom. Därför synes mig, att hoppet om förbättring av de former, folkens sexuella liv tagit, ligger dels uti sexualvetenskapens framsteg och dels uti en på denna grundad *rationell folkupplysning*. En sak, som är av vikt för prostitutionens motarbetande, är ett rationellt nykterhetsarbete — — —. Prostitutionen har nämligen i alkoholen en trogen bundsförvant, som underlättar kvinnans prostituering och bidrager att skänka kunder åt prostituerade.

Säkerligen är en god uppfostran av ungdomen det viktigaste av allt för denna frågas lösning. Det är åskådningssättet hos de unga människor, vilka träda ut i livet, som måste bli annorlunda beskaffat än det, som hittills varit rådande, och detta kan endast åstadkommas genom målmedvetna uppfostringsåtgärder. Alla gossar och flickor böra på ett tidigt stadium i hem och undervisningsanstalter komma i åtnjutande av en god *sexualetisk upplysning*, lagd så, att de få kunskap — — — om vådorna av ett obetänksamt sexualliv och framför allt om den önskvärda ovannämnda utvecklingen av driftlivet till en psykiskt och etiskt betonad kärlek — — —. En god sexualuppfostran bör kunna åstadkomma, att kvinnorna icke så lätt falla för frestelsen att rekrytera prostitutionen och att männen upphöra att söka sin tillfredsställelse i denna. Ungdomen av båda könen bör i hem och undervisningsanstalter ledas till en sund, ideell och ansvarsfylld uppfattning av könslivet. — — — Vidare böra vi söka nå vårt mål genom nykterhetsundervisning och nykterhetsåtgärder. Mycket viktigt är att så tidigt som möjligt söka få gossar och flickor intresserade av någon rörelse, som drager deras tankar bort från det sexuella — — — till andra områden, framför allt till ett hurtigt friluftsliv. — — — Förståndigt ledda sport- och idrottsrörelser göra säkert god nytta.»

Ang. inrättande av en socialnämnd.

I sammanhang med spörsmålet, åt vilket kommunalt organ befattningen med ärenden enligt lagen om samhällsskadlig sedeslöshet lämpligen bör uppdragas, har i betänkandet berörts frågan om kommunernas för närvarande på ett flertal olika nämnder eller styrelser delade sociala förvaltning och om sammanförande av kommunens samtliga understödsorgan till en gemensam nämnd, kallad t. ex. *socialnämnden* (sid. 109—110). Med hänsyn till denna frågas synnerliga vikt och dess nära samband med det här till prövning föreliggande förslaget om inrättande av ett nytt kommunalt organ för socialt ändamål, har jag funnit berörda fråga i detta sammanhang förtjäna ett närmare beaktande.

Det har sedan länge klagats över, att det, såsom förhållandena under de senaste decennierna utvecklat sig, inom kommunernas sociala förvaltning råder allt för stor splittring, som på sina håll, åtminstone i större kommuner, föranlett planlöshet och onödig omgång med ärendens handläggning samt slöseri med både arbetskraft och penningar. De kommunala organen för hithörande verksamhet hava tillkommit successivt och utan att någon enhetlig plan därvidlag blivit följd. Sedan gammalt finnes fattigvårdsstyrelse i våra kommuner, år 1913 tillkommo nykterhetsnämnd och pensionsnämnd samt år 1924 obligatorisk

barnavårdsnämnd, varjämte i åtskilliga större kommuner finnas särskilda arbetslöshetskommittéer. Det har således framträtt en tydlig strävan till specialisering på detta område, och man har överlämnat de olika uppdrag, det här gäller, till särskilda styrelser och nämnder. På detta område råder med andra ord utpräglad decentralisation inom kommunerna, vilken medfört risk, att den centrala överblicken och sammanhållningen av de olika verksamhetsgrenarna förloras. Man har emellertid efter hand fått blicken öppen för den brist på samarbete mellan dessa olika organ, som alltför ofta kommer till synes, och överhuvud för de uppenbara olägenheter, som följa av detta system, icke minst med hänsyn till den onödigt stora förvaltningsapparat och de onödiga utgifter, som föranledas därav. På senare år har därför, även på auktoritativt håll, den meningen alltmer gjort sig gällande, att man bör återgå till en centralisation av kommunernas sociala förvaltning, varigenom större planmässighet, enhetlighet och effektivitet samt avsevärd besparing i utgifter borde kunna åstadkommas. Förslag i sådan riktning framfördes först inför ett större forum av borgarrådet W. Karlsson vid den skandinaviska kommunalkonferensen i Stockholm år 1923 och i Stockholms stadskollegium år 1924. Motioner väcktes också i ämnet vid 1924 och 1926 års riksdagar (A. K. nr 454 resp. nr 279), ehuru utan positivt resultat. Även socialstyrelsen har i ett med anledning av föreslagen ändring i alkoholistlagen den 18 mars 1924 avgivet utlåtande (tryckt såsom bilaga till andra lagutskottets utlåtande nr 16 år 1924) med utförlig motivering uttalat sig för en sådan centralisation. Vidare har statens besparingskommitté i sitt den 19 februari 1925 avgivna betänkande angående socialförsäkringens organisation gjort uttalande i enahanda riktning. Slutligen har statens inspektör för fattigvård och barnavård G. H. von Koch såsom en av 1926 års arbetslöshetssakkunniga i deras den 25 april 1928 avgivna betänkande framlagt förslag om sammanslagning av varje kommuns samtliga understödsorgan till en enda nämnd, eventuellt kallad socialnämnden.

Utan att här i övrigt ingå på frågan vill jag oförbehållsamt uttala min anslutning i princip till den tanke på centralisation på detta område, som sålunda från många håll framkommit. Jag anser emellertid i likhet med vad som i nämnda riksdagsmotioner och jämväl, vill det synas, av socialstyrelsen åsyftats, att man ej bör stanna vid att sammanföra blott kommunernas understödsorgan till ett gemensamt organ, utan den föreslagna socialnämnden bör, om de med centralisationen avsedda fördelarna fullt ut skola kunna vinnas, få hand om icke blott frågor om fattigvård, arbetslöshetsunderstöd och socialförsäkring utan även ärenden rörande barnavård och nykterhetsvård. All social hjälpverksamhet inom en kommun bör med andra ord tillkomma den föreslagna socialnämnden. Eljest kan det ifrågasättas, huruvida ej den tilltänkta reformen kommer att stanna vid en halvmesyr. Det synes ej kunna anföras något bärande skäl, varför alkoholistvården och barnavården skulle undantagas från socialnämndens verksamhet. Man har tänkt sig att, i den mån det är erforderligt, inom nämnden skola finnas särskilda föredragande och särskilda sektioner för de olika verksamhetsgrenar, som falla inom nämndens handläggning.

Med den specialisering inom kommunernas socialvård, som efterhand kommit till stånd, kan det i längden ej — åtminstone ej vad de mindre kommunerna beträffar — fortgå på det hittills tillämpade sättet att för tillgodoseende av varje nytt vårdbehov, som uppstår, blott tillskapa ett nytt kommunalt organ. Det skulle då bliva allt svårare att inom kommunerna få kvalificerade krafter för de särskilda uppdragen, och de ovan antydda nackdelarna av decentralisationssystemet skulle allt starkare framträda. Ur nu angivna synpunkter måste man hysa mycket starka betänkligheter mot att föreslå ett nytt organ för handläggning av de ärenden, varom i här avsedda förslag till lag är fråga. Funnes redan nu en sådan gemensam socialnämnd, som från olika håll föreslagits, borde i enlighet med vad ovan uttalats även befattningen med hithörande ärenden lämpligast tillkomma denna nämnd, men en sådan finnes icke ännu och för dess inrättande fordras tämligen ingripande ändringar i ett komplex av olika lagar. Denna fråga, som helt nyligen gjorts till föremål för särskild sakkunnigutredning, torde tarva en ingående och tidsödande utredning, innan den kan vinna sin lösning. I avvaktan därpå måste man finna en provisorisk lösning av spörsmålet om ett lämpligt kommunalt organ för behandling av här avsedda ärenden. Jag har på grund härav anslutit mig till förslaget om inrättandet av en skyddsnämnd för ändamålet såsom ett provisorium.

Ifrågasatta ändringar i strafflagen.

Av 1926 års betänkande (sid. 159—164) framgår, att frågan om vissa med förevarande lagförslag sammanhängande *ändringar i 15 och 18 kap. strafflagen* sedan snart 20 år tillbaka stått på dagordningen. Dessa ändringar avse *dels* höjande av åldersgränsen i 18 kap. 7 § från 12 till 13 år och i 8 § i samma kap., liksom i 15 kap. 6, 8 och 18 §§ från 15 till 16 år, *dels* en bättre anpassning av straffmåtten i 18 kap. 7 och 8 §§, *dels ock* utsträckande av straffbuden i 6 § 2 mom., 7, 8 och 9 §§ i sistnämnda kap. att avse otukt även med personer av manligt kön.

Frågan om åldersgränsens höjande från 15 till 16 år i berörda hänseende ansågs emellertid nära sammanhänga med spörsmålet om den för kvinnan gällande äktenskapsåldern och föranledde därför till en början intet åtgärande. Höjandet av nämnda äktenskapsålder genomfördes år 1915.

Sedermera gjorde riksdagen år 1922, med bifall till ett enhälligt lagutskotts utlåtande (andra lagutskottets utlåtande nr 25), viss hemställan hos Kungl. Maj:t om vidtagande av vissa utav de ovan angivna ändringarna i 18 kap. strafflagen *utan avbidan på en förestående allmän strafflagsreform* (riksdagens skrivelse nr 251). De av riksdagen ifrågasatta ändringarna avsågo bättre anpassning av straffmåtten i 18 kap. 7 och 8 §§ samt straffskydd mot förgripelser i sexuellt hänseende även mot barn av manligt kön (enligt samma två §§). Frågan överlämnades för utredning till den s. k. lilla strafflagskommissionen, som emellertid på grund av erhållet föreläggande ej blev i tillfälle att närmare ingå på densamma.

I 1926 års förslag har frågan ånyo tagits upp såsom sammanhängande med den nya lösdrivarlagstiftningen och förslag har framlagts om ändring i vissa

delar av 15 och 18 kap. strafflagen. I likhet med författaren till nyssnämnda förslag anser jag övertygande skäl anförda särskilt för ifrågavarande åldersgräns höjande till 16 år, och då jag jämväl i övrigt anser de ursprungliga ändringsförslagen hava fog för sig samt deras genomförande i sin mån kunna bidraga till utsträckt skydd mot ungdomens indragande i sedeslöshet och sålunda vara ägnat att vara ett led i bekämpandet av dennas samhällsskadliga yttringar, har jag ansett mig icke böra frångå 1926 års förslag i denna del och har därjämte upptagit de ursprungligen ifrågasatta ändringarna i 18 kap. 6 och 9 §§. Det synes i och för sig föga tilltalande att på oviss tid ytterligare undanskjuta en sedan långt tillbaka aktuell fråga om lagändring, som anses nödig och nyttig och som förut mera av tillfälligheter skjutits åt sidan. Jag har emellertid vidtagit några mindre ändringar i innehåll och avfattning samt utvidgat förslaget att avse jämväl ändring av 18 kap. 10 §, vilken ändring jag med hänsyn till den i ämnet numera rådande åskådning anser kunna och böra vidtagas och för övrigt finner vara i viss mån påkallad av den utav de sakkunniga föreslagna lagstiftningen. Då jag emellertid är fullständigt ense med de sakkunniga därom, att här avsedda förslag böra granskas och behandlas av nämnda strafflagskommission eller eljest underkastas sakkunnig behandling, saknar jag här anledning att närmare ingå på de föreslagna lagändringarna, till vilka ett utkast såsom bilaga fogats vid detta yttrande.

Ifrågasatt ändring i lagen om internering av återfallsförbrytare m. m.

I motiveringen till 22 § 2 mom. lösdriverilagen (sid. 161) har berörts spörsmålet, huruvida ej i fråga om bestämmelsen i nämnda mom. jämväl avtjänat straffarbete borde medräknas i den interneringstid å tio år, som är en förutsättning för lagrummets tillämplighet. I den allmänna motiveringen (sid. 82) har av de sakkunniga framhållits, huru nära lösdriveri och brottslighet stå till varandra och huru ofta de gå över i varandra. Största delen av internerade lösdrivare — år 1923 över 70 % — har förut undergått fängelsestraff eller straffarbete. Socialstyrelsens förut åberopade undersökning rörande tvångsarbetare i landet nämnda år är därvidlag synnerligen upplysande. Enligt denna undersökning hade av de såsom kriminella betecknade lösdrivarna mer än hälften (53 %) undergått frihetsstraff minst tre gånger. Omkring 70 % av samtliga utav tvångarbetare begångna brott utgjordes av tjuvnadsbrott, ungefär 17 % av våldsbrott. Nära hälften av de kriminella lösdrivarna hade undergått tvångsarbete minst tre gånger, och dessa lösdrivare hade i genomsnitt undergått mer än sju resor frihetsstraff eller tvångsarbete tillhopa.

Med hänsyn till det anförda synas vissa skäl tala för att i förevarande hänseende likställa förut undergånget straffarbete och föregående intagning å allmän arbetsanstalt. Ofta nog torde det mer eller mindre vara en tillfällighet, huruvida en lösdrivare kommer att interneras i straffanstalt eller i allmän arbetsanstalt; måhända endast på grund av bristande bevisning undgår han ej sällan det förra alternativet. Det är i stor omfattning *samma asocialitet hos här avsedda personer*, som ibland yttrar sig i kriminalitet och ibland i lösdri-

veri. Skulle en bestämmelse i antydd riktning införas i förevarande lagrum, fordrar emellertid konsekvensen, att motsvarande bestämmelse inflöte i lagen om internering av återfallsförbrytare (2 §). Denna lag trädde i kraft först med 1928 års ingång, och det föreligger därför ännu ej någon större erfarenhet om dess verkningar. Det kan med hänsyn därtill ifrågasättas, huruvida ändring i densamma efter så kort tids förlopp bör föreslås. Jag är emellertid fullständigt ense med de sakkunniga därom, att frågan är värd beaktande och bör bliva föremål för vidare övervägande. För detta ändamål bifogas uppgjort förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § uti ifrågavarande lag. Vid genomförande av en sådan lagändring tarvas givetvis motsvarande ändring i 22 § 2 mom. lösdriverilagen, rörande vars ändrade avfattning i sådant hänseende emellertid ej föreligger anledning att nu framlägga något förslag.

Prövning av frågor om fortsatt internering utöver tre år.

Enligt 22 § 2 mom. i lösdriverilagen kan under vissa där angivna förutsättningar å allmän arbetsanstalt internerad person utöver den föreslagna maximitiden tre år kvarhållas å anstalten under obestämd tid framåt. Anstaltsstyrelsen skall äga att i första hand besluta om dylik fortsatt internering, men beslutet skall alltid underställas uppsiktsmyndighetens prövning. Såsom uppsiktsmyndighet har man närmast tänkt sig en central administrativ myndighet.

Under förarbetena till förevarande lagstiftning hava från något håll framförts betänkligheter mot att tilldela en administrativ uppsiktsmyndighet prövningsrätt i dylikt avseende. Det gäller nämligen här intet mindre än beslut om berövande av en persons frihet för obestämd tid framåt, i värsta fall för hela hans livstid. I rättssäkerhetens intresse bör en sådan prövning vara anordnad på så betryggande sätt som möjligt. I regel ankomma frågor om frihetsberövande på domstols prövning. Beträffande internering av återfallsförbrytare och förminskat tillräkneliga förbrytare är prövningen förlagd till en särskild interneringsnämnd, vars sammansättning är avsedd att garantera en betryggande prövning. Ett administrativt ämbetsverk har emellertid i regel icke den sammansättning eller sysslar eljest med sådana uppgifter, att detsamma i och för sig är direkt lämpat att pröva sådana ärenden som de här avsedda, där det som sagt ytterst kan komma att gälla livstidsinternering. Jag finner därför ett visst fog förefinnas för de sålunda framförda betänkligheterna. Dessa minskas emellertid i någon mån genom de stränga betingelser, som enligt det föreliggande förslaget uppställts för tillämplighet av ifrågavarande interneringsstadgande. Därtill kommer att, så länge interneringen fortbestår, frågan om vederbörandes utskrivning minst en gång årligen skall upptagas till övervägande och att uppsiktsmyndighetens beslut, på sätt i betänkandet sagts (sid. 129), må överklagas hos Kungl. Maj:t i statsrådet. Med hänsyn till nu anförda omständigheter torde de krav, som ur rättssäkerhetens synpunkt i hithörande avseenden ovillkorligen böra uppställas, kunna anses vara tillräckligt tillgodosedda, och jag har därför funnit hinder ej möta för den föreslagna anordningen.

Fråga om skriftlig procedur hos länsstyrelse i ärenden rörande internering.

I motiveringen till 14 § 1 mom. i lösdriverilagen har berörts spörsmålet, huruvida i likhet med vad som gäller i fråga om interneringsbeslut av länsstyrelse enligt alkoholistlagen enbart skriftlig procedur bör kunna tillåtas hos länsstyrelse i ärenden rörande internering enligt någon av de här föreslagna lagarna. Jag är ense med de sakkunniga därom, att tanken härpå äger ett visst berättigande men att man dock i detta fall måste fasthålla kravet på muntlig procedur. Ett starkt bidragande skäl, varför jag ansluter mig till denna ståndpunkt, är den beträffande rättsförhandlingar i allmänhet numera rådande och enligt mitt förmenande alldeles riktiga tendensen att allt mera övergå från skriftlig till muntlig procedur. Den föreslagna processreformen går ju helt i tecknet av muntliga domstolsförhandlingar, och om det berättigade häri synes man tämligen allmänt vara ense. Att då i strid häremot i detta särskilda fall gå rakt motsatt väg från obligatorisk muntlighet, som nu gäller, till skriftlig procedur, låt vara blott alternativt medgiven, synes icke lämpligt. Rättssäkerheten torde i varje fall också bäst främjas av muntlig procedur.

Särskilda arbetsanstalter för ungdom.

Enligt föreliggande förslag avses, att personer i omyndig ålder (i åldern 18—21 år), rörande vilka interneringsbeslut meddelas, skola intagas i särskilda för detta ändamål inrättade arbetsanstalter, allmänna arbetsanstalter för ungdom (se motiveringen sid. 134 och 157). Man har därvid närmast tänkt sig, att såsom sådana skola särskilda avdelningar av de allmänna uppfostringsanstalterna och av de särskilda skyddshem, som avses i 43 § 2 och 3 mom. barnavårdslagen, av Kungl. Maj:t kunna erkännas.

Det torde vara riktigt, att man å hem och anstalter för ungdom i allmänhet icke bör sammanföra ungdom av alltför olika åldrar, då ett sådant sammanförande, enligt vad erfarenheten givit vid handen, kan vara olämpligt och kan motverka det avsedda uppfostringsresultatet. I detta sammanhang må emellertid bemärkas följande.

De allmänna uppfostringsanstalterna äro avsedda för unga brottslingar i åldern 15—18 år, men dessa kunna, om de icke dessförinnan vunnit nödig stadga i sinnesriktning och uppförande, kvarhållas å anstalten till uppnådda 21 år (5 § i lagen den 27 juni 1902 ang. verkställighet av domstols förordnande om tvångsuppfostran). Skyddshemmen åter äro avsedda för barn under 18 år av sådan vanart, att särskilda uppfostringsåtgärder krävas för deras tillrättaförande. Utskrivning av skyddshemselev, som intagits i hemmet efter fyllda 15 år, må dock uppskjutas, till dess tre år förflutit från intagandet. Och vidare gäller att, därest elevs uppförande varit opålitligt, med hans utskrivning må anstå till fyllda 21 år (46 § 2 mom. barnavårdslagen). Kvarhållande av elev å allmän uppfostringsanstalt och å skyddshem intill sistnämnda ålder har i många fall ägt rum. Dessa hem och anstalter hysa således redan enligt gällande bestämmelser internerade i åldern 18—21 år.

Det må i detta sammanhang ock nämnas, att det redan nu finnes ett visst samband mellan omförmälda hem och anstalter. Enligt 43 § 4 mom. barnavårdslagen kunna nämligen skyddshemselever över 15 år, som visat särdeles

svår vanart, efter skyddshemsinspektörens hörande överlämnas till allmän uppfostringsanstalt, vilket också i åtskilliga fall skett.

Med hänsyn till det ovan anförda har jag ansett betänkligheter ej möta mot de allmänna uppfostringsanstalternas och de särskilda skyddshemmens användande för ifrågakomna ändamål.

Ang. övervakare.

I betänkandet har framhållits, att Svenska skyddsförbundets byråföreståndare och ombud ute i orterna i främsta rummet böra anlitas såsom övervakare i de fall, då övervakning enligt någon av de föreslagna lagarna anordnas (enligt 9 § 3 mom., 17 §, 24 § 2 mom. och 25 § 1 mom. lösdriverilagen[1] samt 6 § 4 mom. lagen om samhällsskadlig sedeslöshet). Det är emellertid ytterligare en fråga, som i detta sammanhang synes böra beröras, då den är av en viss principiell vikt. På denna lagstiftning närstående områden har vid villkorlig utskrivning från anstalt, t. ex. från allmän uppfostringsanstalt eller från alkoholistanstalt, stundom olika praxis följts, i det att än en befattningshavare vid anstalten utsetts att öva tillsyn över den utskrivne än åter en person å den ort, där denne fått anställning eller i allt fall vistas. Beträffande den övervakning, varom enligt förevarande förslag bliver fråga, synes det principiellt riktiga och i regel lämpligaste vara, att till övervakare utses en person å den övervakades vistelseort, och mången gång torde den enklaste anordningen bliva att därtill utse dennes arbetsgivare, som mera obemärkt och utan formaliteter bör kunna utöva nödig tillsyn. Genom en sådan anordning bör också övervakningskostnad i viss mån kunna sparas för det allmänna. Någon gång kan övervakningsuppdrag, på sätt vid Bonaanstalten upplyses med stor framgång sedan länge hava praktiserats, måhända lämpligen tilldelas befattningshavare vid den arbetsanstalt, som den försökspermitterade eller utskrivne lämnar. Det synes emellertid icke vare sig behövligt eller lämpligt att genom detaljföreskrifter i lagen binda sig för en viss ordning i detta hänseende, utan viss frihet bör härvidlag gälla för vederbörande att med hänsyn till förhållandena i varje särskilt fall ordna det på bästa sätt. Huvudregeln bör emellertid vara, att övervakaren bor å samma plats som den övervakade eller åtminstone ej på alltför långt avstånd därifrån. Detta har uppenbarligen också ansetts såsom den normala ordningen beträffande övervakare över alkoholister och villkorligt frigivna från straffanstalterna, såsom framgår av därom gällande bestämmelser. En sådan ordning bör dock icke hindra, att — t. ex. vid försökspermission i allmänhet och vid utskrivning från arbetsanstalt för ungdom — den vid Bonaanstalten praktiserade ordningen kan visa sig lämplig att följa sålunda, att den permitterades eller utskrivnes arbetsgivare utses såsom övervakare men att befattningshavare vid anstalten genom inspektionsresor till ort och ställe också öva en viss tillsyn.

Ersättning till personer, som höras vid domstol.

Enligt föreliggande förslag skall länsstyrelse, liksom i 1922 och 1926 års förslag var fallet, äga förordna om förhör vid domstol med uppgivna personer

[1] Sistnämnda tre lagrum gälla jämväl med avseende å de fall, som avses i lagen om samhällsskadlig sedeslöshet.

såsom vittnen eller upplysningsvis. Förebild till detta stadgande finnes i alkoholistlagen (7 §), fattigvårdslagen (75 §) och barnavårdslagen (26 § 2 mom.). Beträffande ersättning för inställelsen till sålunda inkallad person gäller uti de i nämnda tre lagar avsedda fall — liksom i en del andra motsvarande fall — att berörda ersättning skall utgå efter enahanda grunder och i samma ordning, som angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål är stadgat. Här åsyftade stadganden återfinnas i lagen den 4 juni 1886.

Nu är det emellertid fallet, att icke i någon av de tre förstnämnda lagarna, som beröra närbesläktade lagstiftningsområden, bestämmelsen om ersättning influtit i själva huvudlagen utan i samtliga fall meddelats i en speciell, enbart för detta ändamål utfärdad lag (lagar av den 30 juni 1913, den 14 juni 1918 och den 27 juni 1924). Med hänsyn härtill synes det kunna ifrågasättas, huruvida det ej vore mest rationellt att med fortsättande av den på detta lagstiftningsområde en gång införda praxis låta ersättningsbestämmelsen ej inflyta i huvudlagen utan i en särskild för ändamålet meddelad lag. För att i så fall undvika fyra eller måhända fem till innehåll och avfattning nära nog alldeles lika lagar kunde då — liksom exempelvis skett genom förordningen den 8 april 1925 angående rätt för parter i kommunala mål samt i fattigvårds- och barnavårdsmål att med posten insända besvärsskrifter och övriga handlingar — hithörande ersättningsbestämmelser enligt samtliga här avsedda lagar sammanföras i en gemensam lag. Man slipper på så sätt att belasta lagtexten i huvudlagen med denna, själva saken ovidkommande bestämmelse och vinner en viss enhetlighet. En sådan lag kunde förslagsvis få följande lydelse:

»Har i mål, som avses i lagen den 30 juni 1913 (nr 102) om behandling av alkoholister, lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården, lagen den 6 juni 1924 (nr 361) om samhällets barnavård, lagen den ..... om åtgärder mot lösdriveri eller lagen den ..... om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art, någon efter förordnande av länsstyrelse blivit inkallad för att inför domstol höras såsom vittne eller upplysningsvis eller ock vid förhör inför domstol blivit av polismyndighet för sådant ändamål åberopad, njute han av allmänna medel ersättning för inställelsen, och skall därom i tillämpliga delar gälla vad i avseende å brottmål är stadgat; skolande sådan kostnad alltid stanna å statsverket.»

Genom en sådan lag skulle de ovan nämnda tre nu gällande speciallagarna upphävas. Det bleve då ock utsagt, att kostnaden för sådan ersättning alltid skall stanna å statsverket, varom bestämmelse finnes såväl i de tre nämnda speciallagarna som i 1922 och 1926 års förslag. Med hänsyn till innehållet i 4 § i den ovan åberopade lagen av den 4 juni 1886 synes en sådan tilläggsbestämmelse för undvikande av all otydlighet icke vara alldeles opåkallad. De här ovan i motiveringen till 14 § 2 mom. lösdriverilagen åsyftade lagar (på familjerättens område), vilka tjänat till förebild för avfattningen av nämnda mom. i denna del, innehålla i detta avseende en rakt motsatt bestämmelse, nämligen att beträffande sådan ersättning återgäldande vad i avseende å brottmål är stadgat i motsvarande tillämpning skall gälla, d. v. s. 4 § i sagda lag av den 4 juni 1886.

Utländska lösdrivare och prostituerade.

Av förarbetena till 1885 års lösdrivarlag framgår, att densamma icke har avseende å utlänningar, som göra sig skyldiga till lösdriveri här i landet. Förhållandena med avseende å dem reglerades till en början i stället genom ett kungl. cirkulär den 28 maj 1886, innefattande särskilda föreskrifter angående behandlingen av utländsk man eller kvinna, som här i riket beträddes med lösdriveri eller bettlande. Behandlingen gick såsom regel ut på vederbörandes återsändande till hemlandet. Sedan tillkom lagen den 14 september 1914 angående förbud för vissa utlänningar att här i riket vistas, genom vilken lag ovannämnda cirkulär visserligen icke uttryckligen upphävdes men genom vilken detsamma i allt fall förfallit.

1914 års lag hade föregåtts av en ej bifallen proposition i ämnet till 1913 års riksdag. Lagutskottet anmärkte mot denna proposition bl. a., att den var i så måtto otillfredsställande, som däri föreslagna bestämmelser icke alls eller endast sällan kunde vinna tillämpning mot vissa kategorier av personer, såsom yrkesprostituerade m. fl. dylika icke önskvärda element. I propositionen till 1914 års senare riksdag (nr 55) framhölls, hurusom prostituerade kvinnor av utländsk nationalitet ofta begåve sig hit till riket för att härstädes ägna sig åt yrkesmässig skörlevnad. Enligt 6 § i förslaget kunde lösdrivare, bettlare m. fl. utvisas. Föredragande departementschefen framhöll i detta sammanhang, hurusom 1913 års lagutskott funnit utvisningsåtgärd böra kunna tillämpas jämväl å yrkesprostituerade och andra dylika samhällsskadliga individer, även utan att de råkat i kollision med rättvisan (då gällde ännu straffbudet i 18 kap. 11 § strafflagen mot kvinna, som i bordell lät bruka sig till skörlevnad). Även departementschefen ansåg, att sådana personer borde utvisas; visserligen torde, anförde han, utvisning härvidlag ofta kunna ske redan på grund av föreskriften om lösdrivares utvisande, men en särskild bestämmelse, avseende de av utskottet angivna utlänningar, syntes dock böra införas under ifrågavarande §. Propositionen bifölls i denna del, och lagens bestämmelser om utvisning av utlänningar kommo sålunda att omfatta bl. a. dels dem, som beträddes med lösdriveri eller bettlande, dels ock dem, som gjorde sig skyldiga till yrkesmässigt övande av otukt. I denna del är den nu gällande lagen i ämnet av den 2 augusti 1927 av samma avfattning (31 §).

Såsom regel skall alltså gälla, att utlänning, som gör sig förfallen till lösdriveri (däri inbegripet bettleri enligt 1 § i den föreslagna lösdriverilagen) eller till yrkesmässig otukt, skall utvisas ur riket utan att göras till föremål för någon av de föreslagna lagarna. Emellertid kan det ej sällan, på sätt i betänkandet framhållits, möta hinder mot utvisning. Därtill kommer, att uttrycken »yrkesmässigt övande av otukt» och »sedeslöst leverne av samhällsskadlig art», som i 1 § i lagen därom sägs, ingalunda täcka varandra. Det har därför ansetts nödigt föreslå (19 § i lösdriverilagen, 15 § i den senare lagen), att utlänning, vilken gör sig förfallen till lösdriveri eller till sedeslöst leverne av angiven beskaffenhet och mot vars utvisning hinder möter, må behandlas enligt bestämmelserna i resp. lag. I det fall, att beslut om utvisning redan meddelats men detta befinnes ej kunna verkställas, bör dock ärendet först hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande.

(Hör till särskilt yttrande av herr Petrén.)

Förslag
till
lag om ändring i vissa delar av 15 och 18 kap. strafflagen.

15 KAP.

6 §.

Den, som olovligen, med våld eller annorledes, bemäktigar sig annan och honom, emot hans vilja, ur riket förer, så ock den, som, utan föräldrars eller förmyndares samtycke, förer ur riket barn, som ej fyllt *sexton* år, evad det sker med dess vilja eller ej, dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

8 §.

Den, som olovligen bemäktigar sig och från föräldrars eller annans vård skiljer barn, som ej fyllt *sexton* år, evad det sker med barnets vilja eller ej, dömes, när barnet ej ur riket föres, till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. Sker det för att begagna barnet till tiggeri eller att det eljest till vanart öva; då skall till straffarbete från och med fyra till och med åtta år dömas.

18 §.

Bortför man kvinna, som ej fyllt *sexton* år, med hennes vilja, men utan samtycke av målsman, i sådant uppsåt, som i 17 § sägs; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Bortföres omyndig kvinna, som fyllt *sexton* år, med sin vilja, från fader eller moder eller dem, som i deras ställe äro, i sådant uppsåt som nämnt är; dömes gärningsmannen till fängelse eller böter.

18 KAP.

6 §.

Öva — — — — — fängelse.

Övar styresman, föreståndare eller annan tjänsteman, läkare, uppsyningsman eller vaktbetjänt vid straffinrättning, häkte, sjukhus, fattighus, barnhus eller annan sådan inrättning otukt med *där intagen person;* dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader.

7 §.

Övar *någon* otukt med *barn*, som ej fyllt *tretton* år; dömes till straffarbete från och med *två* till och med åtta år och, om *barnet* av gärningen fick svår kroppsskada eller död, till straffarbete från och med åtta till och med tio år eller på livstid.

8 §.

Övar *någon* otukt med *barn*, som fyllt *tretton* men ej *sexton* år; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader. *Har barnet fyllt 15 år och äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter, dock ej under fyrahundra kronor, dömas.*

9 §.

Den, som övar otukt med avvita *person*, dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år *eller fängelse i högst sex månader.*

10 §.

Övar någon *i annat fall, än ovan sägs, med person i omyndig ålder* otukt, som emot naturen är; varde dömd till straffarbete i högst två år *eller fängelse i högst sex månader.*

Lag samma vare, där någon övar otukt med djur.

(Hör till särskilt yttrande av herr Petrén.)

Förslag

till

lag om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 22 april 1927 (nr 108) om internering av återfallsförbrytare.

Härigenom förordnas, att 2 § i lagen den 22 april 1927 om internering av återfallsförbrytare skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

Förordnande om någons internering första gången må ej meddelas med mindre han

dels, efter — — — — — äro lagakraftvunna;

dels undergått straffarbete *eller varit intagen å allmän arbetsanstalt* i sammanlagt minst tio år;

dels därefter — — — — — år; samt

dels på — — — — — eller egendom.

(Hör till särskilt yttrande av herr Petrén.)

Förslag
till
kungörelse om ändring i vissa delar av kungörelsen den 26 november 1914 (nr 413) om uppgifter till straffregistret och om registrets förande.

Härigenom förordnas, att §§ 2, 5, 6 och 8 i kungörelsen den 26 november 1914 om uppgifter till straffregistret och om registrets förande skola, de tre förstnämnda §§:na i deras lydelse enligt kungörelserna den 24 maj 1918 (nr 316) och den 22 juni 1920 (nr 315) och i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

§ 2.

I uppgift, som enligt 5 § tredje eller fjärde stycket av lagen om straffregister lämnas om verkställighet av straffarbete eller fängelsestraff eller om utskrivning från allmän uppfostringsanstalt eller allmän arbetsanstalt, skall för en var, som uppgiften avser, utsättas brottets beskaffenhet eller, då någon intagits å allmän arbetsanstalt, anledningen därtill, den domstol eller myndighet, som ådömt bestraffningen eller förordnat om intagandet i uppfostringsanstalten eller arbetsanstalten, samt dagen för utslaget, så ock den dag, då bestraffningen avslutades eller utskrivningen skedde.

Uppgift — — — — — rum.

§ 5.

Uppgift, varom förmäles i 2 eller 4 § av lagen om straffregister samt i lagen den 14 juni 1917 om fullständigande av straffregistret, förvaras i ett med ordningsnummer försett omslag, å vilket antecknas personens i fråga fullständiga namn samt hans födelsetid och födelseort ävensom dagen för det utslag, som uppgiften avser. Förekomma två eller flera uppgifter rörande samma person, förvaras dessa uppgifter i samma omslag. Avser senare uppgift samma förbrytelse eller samma till intagande å allmän arbetsanstalt föranledande omständighet som tidigare uppgift, skall å denna göras anteckning om förhållandet.

De — — — — — nummerordning.

§ 6.

Anteckning — — — — — straffet.

Då uppgift jämlikt tredje eller fjärde stycket av nyssberörda § angående verkställighet av straff eller om utskrivning från allmän uppfostringsanstalt

eller allmän arbetsanstalt eller uppgift jämlikt 6 § i nämnda lag om indrivning av böter inkommit till registret, skall i enahanda ordning som nu sagts göras anteckning om förhållandet med angivande av dagen, då bestraffningen avslutades eller utskrivningen skedde eller böterna blevo indrivna.

Anmälan — — — — — meddelats.

§ 8.

För varje registerakt skall upprättas ett registerblad, angivande aktens nummer samt personens i fråga namn, födelsetid och födelseort. Finnes någon, om vilken uppgift i registret förekommer, hava begagnat olika tillnamn, upprättas för varje tillnamn särskilt registerblad.

Registerbladen ordnas i bokstavsföljd efter personernas tillnamn.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1931.

(Hör till särskilt yttrande av herr Petrén.)

Förslag

till

kungörelse angående ändrad lydelse av kungörelsen den 26 november 1914 (nr 414) om skyldighet i vissa fall att inhämta utdrag av straffregistret.

Härigenom förordnas, att kungörelsen den 26 november 1914 om skyldighet i vissa fall att inhämta utdrag av straffregistret, sådan denna kungörelse lyder enligt kungörelsen den 6 november 1925 (nr 442), skall i nedan angiven del erhålla följande ändrade lydelse:

Har någon — — — — — av straffregistret.

Likaså skall, innan någon dömes till fängelse eller jämlikt lagen angående villkorlig straffdom erhåller anstånd med verkställighet av bötesstraff, sådant utdrag av straffregistret angående honom vara införskaffat.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1931.

Statistiska bilagor.

Bilaga 1.

Uppgift ang. tillsyningsmän i nedannämnda fyra län.

Län	Antalet kommuner, där tillsyningsmän finnas anställda	Antalet tillsyningsmän i länet	Antalet tillsyningsmän, som äro fjärdingsmän eller eljest polismän	Antalet kommuner, där ersättning utgår åt tillsyningsmän
Kronobergs län	22 (av 88)	156	3	1
Malmöhus län	57 (av 238)	138	38	8
Örebro län	15 (av 61)	70	11	7
Västerbottens län	18 (av 28)	119	13	6

Bilaga 2.

Uppgift

från rikets 15 största städer å antalet under åren 1923—27 för lösdriveri anhållna kvinnor och deras behandling.

Stockholm.[1]

År	Anhållna, men ej åtgärd	Varnade enskilt	Varnade officiellt	Häktade	Hela antalet fall[2]
1923	7	133	171	152	463
1924	8	165	170	142	485
1925	10	196	173	144	523
1926	15	162	141	126	444
1927	4	124	179	123	430
1928	4	159	133	116	412

[1] Beträffande Stockholm avse uppgifterna jämväl år 1928.

[2] Därutöver hava under åren 1923—27 sammanlagt 6 kvinnor av utländsk nationalitet anhållits för lösdriveri och behandlats enligt lagbestämmelser rörande utlänningar, varjämte under åren 1926—28 sammanlagt 22 kvinnor under 18 år anhållits för enahanda förseelse och behandlats enligt barnavårdslagen.

Göteborg.

Å r	Anhållna, men ej åtgärd	Varnade enskilt	Varnade officiellt	Ådömda tvångs-arbete	Hela antalet fall
1923	17	45	102	36	200
1924	18	30	85	27	160
1925	15	56	66	20	157
1926	5	45	46	31	127
1927	19	27	50	29	125

Malmö.

Å r	Anhållna, men ej åtgärd	Varnade enskilt	Varnade officiellt	Ådömda tvångs-arbete	Hela antalet fall
1923	20	16	24	20	80
1924	18	20	28	16	82
1925	10	32	25	20	87
1926	27	33	39	14	113
1927	34	22	54	26	136

Norrköping, Hälsingborg, Gävle, Örebro, Borås, Eskilstuna, Uppsala, Jönköping, Linköping, Västerås, Karlskrona och Lund (12 städer).

Å r	Anhållna, men ej åtgärd	Varnade enskilt	Varnade officiellt	Ådömda tvångs-arbete	Sjuka och överlämnade till fattigvården	Hela antalet fall
1923	8	27	22	4	3	64
1924	4	27	24	11	2	68
1925	17	28	29	6	2	82
1926	11	43	18	7	4	83
1927	8	31	14	2	4	59

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

Sid.

Skrivelse till statsrådet och chefen för kungl. socialdepartementet 3

Lagförslag.

1:o **Alternativ A:**

Förslag till lag om åtgärder mot lösdriveri 7
» » lag om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art . . 19

Alternativ B:

Förslag till lag om åtgärder mot lösdriveri och mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art 25
2:o » » lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 om fattigvården 41
3:o » » lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård 44
4:o » » lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 om straffregister 45
5:o » » ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen 47

Sammanfattning av yttranden över 1926 års förslag.

Allmänna erinringar 51
Särskilda erinringar rörande vissa paragrafer 66

Motivering.

1. Allmän motivering.

Föregående förslag i ämnet 81
Behovet av lagstiftning mot lösdriveri 81
Bör lösdriveriet kriminaliseras och lösdrivarmål handläggas av domstol? . . 83
Brister i nu gällande lagstiftning och dess tillämpning 84
Hjälpverksamhet (förebyggande åtgärder) 85
Frivilligt ingående å anstalt 86
Tvångsinternering 87
Övervakning 88
Viss omläggning av proceduren hos länsstyrelsen 89
Prostitutionsföreteelsen 91
Fråga, huruvida lösdriveri och prostitution böra behandlas i en eller två lagar 97
Uppdelning av olika lösdrivarelement? 98
Formerna för kommunal medverkan vid lösdriverilagens tillämpning 100
Kommunalt organ såsom förhörsmyndighet i större städer 108
Kommunalt organ för åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art . 109
Den enskilda hjälpverksamheten 111

Sid.
Statliga arbetsföretag såsom hjälparbete 114
Fråga om internering av lösdrivare å arbetshem 118
Upprättande av ett centralregister 120
Poliskammares befattning med lösdrivarmål 123
Uppsiktsmyndighet över anstaltsväsendet 125
Prövningen i högsta instans 127

2. **Kostnadsberäkningar.** 131

3. **Speciell motivering.**

Förslag till lag om åtgärder mot lösdriveri.
Lagrubriken 138
1 kap. Lagens tillämplighetsområde 139
2 » Om särskilda samhällsorgan för behandling av ärenden enligt denna lag 141
3 » Om ärendenas behandling hos förhörsmyndigheten 144
4 » Om förfarandet hos länsstyrelsen 150
5 » Om allmänna arbetsanstalter 156
6 » Allmänna bestämmelser 168
Övergångsbestämmelser 171

Förslag till lag om åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art . . 173
Förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 14 juni 1918 om fattigvården samt lag om ändring i vissa delar av lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård 186
Förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 17 oktober 1900 om straffregister 187
Förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen 188
Ifrågasatta ändringar i strafflagen 188
Särskilt yttrande av herr Petrén 190
Statistiska bilagor 205

Statens offentliga utredningar 1929

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Betänkande med förslag till lagstiftning om åtgärder mot lösdriveri samt åtgärder mot sedeslöst leverne av samhällsskadlig art. [9]

Socialpolitik.

Svenska aktiebolags balansräkningar åren 1911—1925. [4]

Hälso- och sjukvård.

Berättelse rörande studier i vissa sinnessjukvårdsfrågor — särskilt arbetsterapi och hjälpverksamhet — i Danmark, Tyskland, Holland och Schweiz. [7]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Redogörelse för de ecklesiastika boställena. 6. Kopparbergs län. [5]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande och förslag ang. vissa ekonomiska spörsmål berörande enskilda järnvägar. [2]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Betänkande och förslag ang. tryggande av hos enskild arbetsgivare anställd personals rätt till utfäst pension. [3]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Utredning och förslag rörande studieunderstöd åt lärjungar vid statens läroverk och med dem jämförliga läroanstalter. [6]

Försvarsväsen.

Förenkling av organisationen å flottans stationer m. m. Vissa byggnadsarbeten m. m. vid flottans station i Stockholm. (Supplement till del 3. Lokalfrågor.) [1]

1928 års tjänstesakkunnigas utredning och förslag i fråga om underofficerarnas tjänsteställning. [8]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

90/T-30

Stockholm 1929. Kgl. Boktr. P. A. Norstedt & Söner 284391